

Översiktsplan FalunBorlänge

Samrådsredogörelse 2013-11-04

Webbanpassad version

Diarienummer: Falun KS0654/11 Borlänge 2011/116

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Arbetet med Översiktsplan FalunBorlänge	3
Vad är en samrådsredogörelse?	3
Så har samrådet genomförts	3
Samrådshandlingar	3
Inbjudan till samråd	4
Unga spekulerar	4
Öppet hus och andra möten	5
Inkomna yttranden	6
Tabell med alla som yttrat sig och vad synpunkterna handlar om	6
Svar på frågor ställda i samrådet	13
Sammanfattning av och kommentarer till inkomna synpunkter	17
Statliga myndigheter	17
Kommuner	27
Regionala organisationer	32
Kommunala nämnder, bolag och råd	33
Politiska partier	67
Intresseorganisationer, föreningar och större markägare	85
Privatpersoner	107
Unga spekulerar	127
Förslag till ändringar av Översiktsplan FalunBorlänge	144
Ändringar och tydliggöranden	144
Nya planeringsinriktningar och rekommendationer	144

Arbetet med Översiktsplan FalunBorlänge

Kommunstyrelserna i Falun och Borlänge beslutade sommaren 2012 att en gemensam kommuntäckande översiktsplan skulle tas fram. Arbetet har genomförts enligt en projektplan som godkänts av kommunstyrelserna.

Samrådsversionen av Översiktsplan FalunBorlänge har tagits fram av en projektgrupp bestående av Anna Perols, Fredrika Säfström och Mathias Westin, Falu kommun, samt Beate Löfvenberg, Steve Johnson och Ingelin Dybvik, Borlänge kommun. Tjänstemän från de båda kommunorganisationerna har deltagit i arbetet.

En styrgrupp bestående av kommunstyrelsernas ordförande Jonny Gahnshag, Falun, och Jan Bohman, Borlänge, oppositionsråden Mikael Rosén, Falun, och Ulla Olsson, Borlänge samt kommundirektörerna Dan Nygren, Falun, och Åsa Granat, Borlänge har lett arbetet.

Vad är en samrådsredogörelse?

Syftet med samrådet är att samla in synpunkter på förslaget till översiktsplan och få en dialog med allmänheten, föreningar, organisationer, kommunala nämnder, politiska partier och statliga myndigheter om utvecklingen i FalunBorlänge. Alla synpunkter som kommer in ställs samman i en samrådsredogörelse. Där redovisas också hur kommunerna tar ställning till de synpunkter som kommit in, och hur planförslaget ska ändras. Kommunstyrelserna beslutar om samrådsredogörelsen, som sedan fungerar som en bilaga till utställningsversionen av översiktsplanen.

Så har samrådet genomförts

Förslaget till Översiktsplan FalunBorlänge godkändes för samråd av kommunstyrelsen i Falun 2013-01-29 och av kommunstyrelsen i Borlänge 2013-02-19.

Samrådstiden för Översiktsplan FalunBorlänge har varit 1 mars - 6 maj 2013.

Samrådshandlingar

Samrådshandlingarna bestod av en textdel, en mark- och vattenanvändningskarta, temakartor samt bilagor.

I Falun har samrådshandlingarna funnits tillgängliga på Falu kommuns reception, Egnellska huset, Myntgatan 45, Falun samt på stadsbiblioteket Fisktorget och biblioteksfilialerna.

I Borlänge har samrådshandlingarna funnits tillgängliga på Borlänge kommun, stadshusets foajé, Röda vägen 50, Borlänge, på Palladium, entréplanet, Sveagatan 21, Borlänge samt på biblioteket Sveatorget och biblioteksfilialer.

Samrådshandlingarna har också funnits i pdf-format på en gemensam webbplats www.falunborlange.se som också kunnat nås via länkar från kommunernas respektive webbplatser.

Inbjudan till samråd

Inbjudan till samråd har skett genom annonsering i dagspressen, genom utskick via e-post samt på webben. Inbjudan har också skickats ut via e-post till länsstyrelsen och andra statliga myndigheter, kommuner i Dalarna samt angränsande kommuner i Gästrikland, regionala organisationer, kommunala nämnder, bolag och råd, politiska partier, intresseorganisationer, föreningar och större markägare, sammanlagt ca 160 inbjudna.

Annonsering om samrådet har gjorts i Falu kuriren, Borlänge tidning, Dalademokraten och Annonssbladet. I gallerior i båda städerna har funnits roll-ups med information om webbplatsen, och samma information fanns också på lokalbussar i Falun och Borlänge i 4 veckor under samrådstitiden. Samrådet har även uppmärksammats i dagspressen.

Alla studieförbund fick inbjudan och särskild kontakt togs med några studieförbund om möjligheten att bjuda in till studiecirkel om Översiktsplan FalunBorlänge. ABF skickade ut en sådan inbjudan och en studiecirkel genomfördes i Borlänge.

I Borlänge genomfördes parallellt med översiktsplanarbetet ett projekt inom Regionala serviceprogrammet med samtal med landsbygdsbor i Borlänge. Resultatet av samtalen redovisas i en rapport som ingår i samrådsredogörelsen.

Unga spekulerar

Delaktighet och inflytande för barn och unga är prioriterade områden, och att de som nu är unga ska få ge sin syn på den region de förhoppningsvis väljer att leva i även i framtiden känns särskilt angeläget. Framtidsmuseet tog därför fram ett förslag till ett projekt för ungdomar i Falun och Borlänge inom ramen för en modell ”Unga spekulerar” där resultatet skulle kunna användas i arbetet med översiktsplanen.

Under hösten 2012 har drygt 100 gymnasieelever i Falun och Borlänge fördjupat sig i och funderat kring framtiden i Falun och Borlänge. Ungdomarnas arbete utgick ifrån tre strategiska frågor:

- Framtidens transporter och infrastruktur
- Framtidens boende
- Framtidens handel och näringsliv

Framtidsmuseet har ansvarat för introduktionsdagar för lärare och elever och en debatt där eleverna fick möta tjänstemän från olika organisationer och politiker.

Slutredovisningen genomfördes 19-20 februari 2013 på Framtidsmuseet, då alla grupper fick presentera sitt förslag för en ”jury”. Juryn bestod av representanter för Framtidsmuseet, tjänstemän och politiker från Falu och Borlänge kommuner samt representanter för övriga organisationer som deltagit i projektet.

Vid redovisningen deltog 111 elever och totalt 24 förslag redovisades. Elva förslag handlade om framtidens boende, sju om framtidens kommunikationer och infrastruktur och sex om framtidens handel och näringsliv. Förslagen presenterades i form av en affisch i A3 format och text enligt en mall där visionen och hur den kan genomföras beskrevs.

Elevernas förslag ställdes ut i en utställning på Framtidsmuseet och visades därefter på stadsbiblioteket i Falun och Borlänge, Arenan i Falun och Cozmoz i Borlänge samtidigt som Översiktsplan FalunBorlänge var ute på samråd. Utställningen visades också i anslutning till kommunfullmäktiges sammanträden i Falun och Borlänge i maj 2013 och på demokrativeckan i Falun i slutet av september 2013. Förslagen finns sammanställda i en rapport som finns tillgänglig på Falu och Borlänge kommuns webbplatser och på www.falunborlange.se. Där finns också en rapport som beskriver projektet. Förslagen behandlas som samrådssynpunkter till Översiktsplan FalunBorlänge och redovisas och kommenteras tillsammans med andra inkomna samrådssynpunkter.

Öppet hus och andra möten

Under mars och april hölls Öppet hus kl. 16-19 på tio olika platser i kommunerna, där intresserade medborgare fick information och kunde diskutera med kommunernas planerare och politiker. Jonny Gahnshag, kommunstyrelsens ordförande i Falun, och Janne Bohman, kommunstyrelsens ordförande i Borlänge, deltog i ett avslutande Öppet hus på Kupolen. Annonsering om Öppet hus gjordes i Falu kuriren, Borlänge tidning, Dalademokraten och Annonsbladet, och affischer sattes upp på de platser där Öppet hus ägde rum:

Ornäs skola, matsalen, 14 mars	Stadsbiblioteket, Falun, 8 april
Hedenborg, Svärdsjö, 19 mars	Sockenstugan, Vika, 9 april
Biblioteket, Borlänge, 20 mars	Träffpunkten, Sundborn, 11 april
Grycksbo bystuga, 21 mars	Församlingshemmet, Bjursås, 15 april
Sockenstugan, Enviken, 26 mars	Halvarsgårdarnas skola, matsalen, 18 april
	Kupolen kl. 11-14, 20 april

190 personer besökte sammanlagt Öppet hus, 71 var kvinnor och 119 var män. De flesta synpunkter som framfördes var av lokal karaktär, mest om olika trafikfrågor.

Övriga möten som har ordnats efter förfrågan:

Aspeboda intresseförening, 20 februari	LRF, 10 april
Naturskyddsföreningarna i Falun och Borlänge, seminarium 17 mars	Socialdemokraterna i Borlänge, 17 april
Kommunbyggerådet Borlänge, 25 mars	Socialdemokraterna i Falun, 22 april
	Fastighetsägarna FalunBorlänge, 24 april

Dessutom fanns Översiktsplan FalunBorlänge på Hem- och fritidsmässan på Lugnet 14-14 april.

Ett antal interna möten inom kommunorganisationerna har också anordnats, både för nämnder och för förvaltningar.

Inkomna yttranden

Under samrådet har 122 skriftliga yttranden kommit in. Fördelningen av vilka som svarat syns i nedanstående tabell. Från privatpersoner har 25 yttranden kommit in, men antalet personer bakom varje yttrande kan vara flera. Bland privatpersonerna var de flesta yttrandena undertecknade av män. Av de 122 yttrandena var 24 förslag som lämnats genom projektet Unga spekulerar.

Länsstyrelsen (samordnar svar från alla statliga myndigheter)	1
Kommuner i Dalarna och Gävleborg	9+3
Regionala organ och myndigheter	4
Kommunala nämnder, bolag och råd	20
Politiska partier	10
Intresseorganisationer, föreningar och större markägare	26
Unga spekulerar	24
Privatpersoner	25

Tabell med alla som yttrat sig och vad synpunkterna handlar om

Statliga myndigheter	
Länsstyrelsen Dalarna Samordnat svar från Länsstyrelsen Gävleborg och yttranden från följande statliga myndigheter: Bergsstaten, Försvarsmakten, SMHI, Svenska Kraftnät, SGU, PTS, Strålsäkerhetsmyndigheten och Trafikverket	Strategier för hållbar samhällsplanering, uppföljning, konsekvenser, riksintressen, hälsa och säkerhet, mellankommunala intressen, strandskydd och LIS-områden, miljö kvalitetsnormer, MKB, vindkraft, naturvärden, stora opåverkade områden, förorenade områden, materialförsörjning, odlingslandskapet, vattenförvaltning, avlopp, fritid, arbetsmarknad, handel och näringsliv, kommunikationer
Kommuner	
Kommuner Dalarnas län	
Avesta kommun	Regional kollektivtrafik, tågtrafik
Gagnefs kommun	Pendling, kommunikationer, utökat strandskydd, vindbruk, vattenförsörjning
Hedemora kommun	Kommunikationer, regional kollektivtrafik
Leksands kommun	Tågtrafik, vägtrafik, stora opåverkade områden, rekreationsområde Sörskog
Ludvika kommun	Tågtrafik, stora opåverkade områden, regional kollektivtrafik
Malung-Sälens kommun	Landsbygd, tågtrafik, vägservice
Mora kommun	Turism, mellankommunala frågor, norra Dalarna
Orsa kommun	Se ovan, gemensamt yttrande med Mora
Rättviks kommun	Regional kollektivtrafik, väg 69 riksintresse, Dala Airport, godstrafik, handel, stora opåverkade områden

Sätters kommun	Regionens attraktionskraft, tågtrafik, stora opåverkade områden, Bana C, dricksvattenförsörjning, LIS-områden
Gävleborgs län	
Ockelbo kommun	Stora opåverkade områden
Ovanåkers kommun	Samverkan
Sandvikens kommun	Arbetspendling och godsstråk, vindkraft och tysta områden
Regionala organisationer	
Dalarnas museum	Kulturmiljöer, Falu gruva/världsarvet, LIS-områden
Högskolan Dalarna	Utbildning, studentbostäder, markanvändning inom högskoleområdet, kompetensförsörjning
Landstinget Dalarna/Landstingsfastigheter	Kommunikationer, robusta och hållbara förutsättningar för landstingets verksamhet
Kommunala nämnder, bolag och råd	
Räddningstjänsten Dala Mitt	
Falun	
Byggnadsnämnden	Sammanhållen stadsregion, bostäder, LIS-områden, strandsskydd, vindkraft, energi och klimatpåverkan
Kultur- och ungdomsnämnden	Kulturresevat, energieffektivisering, kulturella näringar, LIS-områden, vindbruk, riksintressen
Miljönämnden	Framtidsbilden, beteendeförändringar, jord- och skogsbruksområden, förtätning, bebyggelseutveckling, Runn, Sörskog, grönområden, parker och stråk, vägreservatet Tallen väg 293, regional vattenförsörjningsplan, allmänt VA, vattenförsörjning, vattenskyddsområden, Rogsjön, avlopp, LIS-områden, vindbruk och stora opåverkade områden, vindbruk söder om Logården, luft, förorenade områden, god boendemiljö, förnyelsebar energiproduktion, landskapskonventionen, naturvärden, naturvårdsprogram, stora opåverkade områden, materialförsörjning, genomförande.
Omvårdnadsnämnden	Behov och önskemål hos äldre och personer med funktionsnedsättningar
Socialnämnden	Boende, gemensam bostadskö
Trafik- och Fritidsnämnden	Målkonflikter, beteendeförändring, sociala dimensionen av hållbar utveckling, kommunala hållbarhetsprogram, bebyggelsestrategi för städerna, landsbygden, spridd bebyggelse, strategi för jord- och skogsbruksområden, samlade strategier, mark- och vattenanvändningskartan, skogsmark, sociala perspektiv, boende, handel, fritid, Runn, utbildning, hållbara kommunikationer, klimatanpassning, miljöhänsyn och risker, natur-, kulturmiljö och landskapsvärden, konsekvenser.
Näringslivskontoret (gemensamt med Borlänge)	Bebyggelseutveckling, Borlänge Science Park, handel, profilområden, högskolan, järnväg, rangerbangården, serviceorter, målkonflikter, lokalt ansvar för minskade

	<p>klimatförändringar, sociala dimensioner av hållbar utveckling, samhällsekonomiska dimensionen, kommunala hållbarhetsprogram, samlade strategier, socialt perspektiv, boende, handel, fritid, utbildning, hållbara kommunikationer, cykeltrafik, kollektivtrafik, järnväg, biltrafik, flyg, klimatanpassning, miljöhänsyn och risker, energi och klimatpåverkan, konsekvenser.</p>
Falu Energi & Vatten	Allmänt VA, enskilt VA
Kopparstaden	Gemensam bostadskö
Falu cykelkommun	Mindre tätorter, mer än 5 km från centrum, cykeln på tåget/bussen, parkeringsstrategi, separera gång- och cykeltrafik, turistcykelvägar, höjd ambitionsnivå
Handikapprådet (stadsbyggnadskontoret)	Boende, strandskydd/fritid, gemensam policy för funktionshinderspolitik
Landsbygdsgruppen (i näringslivskontorens gemensamma yttrande)	Serviceorter, bostäder, LIS-områden
Borlänge	
Barn- och bildningsnämnden	Utbildning,
Miljö- och byggnadsnämnden	Strategiska frågor, undvik spridd bebyggelse, mark och vattenanvändningskartan, behov av nya bostäder, tomma hyresrätter, gemensam bostadskö, handel och näringsliv, grönstruktur, Runn, hållbara kommunikationer, cykeltrafik, järnväg, biltrafik, flyg, IT-infrastruktur, rent vatten, strandsskydd, LIS-områden, vindkraft, klimatanpassning, miljöhänsyn och risker, energi- och klimatpåverkan, natur-, kulturmiljö och landskapsvärden, stora opåverkade områden, materialhushållning och avfall, genomförande
Omsorgsnämnden	Behov och önskemål hos äldre och personer med funktionsnedsättningar
Näringslivskontoret (gemensamt med Falun)	Se näringslivskontoret, Falu kommun ovan
Borlänge Energi	Fjärrvärme, vatten och avlopp, biltrafik till fjällen, gemensam parkeringsstrategi, grönplan, förtätning, grönstruktur, odling, konsekvenser, landskapskonventionen, marknadsföring
Tunabyggen AB	Behov av nya bostäder, ny parkeringsnorm, planberedskap, bostäder med hög kvalitet/enklare standard, samarbete om boendeparkering, öka takten i bostadsbyggandet, gemensam bostadskö, kommersiella lokaler
Landsbygdsbor i Borlänge om serviceutbudet, eget projekt	Vägar, kollektivtrafik, bredband/fiber/IT-nätverk, boende, mötesplatser/samlingslokaler, samhällsservice, landskapet, natur- och landskapsvärden, ta vara på friheten med att bo på landet.
Politiska partier	
Falun	
Centerpartiet (gemensamt med Borlänge)	Framtidsbilden, en gemensam ÖP, strategier för hållbar samhällsbyggnad, bebyggelseutveckling, socialt

	perspektiv, boende, näringsliv, fritid, utbildning, hållbara kommunikationer, rent vatten, strandskydd och LIS-områden, vindkraft, klimatanpassning, miljöhänsyn och risker, energi och klimatpåverkan, natur-, kulturmiljö- och landskapsvärden, stora opåverkade områden, materialhushållning och avfall.
Falupartiet	Utbildning, äldreomsorg, hälso- och sjukvård, infrastruktur, Runn, handel, samordning
Folkpartiet	Framtidsbilden, klimatiförändringen, underlätta nybyggnation av bostäder, gemensam bostadskö, utbildning, Dalabanan och Bergslagsbanan, väg 69, dricksvatten, vindbruk, strålning, radon och vibrationer, riksintrese natur och Natura 2000, stora opåverkade områden, världsarvet, genomförande
Miljöpartiet – de gröna	Gratis buss, infartsparkeringar, gamla järnvägar, vägreservat, Dala Airport, solenergi, vattenförsörjning, LIS-områden
Moderaterna	Vindbruk, framtida bostadsområden, LIS-områden, utökat strandskydd
Socialdemokraterna	Gemensam barnomsorgs kö, inflytande och delaktighet, gemensam bostadskö, bostäder vid serviceorter, bostadsbristen, olika upplåtelseformer, strategiskt utbyggnadsområde, järnväg, Dala Airport, väg 69, parkeringspolicy och bredbandsstrategi, kollektivtrafik, hållbara transporter, strandskydd och LIS-områden, vindbruk, förnyelsebar energi, regional biogasanläggning, solenergi, uppföljning, högskolan, kultur, idrott
Vänsterpartiet	Hållbar utveckling, gruvdrift och industriella förändringar, resecentrum Falun, förnyelsebar energi, biltrafik, strategi för näringsämnenas kretslopp, landsbygd, jordbruksmark, grovavfall, beteende förändringar, genomförande, uppföljning
Borlänge	
Alliansen (Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Moderata samlingspartiet)	Markanvändning, cykelväg Falun-Borlänge, kulturmiljövärden, IT-infrastruktur, mineralbrytning, handel, Runn, förtätning, kollektivtrafik, LIS-områden, översvämningsrisk, förorenade områden
Centerpartiet (gemensamt med Falun)	Se centerpartiet under Falu kommun
Vänsterpartiet	Omställning till hållbart samhälle, Runn, Dalälven, näringslivsutveckling, landsbygden, kollektivtrafik, strandskydd
Omsorg för alla	Omställning till hållbart samhälle.
Intresseorganisationer, föreningar och större markägare	
Bergslagsdiagonalen	FalunBorlänge central roll som motor för regional utveckling, infrastruktur, logistiknav
Bergvik Skog	LIS-områden,
Dala Active Skaters	Runn – rekreativcentrum
Dala Energiförening	Klimat och energifrågor, infartsparkering, vindkraft, livsmedelsproduktion

Elöverkänsligas förening i Dalarna	elöverkänslighet
Fortum	Vindkraft, mark och vattenanvändningskartan, stora opåverkade områden
Friluftsförbundet Runnskrinnarna	Runn, tätortsnära skog och parker
Lantbrukarnas riksförbund	Landsbygden, jordbruksmark, burkande av åkermark, bygglov, kommunikationer, vatten, dagvatten, strandskydd, vindkraft
Naturskyddsföreningen Falun och Borlänge	Otillräcklig omvärldsanalys, fördjupad beskrivning av klimateffekterna behövs, framtidsbilden, strategier för hållbar samhällsplanering, bebyggelseutveckling och mark och vattenanvändning, socialt perspektiv, arbetsmarknad, handel och näringsliv, hållbara kommunikationer, klimatanpassning, miljöhänsyn och risker, energi och klimatpåverkan, natur-, kulturmiljö och landskapsvärden, stora opåverkade områden
Partnerskap Bergslagsbanan, Dalabanans Intressenter	FB motor för utvecklingen, Dalabanan, dubbelspårsutbyggnad mellan Falun och Borlänge samt utåt från resp bangård.
Stora Enso Kvarnsveden	Infrastruktur, viktiga intressen för basindustrin i regionen:
Vattenfall	Inget att erinra
Falun	
Aspeboda intresseförening	Runn, LIS-områden, provborringar/gruvdrift, kommunikation och mediakommunikation, Fågelmyra
Framtid i Linghed	Serviceorter, gång- och cykelvägar, attraktiva centrum, LIS-områden, handel, barnomsorg och skola, kultur och mötesplatser, studentboende, kollektivtrafik, utbildning, klimatanpassning, översvämning, trafikbuller, förorenade områden, elektromagnetisk strålning, förnyelsebar energi, samhällsservice, bredband, miljömål
Dalarnas Indianmuseum, JS Adventure, Vildmarksstationen, Ryssjöns vänner	Vindkraft
Ryssjöns samfällighetsförening, Svartnäsbygdens vildmarksförening	Vindkraft
Sundborns Sockenråd	Bebyggelsestrategi, kollektivtrafik, cykeltrafik, bebyggelsestruktur, handlingsprogram, turism, näringsliv, vindkraft,
Svartnäsbygdens Vildmarksförening	Vindkraft
Svärdsjö Intresseförening	Gemensam översiktsplan, strategier för hållbar samhällsplanering, bebyggelseutveckling och mark och vattenanvändning, socialt perspektiv, boende, arbetsmarknad, handel och näringsliv, fritid, utbildning, rent vatten, strandskydd och LIS-områden, vindkraft, energi och klimatpåverkan, natur-, kulturmiljö- och landskapsvärden, stora opåverkade områden, materialhushållning och avfall, mellankommunala frågor, genomförande
Rogs skifteslags samfällighetsförening	Landsbygdsutveckling, LIS-områden

Herrgårdsvikens vägsamfällighet	LIS-områden, biltrafik
Borlänge	
Studiecirkel ABF Borlänge	Socialt perspektiv, kultur, högskolan, LIS-områden
Friluftsförbundet Borlänge	Runn, friluftsområden, bostadsnära skog
Tunabygdens fågelklubb	Barkargärdet
Tunabygdens geologiska förening	Jordbruksmark, miljömål
Privatpersoner	
1.	Ny järnvägssträckning
2.	Landskapspark
Falun	
3.	Gemensamt kulturhus
4.	Kultur
5.	Vindkraft
6.	Järnväg Gävle, rälsbussspendel Korsnäs-Grycksbo (-Bjursås), duospårvagn
7.	Tåg/flyg mot Sthlm/Arlanda, Dala Airport, enskilda avlopp, Falu gruva, Falu skjutfält
8.	Vindkraft
9.	Hållbar utveckling, hållbara transporter, dricksvatten
10.	Medborgardiskussioner, omvärldsanalys, omställning
11.	Vindkraft
12.	Industrin, energi, ”mentala ”avstånd”, bebyggelse, jakt, mark och vattenanvändning, boende, friluftsliv och idrott, utbildning, godstransporter, översvämningar, industrilandskapet
13.	Vindkraft
14.	Cykelväg, externhandel, stadsodling, kollektivtrafik
Borlänge	
15.	LIS-områden
16.	Bebyggelseområde
17.	Vägreservat
18.	Uppföljning, utbildning, klimatförändring, översvämningrisker, bebyggelsestrategi för städerna, boende, gång och cykeltrafik
19.	Övergripande strategi, arbetsmarknad, boende, strandskydd, LIS-områden, IT-infrastruktur, högskola, kulturmiljövården, gång- och cykelleder, räddningstjänst, försvarets intressen
20.	Klimatförändringen
21.	Kollektivtrafikstråk, näringsliv, utbildning, hållbara kommunikationer
22.	LIS-områden

23.	Jordbruksmark
24.	Vägbelysning
25.	Bostadsbebyggelse
26.	Kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik, busstrafik, järnväg, nytt dubbelspår, pendlarstation Ornäs, alternativ till dubbelspår, vägreservatet, Ornäs
27.	Urbanisering, hållbar samhällsbyggnad, bostäder, järnvägen, jord- och skogsbruksområden, Dala Airport, vindkraft, översvämningsrisker, elektromagnetisk strålning, Natura 2000, kulturmiljö, stora opåverkade områden, falu gruva, rullande översiktsplanering
28.	Jordbruksmark, vindkraft (Gyllbergen)
29.	Exploatering på specifik fastighet
Unga spekulerar	
Framtidens boende	
Dalawood: S2rb Hagagymnasiet	Studentboende, bo billigt men ändå lyxigt
Falänge future living: Teknik Design åk 3a Haraldsbogymnasiet	Självförsörjande bostadsområden
Framtidens bostäder: TE12A Lugnetskolan	Bostäder för unga/studenter nära skolorna
Borlun och Farlänge: TE12A Lugnetgymnasiet	Få städerna växa samman, gemensam bostadskö, fler små lägenheter och billiga boenden, lägenheter centralt och villor i utkanten, ökad tillväxt ger mer skattebetalare och mer företag som vill etablera sig, politikerna måste agera.
Daladrömmen: (klass/skola inte angivet)	Radhus i Ornäs, energi
Studentlunden: TV3B, Soltorgsgymnasiet	Studentboende, 1400 lägenheter i Tjärna, energi
Paradisvägens nya lägenheter: TV3A, Soltorgsgymnasiet	Bostäder vid Paradisvägen, cykelväg och lekplats, energi.
Framtidens tvåkärniga miljöstad: Na11b Haraldsbogymnasiet	Bo miljövänligt och centralt, vackrare grönt centrum, studentlägenheter nära centrum.
Framtidens boende: Na11b Haraldsbogymnasiet	Blandat boende, attraktivt studentboende, bostädernas miljöanpassning, attraktivitet.
Ett grönare FalunBorlänge: NA11B Haraldsbogymnasiet	Grönare och miljöeffektiva, solidaritet, ansvar och gemenskap, politisk vilja och regionalt perspektiv, bostadsområden vid Tallen och Högbo, parker, solpaneler, återvinning.
Var klimatsmart - det lönar sig! NA12B Haraldsboskolan	Förebild för andra kommuner, gör det roligt med en app, bygg miljövänligare.
Framtidens kommunikationer och infrastruktur	
För miljön i tiden! NA12B Haraldsboskolan	Elbilar, ransonera bensin, motionsspår, underhåll av små vägar, cykelvägar längs bilvägarna, Wi-Fi överallt, dubbelspår och snabbtåg, spårvagn, busskort till studerande och pensionärer, starta en fond.
Cykla för miljön: Na11b Haraldsbogymnasiet	Utveckla cykelmöjligheterna, attraktiva cykelvägar, mer investeringar och bättre underhåll.

Du kan förändra – börja redan idag! (namn/klass/skola inte angivet)	Ta bussen, cykla eller gå, bekvämt och billigt.
PUF Projekt Upprätta Förbindelse: TE3 Haraldsboskolan	Pendling FalunBorlänge, tunnelbana, undersökningar.
Framtidens miljöbussar: S2rb Hagagymnasiet	Miljövänliga bussar, bekväma bussar.
Tillsammans mot en grönare framtid: Te3Nä Haraldsboskolan	Kollektivtrafik, sänk kostnaderna, järnväg, bilpool, gå och cykla.
Skytrain FalunBorlänge: TE3 Haraldsboskolan	Skytrain, skola-näringsliv.
Framtidens handel och näringsliv	
Timman: TV3B Soltorgsgymnasiet	Liv i stadskärnan, unik byggnad, energi.
Fröjd: TV3A Soltorgsgymnasiet	Liv i stadskärnan, byggnad i Liljekvistsparken, energi.
Ett vackrare Borlänge: S2RB Hagagymnasiet	Öka statusen på Borlänge centrum, mötesplats, näringslivet satsar.
Det stabila FalunBorlänge: Na11B Haraldsbogymnasiet	En region att återvända till, miljövänliga ändringar.
Nöjesfält: (namn/klass/skola inte angivet)	Attraktivt FalunBorlänge.
Satsa på Högskolan: TE3 Haraldsbogymnasiet	Fler program på högskolan.

Svar på frågor ställda i samrådet

I samrådet ställdes ett antal frågor som redovisas nedan, tillsammans med de svar som kommit in som - mer eller mindre direkt - svarat på frågan. Många remissinstanser kan ha yttrat sig på annat sätt än att svara direkt på frågorna, och de synpunkterna finns redovisade i sammanställningen av alla svar. Alla synpunkter, oavsett om de är svar på nedanstående frågor eller ej, har beaktats i översiktsplanarbetet.

Kap 2	Tycker länets kommuner att Översiktsplan FalunBorlänge ger förutsättningar för kommunerna att vara en sammanhållen tvåkärnig stadsregion som skapar tillväxt och nya möjligheter för hela Dalarna enligt Dalastrategin?	Kommunerna är positiva till en gemensam översiktsplan och samverkan. En tvåkärnig stadsregion kan öka regionens attraktionskraft.
Kap 5	Hur ska nya bostäder kunna byggas snabbt för att lösa den akuta bostadsbristen som framförallt drabbar invandrare och ungdomar?	Inga svar.
Kap 5	Ska det finnas en gemensam bostadskö för FalunBorlänge?	Positiv inställning till gemensam kö/portal för lediga bostäder (Kopparstaden, Tunabyggen, byggnadsnämnden och socialnämnden Falun, miljö- och byggnadsnämnden Borlänge, socialdemokraterna Falun).
Kap 6	Hur kommer förändrade konsumtionsmönster att påverka handeln?	Inga svar, men ett antal frågeställningar kring detta har kommit in.
Kap 6	Hur kan landsbygdsdelarna i FalunBorlänge utveckla lokala försörjningssystem för en hållbar samhällsutveckling?	Inga svar.
Kap 7	Är avgränsningen av Sörskogs rekreatiomsområde riktig och vad tycker	Leksands kommun är positiv till rekreatiomsområdet i Sörskog under förutsättning

	Leksands kommun om utpekandet av rekreatiomsområdet?	att det inte hindrar möjligheten till eventuella vindkraftsetableringar i närområdet. Inga svar om avgränsningen.
Kap 8	Vilken roll vill Högskolan Dalarna ha och utveckla för att bidra till en regional utveckling?	I Högskolans <i>Vision 2010-2015</i> framgår att Högskolan strävar mot en tätare form av regionalt förankrat samarbete och sam-produktion i synnerhet kring yrkesutbildning, fortbildning och utvecklingsinriktad forskning.
Kap 8	Hur viktig är skolans roll för utvecklingen på landsbygden?	Viktigt att behålla skolan där den finns och utveckla till mer effektivt nyttjande även för andra verksamheter. (Framtid i Linghed, Landsbygdsbor i Borlänge m fl)
Kap 9	Kommer Trafikverket att precisera spårdragning och minska reservatskorridor i främst Barkargärdet för ny järnvägssträckning enligt alternativ UA4 i järnvägsutredning, och därmed fullgöra sin uttalade roll att bidra till samhällsutvecklingen?	Trafikverket svarar att de inte har medel till de utredningar som behövs för att precisera järnvägskorridoren. Dubbelspår ligger långt i framtiden.
Kap 9	En lämplig etapplösning, som är att föredra framför åtgärder på befintlig bana enligt Trafikverkets genomförda förstudie, är att bygga dubbelspår ut från respektive stationsbangård vilket kommunerna förordar. Kan Trafikverket ompröva tidigare beslut och istället påbörja järnvägsplan för denna den långsiktigt lämpligaste lösningen?	Trafikverket svar är att det inte finns några pengar och att påbörjandet av en järnvägsplan inte finns med i planerna.
Kap 9	Finns det behov av att utveckla den regionala pendeltågstrafiken genom ytterligare stationer?	Ja (socialdemokraterna Falun), pendeltågstrafik Grycksbo-Korsnäs - Gävle (1 privatperson).
Kap 9	Ska Dala Airport vara ett riksintresse?	Både jakande och nekande svar. (5 svar)
Kap 9	Behövs en gemensam parkeringspolicy för FalunBorlänge?	<u>Ja</u> (socialdemokraterna Falun)
Kap 9	Behövs en gemensam bredbandsstrategi för FalunBorlänge?	<u>Ja</u> (miljö- och byggnadsnämnden Borlänge, socialdemokraterna Falun)
Kap 9	Finns det behov av dubbelspår på Dalabanan mot Stockholm och Bergslagsbanan mot Gävle?	<u>Ja</u> (flera dalakommuner, folkpartiet, socialdemokraterna och vänstern i Falun, partnerskap Bergslagsbanan, 1 privatperson) <u>Nej</u> (2 privatpersoner + fastighetsägare Barkargärdet- Stora källviken)
Kap 9	Ska hela sträckningen av väg 69 vara ett riksintresse?	<u>Ja</u> (Rättviks kn, socialdemokraterna Falun) <u>Nej</u> (folkpartiet Falun)
Kap 10	Vilka restriktioner är rimliga att kräva för att skydda områden av vikt för framtida vattenförsörjning? Ska olika rekommendationer gälla för klass 1 och klass 2 (se karta 10:1)?	Det behövs fördjupade utredning för att kunna säga vilka restriktioner som är rimliga för att skydda områdena (miljönämnden Falun).
Kap 10	Är nuvarande vattenskyddsområden tillräckliga? Ger de tillräckligt skydd för befintliga allmänna och större enskilda gemensamma vattentäkter?	Inget svar
Kap 10	Vilken inställning ska kommunerna ha till enskilda avlopp vid nybyggnation?	Bör ställas krav på enskilda avlopp vid nybyggnation med reningsgrad minst i klass med kommunala reningsverk (1 privatperson),

		avlopp vid nybyggnation ska lösas långsiktigt hållbart (miljönämnden Falun), i områden med dricksvattentäkter måste nybyggnation prövas och de enskilda avloppen ha mycket hög säkerhet (folkpartiet Falun)
Kap 11	Ska Gimmen ha utökat strandskydd? (Gimmen ligger både i Gagnefs och Borlänge kommuner)	Inget hinder för Gagnefs kommun med utökat strandskydd i borlängedelen, trots intresse av att utveckla strandnära bebyggelse i Gagnefs kommun.(Gagnefs kn)
Kap 11	Har zonen runt Falu och Borlänge tätorter där LIS-områden inte redovisas rätt avgränsning?	Ett flertal synpunkter om avgränsning, bland annat från länsstyrelsen
Kap 11	Är de föreslagna LIS-områdena förenliga med strandskyddets syften?	Länsstyrelsen tar inte ställning. Ja (socialdemokraterna)
Kap 11	Ska fler eller färre LIS-områden redovisas? Motiven för det?	<u>Fler</u> (Centerpartiet, moderaterna Falun, Alliansen Borlänge, Bergvik Skog, Framtid i Lingham, Rogs skifteslags samfällighetsförening, 2 privatpersoner) <u>Fler på sikt</u> (miljö- och byggnadsnämnden Borlänge) <u>Färre</u> (miljöpartiet Falun, Herrgårdsvikens vägsamfällighet)
Kap 11	Finns det fördelar med att skapa fler LIS-områden intill Dalälven och runt Runn och Ösjön?	Nej, konflikter med friluftslivet (miljö- och byggnadsnämnden Borlänge)
Kap 11	Finns det behov av ytterligare inventeringar av de föreslagna områdena för att det ska gå att slutgiltigt avgöra om de ska redovisas som LIS-områden?	Ja
Kap 11	Kommer länsstyrelsen att acceptera att det särskilt skälet i miljöbalkens 7 kap 18c § 5 p. tillämpas för dispenser och upphävanden av strandskyddet inom de två redovisade områdena runt Falu och Borlänge tätorter?	Länsstyrelsen har förtydligat när de ser att det kan användas.
Kap 12	Ska medelstora och stora vindkraftsanläggningar enbart lokaliseras till intresseområden för vindbruk?	Nej (länsstyrelsen, byggnadsnämnden Falun, folkpartiet och socialdemokraterna Falun) Ja (1 privatperson)
Kap 13	Ger de föreslagna principerna för lokalisering av bebyggelse i förhållande till översvämningsrisker ett tillräckligt bra skydd?	Ja (1 privatperson)
Kap 13	Vilka grundläggningshöjder ska tillämpas för ny bebyggelse i områden kring Dalälven nedströms Domnarvsforsen, Runn, Tisken och Faluån?	Lägre nivåer bör tillåtas för källargarage (1 privatperson)
Kap 13	Behöver nya dagvattenstrategier och kriterierna för dimensionering av ledningssystem som är anpassade till ett förändrat klimat tas fram?	Inga svar
Kap 13	Ska Falu kommun och Borlänge kommun samordna sin syn på/ha samma riktvärden och rekommendationer för elektromagnetisk strålning, radon och vibrationer?	Ja (folkpartiet Falun, 1 privatperson)
Kap 14	Klarar vi att ta de obekväma beslut som krävs för att minska klimatets påverkan?	Svårt diskutera alternativa energikällor med energibolagen (Tunabyggen). Flera svar

		ifrågasätter översiktsplanens ambitionsnivå avseende klimatpåverkan (Naturskyddsföreningarna, miljöpartiet och vänstern Falun, vänstern Borlänge, 2 privatpersoner).
Kap 15	Hur kan vi få aktuella värdebeskrivningar för de viktigaste riksintressena?	Inget svar. Efter samrådet har länsstyrelsen meddelat att arbetet med nya värdebeskrivningar för vissa riksintresseområden för kulturmiljö ska påbörjas (länsstyrelsen)
Kap 16	Är grannkommuner, respektive de två länsstyrelserna, beredda att ta hänsyn till de stora opåverkade områden som redovisas i FalunBorlänges översiktsplan?	Ja (länsstyrelserna, Rättviks kn, Sätters kn) Kan påverka eventuella vindkraftsområden i Leksands kommun. Ligger nära vindområden i Ludvika kn
Kap 17	Hur ska en avvägning göras mellan de båda riksintressen - kultur (dessutom världsarv) och värdefulla ämnen och mineraler - som omfattar Falu gruva?	Riksintresset för kulturmiljö ska ha företräde enligt länsstyrelsen och flera andra svar
Kap 18	Kan intresseområdet Falu skjutfält minskas med den del som ingår i den fördjupade översiktsplanen för Myran?	Inget svar från staten
Kap 21	Finns det fler mellankommunala frågor som berör mark- och vattenanvändning?	Inga fler frågor har tagits upp.
Kap 23	Hur kan översiktsplanen följas upp på ett bra och tydligt sätt, förutom vid aktualitetsförklaringen?	Förslag om årlig uppföljning och om förtydligande av tidplan för måluppfyllelse, indikatorer mm. Bör lyftas i partierna program (länsstyrelsen, vänsterpartiet och socialdemokraterna Falun, miljö- och byggnadsnämnden Borlänge, Naturskyddsföreningarna, 1 privatperson)
Kap 23	Hur ska den övergripande strategin om samarbete FalunBorlänge få genomslag i förvaltningar, nämnder och kommunala bolag?	Beror på hur tydliga respektive kommunledning är och hur samarbetet prioriteras politiskt. Viktigt att dialogen fotsätter och att man är överens inför olika beslut. Viktigt få samarbetet som en naturlig del i arbetet. (miljönämnden Falun, miljö- och byggnadsnämnden Borlänge)
Kap 23	Hur ska det fortsatta samarbetet med den rullande översiktsplaneringen och andra strategiska frågor organiseras?	Kan hanteras i pågående organisationsöversyn i Falun (miljönämnden Falun)

Sammanfattning av och kommentarer till inkomna synpunkter

Nedan följer alla yttranden med kommentarer. Länsstyrelsen samordnar statliga intressen och därför redovisas enbart länsstyrelsens yttrande och inte andra statliga myndigheters. Länsstyrelsens yttrande redovisas i sin helhet. Övriga yttranden har sammanfattats. Alla yttranden är diarieförda och finns tillgängliga på stadsbyggnadskontoret, Falu kommun och plan- och markkontoret, Borlänge kommun.

Statliga myndigheter

Länsstyrelsen Dalarna	Kommentar
Övergripande synpunkter	
Strategier för hållbar samhällsplanering: Det är positivt att Borlänge och Falu kommuner tar fram en gemensam översiktsplan. Det är en bra väg till utveckling, såväl för kommunerna i fråga, som för regionen i stort. Den föreslagna bebyggelsestrategin är tydlig och Länsstyrelsens bedömning är att en inriktning mot att förtäta städerna, fokusera på kollektivtrafikstråk, prioritera ett antal mindre orter samt på lång sikt låta städerna växa mot varandra, leder till en långsiktigt robust utveckling.	Synpunkten noteras.
Planens struktur: Översiktsplanen är välstrukturerad, lättläst och beskriver på ett bra sätt den utveckling som FalunBorlänge står inför de kommande åren. Den gemensamma framtidsbilden ger läsaren en ingång i planen och god förståelse av vilka mål kommunerna har med översiktsplanen. Kapitelindelningen underlättar för läsaren, som enkelt kan ta till sig den information denne behöver eller är intresserad av och de blå sammanfattningsrutorna, som avslutar varje kapitel, är till god hjälp för läsaren att på ett enkelt sätt ta del av de samlade strategierna för området.	Synpunkten noteras.
Det är bra att planen hänvisar till relevanta planeringsunderlag, men det underlättar för läsaren om planen även innehåller korta summeringar.	Den färdiga översiktsplanen kommer att vara digital och finnas tillgänglig på nätet. Därför är texterna korta och begränsade till det som är det framåtsyftande i planen. Det kommer i nätversionen att finnas länkar till relevanta planeringsunderlag i anslutning till de avsnitt där de utgjort underlag.
Målkonflikter: De målkonflikter som presenteras i slutet av varje kapitel bör beskrivas mer ingående. För att planen ska kunna ge vägledning, är det angeläget att kommunerna, där så är möjligt, anger vilket intresse som ska ges företräde vid eventuell konflikt.	Vissa målkonflikter redovisas tydligare i respektive kapitel. Andra utgår och kommer istället att kunna fördjupas i den efterföljande rullande översiktsplaneringen eller i de fördjupade översiktsplaner som föreslås i genomförandekapitlet.
Kartor: Kartorna i översiktsplanen är små och svårlästa, vilket gör att det i vissa fall är omöjligt att, även på översiktlig nivå, bedöma om föreslagen markanvändning är lämplig. Det är viktigt att de namn på platser och områden som nämns i texten finns på berörda kartor.	Kartorna är gjorda med GIS-teknik, vilket innebär att de - inom de skalområden där det tillför något - kommer att innehålla namn på platser och områden.
Uppföljning: Kommunerna bör komplettera översiktsplanen genom att förtydliga hur man avser att verkställa planens många viljeriktningar och mål, samt hur dessa ska följas upp, det vill säga genom så	I det fortsatta arbetet med den rullande översiktsplaneringen kommer avstämmningar att behöva göras med tätare intervall än vart 4:e år då en aktualitetsförklaring av översiktsplanen ska göras av

<p>kallad rullande planering. Kommunerna kan då också ange när målen ska uppfyllas, och vem som är ansvarig för att målet uppnås/följs upp, för att få mer driv i arbetet.</p>	<p>fullmäktige. I kap 23 om genomförande föreslås att den gemensamma politiska styrgruppen ges fortsatt uppdrag att leda arbetet med den rullande översiktsplaneringen. Årliga avstämningar med styrgruppen kan vara ett lämpligt sätt att bedriva arbetet. Däremot är det ett medvetet val att inte ställa upp några ”mål” i översiktsplanen, då sådana redan tidigare har uttryckts och antagits av respektive kommunfullmäktige i en rad av de planeringsunderlag som planen tar sin utgångspunkt i. Därför redovisas det inte någon ansvarsfördelning för mål eller hur de ska följas upp i översiktsplanen.</p>
<p>Konsekvenser av planförslaget: Planens konsekvenser ska tydligt framgå i planen enligt 3 kap.6 § PBL. För att kunna bedöma planens konsekvenser utifrån sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter behöver planen innehålla utvecklade beskrivningar av de utmaningar kommunerna står inför idag.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Riksintressen</p>	
<p>Kommunikationer: Kommunerna framför i planen önskemål om att hela riksväg 69 bör vara ett riksintresse samt om ändrad anslutning till Kombiterminalen i Borlänge. Trafikverket kommer att se över riksintresseanspråken under 2013 och kommer då att överväga kommunens förslag.</p>	<p>Synpunkten noteras. I översiktsplanen redovisas sträckningen Falun-Hedemora som föreslaget riksintresse, inte sträckningen Fagersta-Rättvik som redovisades i samrådshandlingen. Förslaget om ändring av riksintresse för anslutning till kombiterminalen dras tillbaka.</p> <p>I samrådshandlingen uttryckte kommunerna ett behov av att staten preciserar bredden på järnvägsreservatet för dubbelspår, för att möjliggöra planering för bostäder. I ett kompletterande svar från länsstyrelsen 2013-10-10 ges svaret att det inte finns några medel att genomföra de utredningar som behövs för att kunna precisera spårbredden. Detta är inte acceptabelt och kommunerna förutsätter att ett arbete påbörjas för att kunna matcha den rullande översiktsplanering, bland annat för ny bostadsbebyggelse, som staten efterfrågar.</p>
<p>Dala Airport i Borlänge är utpekad som riksintresse. Riksintresset för flygplatsen utgörs av mark som direkt används eller kommer att användas för luftfartens behov. Viss markanvändning (exempelvis anläggningar högre än 20 meter) även utanför riksintresseområdet kan försvåra eller omöjliggöra flygverksamheten vid flygplatsen. Dala Airport är av fundamental regional betydelse.</p>	<p>Detta står i kap 9.</p>
<p>Hela Borlänge och Falu kommuner, utom den nordvästra delen – nord/nordöst om Vintjärn, ligger inom MSA-ytan (Minimum Sector Altitude), 55 km från flygplatsen. Uppförande av höga byggnader, eller andra hinder som till exempel vindkraftverk, inom dessa ytor kan påverka flygproceduren till och från flygplatsen.</p>	<p>Detta står i översiktsplanen kap 9 inklusive en planeringsinriktning/rekommendation. Texten kompletteras med vilket område det gäller.</p>
<p>Kulturmiljö: För ett flertal riksintresseområden för kulturmiljövården redovisas inte hur kommunerna avser tillgodose det aktuella riksintresset. Befintliga värdebeskrivningar är gällande till dess nya har utarbetats och beslutats av riksantikvarieämbetet.</p>	<p>Behovet av nya värdebeskrivningar kvarstår. De är nödvändiga för att det ska bli möjligt att föra ett utvecklat resonemang om hur riksintressena ska kunna tillgodoses. Vilka medel som finns för att genom plan- och bygglagen säkerställa riksintressevärden är för</p>

<p>Inför granskningen av planen behöver kommunerna komplettera planen med information om hur de tänker tillgodose samtliga riksintressen.</p>	<p>närvarande oklart. Områdesbestämmelser kan i vissa fall vara ett medel för att ta till vara riksintressevärden, men eftersom det pågår en översyn av plan- och bygglagen där det bland annat föreslås att områdesbestämmelser ska tas bort som planinstrument är detta inte en framkomlig väg idag. Kulturresevat och kulturminneslagens bestämmelser är andra medel som kan användas för att säkerställa värdena.</p> <p>Kommunerna anser att kulturmiljövärdena är viktiga och en väsentlig del av det som gör FalunBorlänge attraktivt att bo i och att besöka.</p> <p>I den rullande översiktsplaneringen, med bland annat fördjupade översiktsplaner för städerna Falun och Borlänge samt för Runn, finns goda möjligheter att mer detaljerat hantera tillgodoseendet av riksintressena - förutsatt nya värdebeskrivningar.</p> <p>Översiktsplanen kompletteras med hur riksintressena ska tillgodoses, utifrån de värdebeskrivningar som finns tillgängliga.</p>
<p>Länsstyrelsen vidhåller gällande avgränsning av riksintresseområdet för Sundbornsåns dalgång. Denna avgränsning utgörs av den av Länsstyrelsen redovisade avgränsningen enligt granskningsyttrande över översiktsplan Falu kommun – Fördjupning för Sundborn (Dnr: 201-1604-98) samt det av Unesco beslutade Världsarvsområdet. Länsstyrelsen uppdaterar det regionala underlagsmaterialet så att detta visar aktuell avgränsning. Enligt Länsstyrelsens och Riksantikvarieämbetes uppfattning utgör skogsmarken på dalgångens sidor en viktig del av de riksintressanta värdena. Skogen hade en stor betydelse för denna av bergsbruk präglade bygd och bör därför ingå i riksintresseområdet.</p>	<p>Synpunkten noteras. Falu kommun har inte förklarat fördjupad översiktsplan för Sundborn inaktuell och vidhåller därför den inställning som redovisas i den.</p>
<p>I översiktsplanen ställs frågan vilket riksintresse som skall gälla beträffande Falu gruva- riksintresset för värdefulla ämnen eller riksintresset för kulturmiljövård. Vid eventuella anspråk på mineralutvinning ska detta prövas. Då Falu gruva utgör ett område av avgörande betydelse för Världsarvet Falun, bör enligt Länsstyrelsens uppfattning riksintresset för kulturmiljövård ha företräde i de fall intressena är oförenliga. Falu gruva åtnjuter dessutom skydd enligt kulturminneslagen både som byggnadsminne och fornlämning. Staten har härigenom angivit att området har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde.</p>	<p>Texten ändras i kap 15 och 17 samt i bilagan om riksintressen, så att det framgår att riksintresset för kulturmiljövård enligt länsstyrelsen ska ha företräde framför riksintresset för värdefulla ämnen och material i de fall intressena är oförenliga.</p>
<p>Länsstyrelsen anser att Världsarvets betydelse som en positiv utvecklingsfaktor för Falun och som en viktig del av Faluns identitet och för kommunens attraktionskraft skulle kunna presenteras tydligare i översiktsplanen. Världsarvet som planeringsförutsättning bör därför utvecklas mera ingående i planen.</p>	<p>Texten i kapitel 15 utvecklas om världsarvets betydelse.</p>
<p>I översiktsplanen saknas säkerställande av riksintresse för kulturmiljövård, bland annat i Sör Amsberg och Torsångsbygden. Där anges istället att</p>	<p>Riksintresseområdet i Sör Amsberg kommer att behandlas i sin helhet inom kommande fördjupad</p>

<p>rekommendationer i kommande fördjupade översiktplaner skall tillgodose områdenas kulturmiljövärden. Vad gäller riksintresseområdet Sör Amsberg är det viktigt att den fördjupade översiktplanen omfattar hela riksintresset, inte bara tätorten. Länsstyrelsen har för avsikt att inom kort påbörja arbetet med att förnya värdebeskrivningen för riksintresseområde Torsångsbygden inklusive utvidgning som sedan beslutas av Riksantikvarieämbetet. Fram tills dess gäller befintlig beskrivning av riksintresseområden för kulturmiljö.</p>	<p>översiktsplan för tätorten.</p> <p>Riksintresseområde Torsångsbygden har hanterats i samrådsversionen av fördjupad översiktsplan för Ösjön – Runn (2012). Eftersom beslut har tagits av styrgruppen att i översiktsplanen FalunBorlänge föreslå att fördjupning av översiktsplanen för Runn med omgivning ska genomföras gemensamt av kommunerna, är FÖP Ösjön-Runns fortsatta handläggning under övervägande.</p>
<p>Vad gäller utpekandet av prioriterad markanvändning för energiproduktion vattenkraft vid Bullerforsens och Forshuvudforsens kraftstationer vill Länsstyrelsen uppmärksamma kommunens tidigare positiva ställningstagande om byggnadsminnesförklaring av de båda äldre kraftstationerna.</p>	<p>Upplysningen noteras.</p>
<p>Totalförsvaret: Aktuell avgränsning av Försvarsmaktens samrådsområde i Falun, omfattar inte den sydvästligaste delen Myran, väster om skjutbanorna.</p>	<p>Detta framgår redan i kap 18. I samrådshandlingen ställdes en fråga om intresseområdet Falu skjutfält kan minskas med den del som ingår i den fördjupade översiktsplanen för Myran. Enligt kontakter med länsstyrelsen efter samrådet har försvarsmakten bett att få återkomma med svar.</p>
<p>Riksintresset för totalförsvarets militära del (3 kap 9§ andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte. De områden som av sekretessskäl inte kan redovisas öppet har oftast koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem.</p>	<p>Texten i kapitel 18 utvecklas.</p>
<p>Denna funktion på riksintresset kan framför allt påverkas av uppförande av höga byggnadsobjekt som master och vindkraftverk. Därför bör Försvarsmakten kontaktas i tidigt skede i sådana plan- och bygglovsärenden. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför tätort och högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse.</p>	<p>Detta framgår i kapitlet om försvarsintressen men införs även i kapitlet om vindkraft.</p>
<p>Försvarsmakten har tidigare lämnat synpunkter på föreslagna vindbruksområden i Falu kommun, 2010-08-20 dnr 13920:64417. En liten del av ett område i Svartnäs är olämpligt för vindkraft med hänsyn till riksintresset för totalförsvaret.</p>	<p>Texten i kap 12 förtydligas med att det även inom vindbruksområden kan finnas riksintressen för totalförsvaret som av sekretessskäl inte kan redovisas öppet och om dessa är oförenliga ska försvarsintresset ges företräde enligt miljöbalken 3 kap. 9-10§§.</p>
<p>Hälsa och säkerhet</p>	
<p>Elektromagnetisk strålning: Vid planläggning närmare än 200 meter från en stamnätsledning bör kommunerna samråda med Svenska Kraftnät. Stamnätsledningarna bör redovisas i någon av översiktsplanens kartor.</p>	<p>Texten i kap 13 kompletteras och en planeringsinriktning/rekommendation införs. Översiktsplanens kartredovisning kompletteras med redovisning av stamnätsledningar i tätorten.</p>
<p>Översvämningsrisker: I planen används termen bygghöjd för att uttrycka höjden för färdigt golv. För att undvika missförstånd rekommenderar Länsstyrelsen att denna benämning byts ut mot lägsta golvnivå som är en vedertagen term. Definitionen av 100-årsflöde och högsta beräknade flöde bör framgå i planen.</p>	<p>”Lägsta golvnivå” och definitionerna av 100-årsflöde och högsta beräknade flöde förs in i texten i kap 13.</p>

<p>För att förtydliga förhållandet mellan lägsta golvnivå och de generella principerna för riskreducering bör beskrivningen av behovet och omfattningen av riskhantering utvecklas. Exempelvis bör en riskbedömning göras om bebyggelsen avviker från lämplig golvnivå, de generella principerna för att undvika översvämningsrisker eller planeras inom markområdet mellan 100-årsflödet och högsta beräknade flöde.</p>	<p>Texten i kap 13 ändras. Principer för riskbedömning redovisas.</p>
<p>Genom det s.k. Faluprojektet har åtgärder genomförts på förorenade områden som Falu Koppargruva genererat. Inom ramen för Faluprojektet sker en pumpning av grundvatten vid kisbränderna som finns i Falun. Grundvattennivån är på vissa områden 0,5-1,0 m lägre än normalt på grund av pumpningen. Med tanke på att grundvattenpumpningen kommer att upphöra bör riktlinjer för nybyggnation finnas, till exempel lägsta nivå för husgrunder.</p>	<p>Synpunkten noteras. Det berörda området är redan bebyggt och eventuell nybyggnation kan endast röra enstaka hus. Anpassning till grundvattennivåer görs i bygglovhanteringen. Översiktsplanen ändras inte.</p>
<p>Mellankommunala intressen</p>	
<p>En del av Dalastrategin är att stärka FalunBorlänge som en regional kärna och motor för länets utveckling. Med en sådan roll följer också ett särskilt ansvar, det vill säga att planeringen sker på ett sätt som ligger i linje med länets övergripande regionala strategi och att övriga kommuner ser att utvecklingen leder till vinster för dem. FalunBorlänge bör i översiktsplanen beskriva hur de ser på sin roll som regional motor och hur FalunBorlänge i det sammanhanget kan stödja en regional utveckling av bland annat bostads- och arbetsmarknad, näringsliv, kommunikationer och handel, rekreation, naturvård och vattenförsörjning</p>	<p>Texten i kap 1 utvecklas.</p>
<p>Mellankommunal samverkan: De frågor som är av strategisk betydelse lyfter översiktsplanen fram, dvs. person- och godstransporternas utveckling, planering av vindkraft, LIS och opåverkade områden.</p>	<p>Synpunkten noteras</p>
<p>Översiktsplanen pekar ut områden angränsande till Säter, Rättviks och Sandvikens kommuner, vilka kan leda till intressekonflikter och som behöver hanteras i kommunal samverkan och samsyn. I den fortsatta planeringen behöver Falun och Borlänge kommuner särskilt samverka med ovanstående kommuner i fråga om utpekande av områden för vindkraft, LIS och opåverkade områden.</p>	<p>Grannkommuner har lämnat synpunkter under samrådet som innebär förändringar och förtydliganden i utställningshandlingen. Se vidare kommentarer under respektive kommun.</p>
<p>Strandskydd och LIS-områden</p>	
<p>Utökat strandskydd: Länsstyrelsen arbetar just nu, i samarbete med kommunerna i länet, med ett uppdrag att se över de områden som idag har utökat strandskydd. Nya beslut om var utökat strandskydd ska gälla kommer att fattas senast 31 december 2014. Vissa områden med utökat strandskydd kommer att kunna tas bort och vissa bedöms ha så höga naturvärden och värden för friluftslivet att de kommer att finnas kvar/utökas. Eftersom det är ett arbete som pågår nu så kan Länsstyrelsen inte uttala sig om detta</p>	<p>Efter samrådet har samtal förts med den handläggare på länsstyrelsens som arbetar med översynen av de utökade strandskydden. Då länsstyrelsens kommande remisser med deras förslag till utökade strandskydd efter 2014 inte kommer att hinna behandlas innan översiktsplanen går ut på utställning kan kommunerna inte förhålla sig till eventuella nya anspråk från länsstyrelsen.</p> <p>Kap 7 och 11 utvecklas om det rörliga friluftslivets nytta av stränder och vildmarkskänsla. I</p>

i nuläget och därför kommenteras inte kommunernas förslag till utökat strandskydd.	översiktsplanens genomförandekapitel (kap 23) och kap 7 föreslås också att kommunerna ska ta fram en gemensam strategi för synen på rekreation och friluftsliv.
LIS-områden: Metoden som kommunerna använt för LIS-utpekande är en bra början för att göra ett urval. På grund brister i kartmaterialet samt textinnehåll kan dock Länsstyrelsen inte bedöma om de utpekade LIS-områdena är lämpliga.	Synpunkten noteras.
Kartmaterial ska finnas tillgängligt så att man för varje sjö eller vattendrag kan se de områden som pekats ut för LIS.	Kartdata för föreslagna LIS-områden kommer att finnas tillgängligt som shapefiler under utställningen för de som beställer det.
Områdena behöver beskrivas, hur de ser ut idag, vilken typ av exploatering är tänkt samt syfte med områdena.	<p>De LIS-områden som redovisas innebär inte något ställningstagande från kommunerna om att de ska exploateras, vilket framgår i kapitel 11. Vilken typ av förändring som kan komma i ett LIS-område avgörs därför inte i denna översiktsplan.</p> <p>I de tabelldata, som hör till kartdata för de föreslagna LIS-områdena, införs en notering om vilken typ av användning som kommunerna bedömer att detta särskilda skäl skulle kunna komma att nyttjas för. Det är primärt anläggningar för friluftsliv (FL), t ex camping och båthamnar, gemensamma bryggor etc., samt boende (B), dvs. permanent/fritidsboende i enskild och/eller annans regi, som idag bedöms som de troliga anspråk som kan komma från de fastighetsägare/intressenter som önskar nyttja detta särskilda skäl. För vissa områden i direkt anslutning till mindre tätorter används även V för verksamheter.</p> <p>Områdena kommer därför inte att beskrivas ytterligare, eftersom det som redovisas i översiktsplanen enbart är ett första steg vid bedömningen av om det särskilda skälet för dispens (LIS-område) är möjligt att använda eller inte. Inventeringar och beskrivningar av respektive område kommer istället att ske vid en eventuell förändringssituation. Detta framgick redan i samrådsversionen, men förtydligas ytterligare i texten i kap 11.</p>
Planerade LIS-områden på öar måste motiveras för varje enskilt fall. Hur fri passage utmed stranden ska säkras behöver också redovisas.	Det finns enbart ett LIS-område som ligger på en ö, i anslutning till Lingsheds tätort. Att kunna möjliggöra ytterligare boende på denna ö, utan att skada de naturvärden som finns, innebär en stärkning av servicen i Lingsheds tätort. I Lingshed finns idag skola, kollektivtrafik, livsmedelsaffär mm och det finns ett starkt lokalt intresse för utveckling av orten hos den lokala intresseföreningen "Framtid i Lingshed".
Det framgår inte av metoden för urvalet vilka naturvärden det är som man undantagit. Har även undantagit någon form av friluftslivsområden? Det är också viktigt att utpekade LIS-områden inte hindrar riksintressenas funktion. I metodbeskrivningen identifieras "strandskyddade sjöar". Alla sjöar omfattas av strandskydd.	Det framgick i bilagan till samrådsversionen vilka naturvärden som använts. I utställningshandlingen kommer bilagan med metodbeskrivningen att utgå, och istället beskrivs det kortfattat i kapitel 11 hur LIS-områdena har tagits fram.
Redovisningen av LIS-områden sker i en sådan skala att det inte heller är möjligt att ta ställning till de	Syftet med strandskyddet är inte att skydda kulturmiljövärden även om sådan värden ibland sammanfaller med

<p>enskilda områdenas lämplighet som LIS-områden från kulturmiljösynpunkt. Vid urvalet av LIS-området kan dock allmänt sägas att den karaktär och värdering som ligger till grund för det enskilda riksintresset för kulturmiljövård skall beaktas vid planering av LIS-områdena och att stor restriktivitet bör råda med att peka ut områden som utgör riksintresse för kulturmiljövården och i vissa fall även kan ingå i Världsarvet Falun. Många fornlämningar har anknytning till vattendrag vilket också bör beaktas vid utpekande av LIS-områden.</p>	<p>naturvärden- och/eller friluftslivsvärden. Riksintressen för kulturmiljövård eller fornlämningar har därför inte använts vid identifieringen av LIS-områden i FalunBorlänge.</p>
<p>Tätortsutveckling: Vad gäller huruvida Länsstyrelsen kommer att acceptera att särskilt skäl 7 kap. 18c § 5p används inom de utpekade områdena runt Falun och Borlänge, så kan detta ställningstagande inte göras generellt och föregå en prövning. För att det ska vara ett sådant angeläget allmänt intresse som avses i särskilt skäl punkt 5 bör den planerade åtgärden enligt förarbetena (prop. 2008/09:119 s. 106) långsiktigt ge fördelar för samhället. Det ska även prövas om åtgärden måste företas inom strandskyddsområdet. Åtgärder som kan komma ifråga är t.ex. sådana som tillgodoser kommunens behov av tätortsutveckling. Det kan enligt Naturvårdsverkets handbok (2009:4) inte gälla enskilda bostadshus utom detaljplan.</p>	<p>I utställningsversionen kommer det att föras ett utvecklat resonemang om användningen av detta särskilda skäl utifrån Länsstyrelsens synpunkt. Det medför också att kommunerna, istället för att redovisa två områden runt de två största tätorterna där LIS-områden inte redovisas (vilket gjordes med utgångspunkt från naturvårdsverkets handbok), nu även kommer att förhålla sig till att detta särskilda skäl om tätortsutveckling även ska kunna tillämpas i mindre tätorter när förändringen ger fördelar för samhället. Därmed uppfattar kommunerna att även de bäckar och vattendrag som kan finnas inom de två största och dessa mindre tätorter ska omfattas av 18c § 5p.</p>
<p>Miljö kvalitetsnormer</p>	
<p>Miljö kvalitetsnormerna och vilka av dessa som överskrids, eller riskerar att göra detta, nämns översiktligt i kapitlet som behandlar luft- och vattenkvalitet. Det saknas dock en redovisning av vilka yt- och grundvatten som riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormerna samt vilka åtgärder som kommunerna kommer att vidta för att förbättra luft- och vattenkvalitén. Under rubriken miljö kvalitetsnormer i kap. 20 saknas textinnehåll helt.</p>	<p>För redovisning av yt- och grundvatten som inte uppnår miljö kvalitetsnormerna hänvisas till VISS-databasen som uppdateras kontinuerligt.</p> <p>Kapitel 20 kompletteras med text om miljö kvalitetsnormer.</p>
<p>Länsstyrelsens övriga synpunkter</p>	
<p>Miljökonsekvensbeskrivning: Miljökonsekvensbeskrivningen är mycket kortfattad och behöver till granskningskedet, enligt 6 kap 12, 13 §, utförligare beskriva förutsättningar och konsekvenser som kommer av genomförandet av planen, gällande de delar av planen som medför betydande miljöpåverkan. I samrådsförslaget delar Länsstyrelsen kommunernas uppfattning om att dessa områden är järnväg och vindkraftsområden. Exempelvis bör det framgå vilka åtgärder kommunerna avser vidta för att minimera de negativa konsekvenserna av planens genomförande samt hur de ämnar följa upp och komplettera miljökonsekvensbeskrivningen i den rullande planeringen.</p>	<p>Synpunkterna noteras. Miljökonsekvenserna kan behandlas mer detaljerat i kommande fördjupade översiktsplaner och i den rullande översiktsplaneringen.</p>
<p>För att göra planens miljökonsekvenser tydliga för läsaren bör dessa redovisas samlat i MKB:n, eventuellt genom att hänvisa till de delar av översiktsplanen där de tas upp.</p>	<p>Planens konsekvenser (enligt plan- och bygglagen) samt MKB redovisas samlat i kap.22, Konsekvenser.</p>

Vad gäller miljökonsekvensbeskrivningen för järnvägen, behöver kommunerna åtminstone sammanfattat redogöra för de slutsatser som Banverkets järnvägsutredning från 2007 kom fram till vad gäller miljökonsekvenserna av föreslagen sträckning. Det bör även framgå var utredningen i sin helhet finns tillgänglig.	Kap 22 kompletteras.
Att kommunerna inte alls tar upp miljömålen finner länsstyrelsen olyckligt. Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen är viktiga för många av områdena i översiktsplanen och bör därför ingå i planen.	Miljömålen är en delmängd av de ca 100 mål som berör fysisk planering enligt Boverket. De väger tungt genom det hållbarhetsperspektiv som genomsyrar planen, men det finns ingen anledning att särskilt redovisa miljömålen och utesluta andra mål.
Hållbarhetsbedömning: Länsstyrelsen rekommenderar att kommunerna tar fram en bredare hållbarhetsbedömning i översiktsplanen för att både ekologiska, sociala samt ekonomiska aspekter ska bli tillräckligt belysta. Detta för att förstärka kraven på hållbar utveckling i den fysiska planeringen.	Synpunkten noteras.
Sociala aspekter: Kommunerna visar en hög ambition att integrera de sociala frågorna i den fysiska planeringen, vilket är positivt. Boendefrågan är frågan väl belyst i planen och den ungdomsdialog som genomförts inför samrådet är ett intressant exempel på metod som kan involvera just barn och ungdomar i samhällsplaneringen. Det sociala perspektivet har i planen fångats upp väl utifrån olika aspekter. Däremot saknar Länsstyrelsen en nulägesbeskrivning och en analys av vilka utmaningar som kommunerna ser avseende integration, jämställdhet, trygghet och exempelvis delaktighet. Genom att tydligare lyfta fram såväl positiva som mer problematiska frågor, är det lättare att bedöma planförslaget än vad som nu är fallet.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen ändras inte. För att översiktsplanen inte ska bli för omfattande undviks nulägesbeskrivningar.
Vindkraft: Kapitel 12 ger ett lite ostrukturerat och otydligt intryck. Länsstyrelsen förordar att kommunen utgår ifrån de olika typer av benämningar på områden som temakartan för kap 12 och 16 visar och tydligare beskriver vad som gäller, det vill säga vilken typ av vindkraft som är lämplig/inte lämplig i respektive område. Vidare att kommunen anger skälen till att vissa områden inte är lämpliga för medelstora och stora anläggningar (kap 12.5). Områden som nämns under kapitel 12.5 (områden inte lämpliga för medelstora och stora vindkraftsanläggningar) bör också inkluderas i temakartan – för att denna ska bli heltäckande.	Texten i kapitel 12 utvecklas. Det som redovisas i den gemensamma översiktsplanen är det som ska gälla för båda kommunerna. Därför kommer inte hela innehållet i Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk, 2011, att lyftas in i översiktsplanen. Detta planeringsunderlag är antaget av kommunfullmäktige i Falun och fortsätter att gälla vid sidan av översiktsplanen.
Även utanför riksintresse för vindkraft kan medelstora och stora vindkraftsanläggningar tillåtas.	Synpunkten noteras.
Naturvärden: Kommunerna har sinsemellan olika förutsättningar vad gäller vilka naturvärden som finns och huruvida dessa är skyddade, detta bör förtydligas.	Syftet är att göra en gemensam översiktsplan och det finns därför ingen anledning att redovisa kommunernas olika förutsättningar separat.
Innehållet i Falu kommuns naturvårdsprogram och den naturvårdsstrategi som Borlänge kommun ska färdigställa i vår bör beskrivas översiktligt i detta kapitel. Finns det områden som inte är av riksintresse	Översiktsplanen redovisar inte innehållet i de olika kommunala planer och program som det hänvisas till i översiktsplanen.

eller formellt skyddade som bör uppmärksammas för naturvärden?	
Beskrivningen av riksintresseområdenas skydd i avsnitt 15.2.1 är missvisande. I både Falun och Borlänge kommuner finns det riksintressen som saknar skydd. Natura2000-områdena omfattas redan av formellt skydd, enligt 7 kap 28 § miljöbalken.	Kap 15 kompletteras.
I kartan över riksintresseområden och områdesskydd kan man inte se skillnad på Natura 2000 och andra riksintresseområden för naturvård, det går heller inte att se pågående reservatsbildning eftersom de döljs av riksintressena.	Kartan i kap 15 delas upp i två kartor så att det går att skilja på de olika skyddsformerna.
Stora påverkade områden: Kommunen bör klargöra begreppet ”Stora påverkade områden”. I sammanhanget bör man även nämna de värde-trakter för skog som utarbetats av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen.	Det framgår i samrådsversionen i kap 16 vad ett stort påverkat område är. Texten i kap 16 kompletteras med att det även kan finnas s.k. värde-trakter inom områdena. I samrådshandlingen ställdes en fråga till länsstyrelsen om den är beredd att ta hänsyn till de stora påverkade områden som redovisas i översiktsplanen. I ett kompletterande svar 2013-10-10 meddelar länsstyrelsen att den inte har någon invändning mot de utpekade stora påverkade områdena. Svaret noteras.
Före-nade områden: Länsstyrelsen ser gärna att kommunerna redovisar en översiktlig bild för före-nade områden. Nuvarande beskrivning är något spretig då texten beskriver metallhalter i Falun och att före-nings-skador utreds och åtgärdas med utgångspunkt från MIFO-databasen i Borlänge. Texten ger även en något missvisande bild över före-nings-situationen i kommunerna.	Texten i kap 13 ändras.
För att kunna ha en beredskap för att före-nade massor kan påträffas vid markarbeten bör det finnas utpekade områden för mellanlagring av före-nade massor.	Fågelmyraanläggningen och Falu avfallsanläggning kan ta emot vissa typer av före-nade massor. Behov av ytterligare områden får utredas utanför översiktsplanearbetets ram.
Materialförsörjning: Innebörden av begreppet ”stor restriktivitet” behöver beskrivas och de användningsområden där naturgrus kan bli aktuellt även i framtiden bör specificeras.	Hur hushållning med naturgrus ska genomföras i detalj får utredas utanför översiktsplanearbetets ram.
Översiktsplanen anger att täkter och områden för masshantering behöver lokaliseras nära tätorterna och det anges att detta ska utredas. När och hur ska detta ske – hänvisa gärna vidare om det inte är så att dessa områden kan anges och specificeras i översiktsplanen redan nu. Översiktsplanen skulle bli tydligare och mer tillämpbar om dessa områden specificerades.	Lokalisering av täkter och områden för masshantering får utredas utanför översiktsplanearbetets ram. Vissa delar kan tas upp i kommande fördjupningar för tätorterna.
Odlingslandskapet: Eftersom odlingslandskapet har stora värden bör översiktsplaner ta upp någon form av krav eller kriterier för de avvägningar som ska göras om åkermark exploateras enligt MB 3:4. Behovet framgår av en Kammarrättsdom beträffande förhandsbesked (Dalviksberg 2:24, Borlänge kommun). Det skulle även vara ett sätt att hantera konflikter mellan olika intressen. En bidragande faktor för att jordbruket ska finnas kvar eller startas är att företagarna känner trygghet i	

<p>utövandet. Översiktsplanen bör ge största möjliga skydd för jordbruket i de områden där kommunerna vill behålla det öppna odlingslandskapet. Principerna för när jordbruksföretagen har företräde framför bebyggelseexploatering och när jordbrukets intressen får vika i anslutning till planerade exploateringsområden bör redovisas. Detta bör gälla för både djurstallar och brukande av jordbruksmark. I det sammanhanget bör, utöver traditionellt jordbruk och djurhållning, även hästhållning i mindre skala tas upp.</p>	
<p>Vattenförvaltning: Länsstyrelsen anser att kommunernas grundvattenförekomster, som utgörs av grundvattenförekomster utpekade av vattenmyndigheten, bör nämnas i text och redovisas på kartor i Översiktsplanen.</p>	<p>Grundvattenförekomsterna redovisas i kap 10, karta 10:1. Bildtexten förtydligas så att det framgår att det är grundvattenförekomster som redovisas.</p>
<p>Vattenmyndigheten har bedömt att två av kommunernas grundvattenförekomster har otillfredsställande kemisk status. ytterligare två har bedömts riskera att ej uppnå god kemisk status 2015. Dessa bedömningar bör framgå av översiktsplanen.</p>	<p>I översiktsplanen redovisas inte några av de vattenförekomster som Vattenmyndigheten utpekar. Istället hänvisas till VISS-databasen som innehåller aktuell information.</p>
<p>Uttrycket grundvattenförekomster bör användas för grundvatten medan vattenförekomster bör användas för ytvatten.</p>	<p>Texten i kap 10 ändras enligt förslaget.</p>
<p>Avlopp: Planen anger att vid nybyggnation av tre eller flera fastigheter vid samma område kommer det att ställas krav på en gemensamhetsanläggning. Kommunerna har dock inte möjlighet att kräva detta. Varje enskilt ärende ska bedömas och motiveras utifrån de förutsättningar som finns.</p>	<p>Texten i kap 10 justeras så att det formuleras som en rekommendation.</p>
<p>Fritid: Avsnitt 7.1 handlar om Runns utveckling. Här skriver man bl.a. om utveckling med camping, stugor, och båthamnar. Planerar man att hantera detta utan utpekande av LIS?</p>	<p>LIS-områden för bl. a. friluftslivets utveckling kommer att föreslås vid Runn. Detta behandlas i kap 11. Texten i kap 7 kompletteras.</p>
<p>Arbetsmarknad, handel och näringsliv: Avsnittet om arbetsmarknad, handel och näringsliv bör kompletteras med beskrivning, rekommendationer samt karta som visar var kommunen avser utveckla nya och befintliga handels- och verksamhetsområden.</p>	<p>Översiktsplanen redovisar några tillkommande verksamhetsområden men det blir i kommande planering (fördjupade översiktsplaner och detaljplanering) som beskrivningar kommer att tas fram. Det redovisas inte några tillkommande handelsområden i översiktsplanen. Texten i kap 6 utvecklas.</p>
<p>Kommunikationer: Fyrstegsprincipen och framför allt steg 1- och 2 åtgärder bör lyftas fram i planen. För att uppmuntra människor att välja gång- och cykel istället för bilen behövs det i många fall fler åtgärder än investeringar i nya cykelbanor och vägar. Kommunen bör översiktsplanen visa på hur man avser marknadsföra hållbara transportalternativ. Även genom sitt planmonopol har kommunen en viktig roll, genom att lokalisera ny bebyggelse och verksamheter så att transportbehoven minimeras. Här bör Fyrstegsprincipen som planeringsmodell framhållas i översiktsplanen.</p>	<p>Kap 9 kompletteras med en förklaring av fyrstegsprincipen.</p>
<p>I översiktsplanen framgår att vägreservatet mellan E16 och Amsberg ska finnas kvar, anledningen till</p>	<p>Vägreservatet ingår i samordnad översiktsplan</p>

detta bör motiveras ytterligare.	Falun&Borlänge som fortfarande gäller.
Trafikstrategi: Länsstyrelsen anser att Översiktsplanen kan kompletteras med en gemensam Trafikstrategi för FalunBorlänge, ett kraftfullt verktyg som, om den implementeras i den dagliga verksamheten, kan ge kommunerna god hjälp i framtida trafikplanering och beslut kopplat till det. Trafikverket bistår gärna med kompetensstöd i detta arbete.	Synpunkten noteras. Falu kommun har en nyantagen trafikstrategi. När den ska revideras eller om Borlänge kommun ska ta fram en strategi bör kommunerna samarbeta kring en gemensam trafikstrategi.

Kommuner

Dalarnas län	
Avesta kommun	Kommentar
Ser positivt på Falun och Borlänges gemensamma satsning på Översiktsplan FalunBorlänge.	Synpunkten noteras.
Regional kollektivtrafik: Vikten av att minska restiden med tåg mellan Falun/Borlänge betonas men det står knapphändigt om utvecklingen av tågtrafiken inom länet. FalunBorlänges profilering som Dalarnas nav och tillväxtmotor bör innebära att FalunBorlänge ska sträva att utveckla pendeltågstrafiken till/från länets övriga kommuner.	Det är kollektivtrafikmyndighetens uppgift att utveckla pendeltågstrafiken i Dalarna. FalunBorlänge kommer dock att genom sin representation i myndigheten påtala nödvändigheten av att utveckla pendeltågstrafiken inom länet. Översiktsplanen ändras inte.
Tågtrafik: Det ska gå snabbt att ta sig till Stockholm från hela Dalarna, inte bara från FalunBorlänge.	Kap 9 kompletteras med att det ska gå snabbt att ta sig till Stockholm från hela Dalarna, inte bara från FalunBorlänge.
Ytterligare stationer behövs för att utveckla den regionala tågtrafiken och regionala pendeltåg i båda riktningarna bör stanna både i Avesta Krylbo och i Avesta centrum.	Detta hanteras inte i översiktsplanen. Se även ovan om regional pendeltågstrafik.
Gagnefs kommun	Kommentar
Är positivt inställd till översiktsplanen	Synpunkten noteras.
Arbetspendlingen till FalunBorlänge är stor, ca 1500 personer	Synpunkten noteras.
Det ska gå snabbt att ta sig till Stockholm från hela Dalarna, inte bara från FalunBorlänge.	Kap 9 kompletteras med att det ska gå snabbt att ta sig till Stockholm från hela Dalarna, inte bara från FalunBorlänge.
En utveckling av Runn som fritids- och rekreationsområde är positiv för Gagnefs invånare.	Synpunkten noteras.
Utökat strandskydd: Gimmen är en sjö där Gagnef vill satsa på bostäder i strandnära lägen och därför inte vill ha utökat strandskydd, men ser positivt på att strandskyddet utökas på Borlängesidan.	Synpunkten noteras.
Sjön Båsten ligger i sin helhet i Gagnefs kommun. Markförhållandena mot Borlänge kommun är sådana att exploatering inte är lämplig.	Båsten finns felaktigt upptagen som en sjö som ligger både i Gagnefs och Borlänge kommun. Översiktsplanen ändras.
Vindbruk: Ett område strax söder och öster om Väckarbodarna, Gästivarbodarna på kommungränsen mot Gagnef är utpekade som område för vindbruk. Vid utbyggnad av vindbruk bör hänsyn tas till landskapsbilden från närliggande fåbodarna.	Det finns en planeringsinriktning/rekommendation i kap 12 om att samråd alltid ska ske med berörd grannkommun vid etablering inom 10 km från kommungräns.

Vattenförsörjning: Badelundaåsen är grundvattenmagasin för två vattentäkter i Gagnef, Tallbacken och Bäsna, samt vattentäkt för FalunBorlänge i Lennheden. Vattenskyddsområdet för Lennhedens vattentäkt kommer att gå in i Gagnefs kommun.	Synpunkten noteras. Vattenskyddsområdet för Lennhedens vattentäkt redovisas på karta i kap 10. I översiktsplanen föreslås att länsstyrelsen ska ta initiativ till ett gemensamt arbete om långsiktigt skydd av grundvattenresurserna tillsammans med berörda kommuner.
Hedemora kommun	Kommentar
Ser positivt på översiktsplanens tankar om samverkan FalunBorlänge, snabbare tågförbindelser mellan städerna, förslaget riksintresse för vägen mellan Falun och Hedemora och att behovet av dubbelspår och snabbare förbindelser mot Stockholm/Arlanda tas upp	Synpunkterna noteras.
Regional kollektivtrafik: Arbetspendlingen mot FalunBorlänge från södra delen av länet har ökat, och en fungerande kollektivtrafik mot båda städerna är av stor vikt för en fungerande arbetsmarknad. Snabba direkttåg mot Stockholm får inte stå i konflikt med behovet av pendling i närregionen.	Synpunkten noteras. Med en upprustning av Dalabanan kommer konflikten mellan snabbtåg och regionaltåg att minska ytterligare.
Leksands kommun	Kommentar
Är positiv till FalunBorlänges roll som gemensamt regioncentrum, då även Leksand gynnas av en utveckling med fler arbetstillfällen inom pendlingsavstånd.	Synpunkten noteras.
Tågtrafik: Är positiv till att översiktsplanen ställer sig bakom kapacitetshöjningar på Dalabanan och gemensamma satsningar för att förverkliga detta.	Synpunkten noteras
Vägtrafik: Satsningar på väg 70 från Borlänge till Mora är angelägna för transporter genom Leksands kommun.	Synpunkten noteras. Detta hanteras i nationella planen för transportsystemen och länstransportplanen.
Stora opåverkade områden: ”Öar” av utpekade stora opåverkade områden ligger i Leksands kommun. Möjligheterna att utveckla vindkraft i närheten av Sörskog får inte begränsas av sådana områden. Området öster om Fänriksbo kan betraktas som ett stort opåverkat område.	Leksand redovisar sin syn på ”opåverkad natur” i denna del av Leksands kommun i den pågående utställningen av översiktsplan för Leksands kommun. Falun begränsar redovisningen av ”stora opåverkade områden” på de ”öar” som ligger i Leksand på mark- och vattenanvändningskartan och i kap 16 utifrån den inkomna synpunkten och den redovisning som finns i Leksands översiktsplan.
Lungsjöån som är ett värdefullt naturområde rinner genom kommundelen	Synpunkten noteras.
Rekreationsområde Sörskog: Är positiv till rekreationsområdet i Sörskog under förutsättning att det inte hindrar möjligheten till eventuella vindkraftsetableringar i närområdet.	Synpunkten noteras. Ett fortsatt samarbete kring utvecklingen av Sörskogs rekreationsområde är önskvärt, eftersom det berör två kommuner. I detta vinterrekreationsområde står redan vindkraftverk
Ludvika kommun	Kommentar
På frågan om Översiktsplan FalunBorlänge ger förutsättningar för att vara en sammanhållen tvåkärnig stadsregion enligt Dalastrategin anser vi att ett samarbete mellan länets två största städer ger en starkare ställning som ger större möjligheter att skapa tillväxt i regionen.	Synpunkten noteras.
Tågtrafik: Järnvägarna måste få förbättrad kapacitet både vad gäller person- och godstrafik. Dubbelspår på	Synpunkten noteras.

Dalabann och Bergslagsbanan kan vara en åtgärd som förbättrar kapaciteten. Vi ställer oss bakom de åtgärder som föreslås i översiktsplanen.	
Stora opåverkade områden: Är kommunerna beredda att ta hänsyn till de stora opåverkade områden som redovisas – söder om föreslaget område vid Gyllbergen har Ludvika en antagen fördjupad översiktsplan för vindkraft, där kommunen sagt ja till vindkraftsetablering.	Synpunkten noteras.
Regional kollektivtrafik: Den regionala pendlingstrafiken behöver utvecklas. Det viktigaste är att kunna pendla snabbt mellan Falun, Borlänge och Ludvika och om et sker med buss eller tåg är inte av avgörande betydelse.	Det är kollektivtrafikmyndighetens uppgift att utveckla pendeltågstrafiken i Dalarna. FalunBorlänge kommer dock att genom sin representation i myndigheten påtala nödvändigheten av att utveckla pendeltågstrafiken inom länet.
Malung-Sälens kommun	Kommentar
Ser med tillfredsställelse att FalunBorlänge presenterar ett gemensamt förslag till översiktsplan för framtida samverkan. I stället för att Falun och Borlänge konkurrerar med varandra kan de båda kommunerna utveckla sin ömsesidighet och satsa på det som är specifikt för respektive kommun. För vår kommun ligger FalunBorlänge på rimligt avstånd för dagsbesök i olika ärenden.	Synpunkten noteras.
Landsbygd: En stor del av FalunBorlänge omfattar landsbygd. Därför förväntar vi oss draghjälp i hela Dalaregionen från FalunBorlänge, när det gäller att hantera landsbygdens problem som service, vård, arbete, näringar, landskap och kommunikationer.	Detta görs i andra sammanhang än inom översiktsplaneuppdraget.
Tågtrafik: Vår kommun behöver god sammanlänkning med Falun/Borlänge på järnväg för persontrafik och transporter. Därför är det i vårt gemensamma intresse att Västerdalsbanan rustas upp, elektrifieras och förlängs upp till Sälen, vilket behöver betonas i planen.	Synpunkten noteras men innebär ingen ändring i översiktsplanen.
Vägservice: Många som besöker fjällområdena i vår kommun passerar FalunBorlänge. Det belastar vägnätet genom FalunBorlänge. Men det talar också för att etableringar av vägserviceanläggningar för genomresande till och från fjällområdena kan ligga väl placerade inom FalunBorlänge.	Synpunkten noteras.
Mora kommun och Orsa kommun	Kommentar
(Samma yttrande för båda kommunerna)	
Turism: Översiktsplanen anger att Dalarna är Sveriges fjärde största turismområde men nämner inte dalafjällen, Grönklitt eller Siljansregionen som tillsammans bidrar med drygt 70 % av turismomsättningen.	Synpunkten noteras.
Mellankommunala frågor: Översiktsplanen bör kompletteras och förtydligas genom att ytterligare lyfta fram mellankommunala frågor och behovet av samverkan mellan kommunerna vad avser gemensam bostads- och arbetsmarknad samt goda kommunikationer på väg och järnväg.	De regionala frågorna lyfts fram ytterligare i kap1.

Översiktsplanen bör även kompletteras med beskrivningar om hur FalunBorlänge-regionen förhåller sig till norra Dalarna avseende arbetsmarknad, boende, handel och turismfrågor.	
Rättviks kommun	Kommentar
Falun-Borlångeregionen är en viktig motor för utveckling av högskolan och näringslivet i hela Dalarna. Det innebär samtidigt att Dalarnas mindre kommuner vill se utveckling av hållbart resande med kollektivtrafik i hela regionen, samt samarbete kring bostadsbyggandet för att kunna utveckla energi- och kostnadseffektiva boenden i hela länet.	De regionala frågorna lyfts fram ytterligare i kap1.
Regional kollektivtrafik: Vill framhålla behovet att långsiktigt utveckla persontransporterna mellan Mora och Falun via Rättvik på ett mer hållbart sätt och ser gärna att någon form av spårbunden linjetrafik kan upprättas i framtiden.	Synpunkten noteras. Det är viktigt med en långsiktigt hållbar regional kollektivtrafik, men spårbunden trafik mellan Falun och Rättvik bedöms för närvarande inte vara aktuell.
Önskemål om att få ett tågstopp på Dalabanan i Vikarbyn.	Detta behandlas inte i översiktsplanen.
Väg 69 riksintresse: Väg 69 bör behålla sin status som riksintresse.	Synpunkten noteras.
Dala Airport: Dala Airport bör även fortsättningsvis klassas som riksintressant.	Synpunkten noteras.
Godstrafik: Om Orsa-Bollnäsbanan öppnas för godstrafik kan såväl riksvägarna som Dalabanan avlastas godstrafik.	Synpunkten noteras. Överflyttning av godstrafik från väg till järnväg i Dalarna är positivt för regionen.
Handel: Utbyggnaden av externhandel i Dalarna har redan påverkat sällanköpshandeln i Rättvik negativt, och handelsindex för sällanköps varor ligger på en mycket låg nivå. Frågor som rör utbyggnad av ytterligare externhandel bör lyftas till regional nivå.	Det redovisas inte några tillkommande områden för externhandel i översiktsplanen.
Stora opåverkade områden: Det område som föreslås intill vår kommungräns kommer inte att påverkas negativt av exploateringsföretag eftersom närområdet huvudsakligen är skogsmark.	Synpunkten noteras
Sätters kommun	Kommentar
På frågan om Översiktsplan FalunBorlänge ger förutsättningar för att vara en sammanhållen tvåkärnig stadsregion enligt Dalastrategin ser vi att det huvudsakliga uppdraget är att öka regionens attraktionskraft. En god samverkan kan också leda till effektivisering och förbättringar av det kommunala arbetet i respektive kommun, viktiga delar i vår regions attraktionskraft.	Synpunkten noteras.
Tågtrafik: Kortare restider och tätare avgångar för persontrafiken samt kapacitetshöjande åtgärder för godstrafiken på banan är nödvändiga förbättringar om Dalabanan och regionen ska fortsätta att utvecklas.	Detta står i översiktsplanen.
Vi förespråkar en utbyggnad till dubbelspårig järnväg till Stockholm med fler uppehåll vid Sätters station, samt dubbelspår mellan Falun och Borlänge, som är den enskilt viktigaste flaskhalsen på Bergslagsbanan.	Synpunkten noteras.

Stora opåverkade områden: Det stora opåverkade området väster om Idkerberget har vi ingen synpunkt på då det ligger ca 1 mil från kommungräns.	Synpunkten noteras
Bana C: Bana C är en tidigare försvarsanläggning som Försvarsmakten överlätit till Borlänge kommun. Banan ligger i Sätters kommun. Det pågår samtal mellan Borlänge och Sätters kommuner om en framtida markanvändning för banan och frågan är under utredning i Säter.	Synpunkten noteras.
Dricksvattenförsörjning: Enligt översiktsplanen finns behov av skydd av grundvattenresurser i Sätters kommun som påverkar Frostbrunnadalens vattentäkt i Borlänge. De större vattentäkterna (Säter, Solvarbo, Uppbo) är skyddade genom särskilda skyddsområden.	Att de större vattentäkterna i Säter har ett skydd innebär inte att det finns ett skydd för Frostbrunnadalens grundvattenresurs. Vattentäkten har ett skydd. I översiktsplanen föreslås att länsstyrelsen ska ta initiativ till ett gemensamt arbete om långsiktigt skydd av grundvattenresurserna tillsammans med berörda kommuner.
LIS-områden: Enligt översiktsplanen kan Sätters föreslagna LIS-områden vid Nedre Milsbosjön i Sätters kommun påverka vattenkvaliteten i Milsbosjön negativt. Kommunen avser att hantera strandskyddet enligt gällande strandskyddsbestämmelser. Kommunen är medveten om att utpekandet av utvecklingsområde för bostäder inte automatiskt medför att dispens eller upphävande av strandskydd kan genomföras.	Synpunkten noteras
Gävleborgs län	
Ockelbo kommun	
Har inga invändningar mot upprättat förslag till översiktsplan för FalunBorlänge.	Kommentar Synpunkten noteras
Stora opåverkade områden: I vår översiktsplan finns ett stort opåverkat område mot kommungränsen till Falun. Vi anser att Energimyndighetens nya förslag på vindbruksområden bör följas då påverkan blir minst på vårt stora opåverkade område.	Det har ännu inte fattats något beslut om nya riksintressen för vindbruk. De lokala intresseområden för vindbruk som redovisas i översiktsplanen utgår från Planeringsunderlag för vindbruk, Falu kommun, som ändrades efter remissen med hänvisning till synpunkt från Ockelbo, dock inte inom riksintresset från 2008. Översiktsplanen ändras inte.
Ovanåkers kommun	
Ser positivt på ökat samarbete mellan kommunerna. Det finns stora möjligheter med att landskapen närmar sig varandra. Det ökar förutsättningarna för att stärka utbudet av arbete och studier för båda landskapen. Det finns också stora potentialer med två världsarv inom dagsreseavstånd. Den förbättrade väg 50 innebär kortare restider Ovanåker-Falun vilket innebär möjligheter till naturligt samband.	Kommentar Synpunkterna noteras. De regionala frågorna lyfts fram ytterligare i kap1. Världsarvens kvalitéer utvecklas i kap 15.
Sandvikens kommun	
Den kommuntäckande översiktsplanen för FalunBorlänge är mycket intressant ur den synvinkeln att två jämnstora kommuner jobbar med en gemensam översiktsplan och nyttjar av varandras styrkor för att stärka dalaregionen.	Kommentar Synpunkten noteras
Arbetspendling och godsstråk: Vi anser att det även finns ett viktigt arbetspendlings- och godsstråk mot	Arbetspendlingen redovisas i kap 6. Kap 9 kompletteras med viktiga godstransportstråk och deras betydelse.

Gävle-Hofors-Sandviken som är viktigt att lyfta upp i den översiktliga planeringen. År 2010 arbetspendlade ca 700 personer efter stråket mellan Falun och Gävle.	
<p>Vindkraft och tysta områden: Vi är positiva till utbyggnad av vindkraft såvida det inte finns intressekonflikter. Vi håller också på med att ta fram en kommuntäckande översiktsplan och kommer att föreslå tysta opåverkade områden. Några av dessa kommer sannolikt att angränsa till FalunBorlänges nu föreslagna vindbruksområden. Detta kommer att leda till intressekonflikter på grund av att vindkraftsanläggningar bullrar en del och även har en påtaglig visuell påverkan. I dagsläget finns inget samrådsförslag framtaget som redovisar de föreslagna tysta områdena i Sandvikens kommun, men förslag (arbetsmaterialet) till de tysta områdena har skickats till FalunBorlänges översiktsplanerare.</p> <p>Det är bra att det finns rekommendationer i översiktsplanen, att samråd alltid ska ske med berörda grannkommuner vid vindkraftsetableringar som ligger närmare än 10 km från kommungränsen.</p>	Synpunkten noteras. Ett av Faluns lokala vindbruksområden har minskats i översiktsplanen med hänvisning till försvarsintresse. Området norr om Lumsheden minskas också så att det inte når ända fram till gränsen mot Sandviken.

Regionala organisationer

Dalarnas museum	Kommentar
Kulturmiljöer: Kulturmiljöns betydelse som resurs för långsiktigt hållbar utveckling och för goda livsmiljöer för boende, besökande och besöksnäringen bör framhållas bättre.	Texten utvecklas i kap 5, 6 och 15.
Riksintresset Falu gruva, som även är världsarv och byggnadsminne bör ha företräde framför riksintresset för mineralfyndighet.	Texten ändras i kap 15 och 17 samt i bilagan om riksintressen, så att det framgår att riksintresset för kulturmiljövård enligt länsstyrelsen ska ha företräde framför riksintresset för värdefulla ämnen och material i de fall intressena är oförenliga.
Det översiktliga kartmaterialet gör det svårt att uttala sig om översiktsplanens påverkan på kulturmiljön. Vid LIS-områdena Hinsén, Ågsjön och Toftan finns riksintresseområden för kulturmiljövården. Det är troligt att Logården, Bjursén, Rogsjön, Aspan och Länsan berör stenålderslämningar.	Strandskyddets ska långsiktigt bevara medborgarnas tillgång till strandområden och goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Det är inte avsett att skydda kulturmiljövården eller skydda fornlämningar även om sådana värden kan förstärka värdena inom ett strandskyddat område. De LIS-områden som räknas upp i yttrandet kommer i vissa fall att kvarstå och i andra fall att utgå eller få ändrad avgränsning. Detta beror inte på att de ingår i riksintresse för kulturmiljövård eller innehåller fornlämningar. Dessa värden ska däremot beaktas vid beslut om framtida förändringar inom områdena.
Högskolan Dalarna	Kommentar
Det är positivt att kommunerna utarbetar en gemensam översiktsplan vilket stärker bilden av FalunBorlänge som en gemensam region och delar de bärande principerna om hållbar utveckling och bebyggelsestrategier.	Synpunkten noteras
Viktiga frågor för Högskolans utveckling är tillgång till studentbostäder till rimliga hyror, attraktivt boende i strandnära lägen för att locka kvalificerade	Detta överensstämmer med översiktsplanens inriktning.

medarbetare, god kollektivtrafik mellan städerna men också mellan campus i Falun och Borlänge, snabba och punktliga tåg till och från Uppsala/Stockholm, attraktiva centrum med många kultur- och fritidsevenemang och god tillgång till gång- och cykelvägar mellan bostadsområden och campus.	
Mark bör reserveras för forsknings- och utvecklingsföretag i anslutning till campus Lugnet och nya biblioteket.	Översiktsplanen redovisar markanvändningen på en översiktlig nivå. Frågan om mark för forsknings- och utvecklingsföretag får behandlas i kommande fördjupade översiktsplan för tätorten.
I Högskolans <i>Vision 2010-2015</i> framgår att Högskolan strävar mot en tätare form av regionalt förankrat samarbete och samproduktion i synnerhet kring yrkesutbildning, fortbildning och utvecklingsinriktad forskning.	Detta är positivt för Dalarnas utveckling.
Landstinget Dalarna/Landstingsfastigheter	Kommentar
Länssjukhuset i Falun har ett uppdrag som akut- och specialistsjukhus för hela länet. Därför är det särskilt viktigt att säkerställa goda kommunikationer och i övrigt robusta och hållbara förutsättningar för att bedriva verksamhet. Översiktsplanen bör beskriva de förutsättningar som översiktligt ges för att säkerställa nämnda hållbarhetsaspekter för länssjukhuset.	Tillgängligheten till samhällsviktig verksamhet i länet tillgodoses genom länstransportplanen. I översiktsplanen redovisas synen på hållbara kommunikationer och hur riksintressen för kommunikationer tillgodoses.

Kommunala nämnder, bolag och råd

Räddningstjänsten Dala Mitt	Kommentar
Har inget att erinra.	Synpunkten noteras.
Falu kommun	
Byggnadsnämnden	Kommentar
Översiktsplanen är mycket bra genomarbetad. Den är lättläst och lätt att förstå samt beskriver visionen om utvecklingskraften i de båda kommunerna tillsammans samt för Dalarna avseende boende, arbete och fritid. FalunBorlänge tillhör de tio största stadsregionerna i landet, vilket är en viktig markering i den stora befolkningsomflyttning som sker i landet mot större städer. Bra att natur-, kultur- och landskapsvärdena lyfts fram som en stor tillgång och en värdefull resurs att bevaka och ta hänsyn till.	Synpunkten noteras.
Sammanhållen stadsregion: FalunBorlänge som en sammanhållen tvåkärnig stadsregion som skapar tillväxt och nya möjligheter för hela Dalarna är en bra och ur ett riksperspektiv nödvändig grund. FalunBorlänge har i stort en gemensam arbetsmarknad. Bättre och billigare kommunikationer mellan stadskärnorna skulle gynna en sådan vision. Gratis elbussar är en möjlig lösning.	Synpunkten noteras. Frågan om kommunikationer mellan stadskärnorna överlämnas till kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik.
Bostäder: För utveckling av kommunerna krävs flera bostäder. En gemensam bostadskö för FalunBorlänge kan gärna finnas.	Synpunkten noteras. Förtätning och nya områden för bostäder föreslås i översiktsplanen. En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika

	kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge föreslås därför i översiktsplanen. På sikt kan en gemensam bostadskö övervägas.
Det krävs även byggnation av bostäder runt landsbygdens servicepunkter för att ge underlag för butik och skola.	Synpunkten noteras.
Lösningen på bostadsbristen är inte att bygga enklare standard om det inkräktar på tillgängligheten. Däremot bör ansträngningar göras för att bygga billigare och därigenom få rimliga hyror.	Synpunkten noteras.
Det är viktigt av flera orsaker, bland annat ökad integration, att verka för att olika upplåtelseformer kommer till stånd i samma områden.	Synpunkten noteras. Detta uttrycks också i översiktsplanen. I detaljplaneringen kan detta regleras där det är lämpligt.
LIS-områden: Positiv till sjönära byggande, men återhållsamhet när det gäller strandnära. Viktigt att våra stränder ger allmänheten goda möjligheter till rekreation samt ger utrymme för tillgängliga gångstråk för alla. Zonen för LIS-områden runt Faluns tätort anses ha rätt avgränsning.	Översiktsplanen föreslår LIS-områden (där detta särskilda skäl ska kunna användas vid dispensprövning). Enligt gällande lagstiftning ska alltid en så kallad fri passage lämnas närmast stranden (där det är möjligt) när dispens ges från strandskyddsbestämmelserna, vilket framgår i kapitel 11.
De föreslagna LIS-områdena bedöms i dagsläget förenliga med strandskyddets syften. Vid framtida behov kan bedömningen ändras genom tematiska tillägg till översiktsplanen.	Detta är riktigt.
Miljöpartiet anser i en reservation att antalet utpekade LIS-områden är alldeles för många.	Synpunkten noteras.
Strandskydd: Mycket angeläget att lättnader införs i regelverket som gör det möjligt att hantera ärenden på ett rimligt sätt utefter de många små bäckar som finns i kommunerna. Kommunerna borde få ett större mandat att besluta i strandskyddsärenden utan att äventyra strandskyddets syften. Begreppet lucktomt skulle i vissa fall kunna återinföras.	Anna Synpunkterna noteras. Detta kräver ändringar i miljöbalken.
Vindkraft: Lokalisering av stora och medelstora vindkraftsanläggningar kan även lokaliseras till andra områden än de utpekade, gärna utmed järnväg och stora vägar, där bullernivån redan är hög.	Synpunkten noteras.
Elkablar bör markförläggas så långt det är möjligt då luftledning utgör stora och fula ingrepp i landskapsbilden.	Synpunkten noteras. Det finns en riktlinje i kap 12 om att hänsyn ska tas vid tillkommande dragning av elkabel och vägar. Prövningen av hur det sker görs dock inte i översiktsplanen utan i etableringsärendet. Då kan stöd tas i översiktsplanens riktlinjer.
Energi och klimatpåverkan: Det är viktigt inför framtiden att ha en flerbränslestrategi och en satsning på förnyelsebara energikällor. Ju flera ben att stå på desto mindre blir sårbarheten.	Kap 14 utvecklas.
En regional natur- och biogasanläggning inom FalunBorlänge bör undersökas. Idag finns inte någon biogasanläggning inom länet. Ett mål måste vara att biogasbussar ska användas inom kollektivtrafiken.	Det pågår utredningar om lokalisering av biogasanläggning inom Dalarna, men inte inom FalunBorlänge. Kap 14 kompletteras med att en regional biogasanläggning är önskvärd, och kap 9 kompletteras med att kollektivtrafiken bör använda

	förnyelsebar energi.
En förnyelsebar energikälla med stor potential på sikt är solenergin. Solpaneler på enskilda hus, bl a i områden där fjärrvärme saknas, kan få stor betydelse i framtiden. Det är viktigt att dessa integreras med byggnaderna så att inte dessa förvanskas.	Synpunkten noteras.
Kommunernas energiföretag bör undersöka möjligheterna att anlägga en eller flera solpanelsparker utmed kraftledningsgator. Detta ger låga investeringskostnader. Det bör övervägas om inte sådana områden ska utpekas.	Synpunkten förmedlas till Falu Energi och Vatten och Borlänge Energi.
Kultur- och ungdomsnämnden	Kommentar
Kulturresevat: De två områden som utreds som kulturresevat, Harmsarvet och Dikarbacken, bör markeras på mark- och vattenanvändningskartan.	Mark- och vattenanvändningskartan ändras enligt förslaget.
Energieffektivisering: Det finns en målkonflikt mellan energieffektivisering av äldre bebyggelse och kulturhistoriska värden. Energieffektivisering av äldre bebyggelse ska göras på ett sådant sätt att fullgoda energivärden uppnås utan att kulturhistoriska värden skadas.	Synpunkten noteras. Detta kan behandlas i kommande fördjupade översiktsplaner.
Kulturella näringar: Både Världsarvet Falun och de kreativa och kulturella näringarna måste mycket tydligare lyftas fram som en strategisk fråga för utvecklingen av kommunerna.	Texten utvecklas i kap 5, 6 och 15.
LIS-områden bör i första hand etableras utanför områden som utgör riksintresse för kulturmiljövården. I de fall där LIS-område sammanfaller med riksintresse för kulturmiljö är det mycket viktigt att områdets kulturhistoriska värden får vara vägledande för beslut om LIS-områden	Strandskyddets ska långsiktigt bevara medborgarnas tillgång till strandområden och goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Det är inte avsett att skydda kulturmiljövården eller fornlämningar, även om sådana värden kan förstärka värdena inom ett strandskyddat område. Dessa värden ska däremot beaktas vid andra beslut, t.ex. bygglov vid framtida förändringar inom områdena.
Vindbruk: Det måste framgå att vid all etablering av vindkraft ska hänsyn tas till visuell påverkan på kulturhistoriskt värdefulla miljöer och objekt.	Detta ingår i prövningen av vindkraftsanläggningar.
Riksintressen: Det måste tydligt framgå i översiktsplanen hur kommunerna avser att tillgodose de redovisade riksintresseområdena för kulturmiljö samt Världsarvet Falun, t.ex. genom införande av skydd i form av områdesbestämmelser eller detaljplaner.	Kap 15 kompletteras med hur riksintressena ska tillgodoses, utifrån de värdebeskrivningar som finns tillgängliga. Behovet av nya värdebeskrivningar kvarstår. De är nödvändiga för att det ska bli möjligt att föra ett utvecklat resonemang om hur riksintressena ska kunna tillgodoses. I de kommande fördjupade översiktsplaner som föreslår i genomförandekapitlet kan det utvecklas ytterligare hur riksintressen och Världsarvet ska tillgodoses.
Vad gäller målkonflikten mellan de två riksintresseområdena som Falu gruva utgör, så ska riksintresset för kulturmiljö, i kombination med den internationella världsarvsstatusen, väga tyngre än riksintresset för värdefulla ämnen och mineral.	Texten ändras i kap 15 och 17 samt i bilagan om riksintressen, så att det framgår att riksintresset för kulturmiljövård enligt länsstyrelsen ska ha företräde framför riksintresset för värdefulla ämnen och material i de fall intressena är oförenliga.

Miljönämnden	Kommentar
Allmänt: Bra att behovet av fördjupade översiktsplaner lyfts upp, t.ex. för Falu centrum där en sådan plan kan hantera konflikter mellan förtätning/exploatering och behovet av grönområden.	Synpunkten noteras.
De sammanfattande planeringsinriktningarna och rekommendationerna är bra.	Synpunkten noteras.
Kartorna är generella och det är svårt att ha detaljsynpunkter t.ex. om LIS-områden.	Kartdata för föreslagna LIS-områden kommer att finnas tillgängligt som shapefiler under utställningen för de som beställer det.
Framtidsbilden: Den inledande texten under rubriken Framtidsbild omarbetas. För att klara den stora omställningen till ett mer långsiktigt uthålligt samhälle år 2050 måste klimat- och miljöaspekterna, men också de sociala aspekterna kring omställningen markeras mycket tydligare. Det måste påverka vår målbild också i det kortare tidsperspektivet, de närmaste 10-20 åren.	Framtidsbilden ändras.
Beteendeförändringar: Punktlistan för vilket ansvar kommunerna har för att minska klimatförändringarna bör kompletteras med en punkt som omfattar kommunernas ansvar för att utbilda, upplysa och stimulera till beteendeförändringar av kommuninnevanorna som bidrar till en hållbar samhällsutveckling.	Texten i kap 2 kompletteras.
Jord- och skogsbruksområden: Rubriken borde ändras till en mer neutral formulering särskilt vad gäller skogsbruksområden. Skogsbruket är visserligen den dominerande näringen i skogslandskapet men samtidigt finns det flera verksamheter i skogen som får en allt större betydelse inte minst ekonomiskt som t.ex. turistnäring kopplat till naturen. En alternativ formulering typ ”Strategi för skogs- och odlingslandskapet” känns mer balanserat.	Rubriken ändras till ”Strategi för skogs- och odlingslandskapet”.
Förtätning: Strategin att förtäta städerna är bra men borde kompletteras med en inriktning att förtätningen bör göras genom omvandling av redan exploaterade områden men som ur ett helhetsperspektiv passar bättre för bostäder än den nuvarande markanvändningen	Texten i kap 2 utvecklas och detta kommer att utvecklas ytterligare i kommande fördjupade översiktsplaner för tätorterna Falun och Borlänge.
Bebyggelseutveckling: I sista meningen på sidan 19 vore det bra att förtydliga kopplingen till miljöbalkens hushållningsbestämmelser och att skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt skogsbruk.	Textavsnittet avser just detta men det förtydligas ytterligare.
Runn: Bra att Runns betydelse för rekreation och friluftsliv lyfts upp som en strategisk tillgång. Texten bör utvecklas och beskriva Runns kvalitéer.	Synpunkten noteras. För att översiktsplanen inte ska bli för omfattande undviks nulägesbeskrivningar. I översiktsplanen föreslås att en fördjupad översiktsplan för Runn tas fram.
För närvarande pågår en översyn av riksintresseområdena för friluftsliv. Runn har fått sådan betydelse för friluftslivet både sommar och vinter vilket gör att det borde föreslås som nytt riksintresse av Falun och	Länsstyrelsen har frågat kommunerna om deras syn på befintliga och eventuella tillkommande riksintressen för friluftsliv inför en kommande remiss från Naturvårdsverket. Både Falun och Borlänge kommuner har svarat att länsstyrelsen ska göra

Borlänge.	bedömningen om Runn kan föreslås som riksintresse. Slutligt ställningstagande från kommunerna görs i svaret på Naturvårdsverkets remiss. I översiktsplanen föreslås inget riksintresse för Runn, utan frågan får hanteras i den ovan nämnda processen.
Sörskog: Initiativ bör tas till samarbete med Leksands kommun för att långsiktigt bevara natur- och friluftsvärden och för att se över avgränsningen av det föreslagna rekreationsområdet.	Synpunkten noteras. Leksand redovisar inte Sörskog som rekreationsområde i pågående utställning av sin kommuntäckande översiktsplan. Initiativet får tas i annat sammanhang.
Grönområden, parker och stråk: Texten bör kompletteras med att grönområden även är viktiga för folkhälsan.	Texten i kap 7 ändras.
Vägreservat Tallen-väg 293: Det är viktigt att vägreservatet för en väg mellan trafikplats Tallen och väg 293 inte påverkar skogsområdet vid Sanders hemman som utifrån Falu kommuns naturvårdsprogram klassas som särskilt värdefullt.	Vägreservatet påverkar inte skogsområdet med höga naturvärden.
Regional vattenförsörjningsplan: Ett förtydligande behövs över vad klasserna 1 resp. 2 innebär enligt vattenförsörjningsplanen.	Texten i kap 10 kompletteras.
Allmänt VA: Att utbyggnaden av det allmänna VA nätet ska prioriteras till de utvecklingsområden som för Faluns del innebär i riktning mot Borlänge kan uppfattas som att lägre prioritet ges till att ta hand om befintliga bebyggda områden. Det bör framgå att det även finns ett ansvar att tillse att befintlig bebyggelse får behovet av VA-tjänster tillgodosedda. Behovet av allmänna VA-tjänster ses över i arbetet med VA-planen.	Texten i kap 10 skrivs om så att det framgår att utbyggnad av allmänt VA ska prioriteras till områden där dagens VA-lösning medför risker för hälsa och miljö, samt att kommunernas planerade bebyggelseområden alltid ska anslutas till allmänt VA.
Vattenförsörjning: Det behövs fördjupade utredningar för att kunna säga vilka restriktioner som är rimliga för att skydda områden av vikt för framtida vattenförsörjning. Först då kan avgöras om olika rekommendationer ska gälla för klass 1 och 2. Det behövs även en tydligare avgränsning av var de ska gälla framförallt i Svärdsjöåsen.	Hur länets dricksvattenresurser (klass 1 och 2 i länsstyrelsens vattenförsörjningsplan) ska skyddas är en fråga som bör hanteras regionalt. Det är önskvärt att länsstyrelsen tar initiativ till att samordna en sådan övergripande utredning i samråd med berörda kommuner.
Vattenskyddsområden: Nuvarande vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter behöver ses över och uppdateras. Det går inte av kartan att utläsa om ex. Årboheden är med. De större gemensamma vattentäkterna, som finns som skikt i ARCIm, borde tas med på kartan.	Arbete med översyn av vattenskyddsområden pågår i båda kommunerna. Kartan kompletteras.
Rogsjön: Nuvarande skyddsföreskrifter för Rogsjön ska gälla även fortsättningsvis.	I de utredningar som gjorts i samband med övergången till Lennheden Vatten AB konstateras att Tjärna och Lennhedens vattentäkter fungerar som varandras reserver och att detta är tillräckligt för Faluns reservvattenförsörjning. Om det på lång sikt skulle uppstå behov i Falun av annan vattentäkt än de i Borlänge är det med dagens kunskap och teknik mer lämplig att vatten tas från någon av kommunens grusåsar (grundvattentäkter). Nuvarande skyddsföreskrift för Rogsjön är gamla och

	ger inte fullgott skydd. Planen ändras inte.
Avlopp: Avloppen ska vid nybyggnation kunna lösas långsiktigt på ett hållbart sätt utifrån miljö- och hälsosynpunkt, se även i VA-strategin.	Texten i kap 10 förtydligas.
LIS-områden: Metodiken för hur LIS-områden valts ut bygger på planeringsunderlag där vissa kontinuerligt uppdateras. Detta innebär att det kan finnas t.ex. höga naturvärden inom de föreslagna LIS-områden. Detsamma gäller för avloppsituationen.	De föreslagna LIS-områdena är enbart ett första steg i att använda detta särskilda skäl för strandskyddsdispens. Det framgår i kapitel 11 att det ofta kan behövas ytterligare inventeringar av platsen/området i samband med en förändring. Att avlopp ska kunna lösas är alltid en förutsättning vid prövning av förhandsbesked/bygglov.
Det behövs ytterligare ett steg med fältbesök för att avgöra konsekvenserna för rekreation, friluftsliv och växt- och djurlivet och om områden ska tas bort eller om gränserna ska justeras. Det är även svårt att göra bedömningar om LIS-områdena stämmer överens med andra planeringsinriktningar. Hur stämmer LIS-områden t.ex. överens med att kommunerna ska vara restriktiva med att bebygga bruksvärd jordbruksmark?	Efter samrådet har en del av LIS-områdena besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden. Vid kommande förändringar där LIS-område önskas användas som särskilt skäl kan krav på inventeringar ställas. Detta framgår av en rekommendation i kap 11.
Om LIS-områdena blir stora kan det resultera i att lagen om allmänna VA-tjänster inträder och kommunerna kan då bli ansvariga för att ordna med vatten och avlopp. Det kan bli mycket kostsamt vid områden som ligger långt från befintliga VA-nät.	LIS-område innebär inte ett ställningstagande om att området ska exploateras vilket framgår i kap 11. Texten i kap 11 förtydligas om risken av att lagen om allmänna vattentjänster inträder om ytterligare bebyggelse släpps fram.
Vindbruk och stora opåverkade områden: Falun och angränsande kommuner i Gävleborgs län utgör en region där vindkrafts-intressena är starka. I samma delar finns det i alla kommuner utpekade stora opåverkade områden. Vindkraftsparker som hamnar i en annan kommun kommer att ge effekter in mot stora opåverkade områden i angränsande kommuner. Det är viktigt att det börjar diskuteras mellan kommunerna och länsstyrelserna hur frågan ska hanteras.	Synpunkten noteras. Det framgår i kap 12 att samråd alltid bör ske med grannkommuner vid etablering nära kommungränsen eftersom vindkraftsetablering kan påverka över långa avstånd. Ordet ”bör” ändras till ”ska” i texten.
Vindbruksområde söder om Logården: För att inte Logården, som är mycket viktig för rekreation och friluftsliv, ska bli starkt påverkad av vindkraften så borde intresseområdet söder om Logården tas bort. En planeringsinriktning bör vara att om Sundborns Vind får tillstånd att bygga sina verk väster om Logården så ska kommunen ta bort vindbruksområdet söder om Logården vid nästa aktualitetsförklaring av översiktsplanen.	Synpunkten noteras.
Lokalisering av vindbruk: Det är viktigt att nya etableringar som inte handlar om något enstaka verk lokaliseras i de områden som pekats ut som kommunala intresseområden för vindbruk.	Synpunkten noteras. Det framgår av en planeringsinriktning i kap 12 att utanför dessa områden ska annan markanvändning ha företräde vid prövning av stora och medelstora anläggningar.
Luft: Sista meningen i andra stycket bör kompletteras enligt följande ”Orsaken till de höga halterna är utsläpp från trafiken i kombination med vissa väderförutsättningar.”	Beskrivningen gäller för båda kommunerna. Det är bara i Falun som vissa väderförutsättningar bidrar till de höga halterna. Översiktsplanen ändras inte.
Föreordnade områden: Texten kompletteras med t.ex. ”Länsstyrelsens inventeringar och riskklassning	Synpunkten noteras. MIFO-databasen är ersatt av

av förorenade områden (MIFO-databasen) är ett viktigt planeringsunderlag, särskilt vid exploatering och känsligare markanvändning som bostadsbebyggelse".	länsstyrelsens Ebh-stöd. Översiktsplanen ändras inte.
Texten bör också ändras så att det står att kommunerna (ej enbart Borlänge) utreder och åtgärdar föroreningsskador kontinuerligt med utgångspunkt från MIFO-databasen.	Texten i kap 13 ändras.
En planeringsinriktning bör vara att använda länsstyrelsens MIFO-databas för att klargöra om det finns förorenade områden eller byggnader (utöver den generella metallproblematiken i Falu tätort) inför exploateringar.	Översiktsplanen kompletteras med en planeringsinriktning/rekommendation för hanteringen av förorenade områden.
God boendemiljö: Vid arbetet med en fördjupad översiktsplan för Falu tätort och en förtätning av staden behöver man prioritera att utreda hur man ska klara en god boendemiljö avseende buller och luftföroreningar. För att minska störningarna från ett förändrat klimat bör man vid planering av ny bebyggelse bevara och planera för träd och växtlighet som bl.a. ger skugga och kan hjälpa till att ta upp vatten.	Synpunkterna överensstämmer med översiktsplanens och förs vidare till det kommande arbetet med fördjupade översiktsplan för Falu tätort.
Förnyelsebar energiproduktion: Behovet av mark för produktion och distribution av förnyelsebar energi bör förtydligas med att det även omfattar solenergi. Solenergin är mycket ytkrävande men det finns bra exempel där man har utnyttjat redan ianspråktaga ytor som t.ex. ledningsgator för solenergi-anläggningar. En planeringsinriktning bör vara att ytor för solenergi pekas ut vid översiktsplanens aktualitetsförklaring.	Det finns stora möjligheter att nyttja solen genom solpaneler på tak till både villor och större byggnader. Detta behandlas inte i översiktsplanen utan i klimat- och energistrategierna. Översiktsplanen kommer inte att redovisa ytor för storskalig solelsproduktion, eftersom det inte finns något underlag för det. Det utesluter inte att det kan tillföras senare i den rullande översiktsplaneringen.
Landskapskonventionen: Det behöver förtydligas vad den innebär.	Kap 15 kompletteras.
Naturvärden: En mer heltäckande bild av situationen för naturskyddet i kommunerna behöver ges.	I översiktsplanen finns inte möjlighet till fördjupade nulägesbeskrivningar, av utrymmesskäl.
Särskilt värdefulla naturmiljöer: Enligt det av fullmäktige antagna naturvårdsprogrammet ska, vid avvägning mellan olika intressen, naturmiljöer som pekats ut som <i>särskilt värdefulla</i> bevaras, om det inte finns mycket starka skäl för annan bedömning. Detta bör finnas med som en planeringsinriktning.	I Borlänge finns ingen redovisning av särskilt värdefulla naturmiljöer eller något likartat beslut som finns i Falun. De ställningstaganden som görs i översiktsplanen ska vara giltiga för båda kommunerna. Översiktsplanen bör vara det planeringsinstrument där avvägningar i markanvändning görs. Översiktsplanen ändras inte. Faluns naturvårdsprogram gäller ändå vid sidan av översiktsplanen.
Naturvårdsprogram för kommunägd mark: Hänvisningen till naturvårdsprogram för kommunägd mark kan strykas då kommunfullmäktige har upphävt det i samband med antagandet av den nya markpolicyn.	Kap 15 ändras.
Stora opåverkade områden: En planeringsinriktning bör vara att kommunerna ska agera för att begränsa en fortsatt utbyggnad av skogsbilvägnätet i framförallt de stora opåverkade områdena men även i övriga delar av skogslandskapet.	Nya vägar i skogsmark prövas genom samråd med skogsstyrelsen om det är för skogsbruket medan annat syfte samråds med länsstyrelsen. Kommunerna skulle kunna uttrycka en önskan om att begränsa vägnätets utbyggnad, men har samtidigt att förhålla sig till skogsbrukets behov av tillgänglighet. Det har inte varit

	möjligt att fördjupa dessa avvägningar i denna översiktsplan, men kommunerna kan agera vidare i andra sammanhang.
Materialförsörjning: Då förstahandsval till materialförsörjning borde vara återanvändning/återvinning behöver man se över möjligheter/kapaciteter och lämpliga utrymmen för återvinning av massor.	Översiktsplanen innehåller en planeringsinriktning/rekommendation som syftar till detta.
Genomförande: Det är viktigt att en årlig uppföljning av översiktsplanen görs.	I det fortsatta arbetet med den rullande översiktsplaneringen kommer avstämningar att behöva göras med tätare intervall än vart 4:e år då en aktualitetsförklaring av översiktsplanen ska göras av fullmäktige. I kap 23 om genomförande föreslås att den gemensamma politiska styrgruppen ges fortsatt uppdrag att leda arbetet med den rullande översiktsplaneringen. Årliga avstämningar med styrgruppen kan vara ett lämpligt sätt att bedriva arbetet. Däremot är det ett medvetet val att inte ställa upp några ”mål” i översiktsplanen, då sådana redan tidigare har uttryckts och antagits av respektive kommunfullmäktige i en rad av de planeringsunderlag som planen tar sin utgångspunkt i. Därför redovisas det inte någon ansvarsfördelning för mål eller hur de ska följas upp i översiktsplanen.
Hur den övergripande strategin om samarbete FalunBorlänge ska få genomslag i förvaltningar, nämnder och kommunala bolag är till stor del beroende på hur tydliga respektive kommunledning är och hur samarbetet prioriteras politiskt. Det är av stor vikt att kommungemensamma frågor även i fortsättningen hanteras genom dialog och att man är överens inför olika beslut.	Synpunkten noteras.
Hur det fortsatta samarbetet med den rullande översiktsplaneringen och andra strategiska frågor ska organiseras är en fråga som den pågående organisationsöversynen bör hantera.	Synpunkten noteras. (Den pågående organisationsöversynen gäller Falu kommun.)
Omvårdnadsnämnden	Kommentar
Ställer sig positiv till en gemensam översiktsplan för FalunBorlänge.	Synpunkten noteras
Det är mycket viktigt att i planeringen ta hänsyn till de behov och önskemål som äldre och personer med funktionsnedsättningar har.	Avsikten är översiktsplanen i möjligaste mån ska uttrycka detta, som kanske är än mer viktigt i mer detaljerade planeringsskeden.
Socialnämnden	Kommentar
Boende: Betonar vikten av att bostadsbyggandet nu snabbt ökar och att man använder sig av blandade upplåtelseformer. Det är särskilt angeläget att bostäder med hyresrätter kommer till och att man finner en väg till billigare hyror för att ungdomar och medborgare med lägre inkomster ska ha råd med en egen bostad. Därutöver bör bostäder för särskilda grupper som äldre och handikappade i mesta möjliga mån integreras i de bostäder som byggs.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen innehåller en planeringsinriktning/rekommendation om kommunernas planberedskap för bostäder med olika upplåtelseformer och olika behov.

Gemensam bostadskö: Tanken att ha en gemensam bostadskö bör vidareutvecklas då det kan finnas ett värde i att båda kommunerna på så sätt får ett större område att förmedla lägenheter inom.	En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge föreslås därför i översiktsplanen. På sikt kan en gemensam bostadskö övervägas.
Trafik- och fritidsnämnden	Kommentar
FalunBorlänge som ett begrepp är bra och viktigt. Det blir viktigt att leva upp till den ”andan”, för att den sedan ska kunna sprida sig till invånarna i båda städerna. Hur kommer detta att följas upp?	I genomförandekapitlet behandlas vikten av kommunernas fortsatta gemensamma arbete.
Översiktsplanen bör tydligare beakta Falu kommun i ett vidare perspektiv som inkluderar landsorten, kommunikationerna, vägar och kollektivtrafik i den slutliga upplagan. Vi vill även att landsbygdens övriga värden beaktas samt att friluftsliv och fritid ges utrymme	Översiktsplanen behandlar samtliga dessa frågor på gemensam strategisk nivå.
Målkonflikter: Bra att de redovisas. Sannolikt behöver en prioriteringsordning pekas ut.	Vissa målkonflikter redovisas tydligare i respektive kapitel. Andra utgår och kommer istället att kunna fördjupas i den efterföljande rullande översiktsplaneringen eller i de fördjupade översiktsplaner som föreslås i genomförandekapitlet.
Kap 2 Strategier: Avsnitt 2.2.1 bör kompletteras med FalunBorlänges ansvar att påverka medborgarnas beteende, uppmuntra goda initiativ samt skapa stödjande miljöer för hälsa, miljö och klimat.	Texten i kap 2 kompletteras.
Den sociala dimensionen av hållbar utveckling beskrivs otydligt och behöver lyftas fram. Uppslag kan hämtas från Agenda 21-dokumentet från 1992, Copenhagen Declaration on Social Development 1995 och den svenska strategin för hållbar utveckling.	Texten i kap 2 utvecklas.
Avsnitt 2.2.2 bör kompletteras med ”Vi arbetar med att utjämna skillnader och öka jämlikheten mellan olika grupper i samhället”.	Texten i kap 2 kompletteras.
Kommunala hållbarhetsprogram: Under kap 2.3 bör de olika programmen och strategierna för att nå en hållbar utveckling som finns i respektive kommun listas.	De kommunala strategier och program som antagits av fullmäktige redovisas i bilaga 2
Bebyggelsestrategi för städerna: Den sociala dimensionen kan lyftas fram i detta avsnitt genom att beskriva bl.a. vilka typer av bostäder som ska byggas. Blandade upplåtelseformer är viktigt.	Detta behandlas i kap 5, Boende.
Innebörden av förtätning behöver beskrivas. Viktigt att betona att detta inte ska göras på bekostnad av parker, grönområden och annan bostadsnära natur.	Texten i kap 2 och 3 utvecklas. Framförallt hanteras detta i kommande fördjupade översiktsplaner för Falun och Borlänge.
Fjärrvärmens är en viktig del av de tekniska försörjningssystem som bör kunna anslutas till ny bebyggelse.	Mål om anslutning av ny bebyggelse till fjärrvärme finns i klimat- och energiprogrammen.
Vad innebär effektiva parkeringsplatser? Parkeringsplatser kan även innebära cykelparkering.	Texten i kap 2 kompletteras.
Landsbygden: Planen ska mer och tydligare	Översiktsplanen hanterar de frågor som lyfts fram som strategiska för den gemensamma översiktsplanen i

behandla strategier för landsbygden.	uppdragen från de två kommunstyrelserna. Översiktsplanen omfattar båda kommunernas hela ytor och hanterar och ger strategier för en rad frågor som rör landsbygdsdelarna. Behoven av ytterligare fördjupningar i landsbygdsfrågor får tas omhand i andra planeringssammanhang.
Spridd bebyggelse: Ska spridd bebyggelse undvikas totalt eller vid kommunal planering? Är spridd bebyggelse bara negativt ur natur- och kulturmiljöperspektiv eller är det en målkonflikt?	Översiktsplanen uttalar att spridd bebyggelse ska undvikas. Kommunen svarar enbart för sammanhållen bebyggelseutveckling.
Strategi för jord- och skogsbruksområden: Problemet/utmaningen med allt som ska samsas i markanvändningen beskrivs men vad strategin är behöver utvecklas. Det kan förtydligas att olika markanvändning inte nödvändigtvis står i konflikt utan kan samverka eller t o m vara beroende av någon annan markanvändning, t ex är natur- och kulturvärden ofta källan till att områden används till rekreation och turism.	Texten i kap 2 förtydligas.
Samlade strategier: Här nämns inte den sociala dimensionen alls. Vad händer med att bygga för ett socialt hållbart samhälle? Att ta tillvara människors kompetenser och kunskaper om sina närområden, att ha ett hälsofrämjande fokus i planeringen och att tänka trygghet, tillgänglighet och barnperspektiv ska finnas med under denna rubrik.	Översiktsplanen kompletteras.
Mark- och vattenanvändningskartan: Vad menas med skogsbruk/rekreationsintresse? Varför är bara rekreationsområden som ligger nära tätorten utpekade? Hur tänker man kring de mindre orterna och andra områden?	Det är en kombination av skogsbruk och områden med höga värden för rekreation som inte redovisas för reservatsbildning. Runn och Sörskog är utpekade områden utanför de två största tätorterna. De mindre orterna har inte studerats, detta får ske i andra planeringssammanhang.
Hur tänker man vid byggande vid Runns stränder kopplat till kollektivtrafik?	Det föreslås inte några större bebyggelseområden vid Runns stränder. Detta kommer också att hanteras i en föreslagen fördjupad översiktsplan för Runn.
Skogsmark: Innebär skrivningen ”Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk” att skogsmark ska skyddas mot skydd? Är detta något som ska uttryckas i ÖP?	Texten är ett utdrag ur miljöbalkens hushållningsbestämmelser och detta ska tillämpas vid beslut enligt en rad lagar. Översiktsplanen redovisar var det finns eller pågår ”skydd” av skogsmark som kan innebära inskränkningar i möjligheten att bruka skogen rationellt.
Kap 4 Socialt perspektiv: Ta bort meningen om att det är svårt att ge konkreta råd och rekommendationer om hur de sociala hållbarhetsaspekterna ska integreras i all planering och förtydliga hur arbetet ska gå till.	Kap 4 ändras.
Jämlikhetsperspektivet saknas, att planeringen ska utgå ifrån att skapa förutsättningar för alla på lika villkor. Det är av största vikt att trygghet och säkerhet kring begreppet "trygghet i ett jämställdhetsperspektiv" ska vara utgångspunkt i fysisk planering och ärendehantering.	Det inledande stycket i kap 4 handlar om jämlikhetsperspektivet.
Andra stycket på s 23 behöver förtydligas. Här nämns för första gången de elva nationella målområdena för hälsa och de kan behöva förklaras. Det är fler av de	Synpunkten noteras. För beskrivning av målen hänvisas till kommunernas folkhälsoprogram

nationella målområdena som berör den fysiska planeringen än vad som nämns, inte minst målområdet Miljöer och produkter och Barns och ungas uppväxtvillkor.	
Jämställdhet – här kan nämnas att män generellt har ett större så kallat ekologiskt fotavtryck än kvinnor.	Synpunkten noteras.
Utveckla skillnaderna mellan könen när det gäller upplevelser av otrygghet.	Det finns tyvärr inte utrymme att utveckla detta.
Planeringsinriktning och rekommendationer behöver konkretiseras, t.ex: -Trygghetsvandringar ska användas som en rutin vid all ny bebyggelse -Större detaljplaner ska ha en barnkonsekvensanalys. -Folkhälsoinstitutets checklista för hälsofrämjande bostadsområden ska användas vid alla förändringar/ombyggnationer/upprustningar av bostadsområden -FalunBorlänge ska verka för att skapa tillgång för alla till offentliga mötesplatser och platser för spontanidrott.	Detta kan utvecklas i mer detaljerade processer, till exempel de fördjupade översiktsplanerna.
Kap 5 Boende: Bostadsområdet som en hälsofrämjande arena kan lyftas fram i avsnitt 5.1. Den sociala dimensionen behöver lyftas fram i form av bostadens betydelse för hälsan, känslan av att ingå i ett sammanhang, delaktighet och tryggheten. Känslan i stycket just nu blir att det inte finns någon konkret idé för hur man ska lösa frågan. Att skapa förutsättningar i den fysiska miljön som gagnar alla grupper kan minska skillnader mellan grupper och öka jämlikheten i samhället.	Texten i kap 5 kompletteras.
Komplettering av planeringsinriktning och rekommendationer föreslås: ”Förtätningen får inte ske på bekostnad av gröna ytor eller mark för idrotts- och rekreationsområden”	Texten i kap 2 och 3 utvecklas. Framförallt hanteras detta i kommande fördjupade översiktsplaner för Falun och Borlänge.
och ”Nya och befintliga bostäder ska ha god tillgång till trygga och tillgängliga miljöer för lek, idrott och rekreation”.	Idrott läggs till i kap 5 i planeringsinriktning/rekommendation om trygga och tillgängliga bostadsmiljöer.
Kap 6.3 Handel: Det finns ingen skrivning om att sysselsättning är en viktig faktor för hälsan.	Texten i kap 6 kompletteras med detta.
Det saknas text om hur konsumtionen kan tänkas förändras – från butik till näthandel, från varor till tjänster. Sambandet mellan konsumtion/handelsmönster och folkhälsa behöver beskrivas. Det är viktigt att påpeka att hög konsumtion av varor kan öka skillnader i hälsa. Om exempelvis näthandeln ökar behöver vi inte röra på oss i så stor omfattning som om vi behöver cykla till affären. Här finns en tydlig målkonflikt. Hur kommer planeringsförutsättningarna att påverkas av det?	Texten i kap 6 kompletteras med att hög konsumtion av varor kan öka skillnader i hälsa. Detta kan också komma att fördjupas och utvecklas i andra uppdrag inom kommunerna.
Ska vi fortsätta exploatera områden för handel eller räcker befintliga när den ökande näthandeln medför ändrade handelsmönster? Vilka andra alternativ vill vi visa som hör samman med att vi är aktiva i omställningen till ett hållbart samhälle och vågar gå	Översiktsplanen redovisar befintliga handelsområden och det förslås inte några tillkommande.

före?	
Skriv något om socialt företagande för att koppla detta avsnitt till den sociala dimensionen av ett hållbart samhälle. Att främja företag som anställer långtidsarbetslösa är positivt för samhällsutvecklingen på många sätt.	Texten i kap 6 kompletteras med att det är positivt för samhällsutvecklingen på många sätt att främja företag som anställer långtidsarbetslösa.
Hur stämmer planeringsinriktningen att nya verksamhetsområden ska lokaliseras i anslutning till kollektivtrafik och så att de är nåbara för gående och cyklister med det nya handelsområdet N om Majoren?	Det planeras inte något nytt handelsområde norr om kv Majoren (i Falun).
Kap 7 Fritid: Att utemiljön i bostadsområden, skolor och förskolor är särskilt viktig, och att skolor och förskolor ska ha nära till tätortsnära skog är mycket bra - men hur ska det uppnås?? Detta finns inte i nuläget för alla skolor och förskolor. Ska man ställa samma krav för friskolor? Det blir även en svår målkonflikt gentemot förtätning av staden.	Det är den fysiska planeringens uppgift att se till att bra helhetslösningar kan åstadkommas. I kommande fördjupningar för tätorterna Falun och Borlänge kan dessa frågor behandlas mer detaljerat. Aktuella grönstrukturplaner/program är angelägna underlag i den fortsatta planeringen.
Texten behöver utvecklas för att beskriva att fritidens värde har stor betydelse för hälsan på fler sätt än att den skapar möjligheter till fysisk aktivitet och spontana möten. Fritiden är även en tid för återhämtning, kreativitet och socialt umgänge.	Texten i kap 7 utvecklas.
Bra att Runn tas upp och får stor plats, men det finns fler områden som skulle kunna utvecklas för rekreation och friluftsliv.	Synpunkten noteras. Runns utveckling är en utpekad strategisk fråga i uppdraget till översiktsplanen.
Ett nytt stycke där vikten av tillgång till anpassade idrottsanläggningar för att bedriva idrottsverksamhet för alla, bör läggas till. Det gäller såväl i och kring bostadsområden som i befintliga idrotts- och rekreationsområden. Definiera anläggningsanknutet friluftsliv och utveckla hur det och andra rekreationsområden kan göras tillgängliga för alla	Texten i kap 7 justeras.
Vad som menas med kvalitetstänkande ur planeringsperspektivet kopplat till grönområden behöver utvecklas.	Texten i kap 7 görs tydligare.
Lyft fram grönområdenas betydelse för hälsan, integrationen och den sociala gemenskapen, inte bara för klimat och miljö.	Texten i kap 7 justeras.
Komplettering av planeringsinriktning och rekommendationer med en punkt kring hur de båda kommunerna planerar att bevara och utveckla de grönområden, parker och stråk som finns.	Detta är en fråga som bör behandlas i aktuella grönstrukturprogram och i fördjupade översiktsplaner för tätorterna. En rekommendation om att kommunerna bör samverka kring utveckling av grönstrukturprogram för städerna införs i kap 7.
Kap 8 Utbildning: Här behövs ett tillägg att utbildning inte enbart är en motor för regional tillväxt utan också är en viktig faktor för den sociala hållbarheten och hälsan framför allt.	Texten i kap 8 justeras.
Komplettering av planeringsinriktning och rekommendationer med en punkt om att barn och unga ska göras delaktiga i planeringen av nya förskolor och grundskolor.	Texten i kap 8 kompletteras.

Kap 9 Hållbara kommunikationer: FalunBorlänge ska inte bara vara drivande och gå före i hållbart resande vad gäller privatresor, utan även för tjänsteresor	Detta är översiktsplanens innebörd. Översiktsplanen skiljer inte på privat- och tjänsteresor.
I avsnitt 9.2 vill vi att en skrivning om drift och underhåll på gång- och cykelvägar läggs till, samt att vi måste arbeta med människors beteende (4 stegs principen).	Översiktsplanen behandlar inte drifts- och underhållsfrågor. Kap 9 ändras så att gångtrafik och cykeltrafik behandlas i separata avsnitt, och en förklaring av fyrstegsprincipen läggs till. Kap 2 kompletteras med en punkt om betydelsen av beteendepåverkan.
Skriv om restidskvot för cykel. För att cykeln ska vara konkurrenskraftig mot bilen krävs att restidskvoten är 1,5 eller mindre.	Texten kompletteras med restidskvot för cykel.
Falun och Borlänges cykelkartor bör finnas med.	Cykelkartor är planeringsunderlag och redovisas inte översiktsplanen
Busstrafiken ska bli attraktivare även för fritidsresandet, inte bara för arbetspendling.	Texten i kap 9 kompletteras.
Utveckla om hur biltrafiken ska fungera i städerna på de gåendes, cyklisters och kollektivtrafikens villkor.	Detta kommer att hanteras i de kommande fördjupade översiktsplanerna för tätorterna.
Kap 13 Klimatanpassning, miljöhänsyn och risker: Klimatförändringarnas påverkan på hälsa och de risker som den medför bör lyftas fram. Hur kan samhället planeras för att minimera effekter som t.ex. extremtemperaturer, marknära ozon, ökad smittspridning genom översvämningar och värme	Detta kommer att behandlas i den klimatanpassningsstrategi som Länsstyrelsen håller på att ta fram i samarbete med länets kommuner.
Kap 15 Natur-, kulturmiljö- och landskapsvärden: Förvaltningen vill betona att landskapsperspektivet och grönstrukturen ska vara en utgångspunkt i fortsatt fysisk planering. Den tätortsnära naturen och områden med höga naturvärden som är viktiga för rekreation och friluftsliv är särskilt betydelsefulla att bevara och utveckla. Tillgången till service på land och sjöar bl.a. rastplatser, sophantering, tankställen, wc, latrintömning ska främjas och utvecklas. Ett utökad "året-runt-tänk" behöver utvecklas för service mm till vinter- och sommaraktiviteterna.	Detta är helt i överensstämmelse med översiktsplanen.
De omnämnda områdena med naturvärden är utpekade rekreatiomsområden och inte i första hand områden som är utpekade för sina höga naturvärden. Exemplifiera istället områden med utgångspunkt i Faluns naturvårdsprogram.	Texten i kap 15 ändras så att inga områden nämns som exempel.
Kap 22 Konsekvenser: Den sociala dimensionen kan lyftas fram tydligare.	Synpunkten noteras.
Miljökonsekvensbeskrivningen kan ta upp att ambitionen att nå det hållbara samhället (genom tydligare prioriteringar åt det hållbara hållet) kommer att medföra stora positiva konsekvenser för miljön.	Synpunkten noteras.
Övrigt: Dessutom framförs synpunkter om dokumentets struktur, behov av ord- och begreppsförklaring, målkonflikter, hänvisningar, textförslag och andra mer redaktionella synpunkter	

Näringslivskontoret/näringsliv och infrastruktur (gemensamt med Borlänge)	Kommentar
Allmänt: Byggnationen av resecentrum/Södra centrum samt användning av Myran nämns inte.	Detta är sådant som redan pågår och som har stöd i gällande fördjupade översiktsplaner som är aktuella.
Sammanfattning: En sammanfattning behövs eftersom planförslaget är omfattande.	Den färdiga översiktsplanen kommer att innehålla en sammanfattning.
Bebyggelseutveckling: Det finns ett motsägande resonemang på sidan 18. Om man förtätar bebyggelsen och enbart gör detta i städernas centrala delar och inte perifert, kan ett närmande av städernas bebyggelser inte komma till stånd inom överskådlig tid.	Översiktsplanen redovisar dels förtätning och dels områden för tillkommande planerad, bebyggelseutveckling i riktning för att städerna ska närma sig varandra.
Borlänge Science Park som är Dalarnas enda teknikpark och sysselsätter 10 % av Borlänges dagbefolkning bör nämnas i översiktsplanen.	Texten i kap 6 kompletteras.
Handel är idag en del av näringslivet och bör inte behandlas särskilt från näringslivet.	Synpunkten noteras.
Profilområden: De båda kommunernas profilområden bör lyftas fram och tydliggöras.	Detta behandlas i kommunernas näringslivsprogram/tillväxtprogram.
Högskolan: Behovet av att högskolan får en bättre överensstämmelse mellan skolans utbildningsutbud och den regionala arbetsmarknadens efterfrågan bör poängteras.	Synpunkten noteras.
Högskolan bör eftersträva en högre grad av ”fysiskt närvarande” studenter och färre distansstudenter, då detta innebär bättre förutsättningar för att tillgodose den regionala arbetsmarknadens behov av kompetens.	Synpunkten noteras.
Järnväg: Formuleringar i strategierna för Runn och för bebyggelse om att ett nytt läge för järnvägen frigör mark för tätortsutveckling och gör stränderna tillgängliga riskerar att uppfattas som underliggande motiv för en flytt av järnvägen. Det verkliga skälet till kapacitetsutbyggnaden beskrivs i kap 9.	Synpunkten noteras.
Skrivningar avseende nödvändiga investeringar i järnvägsnätet bör gälla det som sker och planeras inom kommungränserna. Kommunen måste visa att stråktänkandet är viktigt. Detta görs genom att visa på viktiga investeringar även utanför kommunernas gränser.	Stråktänkandet förtydligas i kap 9.
Rangerbangården: Eventuell utveckling av bangården och kommande markbehov för att säkra dess position bör beskrivas. Det pågår just nu en process kring val av åtgärder för en utbyggnad. Utgången av denna process kommer att ha stor inverkan på bangårdens utvecklingsmöjligheter.	Bangårdens markbehov hanteras i kommande fördjupad översiktsplan för tätorten. Texten kompletteras med att det är viktigt att rangerbangårdens utveckling säkras och en ny planeringsinriktning/rekommendation tillförs.
Dessutom föreslås ett antal ändringar av redaktionell karaktär.	
Näringslivskontoret/Hållbar utveckling (gemensamt med Näringslivskontoret Borlänge)	Kommentar
Det är positivt med en gemensam plan för bägge	I genomförandekapitlet behandlas vikten av

kommunerna. Det blir viktigt att leva upp till den ”andan”, för att den sedan ska kunna sprida sig till invånarna i båda städerna. Hur kommer detta att följas upp?	kommunernas fortsatta gemensamma arbete.
Förslaget visar en god ansats till en hållbarare utveckling. Det saknas dock på många ställen hur omställningen ska gå till. Planen ger tyvärr inte alltid stöd för de svåra besluten som krävs för att minska vår påverkan på klimatet.	Synpunkten noteras. Det är inte översiktsplanens roll att hantera hur omställningen ska gå till.
Serviceorter: Kanske behöver valet av orter analyseras ytterligare, framför allt i Borlänge, för att undersöka om fler orter borde pekas ut som serviceorter. Det blir också viktigt att hålla fast vid planen när den senare ska omsättas i praktisk handling.	Frågan om vilka orter som ska vara serviceorter har diskuterats vidare med styrgruppen efter samrådet. De orter som ingick i samrådsversionen kvarstår och utökas inte.
Målkonflikter: Bra att de redovisas. Sannolikt behöver en prioriteringsordning pekas ut.	Vissa målkonflikter redovisas tydligare i respektive kapitel. Andra utgår och kommer istället att kunna fördjupas i den efterföljande rullande översiktsplaneringen eller i de fördjupade översiktsplaner som föreslås i genomförandekapitlet.
Lokalt ansvar för minskade klimatförändringar: Avsnitt 2.2.1 bör kompletteras med FalunBorlänges ansvar att påverka medborgarnas beteende, uppmuntra goda initiativ samt skapa stödjande miljöer för hälsa, miljö och klimat.	Kap 2 kompletteras med en punkt om beteendeförändringar.
Sociala dimensionen av hållbar utveckling beskrivs otydligt och behöver lyftas fram. Uppslag kan hämtas från Agenda 21-dokumentet från 1992, Copenhagen Declaration on Social Development 1995 och den svenska strategin för hållbar utveckling.	Texten i kap 2 utvecklas.
Avsnitt 2.2.2 bör kompletteras med ”Vi arbetar med att utjämna skillnader och öka jämlikheten mellan olika grupper i samhället”.	Texten i kap 2 kompletteras.
Samhällsekonomska dimensionen: Fokus är på kopplingen mellan miljö/klimat och ekonomisk utveckling medan den sociala dimensionens påverkan på samhällsekonomin beskrivs vagt och behöver förtydligas.	Texten i kap 2 utvecklas.
Kopplingen till Faluns tillväxtprogram är otydlig.	Tillväxtprogrammet är ett av flera planeringsunderlag till översiktsplanen vilket framgår i bl.a. slutet av kap. 6. Tillväxtprogrammet är mer detaljerat, har kortare tidsperspektiv och gäller parallellt med översiktsplanen, liksom andra av respektive kommunfullmäktige antagna styrdokument för de två kommunerna.
Vad betyder ”miljödriven ekonomisk tillväxt”? Detta behöver utvecklas.	Det framgår i översiktsplanen att miljöomställningen är en viktig drivkraft för ekonomisk utveckling tillsammans med skärpta krav. Resonemanget kommer att kunna utvecklas mer i kommunernas tillväxt- och näringslivsprogram. Texten i kap 2 kompletteras med en definition.
I den sista punkten under stycket kan investeringar i den sociala dimensionen läggas till för att visa att	Texten i kap 2 kompletteras.

investeringar i humankapitalet kan vara lika viktiga som andra investeringar.	
Kommunala hållbarhetsprogram: Under kap 2.3 bör de olika programmen och strategierna för att nå en hållbar utveckling som finns i respektive kommun listas.	De kommunala strategier och program som antagits av fullmäktige redovisas i bilaga 2
Bebyggelsestrategi för städerna: Den sociala dimensionen kan lyftas fram i detta avsnitt genom att beskriva bl.a. vilka typer av bostäder som ska byggas. Blandade upplåtelseformer är viktigt.	Detta behandlas i kap 5, Boende.
Innebörden av förtätning behöver beskrivas. Viktigt att betona att detta inte ska göras på bekostnad av parker, grönområden och annan bostadsnära natur.	Texten i kap 2 och 3 utvecklas. Framförallt hanteras detta i kommande fördjupade översiktsplaner för Falun och Borlänge.
Fjärrvärmens är en viktig del av de tekniska försörjningssystem som bör kunna anslutas till ny bebyggelse.	Mål om anslutning av ny bebyggelse till fjärrvärme finns i klimat- och energiprogrammen.
Vad innebär effektiva parkeringsplatser?	Texten i kap 2 kompletteras.
Samlade strategier: Här nämns inte den sociala dimensionen alls. Vad händer med att bygga för ett socialt hållbart samhälle? Att ta tillvara människors kompetenser och kunskaper om sina närområden, att ha ett hälsofrämjande fokus i planeringen och att tänka trygghet, tillgänglighet och barnperspektiv ska finnas med under denna rubrik.	Översiktsplanen kompletteras.
Kap 4 Socialt perspektiv: Avser rubriken till kap 4 det sociala perspektivet i planeringsprocessen?	Ja.
Ta bort meningen om att det är svårt att ge konkreta råd och rekommendationer om hur de sociala hållbarhetsaspekterna ska integreras i all planering och förtydliga hur arbetet ska gå till.	Kap 4 ändras.
Jämlikhetsperspektivet saknas, att planeringen ska utgå ifrån att skapa förutsättningar för alla på lika villkor.	Det inledande stycket i kap 4 handlar om jämlikhetsperspektivet.
Beskrivningen av invandring bör göras mer generell och inte ta upp specifika länder.	Texten i kap 4 ändras.
Andra stycket på s 23 behöver förtydligas. Här nämns för första gången de elva nationella målområdena för hälsa och de kan behöva förklaras. Det är fler av de nationella målområdena som berör den fysiska planeringen än vad som nämns, inte minst målområdet Miljöer och produkter och Barns och ungas uppväxtvillkor.	Synpunkten noteras. För beskrivning av målen hänvisas till kommunernas folkhälsoprogram
Jämställdhet – här kan nämnas att män generellt har ett större så kallat ekologiskt fotavtryck än kvinnor.	Synpunkten noteras.
Utveckla skillnaderna mellan könen när det gäller upplevelser av otrygghet.	Det finns tyvärr inte utrymme att utveckla detta.
Planeringsinriktning och rekommendationer behöver konkretiseras, t.ex: -Trygghetsvandringar ska användas som en rutin vid all ny bebyggelse .-Större detaljplaner ska ha en barnkonsekvensanalys.	Detta kan utvecklas i mer detaljerade processer, till exempel de fördjupade översiktsplanerna.

-Folkhälsoinstitutets checklista för hälsofrämjande bostadsområden ska användas vid alla förändringar/ombyggnationer/upprustningar av bostadsområden -FalunBorlänge ska verka för att skapa tillgång för alla till offentliga mötesplatser och platser för spontanidrott.	
Kap 5 Boende: Bostadsområdet som en hälsofrämjande arena kan lyftas fram i avsnitt 5.1.	Texten i kap 5 kompletteras.
Det är positivt att man poängterar att FalunBorlänge ska ligga i framkant när det gäller att erbjuda nya energisnåla bostäder med hög kvalitet. Och att befintliga byggnader ska vara väl underhållna och energieffektiva. De tuffa krav som ställs i EU:s energieffektiviseringsdirektiv och utmaningarna i färdplan 2050 är en god referenspunkt för bedömning av vad som ska bedömas som energieffektiva byggnader. Här bör också Borlänges energi- och klimatstrategi nämnas där energieffektivt byggande betonas.	Synpunkterna noteras.
Behövs och kan man ha en strategi för en jämnare takt i byggandet i boendeprogrammen?	Detta behandlas inte i översiktsplanen. Kommunernas ambition är att ha en planberedskap för 500 lgh per år.
Den sociala dimensionen behöver lyftas fram i form av bostadens betydelse för hälsan, känslan av att ingå i ett sammanhang, delaktighet och tryggheten. Känslan i stycket just nu blir att det inte finns någon konkret idé för hur man ska lösa frågan. Att skapa förutsättningar i den fysiska miljön som gagnar alla grupper kan minska skillnader mellan grupper och öka jämlikheten i samhället.	Texten i kap 5 kompletteras.
Komplettering avplaneringsinriktning och rekommendationer föreslås: ”Förtätningen får inte ske på bekostnad av gröna ytor eller mark för idrotts- och rekreationsområden” och ”Nya och befintliga bostäder ska ha god tillgång till trygga och tillgängliga miljöer för lek, <i>idrott</i> och rekreation”.	Texten i kap 2 och 3 utvecklas. Framförallt hanteras detta i kommande fördjupade översiktsplaner för Falun och Borlänge.
Kap 6.3 Handel: Det finns ingen skrivning om att sysselsättning är en viktig faktor för hälsan.	Texten i kap 6 kompletteras med detta.
Det saknas text om hur konsumtionen kan tänkas förändras – från butik till näthandel, från varor till tjänster. Sambandet mellan konsumtion/handelsmönster och folkhälsa behöver beskrivas. Det är viktigt att påpeka att hög konsumtion av varor kan öka skillnader i hälsa. Om exempelvis näthandeln ökar behöver vi inte röra på oss i så stor omfattning som om vi behöver cykla till affären. Här finns en tydlig målkonflikt. Hur kommer planeringsförutsättningarna att påverkas av det?	Texten i kap 6 kompletteras med att hög konsumtion av varor kan öka skillnader i hälsa. Detta kan också komma att fördjupas och utvecklas i andra uppdrag inom kommunerna.
Skriv något om socialt företagande för att koppla detta avsnitt till den sociala dimensionen av ett hållbart samhälle. Att främja företag som anställer långtidsarbetslösa är positivt för samhällsutvecklingen på många sätt.	Texten i kap 6 kompletteras.
”Falun ska vara hela Dalarnas stadskärna.” Ska	Borlänge centrum ska fortsätta att utvecklas, detta

Borlänge ge upp sitt centrum? Vad anser borlängeborna om det?	framgår i det inledande avsnittet under rubriken Handel.
Kap 7 Fritid: Texten behöver utvecklas för att beskriva att fritidens värde har stor betydelse för hälsan på fler sätt än att den skapar möjligheter till fysisk aktivitet och spontana möten. Fritiden är även en tid för återhämtning, kreativitet och socialt umgänge.	Texten i kap 7 utvecklas.
Ett nytt stycke där vikten av tillgång till anpassade idrottsanläggningar för att bedriva idrottsverksamhet för alla, bör läggas till. Det gäller såväl i och kring bostadsområden som i befintliga idrotts- och rekreationsområden.	Texten i kap 7 justeras
Vad som menas med kvalitetstänkande ur planeringsperspektivet kopplat till grönområden behöver utvecklas.	Texten i kap 7 görs tydligare.
Lyft fram grönområdenas betydelse för hälsan, integrationen och den sociala gemenskapen, inte bara för klimat och miljö.	Texten i kap 7 justeras.
Komplettering avplaneringsinriktning och rekommendationer med en punkt kring hur de båda kommunerna planerar att bevara och utveckla de grönområden, parker och stråk som finns.	Detta är en fråga som bör behandlas i aktuella gröstrukturprogram och i fördjupade översiktsplaner för tätorterna. En rekommendation om att kommunerna bör samverka kring utveckling av gröstrukturprogram för städerna införs i kap 7.
Kap 8 Utbildning: Här behövs ett tillägg att utbildning inte enbart är en motor för regional tillväxt utan också är en viktig faktor för den sociala hållbarheten och hälsan framför allt.	Texten i kap 8 justeras.
Komplettering avplaneringsinriktning och rekommendationer med en punkt om att barn och unga ska göras delaktiga i planeringen av nya förskolor och grundskolor.	Texten i kap 8 kompletteras och en planeringsinriktning/rekommendation läggs till.
Kap 9 Hållbara kommunikationer: Det är bra att kapitlet är döpt till hållbara kommunikationer och att kapitlet tydligt tar upp transporterens klimatpåverkan.	Synpunkterna noteras.
Det är viktigt att beskriva vilka problem och utmaningar som transportsektorn behöver hantera för att ett hållbart transportsystem ska bli verklighet. Exempelvis buller och vibrationer; påverkan på landskapet i form av barriärer, störningar, radering av livsmiljöer och påverkan på kulturarv; trängsel; luftkvalitet; hälsoeffekter; energianvändning; säkerhet; påverkan på vatten samt material och kemiska produkter som används vid byggande, drift och underhåll av infrastruktur.	Transportsektorns problem och utmaningar beskrivs i andra dokument och processer än översiktsplanen, bland annat i de planeringsunderlag som används inom översiktsplaneringen.
Utgångspunkten bör vara att alla bilresor, inte bara de korta, ska minskas.	Texten i kap 9 ändras: Ordet ”korta” tas bort.
Texten bör utvecklas och tydligare beskriva hur gång, cykel och kollektivtrafiken ska ges mer utrymme på bekostnad av biltrafiken.	Detta görs i kommande fördjupade översiktsplaner.
FalunBorlänge bör visa att regionen vill vara offensiv inom området och tydligt beskriva med vilka metoder	Synpunkten noteras

den högt satta ambitionen ska nås. Beskrivningen av metoderna bör innehålla både stadsplanering, beteendepåverkan och marknadsföring.	
Det hållbara perspektivet bör genomsyra hela kapitlet, nu saknas konsekvensanalyser för biltrafikens och flygets miljöpåverkan.	Synpunkten noteras.
Fyrstegsprincipen bör lyftas fram som ett verktyg i arbetet med transporter och infrastruktur. Kapitlet bör fastställa steg 1-åtgärder som särskilt viktiga för utvecklingen mot ett hållbart transportsystem och poängtera vikten av att satsa på dessa åtgärder.	Kap 9 kompletteras med en förklaring av fyrstegsprincipen. Översiktsplanen tar inte ställning till de olika stegens vikt – detta är inbyggt i fyrstegsprincipen.
Planen bör lyfta fram att människor som reser mellan städerna i första hand ska göra det tillsammans, med kollektivtrafik eller genom samåkning, vilket gärna kan beskrivas i ett eget avsnitt och/eller nämnas i ingressen till kapitlet.	Texten i kap 2 kompletteras med betydelsen av att använda beteendepåverkan för att utveckla det hållbara resandet.
Åtgärder som att tillsammans marknadsföra, utveckla och löpande följa utvecklingen av det kollektiva resandet bör nämnas likväl som digitala samåkningssystem och samåkningsparkeringar. I FalunBorlänge behöver vi inte ha egen bil för att leva gott.	Översiktsplanen redovisar inte åtgärder på den nivå som föreslås. Synpunkterna förmedlas till de verksamheter/arbetsgrupper som hanterar hållbart resande i kommunerna.
Kap 9.2 Cykeltrafik: Cykel och gångtrafik bör behandlas i skilda avsnitt och ordet gång- och cykelväg bör inte användas.	Kap 9 ändras så att gång- och cykeltrafik behandlas i två separata kapitel.
Cykelparkeringar ska vara väderskyddade och fastighetsägare, särskilt kommunala bolag, ska stöttas i att upprätta säkra och väderskyddade parkeringar.	Hur cykelparkeringar ska utformas och finansieras är inte en fråga för översiktsplanen utan behandlas bland annat i kommunernas cykelplaner.
Planen bör poängtera att regionen ska satsa på beteendepåverkande åtgärder och marknadsföring för att öka cyklandet. Inledningen ”En ökad gång- och cykeltrafik är en viktig del av ett tillgängligt och långsiktigt hållbart transportsystem” behöver vässas till och tydligare ange regionens ambitioner för de kortare resorna inom städerna. Exempelvis:” I FalunBorlänge ska cykeln bli det självklara färdmedlet inom städerna och även ett attraktivt alternativ på längre sträckor”.	Texten i kap 2 kompletteras med betydelsen av att använda beteendepåverkan för att utveckla det hållbara resandet. Texten i kap 9 justeras.
Ställningstagandet om 5 km som en gräns för cykling kan tolkas som en begränsning och bör tas bort i meningen ”Gång- och cykelvägarna i en radie på 5 km från Falu och Borlänges resecentrums ska byggas ut och förbättras så att cykelstråken blir snabba, gena och sammanhållna”.	Texten i kap 9 justeras.
En skrivning om drift och underhåll på våra gång- och cykelvägar bör läggas till.	Översiktsplanen behandlar inte drifts- och underhållsfrågor.
Kap 9.3 Kollektivtrafik: En mening bör läggas till i första stycket. ”Marknadsföringen av landsbygdstrafik ska prioriteras för de stråk som uppnår restidskvoter 1,3 (max 30 % längre restid med buss än med bil).”	Texten i kap 9 justeras så att landsbygdstrafiken inkluderas.
Prisnivån måste vara sådan att även ekonomiskt svaga grupper kan röra sig fritt i hela	Översiktsplanen kompletteras med att det är önskvärt att FalunBorlänge ses som en kommun ur

FalunBorlångeregionen.	kollektivtrafikhänseende. Synpunkten förmedlas till kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik som beslutar om prissättningen.
Kap 9.4 Järnväg: Avsnittet om järnvägen är långt och för beskrivande om vad som tidigare har hänt. Avsnittet bör kortas ned och mer fokus på regionens långsiktiga intentioner lyftas fram. Att underlätta för gods att gå från lastbil till järnväg är en intention som bör beskrivas. En annan bör vara att öka robustheten i järnvägssystemet så att tågtrafiken blir ett trovärdigt och attraktivt färdssätt.	Kap 9.4 kortas ner och görs mer framåtsyftande.
Tillägg i näst sista stycket: ”Beslut om en station i Korsnäs är inte beroende av dubbelspår utan bör övervägas utifrån motiveringen att stimulera ett ökat pendlande med tåg.”	Texten i kap 9 justeras.
Kap 9.5 Biltrafik: Tillägg till stycket: ”I ett hållbart samhälle behöver varje kilometer med bil användas effektivt vilket är möjligt om vi samåker betydligt mer. Det är därför viktigt att FalunBorlänge skapar möjligheter för samåkning genom samåkningssystem och samåkningsparkeringar.”	Texten i kap 2 kompletteras med betydelsen av att använda beteendepåverkan för att utveckla det hållbara resandet.
Avsnittet bör breddas så att problemen med biltrafikens påverkan på klimat, luft, bullernivåer och stadsmiljö beskrivs. Avsnittet bör också beskriva hur regionen ska arbeta för att biltrafiken ska minska, till fördel för kollektivtrafik och aktiva transporter.	Översiktsplanen innehåller av utrymmesskal ett minimum av beskrivningar. I översiktsplanen beskrivs hur den fysiska planeringen ska genomföras för att öka kollektivtrafik och aktiva transporter.
Bra att problematiken med fjällturismtrafiken tas upp. I den avslutande delen där det undermåliga vägnätet pekats ut som en flaskhals för turismnäringen bör den tydliga ambitionen vara att problemet ska lösas på ett hållbart sätt genom steg 1-åtgärder och satsningar på kollektivtrafik.	Synpunkten noteras.
FalunBorlänge bör eftersträva en samsyn för omställningen till ett hållbart transportsystem och gemensamt satsa på nya tekniker och tankstationer för nya bränslen. Längs E16 ska det vara möjligt att finna miljövänliga bränslen som t ex biogas- och tankställen för eldrivna fordon.	Kap 9 kompletteras med en mening om alternativa drivmedel.
I en samsyn ryms även gemensam parkeringsstrategi och en innovativ parkeringspolicy för miljövänliga fordon.	En gemensam parkeringsstrategi finns med i kap 9 som en planeringsinriktning och i kap 23 om genomförande.
Kap 9.7 Flyg: I avsnittet saknas konsekvensanalyser om flygets miljöpåverkan som hänger samman med kapitlets inledande del om hållbara kommunikationer. Även om flyget har positiva funktioner för regionen bör en översiktsplan belysa målkonflikten med en flygplats som inte är i linje med ett hållbart resande. Den inledande meningen behöver tydligare förklara att flyget är ett komplement till övriga trafikslag och att satsningar på långväga transporter i första hand ska göras för tåg. Översiktsplanen bör nämna att behovet av flygplatsen regelbundet ska ses över då tågtrafiken på sikt kommer att korta restiden till Arlanda.	Texten i kap 9 kompletteras.

Flyget bör inte vara riksintresse.	Synpunkten noteras. I översiktsplanen kommer ingen ändring av riksintressestatusen för flyget att föreslås.
Kap 13. Klimatanpassning, miljöhänsyn och risker: Under rubriken 13.1 står att hundraårsflödena kan komma att minska medan det i stycket 13.2 står att hundraårsflödena tenderar att bli tioårsflöden. Det känns som en motsättning. Detta behöver förklaras.	100-årsflödena minskar vintertid men tenderar att bli 10-årsflöden sommartid. Översiktsplanen ändras inte.
Klimatförändringarnas påverkan på hälsa och de risker som den medför bör lyftas fram. Hur kan samhället planeras för att minimera effekter som t.ex. extremiteter, marknära ozon, ökad smittspridning genom översvämningar och värme?	Detta kommer att behandlas i den klimatanpassningsstrategi som Länsstyrelsen håller på att ta fram i samarbete med länets kommuner.
Kap 14 Energi och klimatpåverkan: Det i dagsläget bra strategier framtagna som vi kan luta oss emot och det råder en samsyn på vilka frågor som vi behöver arbeta med i Dalarnas Energi- och klimatstrategi, Borlänges Energi- och klimatstrategi samt i Faluns Energi- och klimatstrategi. Inriktningen av dessa program kan förtydligas genom att nämna att de syftar till att energibehovet i bebyggelsen måste reduceras kraftigt och att den tillförda energin ska komma från förnybara energikällor.	Synpunkten noteras.
Kap 22 Konsekvenser: Den sociala dimensionen kan lyftas fram tydligare.	Synpunkten noteras.
Miljökonsekvensbeskrivningen kan ta upp att ambitionen att nå det hållbara samhället (genom tydligare prioriteringar åt det hållbara hållet) kommer att medföra stora positiva konsekvenser för miljön.	Synpunkten noteras.
Övrigt: Dessutom framförs synpunkter om behovet av tydlighet när det gäller nuläges- och framtidsbeskrivningar, behov av ord- och begreppsförklaring, hänvisningar, textförslag och andra mer redaktionella synpunkter	
Landsbygdsgruppen (ingår i Näringslivskontorens yttrande men redovisas separat)	Kommentar
Serviceorter: Genom utpekande av serviceorter finns det stor risk att möjligheter till bidrag för kommersiell service/investeringar/hemsändning från länsstyrelsen till butikerna i Lumsheden, Linghed och Tänger kan försvinna, eftersom de orterna inte pekats ut som serviceorter.	Avsikten med att peka ut serviceorter är inte att motverka möjligheten till bidrag för kommersiell service/investeringar/hemsändning från länsstyrelsen. Texten i kap 2 kompletteras med detta.
Bostäder: Det är särskilt viktigt för äldre på landsbygden och i mindre tätorter att kunna byta bostadsform inom sitt närområde. Det medför också att bostäder för yngre/barnfamiljer frigörs och bidrar till att de stannar kvar samt ökar inflyttningen.	Synpunkten noteras. Några utbyggnadsområden för bostäder i de mindre tätorterna förslås inte i översiktsplanen. Det utesluter inte att bostäder kan komma att byggas.
LIS-områden: Det är mycket viktigt att väga in de synpunkter och förslag som kommer in från intresseföreningarna under samrådet speciellt när det gäller LIS-områdena.	Synpunkten noteras.
Övrigt: Mindre kompletteringar i texten föreslås.	

Falu Energi & Vatten	Kommentar
<p>Allmänt VA: Texten sid 50 om att utbyggnaden av det allmänna VA-nätet ska prioriteras till de utvecklingsområden som innebär att Falun och Borlänge byggs ut/kompletteras i riktning mot varandra väster om Runn ska tas bort och ersätts med: För att vårda, bevara och skydda tillgången på dricksvatten krävs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortsatt utbyggnad av allmänt VA • Långsiktig förnyelseplanering för den allmänna va-anläggningen • Sanering av områden där dagens va-lösning medför risker för hälsa eller miljö • Nya exploateringsområden ansluts till allmänt va • Samordning sker till den övriga samhällsplaneringen 	<p>Avsnittet i kap 10 formuleras om så att det framgår att utbyggnad av allmänt VA ska prioriteras till områden där dagens VA-lösning medför risker för hälsa och miljön samt att kommunernas planerade bebyggelseområden alltid ska anslutas till allmänt VA.</p>
<p>Enskilt VA: En planeringsinriktning ” ”Genom tillsyn verka för att enskilda va-lösningar har tillräcklig funktion ur hälso- och miljösynpunkt” läggs till.</p>	<p>Texten förtydligas med att det är viktigt att genom tillsyn och kunskapsspridning verka för att säkerställa att enskilda va-lösningar har tillräcklig funktion ur hälso- och miljösynpunkt.</p>
<p>Dessutom föreslår ett antal ändringar av redaktionell karaktär.</p>	
Kopparstaden	Kommentar
<p>Gemensam bostadskö: I dagsläget har respektive fastighetsägare egna kösystem och vi tror att det skulle både försvåra och fördyra arbetet med uthyrning om vi skulle arbeta utifrån en gemensam bostadskö. Däremot skulle det kunna fungera med en gemensam hemsida, från vilken man kan ta sig till olika fastighetsägares uthyrningssystem, via länkar.</p>	<p>En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge föreslås därför i översiktsplanen. På sikt kan en gemensam bostadskö övervägas.</p>
Falu cykelkommun (kommunstyrelseprojekt)	Kommentar
<p>Välkomnar att gång-, cykel- och kollektivtrafik har en tydlig prioritet i de strategier som föreslås.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>I kommande infrastrukturplanering bör cyklingen i större utsträckning ses som ett eget transportsätt och därmed också hanteras utifrån det i den ordinarie planeringen. Cykeln är en del av hela resan och transportsystemet där de olika transportsätten samverkar och kompletterar varandra.</p>	<p>Gångtrafik och cykeltrafik ges två separata avsnitt i kap 9.</p>
<p>Cykelinfrastrukturen i sig behöver utvecklas men cykeltrafiken bör även prioriteras upp och ta större plats i det befintliga vägnätet. Detta kräver en helhetssyn på cykeltrafikens tillgång till vägnätet och att cyklingen integreras i planeringen på samtliga nivåer och i alla system.</p>	<p>Detta står i översiktsplanen.</p>
<p>Mindre tätorter: Nyttan av att förbättra möjligheterna att cykla är stor i befolkningsrika tätorter men cyklingen har också en viktig roll att spela i mindre tätorter och på landsbygden.</p>	<p>Kp 9 kompletteras.</p>
<p>Mer än 5 km från centrum: Att gång- och cykelvägar ska byggas ut och förbättras inom en radie</p>	<p>Begränsningen 5 km tas bort i avsnittet om cykeltrafik.</p>

på fem km från Falu och Borlänge resecentrum är en bra utgångspunkt men vissa cykelvägar/stråk bör sträcka sig längre ut än så.	
Cyklern på tåget/bussen: För att ytterligare underlätta resandet mellan olika transportslag ska det vara möjligt att enkelt ta med cykeln på bussen eller tåget.	Synpunkten noteras.
Parkeringsstrategi: Välkomnar en gemensam parkeringsstrategi som ett styrmedel för att öka cyklandet. Policyn bör samtidigt bidra till fler cykelparkeringar av högre kvalitet, t.ex. med väderskydd och närhet till viktiga målpunkter. Det är också bra att förslaget talar om fler säkra cykelparkeringar.	Synpunkten noteras.
Separera gång- och cykeltrafik: Att i planeringsprocessen baka ihop gång- och cykelvägar är inte alltid givande eftersom gångare och cyklister har olika anspråk och målkonflikter finns. Det bör finnas planer för att tillgodose både gångare och cyklisters önskemål. När det gäller cyklister är det eftersträvansvärt att utgå ifrån att cyklister är en heterogen grupp, med många olika krav och förutsättningar. Det betyder i många fall att kapaciteten och vägbredden på cykelvägnätet måste öka, samt att tydligare separera mot övriga medtrafikanter för att behålla hög framkomlighet, trafiksäkerhet och trygghet.	Gångtrafik och cykeltrafik ges två separata avsnitt i kap 9.
Turistcykelvägar: Önskvärt att peka ut intressanta cykelstråk för turister ur ett regionalt perspektiv.	Kap 7 och kap 9 kompletteras med betydelsen av cykelstråk för turism och rekreation.
Höjd ambitionsnivå: Önskvärt med en förhöjd ambitionsnivå där strategiska satsningar för cyklister prioriteras.	Synpunkten noteras. Frågan behandlas i kommunernas cykelplaner
Handikapprådet	Kommentar
Boende: Lösningen på bostadsbristen är inte att bygga bostäder med enklare standard som inkräktar på tillgängligheten för funktionsnedsatta. Det är också en fråga om diskriminering, segregation.	Synpunkten noteras.
Strandskydd, fritid: Våra stränder ska kunna användas av allmänheten för fritidsverksamhet och rekreation. Därför är det viktigt att inte bygga för strandnära. Där det är möjligt med tanke på geografin, ska gångstråken vara tillgängliga för alla, alla årstider.	Översiktsplanen föreslår inga nya bebyggelseområden där strandområdet privatiseras.
Gemensam policy: Förhoppning att att FalunBorlänge tillsammans kommer att ta fram en gemensam "policy för funktionshinderspolitik" för fyra år framåt.	Synpunkten noteras. I genomförandekapitlet föreslås ett fortsatt samarbete mellan kommunerna.
Borlänge kommun	
Barn- och bildningsnämnden	Kommentar
Kap 8 Utbildning: Högskolan ska vara en motor för utveckling av regionen. Den utbildning som erbjuds ska spegla det behov och tillgång på arbetskraft som efterfrågas. Kompetensutveckling av regionens invånare stärker vår attraktionskraft. Fysisk närvaro	Synpunkten noteras. Detta överensstämmer med översiktsplanen.

av Högskolans Dalarna kan inte nog poängteras i detta sammanhang.	
Vårt samarbete mellan kommunens gymnasieskolor kan utvecklas. Arbete har initierats och bör utvecklas vidare. Gymnasieutbildning som erbjuds måste spegla det behov av arbetskraft som efterfrågas. Detta måste ske i nära samarbete mellan skola och näringsliv i regionen.	Synpunkten noteras. I genomförandekapitlet föreslås ett fortsatt samarbete mellan kommunerna.
Planering av förskolor och skolor måste ske med ett helhetsperspektiv. Detta lyfts på ett bra sätt i samrådshandlingen. Det är av stor och avgörande betydelse att lokalisering sker med tydligt fokus på hållbart samhälle och med ett integrationsperspektiv. Placering av lokaler ska vara möjliggörare och inget hinder för utveckling av samhället.	Synpunkten noteras.
Nämnden ställer sig bakom planeringsinriktning och rekommendationer i kap 8.5.	Synpunkten noteras.
Miljö- och byggnadsnämnden	Kommentar
Översiktsplanen är på en sådan övergripande nivå att det är svårt att säga om planen i sig får betydelse för utvecklingen till en tvåkärnig stadsregion. Det kommer att visa sig i de fördjupningar som blir aktuella, både av tätorterna och av området mellan städerna. Där blir översiktsplanen en viktig vägvisare i hur olika intressen ska hanteras.	Synpunkten noteras.
Strategiska frågor: Landsbygden bör ingå i de strategiska frågor som identifierats.	Översiktsplanens innehåll utgår från de strategiskt viktiga frågor som lyftes fram av politiken i uppdraget att ta fram en gemensam översiktsplan. Översiktsplanen är kommuntäckande och hanterar en rad frågor som rör landsbygdsdelarna av båda kommunerna.
Strategi för jord- och skogsbruksområden: Att säga att skogsbruket i <u>delar av landskapet</u> ska samsas med natur- och kulturmiljövärden samt rekreation går emot det som står om FalunBorlänges lokala ansvar för att minska klimatförändringarna. Det är oerhört viktigt att slå vakt om ett så varierat skogslandskap som möjligt där det finns förutsättningar för så många olika arter som möjligt att överleva.	Orden ”i delar av” tas bort ur texten i kap 2.
Undvik spridd bebyggelse: Mycket viktigt att lyfta fram strategipunkten om att undvika spridd bebyggelse. Att strategin är gemensam för båda kommunerna ger ett extra stöd i prövning av ärenden där den enskildes intressens ställs mot den långsiktiga användningen av marken. I flertalet fall är lösningar med enskilda avlopp inte långsiktigt hållbara. Särskilt markant tenderar utfallet att bli i områden med tät bebyggelse och enskilda lösningar. Det är därför positivt med en tydlig strategi i ÖP:n.	Synpunkten noteras. Detta framgår på flera ställen i översiktsplanen.
Mark- och vattenanvändningskartan: Onödigt att dubbelanvändningen skogsbruk/ stort opåverkat område och skogsbruk/rekreatiomsområde. Konflikter kan finnas. Intressena bör redovisas renodlat och det är viktigt att visa vilket intresse som bör väga tyngst i	Synpunkten noteras. I vissa fall avses just en dubbel användning av områdena. Det intresse som väger tyngst i pågående, respektive förändrad användning skrivs först när två användningar används.

aktuella områden.	Teckenförklaringen och texten i kap 3 förtydligas..
Behov av nya bostäder: En så kraftig expansion som 500 lgh/år behöver konkretiseras i fördjupade översiktsplaner och detaljplaner. Det saknas ett resonemang kring hur områden för bebyggelse kan göras tillgängliga i centrala delar.	Detta kommer att behandlas i kommande fördjupade översiktsplaner för Falun och Borlänge.
Tomma hyresrätter: En inventering av tomma hyresrätter i regionen/länet bör göras.	Detta görs i länsstyrelsens bostadsmarknadsenkät, som genomförs årligen.
Gemensam bostadskö: En gemensam kö i regionen för allmännyttan är en god idé som bolagen själva måste ta ställning till.	En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge och föreslås därför i översiktsplanen.
Handel och näringsliv: Det är positivt att utveckling av hållbar produktion och miljödriven tillväxt lyfts fram.	Synpunkten noteras
Viktigt att handelsområden lokaliseras till kollektivtrafikstråk.	Synpunkten noteras
Grönstruktur: Tillgången på grönområden och parker är av stor vikt för den enskildes hälsa och välbefinnande. Många av dessa gröna fält och kilar saknar lagligt skydd. I ÖP återfinns inte några riktlinjer som kommunerna har att följa. I många fall riskerar därför grönstrukturen att brytas upp genom exploateringsföretag såsom bebyggelse och infrastruktur.	Detta är en fråga som bör behandlas i aktuella grönstrukturprogram och i fördjupade översiktsplaner för tätorterna. En rekommendation om att kommunerna bör samverka kring utveckling av grönstrukturprogram för städerna införs i kap 7.
Runn: Runn med omnejd borde på goda grunder kunna platsa bland gruppen riksintressen för friluftsliv. Det skulle bidra till en förstärkt identitet för kommunerna och ytterligare ett argument för samverkan och utveckling. Översiktsplanen bör förtydligas med vad riksintresse för friluftsliv skulle innebära. Riksintresse bör övervägas.	Länsstyrelsen har frågat kommunerna om deras syn på befintliga och eventuella tillkommande riksintressen för friluftsliv inför en kommande remiss från Naturvårdsverket. Både Falun och Borlänge kommuner har svarat att länsstyrelsen ska göra bedömningen om Runn kan föreslås som riksintresse. Slutligt ställningstagande från kommunerna görs i svaret på Naturvårdsverkets remiss. I översiktsplanen föreslås inte något riksintresse för Runn.
Kap 9 Hållbara kommunikationer: Förklara tydligare <u>hur</u> arbetet med hållbara kommunikationer ska bedrivas.	Detta hanteras i andra processer och planer än översiktsplanen.
Lyft fram fyrstegsprincipen.	Kap 9 kompletteras med en förklaring av fyrstegsprincipen.
Visa värdet av samsyn inom regionen:	Detta är översiktsplanens syfte.
Lyft fram folkhälsans betydelse för att öka de aktiva transporterna i inledningen.	Kap 9 kompletteras.
Lägg till ett nytt avsnitt om resandet mellan Falun och Borlänge.	Texten i kap 9 utvecklas.
Cykeltrafik: Cykel och gångtrafik bör beskrivas under skilda avsnitt. Ge cykeln eget utrymme och skilj cyklisterna från andra trafikanter genom att tilldela dem separata vägbanor. Använd inte ordet gång- och cykelväg.	Gångtrafik och cykeltrafik ges två separata avsnitt i kap 9.
Poängtera att regionen även ska satsa på beteendepåverkande åtgärder och marknadsföring för	Kap 2 kompletteras med betydelsen av

att öka cyklandet.	beteendepåverkande åtgärder.
Inledningen ”En ökad gång- och cykeltrafik är en viktig del av ett tillgängligt och långsiktigt hållbart transportsystem” behöver vässas till och tydligare ange regionens ambitioner för de kortare resorna inom städerna.	Texten i kap 9 utvecklas.
Ställningstagandet om 5 km som en gräns för cykling kan tolkas som en begränsning och bör tas bort i meningen ”Gång- och cykelvägarna i en radie på 5 km från Falu och Borlänge	Begränsningen 5 km tas bort från texten.
Järnväg: Avsnittet om järnvägen är långt och för beskrivande om vad som tidigare har hänt. Avsnittet bör kortas ned och mer fokus på regionens långsiktiga intentioner lyftas fram. En intention bör vara att öka robustheten i järnvägssystemet så att tågtrafiken blir ett trovärdigt och attraktivt färd sätt.	Texten i kap 9 justeras.
Biltrafik: Avsnittet behöver breddas, i nuläget fokuserar det ensidigt på vägarna. Konsekvenserna av bilåkande bör lyftas fram och en beskrivning finnas om hur regionen ska arbeta för att bilåkandet ska minska, till fördel för kollektivtrafik och aktiva transporter.	Avsnittet i kap 9 utvecklas.
Bra att problematiken med fjällturismtrafiken tas upp. Planens tydliga ambition bör vara att problemet ska lösas på ett hållbart sätt genom steg 1-åtgärder och satsningar på kollektivtrafik.	Synpunkten noteras.
Flyg: Konsekvensanalyser saknas om flygets miljöpåverkan som hänger samman med kapitlets inledande del om hållbara kommunikationer. FalunBorlänge bör i första hand satsa på klimatsmarta transporter och i sista hand på flyg som sker med stor miljö- och klimatpåverkan Avsnittet bör innehålla en tydlig viljeyttring om att flyget endast är ett komplement till andra färdmedel och ett resealternativ som ska nyttjas undantagsvis.	Texten i kap 9 kompletteras.
Flyget bör vara riksintresse.	Synpunkten noteras. Någon ändring av riksintressestatusen föreslås inte i översiktsplanen.
IT-infrastruktur: FalunBorlänge bör gemensamt arbeta fram en offensiv bredbandsstrategi för regionen.	Båda kommunerna har tagit fram bredbandsstrategier under 2013. Ett fortsatt samarbete kring frågor om IT-struktur föreslås som en planeringsinriktning i kap 9.
Kap 10 Rent vatten: Det bör framgå att förorenade områden är en potentiell risk för både grundvatten och ytvatten som i sin tur innebär en risk för vårt dricksvatten. Kartläggning, identifiering, undersökning och vid behov sanering av förorenade områden är därmed viktig för att säkerställa en god vattenkvalitet.	Riskklassning och hantering av förorenade områden pågår enligt nationell metod (MIFO). I bedömning och hantering av förorenade områden enligt metoden är närhet till yt- och grundvattenförekomster en viktig parameter.
Stämmer det verkligen att det är fler som är anslutna till kommunalt avlopp än till kommunalt vatten? Är det inte tvärt om?	Texten i kap 10 ändras.
I hanteringen av VA-frågor bör strategier diskuteras. Skötsel, underhåll och tillsyn är viktiga ingredienser i funktionen av va-anläggningarna och dess påverkan	I avsnittet om enskilda avlopp (kap 10) förtydligas texten med vikten av att genom tillsyn och kunskaps spridning verka för att säkerställa att enskilda

på miljön. Kommunerna bör ha ansvaret för byggande och drift av gemensamma avloppsanläggningar, medan anläggningar för 1-2 fastigheter hanteras enskilt. Samma principer borde tillämpas i de båda kommunerna.	va-lösningar har tillräcklig funktion ur hälso- och miljösynpunkt I både Falu och Borlänge kommuner pågår ett VA-saneringsarbete där områden med VA-problem tas in i det allmänna VA-nätet. Det är dock inte rimligt att kommunen ska ansvara för att ordna avloppsanläggning vid så få som 3 fastigheter. Det är mer långsiktigt effektivt att kommunen lägger resurser på att anlägga allmänt VA inom områden där inga andra lämpliga lösningar finns.
För att klara reningen av dagvatten krävs förhållandevis stora arealer. Renat dagvatten är en förutsättning för att nå vattendirektivets mål om god ekologisk- resp. kemisk status i vatten som påverkas av infrastruktur och urbana miljöer.	Behovet av stora ytor för hållbar hantering av dagvatten finns omnämnt i översiktsplanens kap 10 och kap 13.
Kartan över VA-sanerings- och utredningsområden bör kompletteras med bebyggelsen i Trumsveden som befaras ha påverkan på vattenkvaliteten i sjön Liljan.	Kartan över VA-sanerings- och utredningsområden kommer att tas bort ur översiktsplanen. Istället kommer översiktsplanen att hänvisa till kommunernas VA-planer.
Kap 11 Strandskydd och LIS-områden: En attraktiv bebyggelse även i strandnära lägen är något kommunen bör arbeta för men utan att frångå principerna som gäller VA-frågor, allmänhetens tillgång till stränderna och djur och växters livsmiljöer. Det kan finnas fler områden som på sikt kan vara aktuella men med befintligt underlag är föreslagna områden de som är lämpliga att ta med i denna plan.	Synpunkten noteras
Gimmen bör ha utökat strandskydd.	Synpunkten noteras.
Zonen för tätort har rätt avgränsning.	Synpunkten noteras men denna avgränsning utgår i utställningen på grund av länsstyrelsens yttrande.
De föreslagna LIS-områdena är förenliga med strandskyddets syften och det är lagom många LIS-områden som redovisas i Borlänge kommun.	Synpunkten noteras.
Att skapa fler LIS-områden intill Dalälven och Runn-Ösjön bedömer vi riskerar en konflikt med friluftslivets intressen. Det är också aktuellt med riksintresseområde för friluftslivet.	Synpunkten noteras men med hänvisning till andra inkomna yttranden föreslås det ett antal LIS-områden runt Runn i utställningsversionen. Samtidigt föreslås det att en fördjupad översiktsplan för Runn och dess omgivande stränder ska upprättas.
Det kan finnas behov av ytterligare inventeringar vid sjöarna Länsan och Gommen.	Under sommaren har båda sjöarna besökts, men ytterligare inventeringar kan ändå komma att behövas.
Varför vissa sjöar får utökat strandskydd? Vilket är kriterierna?	Det framgår i kap 11. De föreslagna sjöarna har valts ut i dialog med miljökontoret i Borlänge.
Hur kan kollektivtrafiken resultera i de föreslagna LIS-områdena för Borlänge?	Urvalsmetodiken beskrevs i bilaga till samrådshandlingen
Miljö- och byggnadsnämnden ser ett värde i att föreslå fler LIS-områden.	Detta kan ske i kommande revideringar av översiktsplanen eller genom ett tematisk tillägg.
Kap 12 Vindkraft: När det gäller utpekande av riksintresseområden för vindkraft görs här en hänvisning till kommunens remissyttrande till Länsstyrelsen angående energimyndighetens förslag till riksintresseområden för vindkraft. (med	I en senare remiss från Energimyndigheten har området utgått. I utställningen av översiktsplanen redovisas enbart till de gällande riksintressena från 2008. Texten i kap 12 ändras.

<p>innebörden att Borlänge kn inte vill ha riksintresseområde vindkraft eftersom det innebär konflikt med föreslaget stort opåverkat område och Gyllbergen).</p>	
<p>Kap 13 klimatanpassning, miljöhänsyn och risker: Hänsyn måste tas till förekomst av förorenade områden i den fysiska planeringen, bör finnas med som planeringsinriktning/rekommendation. En hänvisning till (MIFO-databasen) bör finnas.</p>	<p>Översiktsplanen kompletteras med en planeringsinriktning/rekommendation för hanteringen av förorenade områden. MIFO-databasen är numera ersatt av länsstyrelsens Ebh-stöd.</p>
<p>”Den fysiska planeringen ska bidra till att luftkvalitén förbättras genom en planering som främjar gångcykel och kollektivtrafik” bör finnas som planeringsinriktning/rekommendation.</p>	<p>En planeringsinriktning/rekommendation om luftkvalitet läggs till i kap 13.</p>
<p>Kartredovisningen måste förbättras så att man kan utläsa vilka områden som ligger i farozonen för högvatten/översvämning. Områdesbestämmelser bör följa upp översiktsplanen för säkerställande av att olämplig bebyggelse lägre än högvattennivåerna inte beviljas lov.</p>	<p>Planeringsunderlag med högsta beräknade flöde mm finns tillgängligt. Med detta och översiktsplanens rekommendationer kan byggnadsnämnden fatta beslut med stöd av plan- och bygglagen. Områdesbestämmelser behövs inte.</p>
<p>För att skaffa bättre beslutsunderlag för stabilitetsberäkningar utmed Dalälven bör "Dalälvsiltens" egenskaper klarläggas. För närvarande måste en högre säkerhetsfaktor tillämpas av geotekniker pga. detta förhållande.</p>	<p>Behovet finns men det finns ingen möjlighet att göra en sådan utredning inom ramen för översiktsplanearbetet.</p>
<p>Kap 14 Energi och klimatpåverkan: Det finns i dagsläget bra strategier framtagna som vi kan luta oss emot. Det råder en samsyn på vilka frågor som vi behöver arbeta med i Dalarnas Energi- och klimatstrategi, Borlänges Energi- och klimatstrategi och i Faluns Energi- och klimatprogram. Dessa gemensamma mål bör mycket tydligare lyftas fram i kapitlet, bland annat att den tillförda energin till nya och befintliga byggnader ska minimeras samt att den tillförda energin ska komma från förnyelsebara källor. Det är inte tillräckligt att i denna stora fråga hänvisa till andra dokument.</p>	<p>Synpunkten noteras. För att översiktsplanen inte ska bli för omfattande hänvisas till befintliga program och strategier. Översiktsplanen ändras inte.</p>
<p>Det finns goda förutsättningar att i FalunBorlänge producera el, värme och gas från förnybara resurser som sol, vind, vatten och biomassa. Dessa möjligheter ska tas tillvara och utnyttjas på bästa sätt. Planen bör beskriva att lokalt producerad och förnybar energi ska stödjas i planeringen.</p>	<p>Kap 14 utvecklas.</p>
<p>Det står att man utreder en sammankoppling av fjärrvärmenäten, det är redan klart att man får en gemensam fjärrvärmeledning. Det bör lyftas fram mycket tydligare att nya områden ska anslutas till fjärrvärmenätet i den mån det är möjligt. Utanför fjärrvärmeområdet ska närvärmenät prövas.</p>	<p>Texten i kap 14 justeras. Anslutning av nya områden till fjärrvärme behandlas i klimat- och energistrategierna, som hänvisas till.</p>
<p>Bör belysas att det behövs alternativa scenarier om SSAB och KP inte kan leverera spillvärme i samma omfattning som idag.</p>	<p>Detta är inte en fråga för översiktsplanen. Synpunkten överlämnas till Borlänge Energi.</p>
<p>Kap 15 Natur-, kulturmiljö- och landskapsvärden: Avsnittet om natur visar inte hur FalunBorlänge är aktiva i omställningen till ett hållbart samhälle och</p>	<p>I kap 15 finns en planeringsinriktning/rekommendation om att särskilt värdefulla naturmiljöer och hotade arter långsiktigt ska bevaras. För övrigt hänvisas till</p>

vågar gå före, eftersom det inte framgår hur bevarandet av biologisk mångfald ska gå till. Ingenting nämns exempelvis om ekologiskt särskilt känsliga områden, som enligt miljöbalken ska skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Kapitlet bör därför utökas med strategier för hur särskilt värdefulla naturmiljöer och hotade arter ska långsiktigt bevaras.	kommunernas naturvårdsprogram. Översiktsplanen ändras inte.
Det åligger kommunen att säkerställa riksintressena för kulturmiljö. Utan stöd av detaljplan eller områdesbestämmelser finns det ingen möjlighet att säkerställa riksintressen när det gäller bebyggelse.	Synpunkten noteras. Kap 15 kompletteras med hur riksintressena ska tillgodoses, utifrån de värdebeskrivningar som finns tillgängliga. Nya värdebeskrivningar är nödvändiga för att det ska bli möjligt att föra ett utvecklat resonemang om hur riksintressena ska kunna tillgodoses.
Kap 16 Stora opåverkade områden: Det är bra att kommunerna pekar ut stora opåverkade områden, bland annat eftersom en ständig fragmentering av landskapet pågår. Det är också viktigt att de opåverkade områdena får en stark ställning och klara avgränsningar finnas. Det bör också tydligt framgå vad som gäller för etablering av exempelvis höga byggnader eller vindkraftverk. Förslagsvis bör en landskapsanalys eller liknande ligga till grund för riktlinjer för hur nära byggnader och vindkraftverk kan placeras utan att skada syftet med de opåverkade områdena.	I kap 16 framgår det att större exploateringsföretag inte ska tillåtas inom områdena. I kapitel 12 framgår det att medelstora och stora vindkraftsparker inte ska tillåtas inom stora opåverkade områden. Vilka krav som ställs i etableringsärenden regleras inte genom översiktsplanen, men i vissa fall finns det rekommendationer om inventeringar och andra undersökningar som kan behövas.
Kap 17 Materialhushållning och avfall: Det är mycket angeläget att användning av naturgrus minskar. Även om mycket lite naturgrus bryts inom Borlänge kommuns gränser idag sker en intransport från grannkommunerna. Ett policydokument bör finnas för upphandling i kommunernas och de kommunala bolagens egen verksamhet.	Ett gemensamt policydokument vore positivt men framtagande av ett sådant ligger utanför översiktsplanarbetet.
Att etablera ytor för tillfällig uppläggning av olika typer av massor för att möjliggöra återanvändning av dessa skulle vara mycket positivt.	Synpunkten noteras.
I Borlänge bör det även finnas en plan för att ta hand om siltmaterial som schaktas bort vid exploatering.	En sådan plan vore positivt men framtagande av en sådan ligger utanför översiktsplanarbetet.
Det bör finnas tydliga riktlinjer områdesvis där det anges att täktillstånd och andra verksamheter som skadar naturgrusformationer inte kan tillåtas.	Översiktsplanen redovisar kartmaterial över sand- och grusförekomster som ska skyddas, tillsammans med planeringsinriktning/rekommendation att dessa ska skyddas från åtgärder som kan påverka dem negativt. Det bedöms vara tillräckligt. Översiktsplanen ändras inte.
Kap 23 Genomförande: Översiktsplanen ska vara vägledande vid fördjupningar, detaljplanering och bygglov bl a. Det är angeläget att vi lyckas få till ett arbetssätt som gör att vi ”prövar” planens aktualitet vid dessa tillfällen. Vi behöver också få till ett arbetssätt som gör att Falun blir en naturlig samarbetspartner och som håller över tid. Eventuellt behöver samarbetet med Falun byggas in i en ”mall” eller liknande till en början.	I genomförandekapitlet föreslås att kommunernas samarbete ska fortsätta och utvecklas.
Den styrgrupp och projektgrupp som finns för översiktsplanen skulle kunna fortsätta fungera som	Synpunkten noteras. I kap 23 om genomförande föreslås att styrgruppen ska fungera som styrgrupp för

organisation för översiktsplanen.	den fortsatta, rullande översiktsplaneringen.
Övrigt: Dessutom framförs behov av ord- och begreppsförklaring, hänvisningar, textförslag och kompletteringar andra mer redaktionella synpunkter. Önskemål om att kartbilagorna görs i ett större format alternativt med delförstoringar för att enklare kunna tyda och tolka dem.	
Omsorgsnämnden	Kommentar
Ställer sig positiv till en gemensam översiktsplan för FalunBorlänge	Synpunkten noteras.
Det är mycket viktigt att i planeringen ta hänsyn till de behov och önskemål som äldre och personer med funktionsnedsättningar har.	Avsikten är översiktsplanen i möjligaste mån ska uttrycka detta, som kanske är än mer viktigt i mer detaljerade planeringsskeden.
Näringslivskontoret	Kommentar
Se Falu kommun	Se Falu kommun
Borlänge Energi	Kommentar
Har ingen erinran avseende avfall, elnät eller stadsnät	
Fjärrvärme: En sammankoppling av fjärrvärmenäten är beslutad och byggnationen är påbörjad. I planen står att en sammankoppling utreds.	Texten i kap 14 ändras.
Vatten och avlopp: I kapitel 10.1.3 står det att "I båda kommunerna gäller att det är något färre hushåll som har allmänt vatten än vad det är som är anslutna till det allmänna avloppsnätet". För Borlänge gäller att det är fler som har allmänt vatten än vad det är som är anslutna till det allmänna avloppsnätet.	Texten i kap 10 ändras.
Biltrafik till fjällen: I kapitel 9.5 står det att "Den ökade fjälltrafiken försämrar framkomligheten på väg 69 och det finns risk att riksintresset för kommunikation skadas om inte föreslagna åtgärder vidtas". Vilka åtgärder som avses bör beskrivas.	Texten i kap 9 ändras.
Gemensam parkeringsstrategi: Det är en stor utmaning att införa en gemensam parkeringstaxa i FalunBorlänge. Stadskärnorna har olika karaktär och i Borlänge finns konkurrens från Kupolen som har fria parkeringar.	Synpunkten noteras.
Grönplan: Grönplan 2002 – grönstruktur i Borlänge tätort" borde nämnas, med kommentar att den inte är antagen av kommunfullmäktige men behandlad politiskt.	Texten i kap 7 kompletteras.
Förtätning: Grönstrukturfrågor behandlas i flera olika kapitel i översiktsplanen vilket gör det svårt att granska och tolka planens intention i dessa frågor. Utveckla frågan om förtätning och dess konsekvenser sammanhållet förslagsvis i kapitel 3 eller eventuellt i kapitel 15. Förtätning är miljömässigt en fördel men beskriv de negativa konsekvenserna och var tydlig med att förorda varsamhet och försiktighet med befintliga värden, samt förorda en bred analys i tidiga skeden.	Texten i kap 2 utvecklas och detta kommer att utvecklas ytterligare i kommande fördjupade översiktsplaner för tätorterna Falun och Borlänge.

Grönstruktur: Borlänges grönstruktur är redan idag splittrad och består av många små ytor. Förtätning innebär att splittringen ökar, vilket behöver beskrivas. Förtättningsfrågorna bör behandlas övergripande på karta för <u>hela</u> tätorten, inte bara separat i enstaka fördjupade översiktsplaner eller i enstaka detaljplaner där överblicken och helheten saknas.	Detta är en fråga som bör behandlas i aktuella grönstrukturprogram och i fördjupade översiktsplaner för tätorterna. En planeringsinriktning/rekommendation om att kommunerna bör samverka kring utveckling av grönstrukturprogram för städerna införs i kap 7.
Översiktsplanen bör nämna kvalitetsfrågor, alltså innehållet i grönstrukturen eftersom det påtagligt påverkar folkhälsa m m. Det finns en risk att grönytor med dåligt innehåll exploateras eftersom man i planarbete och förtättningsdiskussioner bedömer innehållet i dagsläget - inte den potential ytan har att fungera fullvärdigt.	Synpunkten noteras. Kvalitetsfrågor nämns i kap 7.
Odling: Behov av att planmässigt planera för olika typer av odling bör nämnas, d v s koloniområden med stugor, odlingslotter i parker och bostadsområden samt på skolgårdar. Även egenodlingens pedagogiska värde, betydelse för folkhälsan samt dess funktion som mötesplats bör tas upp.	Kap 7 kompletteras.
Konsekvenser: Den gröna marken kommer att behöva tas i anspråk vilket bör framgå av texten i kap 22.1.	Kap 22 kompletteras.
Landskapskonventionens status behöver förklaras.	Texten i kap 15 kompletteras.
Planstöd för grönstrukturen: Texten i avsnitt 7.3 bör kompletteras med ”I Borlänge saknar en hel del park och naturområden planstöd eller annat skydd typ reservat vilket framgår av grönplanen. Målsättningen bör vara att de säkerställs.”	Detta är en fråga som bör behandlas i aktuella grönstrukturprogram och i fördjupade översiktsplaner för tätorterna. En planeringsinriktning/rekommendation om att kommunerna bör samverka kring utveckling av grönstrukturprogram för städerna införs i kap 7.
Marknadsföring: Betona vikten av att ta ett samlat grepp när det gäller att marknadsföra vilka tillgångar som finns när det gäller intressanta besöksmål som naturområden, reservat, motionsområden, leder, parker m m.	Synpunkten noteras.
Övrigt: Förslag till kompletteringar av texten ges.	
Tunabyggen AB	Kommentar
Översiktsplan FalunBorlänge beskriver en utveckling som ger goda förutsättningar att fungera som en sammanhållen tvåkärnig stadsregion.	Synpunkten noteras.
Behov av nya bostäder: Är det rimligt att planera för en nivå på 500 lägenheter per år? Vår beräkning utifrån beräknad befolkningsökning och hur många som över tid valt att bo hos allmännyttan visar att behovet är att planera för ett tillskott av 50 lägenheter per år i vårt bestånd. När man beskriver ett behov av 500 lägenheter per år är det därför viktigt att påpeka att det gäller alla typer av boenden och för att kunna genomföra planen behöver fler aktörer än allmännyttan tillskapa lägenheter.	I översiktsplanen står att det ska finnas planberedskap för 500 bostäder (inte lägenheter) med olika upplåtelseformer.
Ny parkeringsnorm: För att kunna effektivisera parkeringsplatser i centrala lägen behöver en revidering av p-normen att genomföras. Dock behöver	I översiktsplanen föreslås att FalunBorlänge tar fram gemensam parkeringsstrategi.

det föregås av en utbyggnad av kollektivtrafiken för att möjliggöra effektivisering av parkeringar. Utan att göra kollektivtrafik till ett attraktivt val som färdssätt kommer bostäder med begränsade parkeringsutrymmen att bli svåra att hyra ut eller sälja	
Planberedskap: Vi efterfrågar ett läge där detaljplaner kan tas fram utan att färdiga förslag till lösningar är klara, vilket skulle förenkla möjligheterna att tillskapa ny bebyggelse.	Synpunkten noteras.
Bostäder med hög kvalitet/enklare standard: Det är motsägelsefullt att FalunBorlänge dels ska ligga i framkant avseende energinåla bostäder av hög kvalitet och dels vill ha möjlighet att bygga med enklare standard än dagens regelverk. Genom att bygga enklare standard når man inte ambitionen att bygga energisnålt och med hög kvalitet.	Texten i kap 5 justeras. Billiga bostäder behövs, men översiktsplanen kan inte påverka de faktorer som styr byggkostnaderna.
Den kategorisering av personer som beskrivs i kap 5.3 är onödig. Billiga bostäder behövs för alla med svag ekonomisk ställning oavsett bakgrund och ålder.	Synpunkten noteras.
Öka takten i bostadsbyggandet: Vi har inget svar, många parametrar påverkar byggkostnader. Man ska vara försiktig med kortsiktigt billiga lösningar då de erfarenhetsmässigt blir kostsamma på lång sikt.	Synpunkten noteras.
Gemensam bostadskö: Kan förstärka FalunBorlänges identitet och ge mer alternativ för bostadssökande. Ett första steg kan vara en gemensam marknadsplats där både allmännyttan och de privata hyresvärdarna marknadsför lediga lägenheter.	En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge föreslås därför i översiktsplanen. På sikt kan en gemensam bostadskö övervägas.
Kommersiella lokaler: I kap 6 saknas en beskrivning av behovet av samarbete mellan aktörer som har hand om kommersiella lokaler.	
Energieffektivisering: Vi har redan idag beslutat att ställa högre krav på energianvändning i fastigheter än de nationella kraven.	Synpunkten noteras.
Alternativa energikällor: Vi anser att det idag finns en ovilja hos energibolagen att diskutera alternativa energikällor, vilket vi anser innebär en långsiktig risk att fastna i befintliga system som i dagsläget är bra men som kan förändras på sikt. Därför klarar vi inte att ta de obekväma beslut som krävs för att minska klimatets påverkan.	Synpunkten noteras.
Landsbygdsbor i Borlänge om serviceutbudet (eget projekt inom Regionala serviceprogrammet)	Kommentar
Mycket av det som kommit fram i dialogerna på de olika orterna är av gemensam karaktär och redovisas nedan samlade under gemensamma rubriker. Det som är specifikt för respektive område redovisas i bilagor som inte redovisas här.	Innehållet i bilagorna kommenteras inte i samrådsredogörelsen
Vägar: Önskemål om en utbyggnad av gång- och cykelvägar förekommer på alla platser, trafiksäkerhetsskäl, ett ökat intresse för cyklande samt	Texten i kap 9 kompletteras.

motionsutövande är några framförda skäl för detta.	
Underhåll av vägnätet främst vad gäller snöröjning, slänt- och siktröjning samt bättre beläggning.	Detta är inte en fråga för översiktsplanen. Synpunkten överlämnas till berörda.
Genomarbetade planer för belysning av vägnäten såväl utbyggnad som omfördelning av befintlig belysning.	Detta är inte en fråga för översiktsplanen. Synpunkten överlämnas till Trafikverket och Borlänge Energi.
Byggande av nya vägar samt omdragning av vägar har påtalats på några platser, men även att det är viktigt att genomlysna konsekvenser för t ex handeln om vägars placering ändras.	Detta är frågor som hanteras i länstransportplanen och den nationella transportplanen.
Att sänka hastigheter genom byar och dämpa buller från trafik anses viktigt.	Synpunkten noteras.
Att bygga ut mitträcken kan få negativa konsekvenser för enkelheten att besöka varandra på olika sidor av mitträcket.	Synpunkten noteras och förmedlas till Trafikverket.
Utveckling av service till trafikanter utmed våra Europa- och riksvägar ses som en potential ur såväl säkerhetssynvinkel som handel- och servicenäring.	Synpunkten noteras.
Kollektivtrafik: En fungerande busstrafik är en av de viktigaste faktorerna för att man ska kunna bo och verka på landsbygden. Tätare turer, bussturer på kvällar, helger och en och annan nattbuss önskas.	Översiktsplanen beskriver kollektivtrafiken som ett viktigt transportmedel. Synpunkten överlämnas till kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik.
Att det byggs ut ”ringlinjer” samt att s.k. flexbuss går ut till och från kommunens ytterområden. Bekantgöra sk. ”anropsstyrd trafik”. Idéer om ”byabussar” har kommit upp, liksom ”handarbussar” t o r till affärer i närheten för dem som saknar egen bil. Utformning, placering och underhåll av busshållplatser finns det ett flertal uppslag om. Busskort och dess avgifter, vad gäller tilldelning till elever, att det ska vara flera kriterier än avstånd som avgör detta. Men även att dagens utbud av kombinationskort för buss och tåg utvecklas. Samnyttjande av skolbussar, så att även andra än elever kan resa med skolbussarna.	Synpunkterna noteras och överlämnas till Borlänge energi, Dalatrafik och kollektivtrafikmyndigheten.
För att underlätta pendling och samåkning föreslås att det upprättas pendlarparkering i centrala Borlänge, men även på några platser ute på landsbygden. System för samåkning, bilpooler efterfrågas.	Pendlarparkeringar i tätorterna kommer att behandlas i kommande fördjupade översiktsplaner för tätorterna. I översiktsplanen föreslås bytespunkter i Amsberg, Ornäs, Enviken, Svärdsjö och Bjursås. Texten kompletteras med att resecentra i Falun och Borlänge också är bytespunkter. Synpunkterna förmedlas till berörda instanser inom kommunerna.
Bredband- fiber – IT- nätverk: Utbyggnad av bredband angeläget för att kunna bedriva företag och studera på distans. Nyttjande av elektroniska tjänster och samhällsservice underlättas. Det ökar attraktionen att bo och verka på landsbygden anser många.	Båda kommunerna har tagit fram bredbandsstrategier under 2013. Ett fortsatt samarbete kring frågor om IT-struktur föreslås som en planeringsinriktning i kap 9.
Kommens stöd i olika former efterfrågas för att kunna finansiera en sådan utbyggnad. Finns även viss oro för att fibertekniken hinner bli omodern innan utbyggnaden kommer till stånd och att det vore bättre att satsa på någon ännu nyare för att inte komma på	Översiktsplanen behandlar inte finansieringsfrågor. Post- och telestyrelsen, som är den centrala myndighet som ansvarar för bredbandsutbyggnaden i landet, förespråkar optofiberutbyggnad.

efterkälken.	
Inom några områden upplever man att såväl TV-mottagning som mobiltäckning är alltför dålig för att vara acceptabel i dag. Säkerhetsrisk vid behov att larma räddningstjänsten. Man uppmanar kommunen att vara en samordnande påtryckare gentemot operatörerna.	Detta är inte en fråga för översiktsplanen.
Boende: Det behövs en ökad nyproduktion av bostäder även på landsbygden. Detta ska ske med måtta så att det inte skapas stora nya bostadsområden utan mera av förtätning av befintlig bebyggelse utan att det går ut över bykänsla och utseende av såväl nyproduktion som renovering av befintliga objekt. Byggande av olika typer av boende poängteras. Allt från hyresrätter, bostadrätter till egna hem. Särskilda seniorboenden så att äldre kan byta bostad men ändå leva kvar i bygden, men även billiga förstagångs alternativ för unga och t o m boenden där det uppmuntras att man möts över generationsgränserna	Synpunkten noteras. Några utbyggnadsområden för bostäder i de mindre tätorterna förslås inte i översiktsplanen. Det utesluter inte att bostäder kan komma att byggas.
På några håll behöver VA-nätet ses över och byggas ut liksom fjärrvärme inom något område.	Synpunkten överlämnas till Borlänge Energi
Önskemål om enklare regelverk och bestämmelser, och hur dialogen om tillämpningen av dessa ska kunna utvecklas.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen kan inte ändra gällande lagstiftning.
Ett ökat antal lekplatser efterfrågas på de flesta håll samt hur skötseln av dessa ska kunna fördelas.	
Mötesplatser - samlingslokaler: Det finns ett behov av att kunna samlas i gemensamma lokaler och även platser utomhus. Även som bygdekontor och kooperativa omsorgshus	Synpunkte noteras.
Samhällsservice: Starkt behov av att behålla skolan där den finns och utveckla till mer effektivt nyttjande även för andra verksamheter. Även samspel mellan skolan och äldre och med kyrkans verksamhet.	Texten i kap 2 utvecklas.
Ökat antal dagbarnvårdare önskas men framförallt förskola på nära håll.	Synpunkten noteras
Äldreomsorg – seniorboenden i olika former samt många förslag på hur äldre kan nyttjas i olika sammanhang, och aktiviteter för äldre	Synpunkten noteras.
VA – behov av ökad dimensionering och utbyggnad på flera orter	Synpunkten överlämnas till Borlänge Energi
Post – egna postnummer för varje ort, utveckling av system för postutlämning och lantbrevbäring	Detta är inte en fråga för översiktsplanen.
Vårdcentral och BVC – rimliga möjligheter att kunna resa till och från dessa.	Synpunkten noteras.
Landskapet, natur- och landskapsvärden: Omtanken och bevarandet av landskapet är en given faktor för att bo och verka på landsbygden	Synpunkten noteras.
Synpunkter på hur åkermark ska nyttjas i förhållande till byggande av bostäder och industri.	I översiktsplanen sägs att jordbruksmark ska bevaras.
Gallring och röjning av mark är viktigt att markägare	Synpunkterna noteras.

sköter noggrant. Att kartlägga och bekantgöra olika tillgångar i natur- och kulturlandskapet, för att föra dessa värden vidare till besökare och kommande generationer. Jordbrukets villkor bör beaktas med ömsesidig respekt.	
Dämnings- och vattennivåer som påverkar byggande och hantering av översvämningar	Principer för att hantera byggande i förhållande till översvämningshotade områden redovisas i översiktsplanen.
Fritid, friluftsliv: Ett utökat samspel, stöd i olika former mellan kommun och det ideella föreningslivet för att t ex utveckla, bygga och sköta motionsspår, badplatser, utflyktsmål, ridvägar och andra ridanläggningar, strövområden, vandringsleder, skoterleder, båtplatser, skridskostråk. Stöd till utvecklandet av föreningsliv i allmänhet.	Genom samarbete finns goda förutsättningar att utveckla förutsättningarna för fritid och friluftsliv. Texten i kap 7 kompletteras.
Ta vara på: Friheten som upplevs med att bo på landet som bland annat kommer i uttryck som rekreativsmöjligheter, stjärnhimlen och tystnaden, närhet till naturen och gemenskap. Kreativiteten på de genomförda mötena är viktig att ta vara på.	Synpunkten noteras.

Politiska partier

Falu kommun	
Centerpartiet (gemensamt med Borlänge)	Kommentar
Allmänt: Förslaget till ÖPL är väl genomarbetat vad avser området i och runt de två tätortskärnorna. Beskrivningen av och utvecklingen av det gemensamma regionala centrum som skissas stöder vi i huvudsak. FalunBorlänge ska stärka sin roll som nav för hela Dalarnas utveckling. Det innebär att vi stödjer många av de grundtankar som förslaget innehåller.	Synpunkterna noteras.
Däremot tar förslaget inte vara på den potential för utveckling och grön tillväxt som landsbygden i våra båda kommuner innebär. Det är gott att åkermarken försvaras i planeringshänseende, men förslaget förmår inte fånga upp den symbios mellan stad och land som våra kommuner kan erbjuda och som det framtida samhället kommer att bygga på. I stället utelämnas stora delar av framförallt Falu kommun med hänvisning till framtida kompletteringar och fördjupningar. En ÖPL skall rimligen omfatta hela kommunens yta.	Innehållet i den gemensamma översiktsplanen utgår från de strategiskt viktiga frågeställningar som lyftes fram när uppdraget gavs. Det har också funnits begränsningar i form av tidplan och resurser, samt behov av att hålla textdelarna relativt korta som gör att innehållet kan uppfattas som ofullständigt. Översiktsplanen omfattar dock hela kommunerna och hanterar på översiktlig nivå en rad frågor som rör landsbygdsdelarna av kommunerna. Förhoppningsvis kommer det att tas politiska beslut som avsätter utrymme och resurser till den fortsatt rullande översiktsplaneringen i båda kommunerna.
Framtidsbild: Lika viktigt att FalunBorlänge är en attraktiv region som att den ska tillhöra de 10 största regionerna i riket. Det gröna måste lyftas fram och utvecklingskraft satsas på omställning till grön tillväxt. Komplettera med: FalunBorlänge en miljömedveten region där skogen och jorden förutom traditionell produktion används för såväl nya produkter som förnyelsebar energi.	Framtidsbilden kompletteras med ” Vi har ställt om till ett hållbart samhälle och kommuninvånarna har goda förutsättningar för kloka livsstilssval i miljö- och klimathänseende”. I andra punkter i framtidsbilden betonas hållbar utveckling och nyttjande av lokala resurser. Med resurser avses både naturresurser och mänskliga resurser.

Kap 1 En gemensam översiktsplan: Planen omfattar inte hela kommunerna. Synen på landsbygdens möjligheter till stor del utelämnats. Vi tror på landsbygdens potential i våra kommuner eftersom få fast boende har över 30 min. restid med bil till kommunernas stora centralort. Därmed kan koncentrationen som förespråkas i de centrala delarna nyanseras. Vi tror att bilar inom 5-10 år drivs med förnybara bränslen och därmed blir frågeställningarna och övervägandena något annorlunda.	Synpunkten noteras, se även ovan angående omfattning.
Landsbygden bör vara en strategisk fråga.	Synpunkten noteras.
Kap 2 Strategier för hållbar samhällsbyggnad: Det behöver framgå att grundförutsättningen i planen är att tillgodose människors behov av en god livsmiljö.	Texten i kap 2 kompletteras.
Ersätt sista stycket 2.1 med: Genom att ta tillvara landsbygdens förutsättningar och möjligheter i kombination med utvecklingen av tätorterna går vi före i omställningen till ett hållbart samhälle.	Synpunkten noteras.
I avsnitt 2.2.1 saknas den tunga industrins utsläpp av växthusgaser och omställningsbehov.	Synpunkten noteras
Avsnitt 2.2.2 bör kompletteras med trygghet i boendet.	Synpunkten noteras.
Avsnitt 2.4: slå vakt om de öppna områdena i centrum och bygg inte igen allt.	Texten i avsnitt 2.4 kompletteras.
Avsnitt 2.5. Det är inte acceptabelt att begränsa boendet till serviceorterna. Utvecklingen av nya drivmedel kan skapa nya villkor för boendet.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen begränsar inte boendet till serviceorter. Den utgår från strategin att tillkommande bebyggelse bör lokaliseras där det finns service och kollektivtrafik.
Ett stycke tillförs som redovisar framtidens möjligheter att tillgodose landsbygdsbefolkningens gemensamma behov genom nya och alternativa utvecklingssatsningar mot dagens. Landsbygden – våra kommuners alternativ till storstaden.	Texten i kap 2 kompletteras
Kap 3 Bebyggelseutveckling och mark- och vattenanvändning: Översiktsplanen har inte arbetat igenom hela kommunens yta.	Översiktsplanen behandlar båda kommunernas hela yta utifrån de avgränsningar som finns i uppdraget från kommunstyrelserna att ta fram en översiktsplan. De frågor som inte är gemensamma eller som kräver större detaljeringsgrad, exempelvis synen på markanvändning i mindre tätorter, ingår inte i den gemensamma översiktsplanen. Översiktsplanen går heller inte på djupet i alla frågor.
Avsnitt 3.6: Begreppet sammanhållen bebyggelse bör uppmärksammas. Antalet fastigheter som berörs bör vara ett flertal. Angränsning till jordbruksfastighet och tomtstorlekar avsedda exempelvis för egen odling och näringsverksamhet bör inte innefattas i begreppet. Kopplat boende och näringsverksamhet på samma tomt/fastighet är ofta en förutsättning för näringslivsutveckling	Texten i avsnitt 3.6 kompletteras med att kopplat boende och näringsverksamhet på samma tomt/fastighet ofta är en förutsättning för näringslivsutveckling.
Kap 4 Socialt perspektiv: Mångfaldsperspektivet bör också behandla även utifrån olikheten i stadsbo-	Synpunkten noteras.

landsbygdsbo.	
Delaktighet kan också innebära att verksamheter får utformas av en grupp individer, t.ex. byakooperativ.	Synpunkten noteras.
Den upplevda tryggheten i mindre samhällen i förhållande till stadskärnan kan kommenteras.	Synpunkten noteras.
Kap 5 Boende: Det finns behov av hyresbostäder även på mindre orter	Synpunkten noteras. Några utbyggnadsområden för bostäder i de mindre tätorterna föreslås inte i översiktsplanen. Det utesluter inte att bostäder kan komma att byggas.
Vi vill lyfta det industriella träbyggandet som en nyckel till ökat bostadsbyggande – en möjlighet till profilering som grön kommun och att minska byggandets miljöpåverkan.	Synpunkten noteras. Falun har en träbyggnadsstrategi som har detta syfte.
Kap 6 Näringsliv: ÖP är tunn och näringslivsfrågorna behöver bearbeta mer utifrån ett grönt perspektiv. Handel med hållbara produkter och en stimulans av konsumtion av tjänster istället för prylar. Den gröna omställningen ska vara hävstången i FalunBorlänge. Landsbygden är nyckelresurser i detta.	Texten i kap 6 utvecklas.
Kap 7 Fritid: Runn är en pärla som kan utnyttjas än mer. Bl.a. behöver en analys göras vad som skulle kunna ske om och när järnvägen flyttas. Avsnittet beskriver i för liten utsträckning den profil av evenemangsorter som FalunBorlänge är och skulle kunna bli än mer. Det gäller både arenaarrangemang och areellt utspridda arrangemang.	Hur Runns stränder kan användas när järnvägen flyttas redovisas i mark- och vattenanvändningskartan. I översiktsplanen föreslås att en fördjupad översiktsplan för Runn ska göras, där markanvändningsfrågorna kan fördjupas.
En ny planeringsinriktning föreslås: ”Ett aktivt engagemang mellan kommunerna och föreningslivet har goda förutsättningar till att bredda tillgången på fritidsaktiviteter”.	Texten i kap 7 kompletteras. Ingen planeringsinriktning läggs till.
Kap 8 Utbildning: Utbildning är en nyckelfråga för en framgångsrik region. Betydelsen av en framgångsrik högskola kan inte nog poängteras. FalunBorlänge präglas av en hög standard på pedagogik och studieresultat på alla nivåer. Slå vakt om och utveckla landsbygdsskolorna och ta fram de fördelar som finns inom t ex. miljö, småskalighet/delaktighet och ny teknik. . Skolorna på landsbygden har en mycket viktig betydelse för attraktionen och livskvaliteten.	Synpunkten noteras. Detta överensstämmer med översiktsplanen.
Kap 9. Hållbara kommunikationer: Avsnittet är lite motsägelsefullt då det prioriterar gång- och cykeltrafik men samtidigt beskriver behovet av nya vägar och upprustning av flygplatser. Det är heller inte rätt att likställa villkoren i Falu och Borlänge centrum, då Falun valt en strategi att behålla handeln i centrum. Det kräver tillgänglighet för både bilar o cyklar. Korta resor skall givetvis ske med cykel eller till fots.	Förstahandsvalet ska vara alternativa färd sätt. Ibland måste man dock använda bil och flyg för långväga resor. Därför behöver både vägar och flygplatser utvecklas.
Avsnitt 9.6 Vägreservat: Angivet stråk mellan Tallen och Vallbro skall ställas i relation till ett stråk från Morbygden till Lövhuddan RV 69/ E16. Avsikten med reservatet var att ge bättre förutsättningar för	Reservatet finns inte med i Fördjupad översiktsplan för Falu tätort och hävdas inte längre av Falu kommun. Det går bland annat över värdefulla naturområden och det

godstransporter i första hand in till Stora Enso/ Kvarnsveden från upptagningsområden Rättvik, Edsbyn, Bollnäs, Gävle.	nya bostadsområdet Slättaskogen.
9.9 Infrastruktur: Väl utbyggd fiber är en strategisk utvecklingsfråga och kan göra att landsbygden bli ett starkt argument för att företag lockas från storstäderna till våra kommuner.	Synpunkten noteras.
Kap 10 Rent vatten: Enskilda VA anläggningar är grunden för att kunna verka och bo på många platser i kommunerna. Genom forskning och de verksamheter som under många år utvecklat system för små och mindre reningssystem kan förbättringar arbetas fram. Jordarterna i vårt område har goda förutsättningar att biologiskt klara rening lika bra som sker på de stora kommunala anläggningarna. Avsnittet behöver nyanseras.	Stora delar av våra kommuner har fortfarande enskilda avlopp. I dessa områden gäller olika naturförutsättningar som styr vilka valmöjligheter som finns. I vissa områden ställer dock lagen sådana krav att det inte finns andra möjligheter än allmänt avlopp.
Kap 11 Strandskydd och LIS-områden: Strandskyddet är idag för strängt och motverkar en levande landsbygd. Detta kräver nya riksdagsbeslut för att ändras. Men det finns inom regelverket också möjligheter att göra egna tolkningar, mer eller mindre generösa. En sådan är hur stort vattendraget ska vara för att medföra strandskydd. Länsstyrelsens hittillsvarande tolkningar skapar problem. Denna fråga bör ägas av kommunerna.	Synpunkten noteras
FalunBorlänge bör kunna upplåta betydligt fler områden än vad som redovisas i planförslaget. Dialogen med Ortsbefolkningen måste här ges tyngd.	Synpunkten noteras. Under samrådet har det kommit in yttranden som både vill ha begränsning av antalet och som vill ha fler områden. Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del av LIS-områden besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden.
För att hantera krav på kommunal service bör man skilja på exploatering för permanentbebyggelse från fritidsbebyggelse. Detta görs i bygglov eller detaljplan.	Det är inte möjligt att skilja på detta i bygglov och detaljplan med det regelverk som idag finns i plan- och bygglagen.
Kap 12 Vindkraft: Planen gör en rimlig avvägning.	Synpunkten noteras
Kap 13 Klimatanpassning, miljöhänsyn och risker: Avsnittet är relativt väl avvägt, men det är viktigt att människor kan välja. Vill man bo centralt kanske man måste acceptera en något sämre miljö än annars. Den som väljer att bosätta sig intill en störande verksamhet ska även ha ett eget ansvar för problemen utifrån den verksamhetsstorlek som gäller vid bosättningsstillfället.	Synpunkten noteras.
Kap 14 Energi och klimatpåverkan: Avsnittet är bra men översiktsplanens lösning med koncentration av människorna anser vi försämrar FalunBorlänges attraktivitet gent emot de stora regionerna. FalunBorlänge ska vara ett samhälle byggt på stad och land hand i hand.	För att behålla attraktiviteten gentemot de större regionerna behöver städerna samarbeta och förtätas.
Kap 15 Natur-, kulturmiljö - och landskapsvärden: Det är angeläget att inte synen på	Jord- och skogsbruk ska kunna bedrivas nu och i framtiden, med hänsyn tagen till de natur-, kulturmiljö-

landsbygden blir museal. De areella naturresurserna är fundament för en hållbar utveckling och måste också användas som resurser för detta.	och landskapsvärden som bedöms skyddsvärda.
Kap 16 Stora opåverkade områden: Avsnittet tar upp områden som är av intresse för framtiden eftersom de ej berörts av större exploateringar. Det är väsentligt att klargöra vissa värden som tidigare påverkats av människors behov liksom att en levande natur ständigt leder till förändringar. För att områdena ska betraktas som värdefulla måste de ändå vara tillgängliga.	Stora opåverkade områden hanteras enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Avsikten med dem är att hålla undan större exploateringsföretag, se kap 16. Begreppet innebär inte någon inskränkning i pågående markanvändning, t ex skogsbruk. Det tillämpas, liksom övriga hushållningsbestämmelser vid beslut/tillstånd om förändring.
Kap 17 Materialhushållning och avfall: Utnyttjandet av våra rullstensåsar måste ske restriktivt. Bergbrytning kan i många fall ersätta behovet och är att föredra. Även restprodukter i samband med gruvbrytning ska beaktas.	Detta överensstämmer med översiktsplanen.
Falupartiet	Kommentar
Vi tycker stora delar av planen är bra och tar upp konkreta förslag där man kan nå en gemensam syn och ett väl utvecklat samarbete. Vi pekar ut områden som ska prioriteras eller behöver kompletteras i dokumentet.	Synpunkten noteras.
Utbildning: FalunBorlänge regionen måste mycket aktivt arbeta för att säkerställa att alla medborgare får möjlighet till kunskap och utbildning. Faluns skolplan som man hänvisar till i dokumentet inte är aktuell då den avser perioden 2007-2011. Vi hoppas att man i kommande skolplan för Falun verkligen lägger tyngdpunkten vid översiktsplanens skrivning kring alla människors rätt till kunskap och utbildning.	Texten i kap 8 ändras så att skolplanen tas bort.
Äldreomsorg, hälso- och sjukvård: FaluBorlänge regionen måste ha en strategi för hur vi skapar en trygghet för medborgarna och i synnerhet den äldre delen av befolkningen. Hur säkerställer vi regionens behov av äldreomsorg, hälso- och sjukvård? Detta avser inte bara fysiska platser utan framförallt hur vi ska kunna säkerställa kompetensbehovet inom regionen. Planen måste kompletteras i denna del.	Lokalisering av ny äldreomsorg, hälso- och sjukvård behandlas i kommande fördjupade översiktsplaner för tätorterna Falun och Borlänge. Säkerställande av kompetensbehov för omsorg, hälso- och sjukvård behandlas inte i översiktsplanen.
Infrastruktur: Medborgarnas behov av en väl utbyggd infrastruktur upphör inte för att man bor vid en länsgräns. Två sträckor behöver därför beaktas lite ytterligare i översiktsplanen: Sträckan Svärdsjö, Linghed, Vintjärn, Åmot (Gästrikland), Ockelbo (Gästrikland) och ut till kusten och sträckan Svärdsjö, Lumsheden, Åshammar (Gästrikland), Sandviken (Gästrikland) och Gävle.	Vägarna är inte riksintressen men det satsas på dessa vägar i länsplanen som bärighetsprojekt. det finns till exempel en förstudie för vissa delar av väg 850.
Kommer FalunBorlänge på sikt att byggas ihop, inte stadskärnorna utan mellan de befintliga kommungränserna? Det måste då till en bättre infrastruktur, vägar, bussar, tåg (pendeltåg). När det gäller nybyggnationer har Falun ett för litet kommunalt avloppssystem, där man tillsammans med Borlänge skulle kunna bygga ihop	Avsikten är inte att bygga ihop städerna, utan att förtäta respektive stadskärna och lokalisera nybyggnadsområden i riktning mot den andra staden. Översiktsplanen tar upp frågan med dubbelspår och föreslår förslag på nya stationslägen.

avloppssystemen och därmed öka nybyggnationen.	
Tillgängligheten till kulturlandskapet och naturområden är mycket värdefulla resurser för medborgaren och besöksnäringen. Det behövs mera cykelvägar. Vi stöder att gång- och cykeltrafik samt kollektivtrafiken prioriteras.	Synpunkterna noteras.
Runn: Möjliggör mera gruppbebyggelse utmed Runns stränder. Genom gruppbebyggelse kan man lämna mycket av stränderna öppna för friluftaktiviteter.	Översiktsplanen föreslår att en fördjupad översiktsplan för Runn ska tas fram, där frågor om bebyggelse och rekreation kan behandlas mer ingående.
Det finns en stor potential i regionens tätortsnära rekreatiomsområden och samtidigt stora utvecklingsmöjligheter för besöksnäringen.	Det är därför som markanvändning för rekreation och besöksnäring prioriteras i översiktsplanen.
Handel: Betona vikten av att behålla stadskärnan som Faluns viktigaste handelsområde.	Det framgår i kapitel 6.
Samordning: Ett effektivare nyttjande av kommunens resurser bör eftersträvas. Beaktar möjligheten att "flytta barn över kommungränserna" inom förskola och grundskola. Se över all administration för en ev. samordning och förhoppningsvis minskad kostnad för medborgarna.	Synpunkten noteras. I genomförandekapitlet föreslås att kommunerna ska fortsätta att samarbeta.
Folkpartiet	Kommentar
Framtidsbilden: I framtidsbilden beskrivs att städerna skall tillhöra "de tio största stadsregionerna i landet". Vi tycker att en viss position i riket angående befolkningsmängd inte har relevans som planeringsunderlag. Bättre skulle vara att ange en realistisk befolkningsutveckling i absoluta tal som bas för infrastrukturplaneringen.	Framtidsbilden är inte ett planeringsunderlag utan en vision för den långsiktiga utvecklingen.
Klimatförändringen: Enligt utkastet till PCC:s femte rapport krävs det utsläppsscenarioet RCP2.6 för att hålla den globala medeltemperaturen inom 2 Kelvin jämförd med förindustriell nivå med ca 50 % sannolikhet. Detta är ett allvarigare läge än som anges i planen.	Synpunkten noteras. Kap 2 uppdateras utifrån klimatpanelens senaste rapport i september 2013.
Hur handeln och annan service är lokaliserad har stor betydelse för trafikvolym och trafikslag. I avsnitt 2.2.1 bör ytterligare en punkt läggas till exemplen hur klimatförändringar kan minskas: "att lokalisera handelsområden och annan service nära befolkningscentra och med bra anknötning till kollektivtrafik".	Texten i kap 2 kompletteras.
Underlätta nybyggnation av bostäder: För att underlätta nybyggnation av bostäder bör lokala byggnormer och rekommendationer som avviker från riksnormen undvikas. Højningen av byggpriset på grund av minskade konkurrens vägs inte upp av andra, eventuellt positiva, effekter.	Regeringen har aviserat en lagändring med innebörden att lokala avvikelser från Boverkets byggregler inte ska vara tillåtna. I FalunBorlänge finns inga lokala byggnormer.
Gemensam bostadskö: En gemensam bostadskö ska utformas så att önskemål att minimera avståndet till arbete eller utbildning beaktas i hög grad. En gemensam bostadskö skall inte leda till ökat	Det kan vara svårt att styra pendlingsbehovet via bostadskön. Synpunkten förmedlas till Kopparstaden och Tunabyggen.

pendlingsbehov.	
Utbildning: Elevernas rätt till hög kvalitet i undervisningen skall alltid tillmätas högsta prioritet. Endast när detta är uppfyllt får andra mål tas i betraktelse.	Synpunkten noteras.
Dalabanan och Bergslagsbanan: Det finns behov av dubbelspår på Dalabanan och Bergslagsbanan, både för kapacitetshöjning och för ökad tillförlitlighet med färre förseningar.	Detta förs fram i översiktsplanen.
Väg 69: Hela väg 69 behöver inte vara riksintresse. Viktigare att satsa på hög standard på E16 och Rv 70.	Idag är väg 69 riksintressen mellan Falun och Rättvik, Planen ändras så att den föreslagna utökningen av riksintresset är mellan Falun och Hedemora.
Dricksvatten: I områden med dricksvattentäkter måste nybyggnation nogt prövas och enskilda avloppen måste ha mycket hög säkerhet. Regelbunden tillsyn krävs för att tidigt upptäcka eventuella fel.	Detta framgår av översiktsplanen.
Vindbruk: Det ska finnas ett minsta avstånd om 1000 meter mellan bostadshus för permanentboende och vindkraftverk i medelstora och stora vindkraftsanläggningar.	Detta finns som en rekommendation i kapitel 12.
Det ska inte råda ett generellt förbud mot uppförande av medelstora och stora vindkraftsanläggningar utanför intresseområden för vindkraft. Däremot ska andra intressen tillmäta större vikt.	Översiktsplanen kan inte införa generella förbud. I kapitel 12 redovisas det i texten dels områden där det inte bedöms lämpligt med stora- och medelstora anläggningar (enligt tidigare beslut i kommunfullmäktige i Falun om Planeringsunderlag för vindbruk) och dels vindbruksområden. Prövningen om en etablering kan komma till stånd eller inte sker i etableringsärendet. Planeringsunderlag för vindbruk fortsätter att gälla i Falun, vid sidan av översiktsplanen, men det som ingår i översiktsplanen får en större juridisk betydelse vid framtida prövningsärenden.
Klimatförändring: Våra kunskaper om hur klimatet kommer att ändras småskaligt är mycket begränsad. Det skulle vara bättre att i inledningen till kap 13 uttrycka osäkerheten tydligare och använda fler scenarier för att täcka en större bredd av möjliga utvecklingar.	Texten i kap 13 ändras så att osäkerheten i dagens kunskap redovisas.
Översvämningar innebär stora ekonomiska risker samtidigt som infrastrukturen förvattenhanteringen är långlivad. Det är viktigt att ta höjd för extremvärden som anses osannolika idag.	Översiktsplanens planeringsinriktning syftar till att minska både ekonomiska och personrelaterade riskerna.
För att kunna fatta beslut som krävs för att hålla klimatförändringarna inom hanterbart område krävs en högre kunskapsnivå såväl bland beslutsfattare som inom befolkningen.	Synpunkten noteras.
Strålning, radon och vibrationer: Samordning av synsätt underlättar för företagen. Viktigt att riktvärden och rekommendationer är de samma på lokal- riks- och EU-nivå.	Genom den gemensamma översiktsplanen samordnas synsättet i Falun och Borlänge.
Riksintresse natur och Natura 2000: Falun-Borlänge har en låg andel reservat av sin yta. Klimatförändringar utgör ökad stress för många	Vilket skydd som är mest relevant för de relativt få riksintresseområden och Natura 2000 områden får avgöras i varje enskilt fall. I Falun pågår

biotoper och därmed för den biologiska mångfalden. Det gör det än viktigare att värna områden med höga biologiska värden. Därför bör FalunBorlänge verka för att alla riksintressen för naturvård och Natura 2000 områden blir reservat.	reservatsbildning för många Natura 2000-områden.
Stora opåverkade områden: Opåverkade områden är viktiga såväl som rekreationsområde som för den biologiska mångfalden. Kalhyggen slår hård mot båda intressen. Därför ska kalhyggen undvikas inom de utvisade stora opåverkade områdena.	Synpunkten noteras men innebär inte någon ändring. Stora opåverkade områden hanteras enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Avsikten med dem är att hålla undan större exploateringsföretag, se kap 16. Skogsvårdslagen faller inte under bestämmelsen. Begreppet innebär inte någon inskränkning i pågående markanvändning, t ex skogsbruk. Bestämmelsen tillämpas, liksom övriga hushållningsbestämmelser i miljöbalken vid beslut/tillstånd om förändring.
Världsarvet: Världsarvet ska inte skadas vid eventuell utvinning av mineraler.	Synpunkten noteras.
Genomförande: För att höja chansen att översiktsplanen får genomslag ska alla beslutsunderlag som rör infrastruktur eller annat som berörs av översiktsplanen ha ett utdrag med de relevanta delar av översiktsplanen som bilaga. Det ska gälla beslut inom nämnder, styrelser, fullmäktige, bolag och delegerade beslut till förvaltningen.	Att i olika beslut referera till hur relevanta planeringsinriktningar och rekommendationer från översiktsplanen uppfylls är ett bra sätt att höja medvetenheten om översiktsplanen och att få den genomförd. Kap 23 om genomförande kompletteras.
Miljöpartiet – de gröna	Kommentar
I översiktsplanen (ÖP) redogörs för en hållbar, klimatsmart samhällsutveckling. Det är bra och nödvändigt. Vi vill tillföra ytterligare förslag.	Synpunkten noteras
Vi saknar ett inledande kapitel som diskuterar de krav och konsekvenser som vårt överutnyttjande av jordens resurser, framtida oljebrist, klimatkris och svårbemästrad arbetslöshet kan ställa på samhällsplaneringen.	Synpunkterna noteras. Översiktsplanen hänvisar till underlag där fördjupad kunskap kan hämtas, t ex FN:s klimatpanel och Boverkets Vision 2025. Detta behandlas också i kommunernas klimat- och energistrategier. Ambitionen att hålla nere omfånget på översiktsplanen medger inga fler kapitel.
Gratis buss: Gratis buss mellan stadskärnorna kan bli ett kraftfullt alternativ till privat bil. Bussarna kan med fördel drivas av lokalt producerad el. Enklare för städerna att komplettera varandra i sitt utbud av aktiviteter och handel.	Synpunkten noteras och förmedlas till kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik.
Infartsparkeringar: Infartsparkeringar som är gratis kan anläggas på områden som ej kan nyttjas fullt ut pga. kända föroreningar (ex Svavelsyrafabriken, gamla ÖB vid Roxnäs, Myran mitt emot högskolan m fl.)	Infartsparkeringar behandlas i de fördjupade översiktsplaner för tätorterna Falun och Borlänge som blir nästa steg i den rullande översiktsplaneringen.
Gamla järnvägar: Gamla järnvägar har en potential att användas för spårbunden trafik även i framtiden. Tänk spårvagn mellan Falun och Grycksbo. Därför ska alla tidigare banvallar märkas ut på ÖP och en plan för framtida användning finnas med i ÖP.	Grycksbobanan läggs till som övrig järnväg på bild i kap 9.
Vägreservat: Markreservat för nya vägar ska ses över (ex Slussen-reservatet) och ny planering för marken tas fram för att stödja den framtida hållbara samhällsutvecklingen.	Slussenreservatet finns inte med i översiktsplanen. Tiskenreservatet och vägreservat mellan Tallen och korsningen väg293/872 är de vägreservat som finns med i översiktsplanen. Ett vägreservat förbi Ornäs mellan väg 807 och väg E16 kommer att läggas till.

<p>Dala Airport: Dala Airport är en verksamhet som orsakar stora luftföroreningar. I ett framtida scenario finns inte resurser att underhålla denna verksamhet med skattemedel. Tåg till Arlanda är en modern framtidssatsning som redan finns och där utvecklingen behöver följas noga för att alla invånare ska ha möjlighet att enkelt kliva på tåget. Sjuktransporter sker huvudsakligen med helikopter och dessa kräver inte en flygplats.</p>	<p>Dala Airport behövs så länge det inte finns tillräckligt bra tågförbindelser till Arlanda/Stockholm. Behovet av flygplatsen är relaterad till Dalabanans utveckling/framtid och när bra tågförbindelser finns kan flygplatsens betydelse omvärderas.</p>
<p>Solenergi: I ÖP ska redovisas områden för sol-el på liknande sätt som för vindkraft. Vi föreslår t.ex. solpaneler på taken till infartsparkeringarna. Sol-el på kalhyggen minskar koldioxidutsläppen mer än vad återplanterad skog gör.</p>	<p>Det finns stora möjligheter att nyttja solex genom solpaneler på tak till både villor och större byggnader. Detta behandlas inte i översiktsplanen utan i klimat- och energistrategierna. Översiktsplanen kommer inte att redovisa ytor för storskalig solexproduktion, eftersom det inte finns något underlag för det. Det utesluter inte att det kan tillföras senare vid revidering av översiktsplanen.</p>
<p>Vattenförsörjning: Vi kräver att Rogsjön behåller nuvarande skydd även i framtiden, som reservvattentäkt till Lennheden. Skyddsåtgärder för Rogsjön möjliggör även i framtiden att dricksvatten finns tillgängligt för invånare i Falun. Även naturvärden runt sjön får ett starkt skydd om nuvarande bestämmelser behålls.</p>	<p>I de utredningar som gjorts i samband med övergången till Lennheden Vatten AB konstateras att Tjärna och Lennhedens vattentäkter fungerar som varandras reserver och att detta är tillräckligt för Faluns reservvattenförsörjning.</p> <p>Om det på lång sikt skulle uppstå behov i Falun av annan vattentäkt än de i Borlänge är det med dagens kunskap och teknik mer lämplig att vatten tas från någon av kommunens grusåsar (grundvattentäkter).</p> <p>Gällande skyddsföreskrifter ger inget stöd för att värna naturvärdena runt sjön. För att åstadkomma det finns andra, bättre skyddsverktyg.</p> <p>Nuvarande skyddsföreskrift för Rogsjön är gamla och ger inte fullgott skydd.</p> <p>Planen ändras inte.</p>
<p>LIS-områden: En av glesbygdens stora konkurrensfördelar är just tillgången till relativt orörd natur. Att peka ut många LIS-områden kan vara kortsiktigt lockande men långsiktigt skadligt eftersom det minskar kommunens attraktivitet. Vi anser att de utpekade LIS-områdena är alldeles för många i denna första gemensamma ÖP.</p>	<p>Synpunkten noteras. Under samrådet har det kommit in yttranden som både vill ha begränsning av antalet och som vill ha fler områden. Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del LIS-områden besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden.</p>
<p>Moderaterna</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vindbruk: Vindkraftsutbyggnaden i Falu kommun ska endast ske på områden som är beslutade som riksintressanta.</p>	<p>Synpunkten noteras. Redovisningen utgår från det planeringsunderlag för vindbruk som antagits av kommunfullmäktige i Falun kompletterad på motsvarande vis med ett lokalt vindbruksområde i Borlänge. Planeringsunderlag för vindbruk fortsätter att gälla i Falun, vid sidan av översiktsplanen.</p>
<p>Framtida bostadsområden:</p> <p>Udden norr om Vika skola: Önsgärdet - Skommarsudden - Hagudden - Fernviken - Heden.</p> <p>Söder om Vika: Områden vid Rensbyn, Fornäs och Länsbodarna. Detta först efter att VA-frågan är löst.</p>	<p>I översiktsplanen redovisas framtida planerade bebyggelseområden enbart i utbyggnadsriktningen mot varandra i området mellan Falun och Borlänge tätorter. Det föreslås också att det ska tas fram en fördjupad översiktsplan för Runn med omgivning för att det ska bli möjligt att reda ut hur mark- och vattenanvändningen runt sjön ska utvecklas.</p>

Mellan Staberg och Runn (Bergvik Skogs planerade område).	För detta område pågår redan en planprocess som kommer att fortsätta om/när fastighetsägaren väljer att gå vidare. Området redovisas i översiktsplanen som en utvidgning av Falu tätort.
Mellan Staberg och Fernviken: Udden mellan Rv 69 och Runn.	Se ovan, första kommentaren om framtida bostadsområden.
Bjursås: I Bjursås förhindrar den gamla översiktsplanen området bortanför och nedanför ridklubben och stallet. Nya förutsättningar nu eftersom ridhus och stall har byggts upp. Baggarvet (mellan Baggarvet och ridhuset); Nedre Larssveden (mellan Rv 69 - Sågmyravägen - Kullgårdet); Västanberg (mellan Rv 69 och Västanberg).	Översiktsplanen behandlar båda kommunernas hela yta utifrån de avgränsningar som finns i uppdraget från kommunstyrelserna. De frågor som inte är gemensamma eller som kräver större detaljeringsgrad, exempelvis synen på markanvändning i mindre tätorter, ingår inte i den gemensamma översiktsplanen. Om Falu kommun avsätter resurser för fördjupad översiktsplanering för området så kan avvägningarna mellan olika anspråk fördjupas inom ett sådant planuppdrag.
Öster Sundbornsån vid Krokfors: Höjdpaket öster om Sundbornsån norr om Danholn - Lilltäkt	Området ingår i aktuell fördjupad översiktsplan för Sundborn där det finns riktlinjer för bostadsutbyggnad.
Vid Varpan: Hökviken - Österå (mellan sjön och Enviksvägen); Österå - Bergsgården (i första hand mellan vägen och sjön); Enviksvägen (öster om vägen på höjden med utsikt mot Varpan); Bergsgården - Stennäset (mellan Rättviksvägen och sjön).	Delar av området (Hökviken-Uggelviken) har idag begränsade utbyggnadsmöjligheter (genom områdesbestämmelser) då det krävs gemensamt, sannolikt allmänt VA för att kunna genomföra en planerad bebyggelseutveckling. VA-frågan kommer att behandlas i Faluns pågående VA-plan. Se vidare kommentaren om Bjursås ovan. Delar av detta kan komma att ingå i den föreslagna fördjupade översiktsplanen för de två stora tätorterna.
Aspeboda: Ljusdal- Stråt järn - Olsbacka - Sörbo (i anslutning till befintligt vägsystem), detta först efter att VA-frågan är löst.	VA-frågan kommer att behandlas i Faluns pågående VA-plan. Området ingår i aktuell fördjupad översiktsplan, Samordnad översiktlig planering för Falun & Borlänge, där det finns riktlinjer för bebyggelseutvecklingen.
Sundborn - Danholn: Öster vägen Danholn - Sundborn (från gamla bastun ån och norrut ca 800 m och in i skogen mot ån väster om Danholnsskolan); Väster om vägen Danholn - Sundborn (mot åkersystemet från Överbacka - vägskälet Falun/Danholn).	Förtätning i och i anslutning till Danholns tätort stämmer med strategierna i översiktsplanen. Förtätning inom och i anslutning till Danholns tätort innebär dock sannolikt behov av nya eller ändrade detaljplaner. Detta har inte studerats i denna ÖP. Se vidare kommentaren under Bjursås.
Danholn - Svärdsjö: Båda sidor vägen mellan Danholn och sjön Liljan i Svärdsjö.	Se kommentar ovan om Bjursås.
Smedsbo – Falun: Båda sidor av väg nr 293 (mellan Smedsbo och vägen mot Dammen inkl. runt Vällan).	Området ingår i aktuell fördjupad översiktsplan, Samordnad översiktlig planering för Falun & Borlänge, där det finns riktlinjer för bebyggelseutvecklingen.
Bergsgården - Falun: Längs vägen Rv 69 (mellan korset Lövhyddan-Stennäset).	Planerade bostadsområden i nära anslutning till en stor väg är oftast inte möjligt/lämpligt. Se även kommentar ovan om Bjursås.
LIS-områden: Runn: Gamla överskottsbolaget och Roxnäs udde (om industriområdet avvecklas);	Området ligger inom Falu tätort. Vid förändringar som rör strandskyddade områden inom tätorten kommer andra särskilda skäl för dispens att användas vid planerad bebyggelseutveckling.
Stränderna vid Staberg och Vika där bostadsområden är föreslagna;	Det föreslås i utställningshandlingen ett antal LIS-områden vid Runn, dels för möjliga bostadskompletteringar och dels för friluftslivsanläggningar. Det föreslås också att en fördjupa översiktsplan ska upprättas

	för Runn med omgivning. Först i ett sådant mer fördjupad uppdrag är det möjligt att ta ställning till anspråk om bostadsområden. Ett sådant arbete kan också väcka behovet av att det görs ett nytt tematiskt tillägg (om LIS-områden) till den då aktuella kommuntäckande översiktsplanen.
Källviken- Hinsnoret.	Det föreslås i utställningshandlingen ett antal LIS-områden vid Runn, dels för möjliga bostadskompletteringar och dels för friluftslivsanläggningar. Det föreslås också att en fördjupa översiktsplan ska upprättas för Runn med omgivning. Först i ett sådant mer fördjupad uppdrag är det möjligt att ta ställning till anspråk om bostadsområden. Ett sådant arbete kan också väcka behovet av att det görs ett nytt tematiskt tillägg (om LIS-områden) till den då aktuella kommuntäckande översiktsplanen.
Rogsjön: Nytt LIS-område från byn Rog - Bodarna - t o m föreslagna området södra sidan av sjön.	Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del av LIS-områdena besökts. Detta har bl.a. skett vid Rogsjöns norra strand. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden.
Gopen: Förläng LIS-området på östra sidan runt sjön och till järnvägsbanken.	Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del av LIS-områden besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden
Utökat strandskydd: Utökat strandskydd för öar i Runn. Förtätning möjligt där det finns lucktomter.	Öar i Runn har redan utökat strandskydd. Beslut om utökningen efter 2014 kommer att fattas av länsstyrelsen. Det gällande beslutet innebär att det inte går att ge dispenser på ”lucktomter”.
Socialdemokraterna	Kommentar
Översiktsplanen är mycket bra genomarbetad. Den är lättläst och lätt att förstå samt beskriver visionen om utvecklingskraften i de båda kommunerna tillsammans samt för Dalarna. FalunBorlänge tillhör de tio största stadsregionerna i landet, vilket är en viktig markering i den stora befolkningsomflyttning som sker i landet mot större städer. Bra att natur-, kultur- och landskapsvärdena lyfts fram som en stor tillgång och en värdefull resurs att bevaka och ta hänsyn till. En konkurrensfördel	Synpunkterna noteras.
FalunBorlänge som en sammanhållen tvåkärnig stadsregion som skapar tillväxt och nya möjligheter för hela Dalarna är en bra grund. Ja, faktiskt nödvändig i ett riksperspektiv. FalunBorlänge har i stort en gemensam arbetsmarknad.	Synpunkterna noteras.
Gemensam barnomsorgskö: För att underlätta arbete, boende, fritid och pendling bör det även finnas en gemensam barnomsorgskö.	Synpunkten noteras. I genomförandekapitlet föreslås att samarbetet mellan kommunerna ska utvecklas.
Inflytande och delaktighet: Det politiska arbetet är grunden för den representativa demokratin och det viktigaste verktyget i kommunerna arbete för tillvarata alla medborgares intressen i en	Översiktsplanen har skickats till samtliga politiska partier liksom ett stort antal intresseorganisationer och näringslivsföreträdare för att ge möjlighet att delta i dialogen om översiktsplanen.

översiktsplan. Intresseorganisationer och näringslivet ska också involveras i arbetet.	
Gemensam bostadskö: För utveckling av kommunerna krävs flera bostäder. En gemensam bostadskö för FalunBorlänge kan gärna finnas.	En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge föreslås därför i översiktsplanen. På sikt kan en gemensam bostadskö övervägas.
Bostäder vid serviceorter: Det krävs även byggnation av bostäder runt landsbygdens servicepunkter för att ge underlag för butik och skola.	Synpunkten noteras. Några utbyggnadsområden för bostäder i de mindre tätorterna föreslås inte i översiktsplanen. Det utesluter inte att bostäder kan komma att byggas.
Bostadsbristen: Lösningen på bostadsbristen är inte att bygga enklare standard om det inkräktar på tillgängligheten. Däremot bör ansträngningar göras för att bygga billigare och därigenom få rimliga hyror.	Synpunkten noteras.
Olika upplåtelseformer: Det är viktigt av flera orsaker, bland annat ökad integration, att verka för att olika upplåtelseformer kommer till stånd i samma områden.	Synpunkten noteras. Detta uttrycks också i översiktsplanen. I detaljplaneringen kan detta regleras där det är lämpligt.
Strategiskt utbyggnadsområde: Föreslås att Falu kommun markerar området mellan Norsbo-Bjärmsnäs-Källviksbacken som ett strategiskt utbyggnadsområde. Området kan byggas ut i delar redan innan en järnvägsflytt genomförts. Banvallen kan i framtiden bli cykelväg eller bussgata. Det skulle kunna ge flera möjligheter att bo i ”sjöstaden” Falun.	Det planerade tillkommande bebyggelseområdet vid Stora Källviken utvidgas ner mot Hinsnoret (på längre sikt). Innan ett genomförande är möjligt måste dels allmänt VA vara löst och dels behövs det ytterligare planering. Området kan komma att ingå i kommande fördjupad översiktsplan för tätorten.
Järnväg: Frågan om järnvägstrafiken både vad avser mot Stockholm och dubbelspår mellan städerna har aktualiserats länge. Den frågan måste lyftas fram tydligt i samrådshandlingen. Håll en korridor fri för detta i planen. Bergslagsbanan mot Gävle och Gävle hamn är också viktig för länets utveckling.	Detta finns med i översiktsplanen både i text och som planeringsinriktning i kap 9.
Ytterligare stationer för den regionala trafiken bör undersökas vidare.	I översiktsplanen föreslås Korsnäs, Källviken och Ornäs/Barkargärdet som lämpliga pendlingsstationer
Dala Airport: Dala Airport kan i framtiden ha ett större internationellt intresse att binda ihop Dalarna med världen och därmed vara ett riksintresse.	Synpunkten noteras.
Väg 69: Väg 69 skall vara ett riksintresse för hela länet.	Idag är väg 69 riksintresse mellan Falun och Rättvik. Översiktsplanen ändras så att en utökning av riksintresset föreslås mellan Falun och Hedemora. Den föreslagna delen av riksintresset binder då samman två andra riksintressen, väg 70 och E16.
Parkeringspolicy och bredbandsstrategi: En gemensam parkeringspolicy vore bra liksom en gemensam bredbandsstrategi.	I översiktsplanen föreslås att en gemensam parkeringsstrategi tas fram.
Kollektivtrafik: Viktigt att stärka de servicepunkter som finns på landsbygden med bra kollektivtrafik. Snabba förbindelser samt anropsstyrd trafik. Samt gemensamt biljettsystem FalunBorlänge-ett kommunkort och som räknas som en zon.	Översiktsplanen föreslår att kollektivtrafiken ska prioriteras i kollektivtrafikhuvudstråken. Texten i kap 9 kompletteras med att det är en ambition att FalunBorlänge ska ses som ett gemensamt sammanhållet kollektivtrafiksystem. Det är dock

	kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik som beslutar om prissättningen. Synpunkterna framförs till dem.
Hållbara transporter: Förutsättningar för gång- och cykeltrafik samt energisnåla transportmedel måste få en framträdande prioritering för en bättre miljö.	Detta är en av översiktsplanens huvudstrategier.
Strandskydd och LIS-områden: Vi skall vara positiva till att människor vill bygga attraktiva bostäder. Gärna sjönära, men vara återhållsamma när det gäller strandnära. Viktigt att våra stränder ger allmänheten goda möjligheter till rekreation samt ger utrymme för tillgängliga gångstråk för alla.	Synpunkten noteras. Detta överensstämmer med innehållet i översiktsplanen
Zonen för LIS-områden(Landsbygdsutveckling i strandnära läge) runt Faluns tätort, som redovisas, anses ha rätt avgränsning.	Synpunkten noteras
De föreslagna LIS-områdena är förenliga med strandskyddets syften och är i sin omfattning på en bra nivå.	Synpunkten noteras
Vindbruk: Lokalisering av stora och medelstora vindkraftsanläggningar kan lokaliseras till andra områden, gärna utmed järnväg och stora vägar, där bullernivån redan är hög. Men en noggrann avvägning måste ske mot andra intressen.	Synpunkten noteras
Förnyelsebar energi: Det är viktigt inför framtiden att ha en flerbränslestrategi och en satsning på förnyelsebara energikällor. Ju flera ben att stå på desto mindre blir sårbarheten.	Texten i kap 14 kompletteras.
Regional biogasanläggning: En regional natur- och biogasanläggning inom FalunBorlänge bör undersökas. Idag finns inte någon biogasanläggning inom länet. Ett mål måste vara att biogasbussar skall användas inom kollektivtrafiken.	Det pågår utredningar om lokalisering av biogasanläggning inom Dalarna, men inte inom FalunBorlänge. Kap 14 kompletteras med att en regional biogasanläggning är önskvärd, och kap 9 kompletteras med att kollektivtrafiken bör använda förnyelsebar energi.
Solenergi: En förnyelsebar energikälla med stor potential på sikt är solenergin. Solpaneler på enskilda hus kan få stor betydelse i framtiden. Inte minst i områden, där fjärrvärme saknas.	Synpunkterna noteras
Kommunernas energiföretag bör också undersöka möjligheterna att anlägga en eller flera solpanelsparker utmed kraftledningsgator och andra markområden som ej kan utnyttjas till annat.	Synpunkten förmedlas till energibolagen.
Uppföljning: Den övergripande strategin om samarbete i FalunBorlänge måste självfallet tas med i de båda kommunernas intentioner, mål samt genomförande i nämnder och styrelser. De politiska partierna bör också lyfta fram frågorna i sina olika program. Utgångspunkten är, att man accepterat en gemensam målbild för FalunBorlänge.	Synpunkterna noteras.
Högskolan: Forskningen vid högskolan är avgörande för länets och högskolans utveckling. Forskning som är konkurrenskraftig på nationell nivå och lokalt förankrad.	Synpunkterna noteras.

Kultur: Arbeta för att stödja kulturutövare utan att kommersiella intressen är inblandade. Profilerings av kultur och idrott ger merfald i utbudet. Gratis buss till befintliga kulturevenemang gör utveckling.	Detta är inte en fråga för översiktsplanen.
I samrådshandlingen nämns bl. a. Peace and Love. Ange istället kultur- och musikevenemang. Evenemang förändras över tid.	Texten i kap 7 ändras
Idrott: Idrottens betydelse både som folkhälsoaktör och skapande av idrottsevenemang bör lyftas fram. Det är också ett kitt i samverkan mellan kommunerna samt utveckling av besöksnäringen.	Texten i kap 7 kompletteras.
Vänsterpartiet	Kommentar
Hållbar utveckling: Vi vänder oss emot att ÖP har en stark betoning på tillväxt, fortsatt ökande transporter. Översiktsplanens övergripande mål är inte förenligt med en hållbar utveckling. Ekonomisk tillväxt och befolkningstillväxt innebär större påfrestning på ekosystemen. Ökad pendling mellan städerna innebär ökade utsläpp och mindre lycka (Starkt samband mellan pendling och minskad lycka) Flyg är varken särskilt hållbart eller eftersträvansvärt. Falun och Borlänges tätorter ses som tillväxtnavet, folk flyttar från landsbygden till städerna.	Synpunkterna noteras.
ÖPs analys måste utgå från dagens situation och särskilt fokusera på de stora utmaningarna: klimatkris, resursbrist o ökande samhällsklyftor, och att ÖP sen utformas så att utsläpp av växthusgaser minskar, att förbrukning av ändliga resurser minskar o ett rättvist, jämlikt o jämställt samhälle skapas (Falun ökar sin energianvändning). Dålig beskrivning av dagens situation, vart vi är på väg och vad vi vill. Inget om vilka de stora utmaningarna är.	Synpunkterna noteras. Översiktsplanen hänvisar till underlag där fördjupad kunskap kan hämtas, t ex FN:s klimatpanel och Boverkets Vision 2025. Detta behandlas också i kommunernas klimat- och energistrategier.
Positiva till: Vi är positiva till förslagen om förtätning av boende, byggande med ett varierat blandat boende för att motverka segregation; satsning på kollektivtrafik o cykel, gång samt järnväg (dubbelspår FalunBorlänge, dalabanan, fler stationer regionalt) samt vikten av att säkra dricksvatten och lösa problem m dagvatten.	Synpunkterna noteras.
Gruvdrift och industriella förändringar: Gruvdrift och industriella förändringa behandlas inte.	Beviljade bearbetningskoncessioner redovisas i kap 17.1.1. Några indikationer på att storskaliga industriella förändringar eller gruvdrift är aktuella finns inte och de tas därför inte upp i översiktsplanen.
Förnyelsebar energi: Solenergi och biogassatsning bör behandlas i planen.	Texten i kap 14 kompletteras.
Biltrafik: Minska samtliga bilresor - inte bara de korta	Ordet korta tas bort i kap 9.
Strategi för näringsämnenas kretslopp: Komplettera kap 10 Rent Vatten med en långsiktig strategi för hur man kan sluta näringsämnenas	Detta är en del i det hållbarhetsperspektiv som översiktsplanen grundas på. Det är inte möjligt att

kretslopp.	redovisa specifika strategier i översiktsplanen.
Landsbygd: En levande landsbygd där även mindre tätorter har en väl utbyggd samhällsservice som skola, sjukvård m.m.	Synpunkten noteras.
Jordbruksmark: Planera för dagens o morgondagens samhälle m lokal produktion av mat (kartläggning av jordbruksmark).	Synpunkten noteras. Brukad åkermark framgår av planeringsunderlag och finns redovisat som markanvändning.
Grovavfall: Åtgärder behövs för att minska den ökande mängden grovavfall i Falun.	Detta behandlas inte i översiktsplanen.
Beteendeförändringar: Insatser behövs för att förändra konsumtion i hållbar riktning	Synpunkten noteras. Kap 2 kompletteras med en punkt om betydelsen av beteendeförändringar.
Genomförande: Det saknas en handlingsplan, dvs. inget om vem gör vad och när? (borde finnas olika typer av riktlinjer såsom ”får inte göra”, ”kan göra” och ”ska göra”)	Kap 23, Genomförande, utvecklas. Det kommer att framgå på vilka sätt kommunerna avser att arbeta vidare för att uppnå de planeringsinriktningar som relaterar till den fortsatta, rullande översiktsplanering. Däremot är det ett medvetet val att inte ställa upp några ”mål” i översiktsplanen, då sådana redan tidigare har uttryckts och antagits av respektive kommunfullmäktige i båda kommunerna i en rad av de planeringsunderlag som planen tar sin utgångspunkt i. Därför redovisas det inte ansvar för några mål eller hur de ska följas upp.
Uppföljning: En ÖP måste förankras väl med reell dialog under planeringsfas men även senare under genomförande o uppföljning. För att kunna följa upp behövs handlingsplan, indikatorer för vad som ska följas upp, att detta sker utförligt o med regelbundenhet, en gång per år, miljö kvalitetsmålen måste särskilt beaktas och följas upp.	I det fortsatta arbetet med den rullande översiktsplaneringen kommer avstämningar att behöva göras med tätare intervall än vart 4:e år då en aktualitetsförklaring av översiktsplanen ska göras av fullmäktige. I kap 23 om genomförande föreslås att den gemensamma politiska styrgruppen ges fortsatt uppdrag att leda arbetet med den rullande översiktsplaneringen. Årliga avstämningar med styrgruppen kan vara ett lämpligt sätt att bedriva arbetet. Däremot är det ett medvetet val att inte ställa upp några ”mål” i översiktsplanen, då sådana redan tidigare har uttryckts och antagits av respektive kommunfullmäktige i en rad av de planeringsunderlag som planen tar sin utgångspunkt i. Därför redovisas det inte någon ansvarsfördelning för mål eller hur de ska följas upp i översiktsplanen.
Borlänge kommun	
Alliansen (Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Moderata samlingspartiet)	Kommentar
Översiktsplanen staplar problem och hinder för att nuvarande Borlängebor och potentiella sådana ska vilja bygga och bo i kommunen. Det är inte sådana utmaningar vi ska ge oss själva utan ge människor mer frihet att bygga och bo i vår kommun.	Synpunkten noteras.
Vi ska eftersträva bra boendeklimat och ett bra företagsklimat. Det är boendet som ger skattekraft och möjligheterna att säkerställa kommunens inkomster och i förlängningen säkra välfärden. Boende har alltså hög prioritet. Människor är olika och har olika preferenser. Vi ska kunna erbjuda bra alternativ till alla.	Detta överensstämmer med översiktsplanens intentioner.

<p>Markanvändning: Översiktsplanen är för restriktiv i markanvändning i allmänhet och nära sjöar i synnerhet. Det ska finnas möjligheter att bo både i tätort och på landsbygd, gärna sjönära. Människors frihet att bygga utifrån sina behov och önskemål måste stärkas.</p>	<p>Översiktsplanens utgår från det som är reglerat i miljöbalken om det generella strandskyddet. Ändringar i lagstiftningen görs av riksdagen. För närvarande pågår det en utredning om strandskyddsreglerna.</p>
<p>Cykelväg Falun-Borlänge: En cykelväg på schaktet för vatten och fjärrvärme kulverten mellan Falun och Borlänge kan stärka sammanhållningen.</p>	<p>En cykelväg på ny vattenledning mellan Falun och Borlänge innebär en sträckning med stora höjdskillnader. I översiktsplanen föreslås tre andra alternativa vägar.</p>
<p>Kulturmiljövärden: Kulturmiljövärdena är viktiga för våra kommuner. De skall värnas på ett sätt som gör det möjligt att fortsätta bo och verka där. Vårt kulturarv ska göras levande och vara en del av vår bygds utveckling</p>	<p>Detta överensstämmer med översiktsplanens intentioner.</p>
<p>IT-infrastruktur: Nämns inget om hur en väl utvecklad IT-infrastruktur kan minska transporterna och vidmakthålla boende utanför tätorterna.</p>	<p>Detta står i kap 9.9.</p>
<p>Mineralbrytning: Hur de omfattande mineralfyndigheter som finns i de bägge kommunerna kan påverka markanvändningen i händelse av att inmutad mark används för brytning nämns inte.</p>	<p>De få bearbetningskoncessioner som finns redovisas i kap 17. Det är inte realistiskt att inom översiktsplanens tidplan utreda detta.</p>
<p>Handel: Vi ser problem idag både i Borlänge och Falu centrum att behålla en attraktiv stadskärna när annan handel etableras utanför stadskärnorna. Frågan man måste ställa sig i ett längre perspektiv är hur vi ska behålla en attraktiv stadskärna i både Borlänge och Falun. Det är kanske mer bostäder och annan service till boende i stadskärnorna som kommer att dominera stadsbilden framöver. Planen väjer för denna fråga.</p>	<p>Den viktigaste bebyggelsestrategin för de två städerna är att förtäta i centrumlägen. Hur det ska göras och avvägas mot andra intressen kommer att kunna utvecklas i de nya fördjupade översiktsplaner för tätorterna som föreslås. I kapitel 6 framgår det att handeln i stadskärnorna ska integreras med annan service, aktiviteter och boende.</p>
<p>Runn: Runnområdets sjöar och sjösystem som främst ett fritidsområde är kanske inte den viktigaste funktionen för de som bor och verkar i dessa områden. Det är kanske främst möjligheterna att fortsätta att kunna bo och verka i dessa områden som är en viktig utgångspunkt för att regionen och bygden ska vara levande och attraktiv som boendeort. Planen bör i större utsträckning peka på områdenas strategiskt viktiga belägenhet just som bosättningsmöjlighet.</p> <p>Vi vill göra det möjligt för markägare i större utsträckning få anlägga bryggor och badplatser. Då kan allmänheten i större utsträckning angöra och utnyttja potentialen i sjösystemen både för bad och båtliv.</p>	<p>Översiktsplanen kompletteras med områden för bebyggelseutveckling samt med LIS-områden där enskilda initiativ som t.ex. boende, bryggor kan tillåtas. I översiktsplanen föreslås att en fördjupad översiktsplan för Runn tas fram för att djupare behandla markanvändning för boende och friluftliv.</p>
<p>Förtätning: Grönområden, parker och stråk är viktiga särskilt i stadsmiljön. Planen problematiserar inte det faktum att den samtidigt förespråkar förtätning av bebyggelse i stadskärnan. Detta leder rimligtvis till att grönområden blir färre och boendemiljöerna mindre attraktiva.</p>	<p>Texten i kap 2 utvecklas.</p>
<p>Kollektivtrafik: Här bör nämnas de möjligheter som</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>

ny kollektivtrafiklagstiftning ger trafikföretagen att erbjuda kommersiell kollektivtrafik.	
Även anropsstyrd kollektivtrafik för landsbygden kan vara ett sätt att öka utbudet till en begränsad kostnad.	Texten i kap 9 kompletteras.
<p>LIS-områden: Vi behöver skapa många fler LIS-områden än vad som anges. Landsbygden är en stor tillgång i våra kommuner och kan göras än mer attraktiv för inflyttning genom att ge möjligheter att bygga sjönära både för olika boendeformer, flerbostadshus och villor. Ösjön-Runn är också ett viktigt område.</p> <p>Liljan är ett exempel på ett område att peka ut som ett gemensamt LIS-område mellan Borlänge och Falun. Här skulle fina bostadsområden efter bergsslutningarna kunna anläggas när järnvägen flyttas.</p> <p>Sträckan vid Storsten utefter Ösjön borde omfattas. Läget mellan Torsång och Ornäs med ny cykelväg anlagd innebär en oerhörd potential för nya bostäder.</p> <p>Sunnanö är ytterligare ett exempel på möjligt LIS-område. Där finns stränder både mot Runn och Ösjön.</p> <p>Finnäset kan vara ytterligare ett annat område att LIS-märka som ett ställe dessutom mellan Falu och Borlänge kommun.</p>	De LIS-områden som redovisas i översiktsplanen innebär en möjlighet till ytterligare ett särskilt skäl att få prövat vid dispensansökan eller vid upphävande av strandskyddet inom detaljplanering. Det föreslås i utställningshandlingen ett antal LIS-områden vid Runn, dels för möjliga bostadskompletteringar och dels för friluftslivsanläggningar. Det föreslås också att en fördjupad översiktsplan ska upprättas för Runn med omgivning. Först i ett sådant mer fördjupad uppdrag är det möjligt att ta ställning till anspråk om bostadsområden. Ett sådant arbete kan också väcka behovet av att det görs ett nytt tematiskt tillägg (om LIS-områden) till den då aktuella kommuntäckande översiktsplanen.
Ett mycket stort område utanför Borlänge tätort anges som zon definierad som tätort vilket försvårar möjligheterna att peka ut LIS områden i tex Ösjön. Zonmarkeringen bör därför inte omfatta större område än den verkliga tätorten (gulmarkerat).	Avsikten med zonen var att det innanför den skulle användas andra särskilda skäl för eventuella strandskydds-dispenser/upphävanden av strandskyddet inom detaljplaner än ”landsbygdsutveckling i strandnära lägen”. Med hänvisning till synpunkter i Länsstyrelsens yttrande utgår zonerna i utställningshandlingen.
Översvämningsrisk: Falu och Borlänge kommun tillämpat olika regler för bygghöjder men att dessa nu ska gå över till samma höjdsystem, RH 2000. Vad detta innebär ur samhällsekonomisk kostnad i skillnad framgår inte av förslaget. En kostnad/nytta-analys behövs därför som beslutsunderlag.	Besluten att övergå till samma höjdsystem är inte en fråga för översiktsplanen och har ingenting med vilken lägsta golvnivå (bygghöjd) som tillämpas att göra. I översiktsplanen föreslås att kommunerna ska tillämpa samma lägsta golvnivå utifrån ett gemensamt synsätt på översvämningsriskerna. Översiktsplanen ska enligt plan- och bygglagen hantera sådana riskfrågor. Eventuella kostnader hanteras inte i översiktsplanen.
Förorenade områden: Det saknas i planen en karta över förorenade områden i Borlänge. Det hänvisas till MIFO-databasen. Oklart vad detta är och hur allmänheten kan ta del av denna.	Texten i kap 13 utvecklas så att situationen i båda kommunerna beskrivs likvärdigt. På länsstyrelsens webbplats finns rapporter över branschspecifika inventeringar av förorenade områden
Centerpartiet (gemensamt med Falun)	Kommentar
Se Falu kommun sid X	
Vänsterpartiet	Kommentar
Planen har en hög ambitionsnivå och mycket bra o h innehållsrika texter. Men det finns också frågeställningar och ambitioner som saknas eller uttryck som bör förklaras eller fördjupas.	Synpunkten noteras.
Omställning till hållbart samhälle: Uttrycket ”våga	Översiktsplanen är ett styrande dokument och verktyg

<p>gå före” riskerar att bli en floskel om det i uttrycket bara blir att handla om mer av allt. Vi ser snarare att ”våga gå före” innebär ansvar för en ekologisk och social utveckling. Att lägga ner Dala-Airport, diskutera minskad arbetstid, våga ta upp en kommunsammanslagning eller initiera olika projekt gällande solcellsanvändning/utnyttjande vore kanske ett sätt att ”våga gå före”?</p> <p>Det måste bli tydligare med kommunernas ansvar för individerna i samhället och att en samhällsplanering måste utgå ifrån att alla i samhället ska vara delaktiga.</p> <p>Tyvärr betonas inte detta tillräckligt i dagsläget</p>	<p>på lokal regional nivå. Men den speglar också det som är politiskt och praktiskt möjligt utifrån nationella och internationella lagar, regler och politiska överenskommelser. Som beskrivs i planens 2 kap är ansvaret lokalt och globalt, på ledarnivå men också att kommuninvånare ges kunskap och insikt att ta kloka egna beslut. Det vill säga att medborgare påverkar sina ledare till klokare beslut genom att själva välja en annan väg. Kapitel 2 utvecklas om hållbar utveckling och framtidsbilden kompletteras.</p>
<p>Vi saknar strategiska funderingar kring ökad återanvändning/byteshandel av varor/prylar i kommunerna. Nyproduktion och tillväxtfundamentalism är knappast faktorer som alltid känns ekologiskt eller miljömässigt tilltalande.</p>	<p>Kap 2 kompletteras med en punkt om betydelsen av beteendeförändringar.</p>
<p>Runn: Sjön Runn lyfts fram som en framtida resurs med stor utvecklingspotential. Vi vill påminna om Runns litenhet och känslighet när det exempelvis handlar om större fritidsbåtar, större antal fritidsbåtar och alltför många boende kring sjön. ”Rättigheten” att vara på sjön måste balanseras med riskerna när det gäller exempelvis oljespill från båtmotorer och hantering av latriner och sopor.</p>	<p>I översiktsplanen föreslås att dels en fördjupad översiktsplan tas fram, dels en utvecklingsplan för Runn. Syftet med planerna är att hantera konflikter och möjligheter så att en hållbar utveckling för Runn kan åstadkommas.</p>
<p>Dalälven: Vi saknar Dalälven i översiktsplanen, som en ”sjönära” och central tillgång genom Borlänge.</p>	<p>Dalälven nämns i kap 7.1.</p>
<p>Näringslivsutveckling: Näringslivet bör stå för näringslivsutvecklingen och resurshanteringen kring det begreppet. Kommunernas roll bör tonas ner när det gäller insatser riktade mot näringslivet, framförallt i tider där vi har resurs – och kvalitetsproblem inom kärnverksamheterna. Företagslotsar eller guider, är nog den ambitionsnivå som bör gälla framåt. Näringslivsaktörer som kan dra nytta av varandra hittar samarbetsformer utan kommunens inblandning.</p> <p>Kommunerna måste vara villiga att satsa på omställning för att uppnå en starkare syn på hållbarhet. Och där finns det massor av arbetstillfällen och näringslivsutveckling.</p>	<p>Synpunkten noteras och överlämnas till kommunernas näringslivsenheter. Båda kommunerna har funktioner för företagslots.</p>
<p>Landsbygden: Offentlig närvaro och service i kommunernas landsbygdsdelar och större byar är både ett konkurrensmedel och en skyldighet gentemot skattebetalarna. Vi tror att den tätortsnära landsbygden har en stor möjlighet att locka till sig nya Falu – och/eller Borlängebor.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Kollektivtrafik: Tillgängligheten avgör kollektivtrafikens attraktionskraft. Här bör prisbilden finnas med som en faktor. Riktade insatser med exempelvis avgiftsfria bussresor för grundskola – och gymnasieelever bör finnas med som en ambition.</p>	<p>Texten i kap 9 kompletteras med att det är en ambition att FalunBorlänge ska ses som ett gemensamt sammanhållet kollektivtrafiksystem. Det är dock kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik som beslutar om prissättningen. Synpunkterna framförs till dem.</p>
<p>Vi önskar också tydligare ambitioner när det gäller</p>	<p>Det är kollektivtrafikmyndighetens uppgift att utveckla</p>

pendeltågstrafik mellan städerna. Det skulle möjligen påskynda processen för ett dubbelspår mellan Borlänge – Falun.	pendeltågstrafiken i Dalarna. FalunBorlänge kommer dock att genom sin representation i myndigheten påtala nödvändigheten av att utveckla pendeltågstrafiken inom länet. Texten om pendeltågstrafik utvecklas i kap 9.
Strandskydd: Strandskyddet och reglerna som hör till strandskydd är viktiga beståndsdelar, både ur ett miljöperspektiv, men också när det gäller tillgänglighet för alla som inte äger sjönära mark. Vi förordar stor restriktivitet när det gäller bygglov i strandnära lägen. När olika kriterier ändå har uppfyllts skulle vi önska en ökad ambition gällande flerfamiljshus/hyresrätter i anslutning till exempelvis Runn.	Synpunkten noteras.
Omsorg för alla	Kommentar
Äntligen en översiktsplan för FalunBorlänge. Nu ges möjligheter för en genomgripande diskussion om framtidens FalunBorlänge.	Synpunkten noteras.
Framtidsbilden. Framtidsbilden rymmer många värdeord som är svåra att placera in i ÖP:ns planerings och genomförande.	Synpunkten noteras.
Omställning till hållbart samhälle: När ska processen börja? Vad ska ställas om? Hur långt är långsiktigt? Och hur länge skall det hålla? Vilka kan, får, vågar gå före? Före vilka andra? Först?	
Men det vore på sin plats att, samlad i början (Framtidsbilden), ta upp vad aktuell samlad forskning säger om vad mänskligheten har att vänta av framtiden med den resursförbrukningstakt som sker på land och i hav och sjöar. Samt den förorening, förgiftning och utsläpp av näringsämnen o växthusdrivande gaser som sker till land, luft och atmosfär. Att detta medför klimatförändringar, resursknapphet inom skilda områden och minskning av den biologiska mångfalden.	Det är tyvärr inte möjligt att ha en uttömmande redovisning av klimatförändringen och andra hot mot vår livsmiljö i översiktsplanen. I kap 2 och kap 14 behandlas detta översiktligt, som utgångspunkt för översiktsplanens ställningstaganden.

Intresseorganisationer, föreningar och större markägare

Bergslagsdiagonalen och Partnerskap E16	Kommentar
Regional utveckling är starkt beroende av fungerande infrastruktur och logistik. Här har FalunBorlänge en central och viktig roll som nod och motor för utvecklingen, där export- och turismnäringen tillhör landets främsta. I dessa frågor har därför de båda Partnerskapen ett mycket nära samarbete med nybildade MellanSveriges LogistikNav - Gävle-Borlänge.	Synpunkten noteras
De båda Partnerskapen vill därför att översiktsplanen tydligt värnar om och markerar riksintresset av ett fungerande infrastrukturellt nav i FalunBorlänge. För några transportslag är detta väl tillgodosett, såsom Dala Airport för flygtrafiken och de två resecentrum som utvecklas i Borlänge och Falun för buss- och järnvägstrafiken. För järnvägstransporterna är givetvis också riksbangården i Borlänge oerhört viktig som en	Detta kommer att behandlas i kommande fördjupad översiktsplan för tätorten som blir nästa steg i den rullande översiktsplaneringen.

<p>av Sveriges fyra riksbangårdar.</p> <p>Vad som dock idag får anses undermåligt tillgodosett i FalunBorlänge är navfunktionerna för utvecklingen av den intermodala trafiken, d v s omlastningen mellan de olika transportslagen. Översiktsplanen måste därför tydligt garantera mark och andra förutsättningar för dels utbyggnaden av en framtida kombiterminal i Borlänge, men även som i andra större logistiknav, t ex Örebro, ett fungerande Truck Stop för de omfattande lastbilstransporterna i ett fungerande transportnav FalunBorlänge.</p>	
<p>Bergvik Skog</p>	<p>Kommentar</p>
<p>LIS-områden: Nuvarande strandsskyddslagstiftning med i princip inga dispensmöjligheter gör att kommunen måste vara mycket mer detaljerad i analysen av var LIS-områden lämpligen bör läggas ut så att man inte missar möjligheten att kunna stödja utveckling av sådana platsen genom att kunna tillåta kompletteringsbebyggelse på enstaka eller mindre antal tomter. Ett antagande av planen så som förslaget nu ser ut innebär därför att möjligheten till komplementbebyggelse inom 100 meter från vatten i princip tas bort i hela kommunen med undantag för de områden som pekas ut som LIS-områden. Vi bedömer att detta knappast är en konsekvens som överensstämmer med kommunens egen vilja. Översiktsplanen bör inte antas innan en mer fördjupad analys av LIS-områden genomförts och inarbetats i planen.</p>	<p>Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del av LIS-områdena besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden eller fördjupa analysen inom den tidplan som gäller. I fortsatt rullande översiktsplanering finns det möjlighet att göra omtag i form av tematiskt tillägg (om LIS-områden) till den då aktuella kommuntäckande översiktsplanen.</p>
<p>Vi föreslår lämpliga LIS-områden på vår mark i Linghed (norra viken av sjön Lingan), Grönbo vid Stora Aspan, östra delen av Bergsgården och Finnäset. (Kartor bifogas)</p>	<p>LIS-områden finns för vissa av dessa områden i utställningshandlingen. För de andra förslagen krävs ytterligare motivering och analys, bland annat i relation till värden i världsarvslandskapet. Se vidare kommentaren ovan. Texten i kapitel 11 utvecklas, bland annat med avseende på hur strandskyddet bör bedömas i mindre tätorter.</p>
<p>Herrgårdsön i Linghed föreslås som LIS-område i samrådsförslaget. Bosättning på ön bedömer vi vara till gagn så väl för bygden som landskapsbilden.</p>	<p>Synpunkten noteras</p>
<p>Dala Active Skaters</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Dala Active Skaters, FalunBorlänge-föreningen som bedriver verksamhet inom långfärdsskridskoåkning och inlines ser en stor möjlighet att runt Runn skapa ett rekreativcentrum som skulle kunna bli vida känt i hela Europa som platsen för en "aktiv semester" året runt som också skulle kunna utveckla turismnäringen. De föreslagna åtgärderna i planen är bra, men en vision saknas.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Skapa en aktiv Runns Intresseförening som tar ett samlat grepp om alla föreningar som har ett intresse av att Runn och området däromkring utvecklas. Idag spretar insatserna för mycket och den förening som skriker högst får kommunernas intresse för visst ekonomiskt stöd i olika projektinsatser av mer kortsiktig natur. Vi kan tänka oss att starta en sådan förening om ansvariga politiker vill ha en motpart att</p>	<p>I översiktsplanen föreslås att en utvecklingsplan för Runn ska tas fram för att samordna de insatser som behövs för att utveckla Runn. I arbetet med utvecklingsplanen skulle det vara bra med en förening som samlar de intressenter som finns.</p>

diskutera strategiska frågor om Runns utveckling med.	
Etablera ett tätare samarbete mellan en sådan intresseförening, Visitororganisationen som är kommunernas förlängda arm i Runnfrågan och FalunBorlänge Näringsliv. Vi inom föreningarna har idéerna och drivkraften att hitta på olika friluftaktiviteter, Visitororganen har förmågan och medlen från kommunerna att marknadsföra och sprida budskapet om det vi vill åstadkomma och i slutändan behövs det entreprenörsanda för att ordna alla faciliteter för besökare som vill ha en aktiv vistelse runt Runn	Detta är avsikten med utvecklingsplanen.
Skapa olika säkra motionsslingor lämpliga för cykel, inlines, rullskidor och löpning i anslutning till Runn och gör en karta över hela Runnområdet som visar detta. Längs cykelvägarna finns då såklart rastplatser, boendemöjligheter, matställen, bad m.m. som drivs av olika näringsidkare.	I översiktsplanen kommer också att föreslås att en fördjupad översiktsplan tas fram där markanvändningen klarläggs. Där kan lokalisering av boendemöjligheter, cykelvägar och löparbanor mm. diskuteras.
Dala Energiförening	Kommentar
Några av de viktigaste framtidsfrågorna för regionen är att klimatet stabiliseras och att koldioxidutsläppen begränsas. Kommunerna FalunBorlänge har ett stort ansvar för att möjliggöra och underlätta en sådan omställning. Det gäller att skyndsamt minimera energiförbrukningen och att fasa ut de fossilbaserade transporterna.	Översiktsplanen är ett av flera medel för att åstadkomma en omställning.
För Faluns del kan en enkel åtgärd vara att anlägga två stora infartsparkeringar. Lämpliga områden är slagghögarna vid den tidigare svavelsyrafabriken och område vid Myran, mitt emot Högskolan i Falun. Parkeringarna bör förses med tak av solceller som, utöver att de skyddar bilarna från regn och snö, producerar solel och möjliggör laddning av elbilar. Båda områdena har tillgång till bra kollektivtrafik. Projektet skulle delvis kunna finansieras via andelsägande.	Infartsparkeringar behandlas i de fördjupade översiktsplaner för tätorterna som blir nästa steg i den rullande översiktsplaneringen.
Det finns möjligheten att köpa andelar i Dala Vindkraft Ekonomisk Förening, DVEF, och därigenom bli ägare till egen vindkraft och "egenproducerad" el.	
Angeläget att dagens fossilberoende jordbruk ersätts av något som är mer hållbart inför framtiden. Förutsättningarna för livsmedelsproduktion inom landet måste förbättras. Att endast 50 procent av våra livsmedel idag produceras inom landet, gör landet och vår region oerhört sårbara. Dessutom behöver jordbruksmarker reserveras och bevaras för odling av biogrödor för framställning av biogas och biodiesel. På jordbruksmarkerna skulle även näringsrika rötresten kunna spridas.	I översiktsplanen sägs att jordbruksmark ska bevaras. Hur jordbruket bedrivs hanteras inte i översiktsplanen.
Elöverkänsligas förening i Dalarna	Kommentar
Översiktsplanen saknar ofta de funktionsnedsattas	Synpunkten noteras.

perspektiv vad gäller elektromagnetisk strålning.	
Olika förslag ges på formuleringar och tillägg för att lyfta fram problem med och hänsyn till elöverkänslighet.	Synpunkterna noteras.
Fortum	Kommentar
Vi vill uppmärksamma att nya ledningar förmodligen måste dras fram till de föreslagna vindkraftsområdena.	Synpunkten noteras.
I mark- och vattenanvändningskartan finns inte kraftledningarna utritade inne i tätorterna Borlänge och Falun. Vi vill påpeka att de anläggningar vi har inne i städerna finns och kommer att behållas. I kartan över stora opåverkade områden finns däremot ledningarna med i städerna men här saknas ledningar i Falun tätort. Vi vill att dessa läggs till så att det inte blir några missförstånd.	Kartorna justeras.
Friluftsförbundet Runnskrinnarna	Kommentar
Planen har en bra inriktning när det gäller att värna friluftslivet även för framtiden. Men vi vill understryka vikten av att strandskyddet verkligen beaktas i framtiden och att exploatering av stränder undviks. Speciellt Runns sjösystem, som redan idag är exploaterat i stor utsträckning. För friluftslivet är det av största vikt att det går att bedriva paddling och skridskoåkning på våra sjöar även i framtiden.	Synpunkten noteras. I översiktsplanen föreslås att en fördjupad översiktsplan för Runn tas fram där frågor om strandskydd och bebyggelse kan utredas vidare.
Tätortsnära skog och parker är också mycket viktigt. Inte minst för spontana barnaktiviteter. Gärna områden där det är lite spännande att göra cykelbanor för MTB/BMX, finns nedfallna träd, bäckar etc.	Detta är i överensstämmelse med översiktsplanen. Cykelbanor mm behandlas inte i översiktsplanen utan i mer detaljerade planer.
Lantbrukarnas riksförbund	Kommentar
En gemensam översiktsplan för de båda kommunerna är en bra förutsättning för gemensam syn på plan- och markfrågor i kommunerna.	Synpunkten noteras.
Planen är ganska koncentrerad kring tätorterna och området däremellan. Man får inte glömma bort områdena i kommunernas ytterområden och att där skapa förutsättningar för företagande på landsbygden. Skrivningen i kap 2.7 tar upp detta. Även samråd med intilliggande kommuner i kommunernas ytterområden är viktigt t.ex. i fråga om utveckling av naturturism såsom vandringsleder, ridleder, skoterleder etc.	Synpunkten noteras
Jordbruksmarken är en ändlig resurs. Stor del av Borlänge tätort och industriområden ligger på före detta jordbruksmark. Vi vill se en tydligare skrivning om att åkermark inte ska exploateras, detta kopplat till miljöbalken 3kap § 4: Vem sätter gränsen och var går gränsen för "väsentliga samhällsintressen"?	Det framgår i avsnittet om bebyggelseutveckling i kap 3 vad som gäller enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelse. Prövningen av var gränsen går kan inte läggas fast i översiktsplanen som inte är juridiskt bindande utan sker vid beslut i enskilda ärenden. Översiktsplanen föreslår inte några tillkommande planerade bebyggelseområden på jordbruksmark utanför tätorterna.
Aktivt brukande av åkermarken är en förutsättning för det attraktiva odlingslandskapet som alla vill ha. Företagande inom jordbruk är till skillnad från annat	Texten förtydligas i kapitel 3.

företagande bundet till platsen där odlingsmarken ligger. Jordbruksföretagande innebär också ofrånkomligen viss påverkan och ibland olägenhet i form av gödselhantering och andra transporter med skrymmande fordon. Detta bör tas med i planering av såväl bostadsområden som vägar.	
Bygglov: Samspelet mellan kulturmiljöerna, odlingsmarken och bebyggelsen är värdefullt att bevara särskilt i de mindre byarna i kommunerna. Vi vill vara remissinstans på tidigt stadium även i fråga om enstaka bygglov för bostäder i byarna.	Kommunerna följer plan- och bygglagens regler om hörande av sakägarna vid bygglov. Önskemålet om att LRF vill vara remissinstans har framförts till respektive enhet som ansvarar för bygglovhantering.
Kommunikationer: Framkomlighet för stora och breda fordon och tillgänglighet till vägar måste tillgodoses för jordbrukets transporter och arbetsmaskiner. Viktigt att detta beaktas t.ex. vid montering av hastighetsreglerande trafik hinder eller ombyggnad av vägar. Vi vill vara remissinstans i alla sådana ärenden.	Synpunkten noteras och vidarebefordras till Falu kommuns trafik- och fritidsförvaltning, Borlänge Energi och Trafikverket.
Vatten: Vid planering av vattentäkter och vattenskyddsområden vill vi vara remissinstans.	Synpunkten noteras och förmedlas till Falu Energi och Vatten, Borlänge Energi och Lennheden Vatten AB.
Dagvatten: Större vägar, bebyggda områden, industriområden och andra hårdgjorda ytor ger vid nederbörd avsevärt större vattenmängder under kort tid än vad dikningsföretagen är anpassade till. Vi vill understryka vikten av att ha koll på detta vid ombyggnader och exploatering.	Synpunkten noteras. De större regnmängder som klimatförändringen get upphov till innebär att dagvattenhanteringen måste ses över. Detta nämns bl.a. i kap 13.
Strandskydd: Tillämpningen av regler för strandskyddet bör ha en flexibel tillämpning särskilt mot mindre vattendrag. Definition av strand behöver preciseras, vattenflöde etc. Strikt tillämpning av precisa avstånd kan vara hämmande för utveckling av boende företagande på landsbygden.	Synpunkten noteras.
Vindkraft: Inom kommunerna finns områden med goda förutsättningar för vindkraft särskilt i norra delarna av Falu kommun. Vindkraft är ett intrång i landskapet och markanvändningen med också en möjlighet till utveckling av företagande på landsbygden.	Synpunkten noteras.
Framdragning av ledningar bör i största möjliga utsträckning göras markförlagd. Planering av vägar till vindkraftsanläggningar bör ske i samverkan med markägare och skogsbrukare.	Synpunkten noteras. Det finns en riktlinje i kap. 12 om att hänsyn ska tas vid tillkommande dragning av elkabel och vägar. Hur det görs avgörs i etableringsärenden där samverkan bör ske.
Naturskyddsföreningen Falun och Borlänge och Omställning Falun	
Naturskyddsföreningens kretsar i Falun och Borlänge har med intresse tagit del av innehållet iden föreslagna översiktsplanen. Föreningen har sedan hösten 2012 haft en grupp som arbetat med att förbereda ett remissvar. Under samråd tiden ordnade föreningen ett offentligt dialogmöte där ca 35 personer deltog och gav sina synpunkter. Bidrag har också lämnats från enskilda medlemmar och från personer engagerade i nätverket Omställning Falun.	

<p>Övergripande synpunkter: Översiktsplanen ger dessvärre inte bilden av några stora utmaningar i framtiden. Istället får läsaren föreställningen att utvecklingen kan fortsätta ungefär som hittills med en del smärre justeringar.</p> <p>Naturskyddsföreningen stöder till vissa delar översiktsplanens inriktning. Tanken om en sammanhållen, tvåkärnig stadsregion, där städerna förtätas och eventuell ny bebyggelse företrädesvis planeras i stråket mellan städerna, är bra. Att undvika spridd bebyggelse och att främst komplettera städerna i effektiva kollektivtrafikstråk ger möjlighet att effektivt nyttja befintlig service och infrastruktur och gynnar kollektivt resande. Vidare uttrycker översiktsplanen vikten av ”närhet mellan bostäder, skola, arbete och service”, den anger att gång- och cykeltrafik ska prioriteras samt att en blandning av upplåtelseformer inom bostadsområdena ska eftersträvas. Dessa inriktningar är förtjänstfulla och har potential att ge ett minskat bilberoende, ökad fysisk aktivitet och ökad social sammanhållning.</p> <p>Naturskyddsföreningen har ytterligare förslag till förbättringar av ovanstående strategier (se främst avsnitt 9, Hållbara kommunikationer).</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>Den största bristen i översiktsplanen är att omvärldsanalysen är otillräcklig. Om ett så här viktigt framtidsdokument vilar på en otillräcklig omvärldsanalys är risken för felaktiga slutsatser och prioriteringar stor.</p> <p>Vi föreslår: Att en utökad omvärldsanalys görs, särskilt med en fördjupad beskrivning av effekterna av ett förändrat klimat, förlusten av biologisk mångfald och överutnyttjade ekosystem samt minskade tillgångar av viktiga resurser som lättåtkomlig olja och fosfor.</p>	<p>Synpunkterna noteras. Översiktsplanen hänvisar till underlag där fördjupad kunskap kan hämtas, t ex FN:s klimatpanel och Boverkets Vision 2025. Kap 2 uppdateras utifrån klimatpanelens senaste rapport i september 2013.</p> <p>Översiktsplanen är ett styrande dokument och ett verktyg på lokal regional nivå. Men den speglar också det som är politiskt och praktiskt möjligt utifrån nationella och internationella lagar, regler och politiska överenskommelser. Som beskrivs i planens 2 kap är ansvaret lokalt och globalt, på ledarnivå men också att kommuninvånare ges kunskap och insikt att ta kloka egna beslut. Det vill säga att medborgare påverkar sina ledare till klokare beslut genom att själva välja en annan väg.</p>
<p>- Att ett globalt och konsumtionsbaserat perspektiv används för att beskriva hur vårt sätt att leva och organisera samhället påverkar miljötillståndet på planeten, och vilka typer av förändringar som behövs för att nå hållbarhet.</p>	<p>Synpunkten noteras. Översiktsplanen löser inte globala problem men pekar på lokala lösningar och en samhällsplanering som underlättar att de små stegen tas i rätt riktning.</p>
<p>- Att det skapas en beredskap för att möta framtida humanitära och ekonomiska kriser i vår omvärld.</p>	<p>Synpunkten noteras. Att skapa beredskap för framtida kriser görs bäst i en kontinuerlig, rullande planering där ny kunskap successivt tillförs processen. Så gäller t ex klimatanpassningsåtgärder. Översiktsplanen kan vägleda och avväga på en övergripande nivå när motstående intressen finns.</p>
<p>- Att översiktsplanen tar ställning - i de fall så är möjligt - till vilka intressen som generellt sett ska ges företräde där det finns tydliga målkonflikter.</p>	<p>Synpunkten noteras. Vissa målkonflikter redovisas tydligare i respektive kapitel. Andra utgår och kommer istället att kunna fördjupas i den efterföljande rullande översiktsplaneringen eller i de fördjupade</p>

	översiktsplaner som föreslås i genomförandekapitlet.
-Att tidsplanen för när översiktsplanen ska antas skjuts framåt i tiden, för att ge tid att göra en fördjupad omvärldsanalys och att inleda samarbetet med länsstyrelsen kring klimatanpassning.	Synpunkten noteras. Avsikten med den gemensamma översiktsplanen för FalunBorlänge är att de två kommunerna ska få fram aktuella, kommundäckande översiktsplaner på en gemensam nivå och för de frågor som i uppdraget bedömts som viktiga att hantera gemensamt. Denna översiktsplan kommer sedan att följas upp, utvecklas och fördjupas i en rullande översiktsplaneprocess. Tidplanen är satt för att översiktsplanen ska kunna antas av respektive kommunfullmäktige under denna mandatperiod.
- Att den nya översiktsplanen blir föremål för årlig översyn och uppföljning, och att det utvecklas former för en bredare medborgardialog för denna årliga uppföljning.	I det fortsatta arbetet med den rullande översiktsplaneringen kommer avstämningar att behöva göras med tätare intervall än vart 4:e år då en aktualitetsförklaring av översiktsplanen ska göras av fullmäktige. I kap 23 om genomförande föreslås att den gemensamma politiska styrgruppen ges fortsatt uppdrag att leda arbetet med den rullande översiktsplaneringen. Årliga avstämningar med styrgruppen kan vara ett lämpligt sätt att bedriva arbetet. Däremot är det ett medvetet val att inte ställa upp några ”mål” i översiktsplanen, då sådana redan tidigare har uttryckts och antagits av respektive kommunfullmäktige i en rad av de planeringsunderlag som planen tar sin utgångspunkt i. Därför redovisas det inte ansvarsfördelning för mål eller hur de ska följas upp i översiktsplanen. Formerna för medborgardialoger utvecklas kontinuerligt. I Falun har ett särskilt demokratiråd bildats som börjat verka under 2013.
Framtidsbilden: Formuleringen om att vara ”aktiva och vågar gå före” stryks ur framtidsbilden och ersätts med en vision (på 20 års sikt) om att ”FalunBorlänge har ställt om så att boende, transporter, mat och annan konsumtion är långsiktigt hållbara och anpassade till planetens begränsningar.”	Framtidsbilden kompletteras med ”Vi har ställt om till ett hållbart samhälle och kommuninvånarna har goda förutsättningar för kloka livsstilsval i miljö- och klimathänseende”. I andra punkter i framtidsbilden betonas hållbar utveckling och nyttjande av lokala resurser. Med resurser avses både naturresurser och mänskliga resurser.
Strategier för hållbar samhällsplanering: I detta avsnitt bör en fördjupad omvärldsanalys höra hemma, den som efterlystes ovan, med särskilt fokus på effekterna av klimatförändringar, förlusten av biologisk mångfald samt en globalt minskade tillgång på viktiga naturresurser.	Synpunkten noteras, se även ovan om utökad omvärldsanalys.
När det gäller den sociala dimensionen av hållbar utveckling vill vi gärna lägga till vikten av att skapa mötesplatser och tillgänglighet till handel, service och annat utbud nära där människor bor. Här kan man också lyfta fram ambitionen om en blandning av upplåtelseformer inom bostadsområdena för att undvika social segregation.	Synpunkterna är viktiga och återfinns på olika ställen i översiktsplanen.
När det gäller den samhällsekonomiska dimensionen bejakar vi inriktningen att satsa på förnybar energi, energieffektiva produktionsmetoder liksom på utbildning av hög kvalitet. Men vi är kritiska till tron att fortsatt ekonomisk tillväxt verkligen går att förena	Synpunkterna noteras.

med minskande miljöbelastning.	
Bebyggelseutveckling och mark- och vattenanvändning: Det vi saknar i avsnittet är framför allt en högre ambitionsnivå när det gäller bevarande av jordbruksmark. Den utveckling vi sett de sista åren, där det i Borlänge exploaterats 20 hektar och i Falun 6 hektar jordbruksmark (siffror från 2006-2010), är oacceptabel.	Det framgår i avsnittet om bebyggelseutveckling i kap 3 vad som gäller enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelse. Prövningen av var gränsen går kan inte läggas fast i översiktsplanen som inte är juridiskt bindande utan sker vid beslut i enskilda ärenden. Översiktsplanen föreslår inte några tillkommande planerade bebyggelseområden på jordbruksmark utanför tätorterna.
Vi föreslår: -Att översiktsplanen beaktar det unika värdet hos jordbruksmark och att exploatering uttryckligen inte tillåts.	Se ovan. Det kommer dock inte att gå att hindra enskilda fastighetsägare som önskar få prövat att bygga på egen mark från att söka förhandsbesked/bygglov. Även om byggnadsnämnderna önskar pröva dessa lov restriktivt när de rör jordbruksmark kan avsteg ibland komma att ske.
-Att kommunerna framhåller alternativ till traditionella avlopp, för att bättre ta till vara på näringsämnen.	Miljönämnderna redovisar vilka enskilda avloppslösningar som finns på marknaden men framhåller inte någon särskilt. Valet av avloppssystem är upp till varje fastighetsägare. Att ställa krav på särskilda kretsloppslösningar är idag inte rimligt eftersom det inte finns något fungerande system för omhändertagande av slutprodukten i regionen.
Att upphandlingar av mat till kommunala inrättningar innehåller tydliga kvalitetskrav angående miljö- och klimateffekter och mänskliga rättigheter förutom gängse krav på själva produkten.	Upphandling av mat eller andra produkter eller tjänster behandlas inte i översiktsplanen.
Socialt perspektiv Vi föreslår: -Att frågan ”vad är ett gott liv?” ställs, med hänvisningar till den evidensbaserade kunskap som finns på området.	Synpunkten noteras
-Att översiktsplanen beskriver vikten av information till, och dialog med, kommuninvånarna kring de stora, globala utmaningar vi står inför.	Detta beskrivs i kap 2.1.
-Att målkonflikter som relaterar till de sociala frågorna tas upp även i detta kapitel.	Synpunkten noteras.
Arbetsmarknad, handel och näringsliv: Vi föreslår: -Att det görs en beskrivning av den miljöbelastning som konsumtionen i kommunerna bidrar till på ett globalt plan.	Översiktsplanen innehåller av utrymmesskäl ett minimum av beskrivningar, utan det hänvisas till olika planeringsunderlag där detta beskrivs.
-Att ”miljödriven ekonomisk tillväxt” definieras, och att det förs ett resonemang kring möjligheterna att minska miljöbelastningen samtidigt som den ekonomiska aktiviteten växer.	Det framgår i översiktsplanen att miljöomställningen är en viktig drivkraft för ekonomisk utveckling tillsammans med skärpta krav. Resonemanget kommer att kunna utvecklas mer i kommunernas tillväxt- och näringslivsprogram. Texten i kap 2 kompletteras med en definition.
-Att det slås fast att fortsatt konventionell tillväxt, med ökad varukonsumtion, inte är hållbar, och att de satsningar som görs istället riktas mot sektorer som tjänster, förnybar energi, grön teknik etc.	Synpunkten noteras
-Att de fördjupade översiktplaner som inrymmer nya externa och halvexterna handelsområden inaktualiseras.	De halvexterna handelsområden som redan är utbyggda påverkas inte av att kommunerna förklarar fördjupade översiktplaner för inaktuella. Det föreslås inte några nya externa eller halvexterna handelsområden i denna

	översiktsplan.
-Att industrimark och handelsplatser inte får etableras på åkermark eller sådan mark som kan komma ifråga för odling.	Se ovan
-Att vilseledande överenskommelser om handel med s.k. skrymmande varor och sällanköpshandel upphör.	Med stöd av plan- och bygglagen kan kommunen i detaljplan reglera om handel ska tillåtas eller ej på en viss plats. Det går också att skilja på skrymmande varor, icke skrymmande varor och livsmedel. ”Sällanköpshandel” är inte ett begrepp i plan- och bygglagen.
Hållbara kommunikationer: Vi föreslår: -Att översiktsplanen tar aktiv ställning mot fortsatt prioritering av biltrafiken.	I översiktsplanen föreslås att transportsystemet utformas så att det blir effektivt att gå, cykla och resa med kollektivtrafiken genom att utrymmen tilldelas dessa transportslag på bilens bekostnad. Det står också att bilresorna ska minska.
-Att det uttrycks en ambition att öka funktionsintegreringen, dvs att ett område har flera olika funktioner tillsammans, som bostäder, näringsverksamhet, handel och annan service, för att öka möjligheterna till aktiv transport. Den nuvarande trenden med ökad funktionsseparering skapar ett ökat bilberoende.	Detta är i enlighet med översiktsplanens intentioner, där den viktigaste strategin för tillkommande bebyggelse är förtätning. Texten i kap 2 kompletteras.
-Att planeringen för ökad cykling även inriktas på resandet utanför städerna, för att möjliggöra cykelresor till och från småorterna på avstånd upp till ca 20 kilometer.	Planen kompletteras med text om cykling utanför de större tätorterna.
-Att den pågående upphandlingen av busstrafiken kompletteras med detaljförhandlingar som säkrar pendlingsmöjligheter för mindre orter som inte ligger längs med huvudstråken, undviker dubblering av tågtrafik på belastade sträckor, och aktivt satsar på ökad bussanvändning.	Frågan hanteras inte i översiktsplanen. Synpunkterna förmedlas till kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik.
-Att effektivisera dagens trafik där tre operatörer tidvis trafikerar samma sträcka med olika biljettsystem, samt att satsa på (åter)invigning av pendeltrafik till Falun och Borlänge från t ex Ornäs och Ryggen.	Det är kollektivtrafikmyndighetens uppgift att utveckla pendeltågstrafiken i Dalarna. FalunBorlänge kommer dock att genom sin representation i myndigheten påtala nödvändigheten av att utveckla pendeltågstrafiken inom länet. Texten i kap 9 om pendeltågstrafik utvecklas.
-Att stödet till lokala flygplatser upphör för att få en övergång till transportmedel som har mindre påverkan på klimatet.	Dala Airport behövs så länge det inte finns tillräckligt bra tågförbindelser till Arlanda/Stockholm. Behovet av flygplatsen är relaterat till Dalabanans utveckling/framtid, och när bra tågförbindelser finns kan flygplatsens betydelse omvärderas.
Klimatanpassning, miljöhänsyn och risker samt energi och klimatpåverkan: Vi föreslår: -Att en framtidsbild baserad på den aktuella klimatforskningen tecknas som utgångspunkt för planeringen. Den innebär ett betydligt mer problematiskt scenario än vad som antagits i regionala och nationella styrdokument.	Framtidsbilden kompletteras.
-Att planen tydliggör behovet av ökad dialog med kommuninvånarna kring följderna av ett förändrat klimat, för att skapa delaktighet i och förståelse för de åtgärder som krävs för att minska vår klimatpåverkan.	Detta beskrivs i kap 2.1.

-Att huvuddragen i kommunernas klimatstrategier beskrivs i översiktsplanen.	Synpunkten noteras. För att översiktsplanen inte ska bli för omfattande hänvisas till befintliga program och strategier. Översiktsplanen ändras inte.
-Att behovet av radikala omställningsåtgärder tydliggörs, och att det föreslås högre ambitioner inom områden där kommunernas mål idag är otillräckliga, t. ex. för energieffektivisering och persontransporter. Översiktsplanen är ett bra tillfälle att höja ambitionerna i klimatarbetet, vi kan inte nöja oss med att hänvisa till tidigare dokument.	Synpunkten noteras. Behovet av omställning behandlas i översiktsplanens kap 2 och 14.
-Att kommunerna omprövar inställningen att jordbrukslandskapet inte ska rymma vindkraftverk.	Översiktsplanen innehåller en rekommendation att medelstora och stora anläggningar inte ska tillåtas i småbrutet odlingslandskap. Mindre anläggningar, kan om det inte finns hinder i det enskilda ärendet, placeras i jordbrukslandskapet.
-Att kommunerna satsar på att producera solex med hjälp av anläggningar på tak och fasader på sina egna byggnader.	Detta görs redan på vissa byggnader. Det finns stora möjligheter att nyttja solex genom solpaneler på tak till både villor och större byggnader. Detta behandlas inte i översiktsplanen utan i klimat- och energistrategierna.
Natur-, kulturmiljö och landskapsvärden samt stora opåverkade områden: Vi föreslår: -Att FalunBorlänge tar ett regionalt ansvar för Sveriges åtaganden i Nagoyaplanen genom en ambition om långsiktigt skydd för minst 17 procent av skogar och andra naturtyper inom kommunerna.	Synpunkten noteras. De mål som sätts för kommunernas naturvårdsarbete hanteras i kommunernas naturvårdsprogram.
-Att det uttalas en målsättning om att ge ökat skydd för de biologiska värdena i de stora opåverkade områden som pekas ut i översiktsplanen.	Stora opåverkade områden hanteras enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Avsikten med dem är att hålla undan större exploateringsföretag, se kap 16. Begreppet innebär inte någon inskränkning i pågående markanvändning, t ex skogsbruk. Det tillämpas, liksom övriga hushållningsbestämmelser vid beslut/tillstånd om förändring. Inom de stora områdena finns delområden med höga biologiska värden som redan kan vara skyddade områden och eller som är områden där skydd pågår.
-Att den kraftiga utarmningen av biologisk mångfald till följd av gruvnäring och massaindusti i kommunerna beskrivs, liksom en ambition att återställa och restaurera delar av dessa biologiska värden.	Översiktsplanen innehåller av utrymmesskäl inga detaljerade nulägesbeskrivningar.
-Att kommunernas ambitioner att utveckla ett trakthyggesfritt skogsbruk på kommunägd mark lyfts fram. Det skogsbruket kan sedan stå som modell för det privata skogsbruket.	Synpunkten noteras. Frågan behandlas inte i översiktsplanen.
-Att vikten av tätortsnära skog lyfts fram, både i avsnitt 7 om fritid och i avsnitt 15 om naturvärden. Planer för hur sådana områden ska skyddas, skötas och göras tillgängliga bör beskrivas.	Texten i kap 7 och 15 kompletteras. Skötsel- och underhållsfrågor behandlas inte i översiktsplanen.
Partnerskap Bergslagsbanan, Dalabanans Intressenter	Kommentar
Falun och Borlänge är redan idag en motor för Dalarna och vi tror att den gemensamma översiktsplanen kan ge än bättre förutsättningar att	Synpunkterna noteras.

<p>utveckla och förstärka denna roll. Det inte bara är av strategisk betydelse för de enskilda kommunerna Falun och Borlänge, utan kan även komma att få stor betydelse för utvecklingsarbetet i "kranskommunerna".</p> <p>Dalabanan fyller i kombination med Bergslagsbanan en viktig funktion för en utveckling där arbetsmarknadsregionerna i allt större utsträckning förstoras och integreras med varandra. Järnvägarna knyter på ett effektivt sätt angränsande kommuner i Falun och Borlänges närhet närmare varandra och bidrar därmed till att stärka attraktions- och konkurrenskraften hos regionen och dess näringsliv som helhet.</p>	
<p>Vi delar kommunernas uppfattning om nödvändigheten i att Trafikverket arbetar vidare med dubbelspårsutbyggnaden mellan Falun och Borlänge och preciserar läget för de nya bansträckningarna. Sträckan är idag ett av Sveriges hårdast trafikerade dubbelspår och kapacitetsbristen påverkar inte bara gods- och persontrafiken utmed Bergslagsbanan utan begränsar även förutsättningarna att utveckla både långväga och regional trafik utmed Dalabanan.</p> <p>Utbyggnaden av dubbelspår är en viktig förutsättning för att utveckla såväl den regionala tågtrafiken runt Falun och Borlänge som den mer långväga trafiken mot Uppsala, Arlanda och Stockholm samtidigt som den är mycket viktig för industrins nationella och internationella konkurrenskraft.</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>I den fortsatta planeringen behöver kommunerna också säkerställa och bereda plats för framtida etapputbyggnader av dubbelspår i alla riktningar ut från såväl Falun som Borlänge bangård.</p>	<p>Detta tas upp i översiktsplanen och i kommande fördjupade översiktsplaner för tätorterna Falun och Borlänge.</p>
<p>Stora Enso Kvarnsveden</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vi ser positivt på att den föreslagna översiktsplanen utformas gemensam för Falun och Borlänge kommuner. Vi anser det vara angeläget att städerna nu samordnar sina aktiviteter och resurser så att man kan uppnå en storlek som möjliggör rimligt inflytande på det nationella planet. Konkurrensen mellan de starkaste regionerna i Sverige kan förväntas fortsätta att tillta och därmed påverka samhällets prioriteringar i allt större utsträckning. Den föreslagna översiktsplanen är ett steg i rätt riktning.</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>Det är av stor vikt för basindustrier som Stora Enso Kvarnsveden att regionens intressen tillvaratas på ett bra sätt inom flera viktiga områden. Dit hör t. ex:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Infrastruktur såsom vägar, järnvägar och transportlösningar -Tillgång till högskola och annan kompetensförsörjning -Tillgång till starka serviceföretag och underleverantörer -Attraktivt boende och goda fritidsmöjligheter -Avsättning för överskottsenergi på fjärrvärmenätet 	<p>Detta är också översiktsplanens inriktning.</p>

Vattenfall	Kommentar
Vattenfall har ej något att erinra men vill ta del av utställningshandlingarna i ärendet.	Synpunkten noteras.
Falu kommun	
Aspeboda intresseförening	Kommentar
I det regionala perspektivet finns många regionbildningar som upplevs som särande i stället för bärande. Då är det viktigt att länet intar en stark ställning åt många håll och den styrkan kommer naturligtvis från den starkaste regionen i länet, Falun Borlänge. I översiktsplanen vill vi ha med:	Synpunkten noteras
-Hur ska Runns stränder utnyttjas när järnvägen flyttas, LIS?	Detta redovisas i översiktsplanen, dels på markanvändningskartan, dels i kap 11.
-Vad innebär det om pågående provborrningar leder till gruvdrift?	Beviljade bearbetningskoncessioner redovisas i kap 17.1.1. Några indikationer på att storskaliga industriella förändringar eller gruvdrift är aktuella finns inte och de tas därför inte upp i översiktsplanen.
-Kommunikation på vägar i bygden	Den gemensamma översiktsplanen går inte på djupet i alla frågor. De översiktsplanefrågor som inte är gemensamma eller som kräver större detaljeringsgrad, exempelvis synen på markanvändning i mindre orter, ingår inte i den gemensamma översiktsplanen.
-Mediakommunikation i bygden	I kapitel 9 står om IT-kommunikation.
-Fortsatt påverkan från anläggningen i Fågelmyran	Översiktsplanen är inte rätt forum för att hantera eventuell påverkan på befintlig bebyggelse från anläggningen i Fågelmyra. Anläggningen har tillstånd enligt miljöbalken. Någon ny bebyggelse föreslås inte i närheten av anläggningen.
Intresseföreningen Framtid i Lingham	Kommentar
Vi är positiva till det ökade samarbetet mellan Falun och Borlänge och att det nu resulterar i en gemensam översiktsplan.	Synpunkten noteras.
Serviceort: Vi anser att Lingham bör räknas till serviceorterna och ingå i planer för att "prioritera samhällsinsatser som stärker förutsättningar för boende och verksamheter på landsbygden..." Det finns idag livsmedelsbutik, andra butiker/affärer och företag, dagis, förskola och skola, goda kommunikationer till Falun, en konstant/ökande befolkning och en stark inflyttning av unga familjer.	Den politiska styrgruppen för översiktsplanen har beslutat att det är de serviceorter som fanns med i samrådsversionen som kvarstår i utställningshandlingen.
Gång- och cykelvägar: Trafiken i byn har brister i säkerhet för gående och cyklande och därför behövs en gång- och cykelväg i anslutning till väg 888. Detta är särskild angeläget eftersom det diskuteras att väg 888 ska få en högre trafikklass och utvecklas som turistväg. Många resor i Lingham till dagis, skola och annan service sker idag med bil istället för mer miljö- och hälsovänliga alternativ för att slippa vistas	En cykelväg på väg 888 i Lingham finns med som förslag i Falu kommuns cykelplan som är på remiss hösten 2013.

oskyddad i trafiken.	
Attraktivare centrum: Planeringen och utformningen av den fysiska miljön i Linghed behöver förbättras. Dels för att kunna känna en större trygghet gentemot trafiken men också för att göra den mer attraktiv för boende, besökare och kanske framtida Linghedsbor.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen behandlar båda kommunernas hela yta utifrån de avgränsningar som finns i uppdraget från kommunstyrelserna. De frågor som inte är gemensamma eller som kräver större detaljeringsgrad, exempelvis synen på markanvändning i mindre tätorter, ingår inte i den gemensamma översiktsplanen.
LIS-områden: Det behövs en inventering i Linghed av tänkbara LIS-områden för attraktiv bostadsbebyggelse, t.ex. vid södra sidan av Hökviksåns mynning i Svärdsjön, gamla stationsområdet etc. Möjlighet till fler bostäder är viktigt för utvecklingen av Linghed och ortens möjligheter att behålla service som livsmedel och skola i byn. Det är dock också viktigt att ny bebyggelse inte kommer att försvåra de övriga innevägnarnas nära tillgång till vattnen runt Linghed.	Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del LIS-områden besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla områden eller att göra ytterligare analyser..
Handel: Borgärdet bör klassas som handelscentrum i planen. Svärdsjö har ett stort utbud av service och handel och är näst efter Falun det viktigaste centrumet för hushållens inköp för många av kommunens innevägnare som är bosatta i de nordöstra delarna av Falu kommun.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen går inte ner på denna detaljeringsnivå för enskilda tätorter.
Barnomsorg och skola: I förslaget till översiktsplan står ingenting om satsningar på barnomsorg och skola på de mindre orterna där mängden barn har ökat de senaste åren. Idag är bristerna på dessa områden i orter som Linghed och Enviken ett hinder för fortsatt inflyttning. Kommunerna behöver bli bättre på att kontinuerligt följa befolkningstillväxten på sina mindre tätorter för att i högre grad kunna förutse och därmed planera för förändringar i barnomsorg och skola. För mindre orter är det mycket som hänger ihop, och barnomsorgens och skolans roll för utvecklingen på landsbygden är väldigt stor.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen går inte ner på denna detaljeringsnivå för enskilda tätorter, men det framgår på karta i kap 1 att Linghed haft en oförändrad befolkningsutveckling under 2005-2010. De efterfrågade frågeställningar utvecklas i andra planerings- och utredningar i kommunen.
Kultur och mötesplatser: Utveckling av den småskaliga kulturen på mindre tätorter saknas i översiktsplanen. Kulturen är viktig för turismen och för byakänslan på orterna. I många av Falu kommuns mindre orter saknas idag bra mötesplatser för människor.	Texten i kap 7 kompletteras.
Studentboende: Ett sätt för FalunBorlänge att attrahera fler innevägnare är att arbeta mer för att bli studentvänliga städer. Studenter från Högskolan som trivs i sina nya bostadsorter har ofta en tendens att bli kvar på orten. Det skulle gynna befolkningstillväxten i regionen samt öka tillgången på arbetskraft för viktiga områden som skola, vård och industrin.	Synpunkten noteras. Översiktsplanens inriktning är att täta och attraktiva stadsmiljöer kan locka både studenter och andra till FalunBorlänge.
Kollektivtrafik: God kollektivtrafik är viktig för en levande landsbygd. En familj ska inte behöva ha råd med två bilar för att kunna bo på landet. Det är också väldigt viktigt ur ett miljömässigt perspektiv att det	Linghed ligger utmed ett av kollektivtrafik-huvudstråken. Längs med kollektivtrafikhuvudstråken är tanken att kollektivtrafiken ska få kortare restider.

<p>finns tillgång till bra allmänna kommunikationer.</p> <p>För att öka resandet med kollektivtrafiken från Lingshed är det viktigt att restiderna och turtätheterna behålls i nuvarande omfattning och att komforten under resan förbättras. Kommunerna bör i sina upphandlingar av kollektivtrafik även fokusera på sådana aspekter som temperaturkonfort, bullernivåer och belysning inne i bussarna.</p>	
<p>Utbildning: Utbildning av hög kvalitet bör även gälla förskolan.</p>	<p>Detta står i översiktsplanen.</p>
<p>Klimatanpassning: Effekterna av ett förändrat klimat behöver vägas in i FalunBorlänges framtida samhällsplanering i större omfattning än vad som görs i planen. Åtskilligt fler effekter av ett förändrat klimat kommer att påverka våra samhällen än de som tagits upp. Några exempel är vägtrummor runt om i kommunerna som inte är anpassade efter att ha hundraårsflöde vart tionde år och detta kommer att leda till ökade skador på vägar och bebyggelse vilket blev tydligt på flera platser i länet under 2012. Även kapacitet och hållbarhet hos dammkonstruktioner runt om i kommunerna blir viktigt att anpassa. Nästan varje vatten i de båda kommunerna är reglerade genom en eller flera dammar.</p>	<p>Länsstyrelsen håller på att ta fram en klimatanpassningsstrategi tillsammans med länets kommuner. Genom det arbetet kommer nödvändiga åtgärder att tas fram. I översiktsplanen hänvisas därför klimatanpassningsfrågorna till det arbetet. I översiktsplanen sägs att nya dagvattenstrategier behöver tas fram i kommunerna. För många vägar ligger ansvaret på Trafikverket.</p>
<p>Översvämning: I förslaget till hur översvämningssrisker ska hanteras anges att man i området mellan normalvattenstånd och 100-års flöden ska kunna ge tillstånd till uthus, garage och andra enkla byggnader. Det finns ekologiska risker och hälsorisker med kemikalier och andra farliga ämnen som ofta förvaras i sådana byggnader. Vid en översvämning riskerar ämnena att föras ut i våra vattensystem och påverka växt och djurliv.</p>	<p>Det finns ett behov av information om riskerna med att förvara kemikalier och andra farliga ämnen i översvämningssdrabbade områden. Synpunkten noteras men översiktsplanen ändras inte.</p>
<p>Trafikbuller: Att idag planera bostäder i för bullriga miljöer med hänvisning till att det blir bättre bullerförhållanden på sikt när man minskat bil- och lastbilstrafiken till förmån för kollektivt resande samt cykel som färd sätt är inte bra. Innan vi har sett en faktisk nedgång i trafiken på vägarna behöver vi undvika ny exploatering i miljöer som för ögonblicket inte är hälsosamma.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Förorenade områden: I kapitlet om förorenade områden i Falu tätort nämns enbart de höga blyhalterna i marken i Falun. Det är väl betydligt fler hälsovådliga metaller och ämnen än bly som behöver tas hänsyn till i Falun?</p>	<p>Avsnittet i kap 13 om förorenade områden justeras.</p>
<p>Elektromagnetisk strålning: När det gäller elektromagnetisk strålning borde kommunerna tillämpa försiktighetsprincipen när det gäller miljöer där barn vistas mycket, som skolor och förskolor. Om 0,4 mikrotlesla används som gränsvärde, men kunskapen fortfarande är liten för att det idag ska sättas något gränsvärde borde vi för våra barn, som är känsligare än vuxna, använda en lägre halt som gränsvärde</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>

<p>Förnyelsebar energi: Vikten av att utöka användningen av alternativa källor till energi och uppvärmning tas upp för lite i planen. Krav behövs på minskad energianvändning för bostäder och andra lokaler samt på större andel förnyelsebar energi, vattenkraften inte inräknad.</p>	<p>Översiktsplanen hänvisar till kommunernas klimat- och energistrategier, där dessa frågor behandlas.</p>
<p>Samhällsservice: Återvinningscentralen i Svärdsjö är en viktig samhällsservice i de nordöstra delarna av kommunen.</p>	
<p>Bredband: Lingshedsborna planerar bredbandsutbyggnad med fiber under 2013 i egen regi.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Miljömål: Kopplingar saknas idag mellan de nationella- och regionala miljömålen och FalunBorlänges översiktsplan.</p>	<p>Miljömålen, liksom de andra nationella och regionala mål som översiktsplanen enligt plan- och bygglagen ska förhålla sig till, hanteras integrerat i planprocessen.</p>
<p>Dalarnas Indianmuseum, JS Adventure, Vildmarksstationen, Ryssjöns vänner</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vindkraft: För att uppfylla de nationella målen behöver inte fler områden än energimyndighetens förslag till riksintresseområden planeras för vindkraft. Vindkraften påverkar miljön negativt och är kostsam, och inte lämplig som framtida energikälla.</p> <p>Vindkraften påverkar lokalbefolkningen, turistnäringen och den eftertraktade inflyttningen negativt. Man vill industrialisera och förstöra ett område med rik historia med naturvärden. Området ligger på en hög höjd och är relativt snösäkert, de skidspår som finns utanför Vintjärn och det slädhundspår som finns i Ryssjön är välbesökta vintertid, något som är positivt för kommunen. Vi driver turistverksamhet i området och många av våra besökare uppskattar tystnaden, lugnet, mörkret och känslan av vildmark, detta ser vi som en potential för både Falun och Borlänge kommuner.</p> <p>Vi vill att förslaget ändras och att skrivelsen om att detta område utsetts till lokalt intresseområde för vindkraft stryks. Området i Falu kommuns nordöstra hörn (Vintjärn, Ryssjön och Svartnäs) är ytterst lämpligt för friluftaktiviteter, rekreation och vinter tid för skidåkning, hundspannskörning mm.</p>	<p>Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk är antaget av kommunfullmäktige och gäller. Delar av innehållet lyfts in i översiktsplanen och görs gemensamt för båda kommunerna. I både Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk och i Översiktsplan FalunBorlänge redovisas områden där den huvudsakliga markanvändningen inom områden, som idag i första hand används för skogsbruk, redovisas som ”Förändrad användning; Vindbruk/skogsbruk”. Redovisningen uttrycker kommunens syn på var denna markanvändning ska ges företräde vid avvägningar i beslut om förändrad användning, men innebär inte att vindkraftsetableringar kommer att komma till stånd inom alla dessa områden. Etablering av vindkraftsanläggningar sker på initiativ av intressenter och prövas enligt gällande lagstiftning. Översiktsplanen tar inte ställning till hur enskilda etableringsärenden ska prövas. Översiktsplanen ändras inte.</p>
<p>Ryssjöns samfällighetsförening, Svartnäsbygdens vildmarksförening</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vindkraft: Vi vill att Falu kommun ändrar förslaget att Svartnäsbygden av kommunen utsetts till lokalt intresseområde för vindbruk.</p> <p>Området har stora naturvärden och där delar i området har riksintresse för naturvård och områden med natura 2000, varav många av dessa föreslås förstärkt till naturreservat. Mellan dessa naturvårdsområden finns känsliga våtmarken och Mosjöbäcken som röd listats av kommunen för sina flodpärlmusslor och bäcköring. Vi vill att Falu kommun i översiktsplanen ska anvisa området som lämpligt för rekreativ område för</p>	<p>Se kommentar ovan till yttrande från Dalarnas indianmuseum med flera.</p>

vildmarksliv med högt naturvärde. I yttrandet och 4 bilagor lämnas ytterligare underlag.	
Sundborns Sockenråd	Kommentar
Vi tycker att översiktsplanen är trevligt uppställd och behandlar i stort sett alla viktiga frågor. Visionen om en gemensam större stad FalunBorlänge är viktig. Dock saknar vi åtgärder för att göra detta.	Synpunkterna noteras.
Bebyggelsestrategi: Figuren (bild 2.1) ger intryck av att det är mellan pilarna som befolkningen ska bosätta sig. Vi anser det viktigt att man istället bör visa en figur med en mångkärnig stadsregion (alla de serviceorter som finns idag), och att dessa får möjligheter att utvecklas. Figuren bör visa större cirklar runt centralorterna FalunBorlänge och mindre cirklar runt alla "byarna". Byarna var förut centralorter i sina respektive kommuner och där finns idag ett stort utbud av service och fritidsaktiviteter liksom investeringar i skolor, vatten/avlopp etcetera. Byarna erbjuder goda boendemiljöer och kan förtätas utan att den goda miljön tar skada. I byarna finns gott om småföretag och många människor som är anställda på andra orter kan med modern IT-teknik helt eller delvis utföra sina arbetsuppgifter i hemmet. Detta skapar en annan efterfrågan på framtida boendemiljöer. Med ovanstående vision om ett hållbart FalunBorlänge finns flera invändningar mot förslaget till översiktsplan, som vi anser inte tar tillräcklig höjd vad regionen har att erbjuda i kombination med möjlig teknikutveckling:	Bild 2.1 redovisar ambitionen att de två städerna ska utvecklas i riktning mot varandra. Bild 2.2 utvecklas. Frågor som kräver större detaljeringsgrad utvecklas i andra planeringssammanhang.
Kollektivtrafik: För att förverkliga en mångkärnig region behövs nya former av kommunikationer. Det räcker inte med de bussförbindelser som nu finns. Med dagens IT-teknik kan beställd kollektivtrafiken fungera som komplement till de fasta turer som behövs för skolelever och pendlare.	Översiktsplanen beskriver att nya småskaliga trafiklösningar bör skapas i trafiksvaga områden.
Kartan (bild 2.2) redovisar inte den förbindelse som även finns direkt mellan Sundborn och Svärdsjö. Tågförbindelser till Stockholm m fl. orter är viktiga. Lika viktigt är att några bussturer från byarna utanför stationsorterna är synkroniserade med avgångs- och ankomsttider för tågen. Så är det inte idag.	Kartan redovisar endast de övergripande kollektivtrafikstråken.
Cykeltrafik: Det står i förslaget till översiktsplan att avstånd upp till 5 km är lämpliga cykelavstånd. Vi har flera som cyklar dagligen från Sundborn, Danholn och Karlsbyheden. Nu finns det också flera modeller av cyklar med hjälpmotor som gör att avstånd på 10-15 km är lätt avklarad. Vi har länge framfört önskemål om cykelväg på Svärdsjövägen fram till Danholn – denna 80-väg har mycket motortrafik, är smal och inte rolig eller säker att cykla på idag.	Begränsningen 5 km tas bort. Önskemål om cykelväg till Danholn finns med i förslag till cykelplan för Falu kommun.
Bebyggelsestruktur: Att erbjuda boende i byarna kräver en annan strategi för bostadsbyggande än den som tillämpats i kommunerna hitintills. Man kan då	Strategin om förtätning gäller även för de mindre orterna i kommunen. Falu kommunen syn på Sundborns utveckling kommer inte att behandlas i

<p>inte bygga stora nya områden utan måste förtäta på många platser istället. Att planlägga för denna typ av bebyggelse tar längre tid och kräver en större omsorg i planeringen. Men genom den utvecklingsplan som togs fram i Sundborn, visade vi på att det går att komma överens och komma med nya förslag. Vi saknar också ett handlingsprogram knutet till översiktsplanen som visar vad kommunen vill göra för byns utveckling.</p>	<p>denna gemensamma utvecklingsplan, då det inte är en strategisk fråga för båda kommunerna.</p>
<p>Aktuell fördjupad översiktsplan: Det står i texten att Sundborn har en aktuell fördjupning av översiktsplanen. Det tycker inte vi mot bakgrund att vi tagit fram en utvecklingsplan som visar betydligt fler bebyggelseområden än den gamla översiktsplanen.</p>	<p>Synpunkten noteras. Falu kommun har inte förklarat den fördjupade översiktsplanen för Sundborn inaktuell. Om det ska göras eller inte avgörs inte i denna gemensamma översiktsplan.</p>
<p>Handlingsprogram: Vi saknar ett handlingsprogram knutet till översiktsplanen som visar vad kommunen vill göra för byns utveckling.</p>	<p>I den gemensamma översiktsplanen behandlas inte markanvändningen i mindre orter.</p>
<p>Turism: Turismen är viktig, inte bara för Sundborn utan turismen/besöksnäringen håller på att bli en våra viktigaste näringar. Den finns överhuvudtaget inte nämnd i texten. Vi anser att kommunen behöver stå för grundläggande infrastruktur även för turismen. Det handlar då inte bara om kommunikationer, toaletter, turistinformation etc. utan även om att ge förutsättningar för alla de enskilda som var och en arbetar inom näringen. De behöver få platser att visa upp sig, att arbeta tillsammans och ta fram gemensamma program för sin verksamhet. Falun har viktiga turistmål, även intressanta trädgårdar som borde lyftas fram i ett större sammanhang.</p>	<p>Synpunkten noteras. Den avgränsning som funnits för uppdraget framgår i planhandlingen. Frågor som kräver större detaljeringsgrad eller som enbart rör den ena kommunen utvecklas i andra planeringssammanhang</p>
<p>Näringsliv: De nya verksamheter som växer fram är ofta av mindre och utspridda på annat sätt. Vi anser att småföretagande borde beskrivas bättre och också vad kommunen avser göra för att underlätta dessa verksamheter (som exempel Teknikdalen i Borlänge).</p>	<p>Småföretagande är ofta beroende av starka nätverk, där kommunernas näringslivskontor kan stödja. Synpunkten överlämnas till näringslivskontoren.</p>
<p>Vindkraft: I planen anges Årberget som ett möjligt område för etablering av vindkraft. En synnerligen olämplig plats med tanke på att Årberget har många närliggande byar runt hela berget och är ett viktigt rekreationsområde.</p>	<p>Synpunkten noteras men översiktsplanen ändras inte. Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk är antaget av kommunfullmäktige och gäller. Delar av innehållet lyfts in i översiktsplanen och görs gemensamt för båda kommunerna.</p>
<p>Svartnäsbygdens Vildmarksförening</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vindkraft: Vi vill att hela Svartnäsområdet tas bort som vindbruksområde. Området har en enorm potential av mycket rika och skyddsvärda naturområden som lämpar sig för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser.</p>	<p>Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk är antaget av kommunfullmäktige och gäller. Delar av innehållet lyfts in i översiktsplanen och görs gemensamt för båda kommunerna. I både Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk och i Översiktsplan FalunBorlänge redovisas områden där den huvudsakliga markanvändningen inom områden, som idag i första hand används för skogsbruk, redovisas som "Förändrad användning; Vindbruk/skogsbruk". Redovisningen uttrycker kommunens syn på var denna markanvändning ska ges företräde vid avvägningar i beslut om förändrad användning, men innebär inte att vindkraftsetableringar</p>

	kommer att komma till stånd inom alla dessa områden. Etablering av vindkraftsanläggningar sker på initiativ av intressenter och prövas enligt gällande lagstiftning. Översiktsplanen tar inte ställning till hur enskilda etableringsärenden ska prövas. Översiktsplanen ändras inte.
Svärdsjö Intresseförening	Kommentar
I Översiktsplan FalunBorlänge saknas referenser till de vetenskapliga studier och rapporter som visar att lösningen på klimatfrågan effektivast åtgärdas om åtgärder begränsas till befintliga större centralorter och helst till centrum av stadskärnan. Vad som är effektivast ur ett socioekonomiskt perspektiv berörs inte.	Förtätning av städer är inte lösningen på klimatfrågan, men en viktig del lösning eftersom transporter av människor och gods står för en tredjedel av klimatpåverkande utsläpp. I tätare bebyggelsemiljöer är det kortare avstånd vilket minskar transportarbetet. Dessutom finns en trend att stadsboende ökar, varför det finns anledning att analysera hur städerna ska planeras för tillkommande bebyggelse.
Gemensam översiktsplan: Vi föreslår en fördjupning av översiktsplanen för Svärdsjöbygden som tar upp väginfrastrukturfrågorna och effekten av ett förbättrat "tid-rumläge" för de sammanslagna tätorterna Borgärdet/Bengtsheden och Linghed relativt Falu centralort.	Översiktsplanen behandlar båda kommunernas hela yta utifrån de avgränsningar som finns i uppdraget från kommunstyrelserna. De frågor som inte är gemensamma eller som kräver större detaljeringsgrad, exempelvis synen på markanvändning i mindre tätorter, ingår inte i den gemensamma översiktsplanen. Om Falu kommun avsätter resurser för fördjupad översiktsplanering för området så kan det genomföras
De sammanslagna tätorterna Borgärdet/Bengtsheden förbinds med en cykel- och gångväg separerad från vägtrafiken enligt "Cykelplan för Svärdsjö".	Önskemål om en cykelväg mellan Borgärdet och Boda finns med i förslag till cykelplan för Falu tätort som är ute på remiss under hösten 2013.
Dispens från 100 metersregeln för att bygga i strandnära läge mellan Borgärdet-Bengtsheden kommer att stärka den offentliga och/eller offentliga servicen och bidra till ökad ekonomisk aktivitet i bygden.	Synpunkten noteras
Strategier för hållbar samhällsplanering: På vilket sätt beaktas den samhällsekonomiska dimensionen i samspelet mellan statliga och kommunala investeringar/åtgärder?	Översiktsplanen tar inte upp genomförandefrågor. Samspelet/fördelningen mellan statliga och kommunala insatser är bland annat beroende av beslut på regerings- och riksdagsnivå
Bebyggelseutveckling och mark- och vattenanvändning: Vi föreslår en fördjupning av översiktsplanen för Svärdsjöbygden från Bengtsheden/Borgärdet via Linghed till Enviken.	Se kommentar ovan.
Folkhälsa: Till stadsbyggnadskontoret föreslagna "Cykelplan för Svärdsjö" och "Markanvändning för trafiknod, centrumutveckling och genomfartstrafik i Borgärdets tätort" beaktas och inkorporeras i den föreslagna fördjupningen av översiktsplanen för Svärdsjöbygden.	Synpunkten noteras.
Boende: I samrådsversionen påpekas de målkonflikter som finns mellan befintliga bostadsområden – nya bostadsområden som tar i anspråk t.ex. rekreationsmark, Centrum – mindre tätorter. En fördjupning av översiktsplanen för Svärdsjöbygden bör belysa konsekvenserna av planeringsinriktning och rekommendationer i samrådsversionen för Svärdsjöbygden.	Synpunkten noteras. Se kommentar ovan.

<p>Arbetsmarknad, handel och näringsliv: Mötesfri väg och bättre underhåll mellan Boda/Bengtsheden-Falun möjliggör högre hastigheter för såväl den kollektiva trafiken som personbilstrafiken och därmed ett betydligt gynnsammare "tid-rumläge" för Svärdsjöbygden, en större arbetsmarknad och bättre förutsättningar för handel och näringsliv.</p>	<p>Synpunkten noteras. Se kommentar ovan.</p>
<p>Fritid: Det finns flera utpekade områden och arenor för fritid och kultur i KDU-projektet "Sevärda Svärdsjöbygden" som bör beaktas och inkorporeras i en fördjupad Översiktsplan. Kanotning i Svärdsjövattendragen kan utvecklas liksom vandringsleder och snöskoterleder i Svärdsjöbygden.</p>	<p>Synpunkten noteras. Se kommentar ovan.</p>
<p>Utbildning: En detaljplan säkrar området vid Hedstugans förstuga för en ny förskola som ger trygghet, säkerhet och en bra utemiljö, helt enligt samrådsversionens ambitioner.</p>	<p>Det finns ett uppdrag att ny detaljplan ska upprättas för Hedstugan.</p>
<p>Hållbara kommunikationer/bredband: I översiktsplanen sägs att en gemensam bredbandsstrategi ska tas fram för FalunBorlänge. Vad innebär det för Svärdsjöbygden och de Leader-projekt där intresset och förutsättningarna för bredband med fiber kartlagts/kartläggs?</p>	<p>Avsikten med en bredbandsstrategi är att stärka tillgängligheten till snabbt bredband i FalunBorlänge. I underlaget för en strategi tas redan utförda utredningar tillvara.</p>
<p>Rent vatten: Hur påverkas möjligheterna att bebygga området mellan Borgärdet och Boda av behovet att skydda Svärdsjöåsen som dricksvattenresurs?</p>	<p>Stora delar av området mellan Borgärdet och Boda ligger inom verksamhetsområde för allmänt VA- Inom detta område finns få hinder ur VA-synpunkt för bostadsbebyggelse. Det kan dock restriktioner gälla för vissa installationer (t. ex. berg- och jordvärme). Större etableringar och förorenande verksamheter kommer dock att bedömas mer restriktivt.</p> <p>I översiktsplanen föreslås att länsstyrelsen tar initiativ till att tillsammans med berörda kommuner utreda hur vattenresurserna kan ges ett långsiktigt skydd.</p>
<p>Vad innebär en prioritering av VA till väster Runn mellan Falun-Borlänge för utbyggnad av bostäder i och mellan landsbygdens tätorter</p>	<p>Texten om att allmänt VA ska prioriteras till området mellan Falun och Borlänge tas bort. Istället omformuleras avsnittet så att det framgår att utbyggnad av allmänt VA ska prioriteras till områden där dagens VA-lösning medför risker för hälsa och miljön samt att kommunernas planerade bebyggelse utvecklingsområden alltid ska anslutas till allmänt VA.</p>
<p>Strandskydd och LIS-områden: Det är inte möjligt att utan lokalkännedom över hela Svärdsjöbygden kunna avgöra om de förslag till strandskydd och LIS-områden som anges i Översiktsplan FalunBorlänge är optimala. Att det är möjligt att få dispens från 100 metersregeln för att bygga i strandnära läge mellan Borgärdet och Boda känns bra. Det kan ge nya möjligheter för Borgärdet/Bengtsheden att expandera.</p> <p>Möjlighet att få dispens från 100 metersregeln på utpekade områden runt Ågsjön, Hinsén och Logården känns också positivt. Att dispens inte kommer att lämnas i områden med vindsnurror innebär att vindsnurrorerna begränsas.</p>	<p>Synpunkterna noteras</p>
<p>Vindkraft: Det framgår inte av samrådsversionen om</p>	<p>Det gör den inte. Se vidare Planeringsunderlag för</p>

kommunens rekommendationer för lämpliga områden för vindbruk baseras på en samhällsekonomisk analys rensad från skatter, bidrag eller subventioner. En samhällsekonomisk analys som tar hänsyn även till socioekonomiska kostnader.	vindbruk, Falu kommun.
Energi- och klimatpåverkan: Var finns det vetenskapliga underlaget som visar att en förtätning av städerna är lösningen på klimatfrågan?	Förtätning av städer är inte lösningen på klimatfrågan, men en viktig delösning eftersom transporter av människor och gods står för en tredjedel av klimatpåverkande utsläpp. I tätare bebyggelsemiljöer är det kortare avstånd vilket minskar transportarbetet. Dessutom finns en trend att stadsboende ökar, varför det finns anledning att analysera hur städerna ska planeras för tillkommande bebyggelse.
Natur-, kulturmiljö- och landskapsvärden: En målkonflikt som inte nämns är mellan produktion av vindel och en levande fåbodemiljö.	Synpunkten noteras.
Stora opåverkade områden: Mindre och medelstora områden som idag är opåverkade av buller bör kartläggas enligt den modell som Trafikverket använder.	Synpunkten noteras. Detta har inte ingått i uppdraget för detta översiktsplan men kan om kommunerna så vill genomföras i annat sammanhang.
Materialhushållning och avfall: Idag finns inga aktuella kända målkonflikter inom Svärdsjöbygden. Beroende av framtida möjlighet och ekonomi med att utvinna mineraler ur gamla bergrester kan sådana målkonflikter uppkomma vid de gamla gruvorna i Vintjärn och Boda-Svärdsjö.	Synpunkten noteras.
Mellankommunala frågor: I Svärdsjöbygden finns det mellankommunala intressen framför allt i Lumsheden där den regionala kollektivtrafiken vänder vid länsgränsen trots att många personer boende i Lumsheden har sin utkomst i Sandvikens kommun.	Synpunkten noteras.
Genomförande: Kommer Falu kommun att ha resurser eller vilja att satsa resurser för att ta fram fördjupade översiktsplaner för Svärdsjöbygden?	Detta kommer att avgöras i den fortsatta rullande översiktsplaneringen. Översiktsplanering sker inom remfinansierad verksamhet under kommunstyrelsen.
Vad betyder det för den landsbygd och de tätorter som inte ligger mellan Falun-Borlänge eller vid Runn om den övergripande strategin för Översiktsplan FalunBorlänge får genomslag i förvaltningar, nämnder och kommunala bolag?	Enligt Dalastrategin (länets regionala utvecklingsprogram) bör FalunBorlänge samarbeta för att bli en motor för hela länets utveckling. Ett starkt regioncentrum ger goda förutsättningar även för omlandet att utvecklas. Översiktsplanen omfattar båda kommunernas hela områden. De går inte att utvärdera innan den är antagen hur den får genomslag i förvaltningar, nämnder och kommunala bolag. Redan nu har dock arbetet med den väckt flera idéer om utvecklat samarbete mellan de två kommunerna.
Rogs skifteslags samfällighetsförening	Kommentar
Vi som bor och verkar på landsbygden anser att detaljrika och omfångsrika planer kan lägga en hämsko på den landsbygdsutveckling man hoppas på och som man ibland från politiker håll hör talas om är det önskvärt att boende i berörda områden ges en mer direkt möjlighet till diskussion om förslagen.	Synpunkten noteras.
LIS-områden: Generellt tycker vi att föreslagna LIS-områden är för snålt tilltagna. Vi anser att hela Rogsjöns norra strand och Utgryckens västra strand	Synpunkten noteras. Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del av LIS-områden besökts. Detta gäller bl.a. Rogsjöns

skulle vara lämpliga LIS-områden.	norra strand. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning. Det har av tid- och resursskäl inte varit möjligt att besöka alla LIS-områden.
Vi vill gärna träffa kommunen för att diskutera landsbygdsutveckling för vår bygd.	Önskemålet överlämnas till Landsbygdsgruppen i Falu kommun.
Herrgårdsvikens vägsamfällighet	Kommentar
LIS-områden: På översiktskarta angående LIS-områden finns Sundet (+Herrgårdsviken?) medtaget. Detaljplaneprocess för området är påbörjad inför kommunal lösning av VA-frågor. När den detaljplanen är antagen - är det fortfarande aktuellt att vårt område ska ha LIS-status? Fördelar/nackdelar för boende och markägare?	I samband med det fortsatta arbete med att inrätta verksamhetsområde för allmänt VA har det framkommit att det inte är aktuellt med någon tillkommande bostadsbebyggelse i området. Falu kommun väljer därför istället att upphäva den gällande detaljplanen. Då återinträder strandskyddet automatiskt och det kan då ge möjlighet att pröva dispenser från strandskyddet vid förändringar som kräver dispens med hänvisning till detta särskilda skäl. LIS-området vid Herrgårdsviken-Sundet begränsas dock i utställningshandlingen med hänvisning till de översvänningsnivåer som gäller runt Runn.
Biltrafik: Trafiken i båda riktningar Vika Torsång har ökat påtagligt avseende tunga fordon. Det gäller både svensk- och utlandsregistrerade fordon. En effekt av GPS? Dels kör de för fort och dels har nu vägbanken fått tydliga belastningsskador. Både Vika kyrkby och Torsång är nåsögon att passera. Vi vill att kommunerna medverkar till att denna trafik styrs till vägar byggda för tyngre fordon.	Synpunkterna noteras och förmedlas till Trafikverket.
Borlänge kommun	
Studiecirkel ABF Borlänge	Kommentar
Kap 4 Socialt perspektiv: Här bör det mer lyftas fram folkrörelsen betydelse och roll för fortsatt utveckling av regionen. Hur organiserar sig människor idag och hur kommer de att göra det i framtiden? För att utveckla en region måste man få medborgarna delaktiga i utvecklingsarbetet av samhället. Det måste ske på ett "ärligt" sätt, vill vi lyssna på invånarna måste arbetet intensifieras och processer/strategier måste tas fram för att se hur det ska gå till.	Vikten av delaktighet i planeringsprocessen lyfts fram i översiktsplanen. Texten i kap 4 utvecklas.
Kultur: Kulturen har en avgörande betydelse i utvecklingen av ett samhälle. Idag ser vi skillnader i "finkultur/folkkultur eller amatörkultur/proffskultur" mellan de olika städerna. Vi borde bli bättre på att dela med oss mellan städerna och berika varandra. Båda behövs och är förutsättningar för ett rikt kulturliv. Överlag bör vikten av kulturen lyftas fram tydligare i planen.	Texten i kap 7 utvecklas.
Högskolan: Högskolan är en motor för utveckling av regionen. Utbildning som erbjuds ska spegla det behov och tillgång på arbetskraft som efterfrågas. Kompetensutveckling av regionens invånare stärker vår attraktionskraft som region.	Synpunkten noteras.
LIS-områden: Det är bra och tydligt att Runn är allas	Synpunkten noteras. Det föreslås dock med hänvisning

viktiga rekreatiomsområde och bör därför inte exploateras mer än som föreslagits i denna samrådshandling.	till andra inkomna yttranden ett antal LIS-områden vid Runn i utställningen.
Friluftsförbundet Borlänge	Kommentar
Runn: Ett återöppnande av järnvägsstationen i Ornäs skulle ge stor förbättring av tillgängligheten till Runns skridskoislar, särskilt för turister med långa resvägar. Vi upplever att järnvägen längs stranden inte ger någon barriäreffekt för det rörliga friluftslivet, i och med att stranden är brant och blockig och att passage mellan land och sjö endast kan ske längs ett fåtal vägar.	Enligt översiktsplanen ska den befintliga järnvägen på sikt försvinna. Ett öppnande av stationen i Ornäs är därför inte aktuellt.
Friluftsområden: I uppräknningen av större friluft- och skidområden saknas Tjärnaberget, där vår förening tillsammans med Stora Tuna sköter om cirka 5 mil vandringsleder och 2-3 mil preparerade skidspår. Vi uppskattar att området kring Paradisbacken besöks av cirka 25 000 personer varje år.	Texten i kap 7 kompletteras med Tjärnaberget.
Bostadsnära skog: Generellt borde skötseln av de bostadsnära skogsområdena ges en större prioritet i planens målbeskrivning, och mål för kalhyggesfri skogsavverkning formuleras. Attraktiva områden på gång- och cykelavstånd minskar bilresandet och ger även de som saknar tillgång till bil möjlighet till friluftsupplevelser.	Skötsel- och underhållsfrågor behandlas inte i översiktsplanen. Texten i kap 7 kompletteras med betydelsen av bostadsnära skog.
Tunabygdens fågelklubb	Kommentar
Barkargärdet: Kommunerna föreslår att en mera preciserad dragning av den för riksintresse järnvägskorridor Ö Barkargärdet ska göras. Vi håller helt och fullt med om att detta görs. I området finns spår av verksamheter och naturvärden som hänsyn bör tas till när nya bostadsområden skapas. Området kommer under 2013 att uppmärksammas vid den naturvärdesinventering på kommunal mark som ska genomföras.	Synpunkterna noteras.
Tunabygdens geologiska förening	Kommentar
Jordbruksmark: Kommunerna är inne i en expansiv tillväxtfas där etablering av handel och industri har stora markbehov. Det finns planer på att ytterligare jordbruksmark ska tas i anspråk. I ett kortsiktigt perspektiv tycks vi ha ett överskott av jordbruksmark. Just nu låter vi andra länder producera allt större mängder livsmedel för våra behov. Med stigande världsbehov av föda är det inte etiskt hållbart. Vi får därför inte fördärva våra lokala naturresurser genom att bebygga jordbruksmarken. Den marken kan mycket snart behövas för att försörja oss med lokalt producerad mat eller energi. Kommunernas gemensamma översiktsplan måste anpassas så att den tar hänsyn till de miljömål som riksdagen antagit. Den pågående revisionen av miljömålen skärper kraven. Borlänges vision om en	Det framgår i avsnittet om bebyggelseutveckling i kap 3 vad som gäller enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelse. Prövningen av var gränsen går kan inte läggas fast i översiktsplanen som inte är juridiskt bindande utan sker vid beslut i enskilda ärenden. Översiktsplanen föreslår inte några tillkommande planerade bebyggelseområden på jordbruksmark utanför tätorterna.

<p>”hållbar kommun som vågar gå före” förpliktar!</p> <p>Vi föreslår därför att kommunerna i stället för jordbruksmark använder den moränmark som omger mjälaslätterna för handelns och industrins markbehov</p>	
--	--

Privatpersoner

1.	Kommentar
<p>Ny järnvägssträckning: Vi anser att en ny järnvägssträckning enligt alternativ UA4 kommer att innebära stora ingrepp i natur, landskap, kulturmiljöer samt för boende kring den föreslagna bansträckningen från Barkargärdet till Stora Källviken. (I bilaga finns yttrande över järnvägsutredning januari 2006 inklusive namnunderskrifter från 195 personer.)</p>	<p>Båda kommunerna har förordat sträckningen som nu är ett riksintresse för kommunikation och måste g skyddas enligt miljöbalken. Sträckningen är också redovisad i gällande fördjupad översiktsplan.</p>
<p>Fastigheternas marknadsvärde kommer att påverkas negativt av ovanstående faktorer och kommer att bli mycket svårare att sälja. Vår handlingsfrihet att flytta från området minskar och har redan minskat på grund av den planerade järnvägssträckningen. Det är inte rimligt att privatpersoner ska behöva lida ekonomisk skada i ett skattefinansierat projekt av denna art.</p> <p>Ett av Falu Kommuns mål i miljöprogrammet är att skydda människors hälsa. Frågetecknen och oron hopar sig på grund av den nya järnvägssträckningen för många av kommuninnevävarna.</p> <p>-Vilket ansvar anser ni att ni har gentemot kommuninnevävarna som hamnar i denna svåra situation på grund av er vilja och era beslut? -Har ni några ambitioner att stödja och hjälpa oss? -Enligt översiktsplanen planeras bebyggelse i attraktiva lägen på sluttningarna mot Runn om järnvägen flyttas. De som drabbas av den nya järnvägsdragningen borde i så fall få förtur och hjälp med att hitta ett nytt boende i dessa nya områden. -Finns det i så fall möjligheter att få hjälp med att flytta boendet till ett område som inte är beläget i närheten av järnväg? -Om man tvingas eller väljer att bo kvar, vilken ekonomisk kompensation görs för det minskade marknadsvärdet på fastigheten? -Vi förutsätter att de som drabbas av den nya järnvägssträckningen inte på något sätt ska behöva lida ekonomisk skada utan kompenseras fullt ut för värdeminskningar på fastigheterna och att detta inte bara skall gälla vid eventuell inlösen. -Att genomföra bullerdämpande åtgärder såsom byten av fönster, bullerplank och likande är inte tillräckliga då man även måste ta hänsyn till alla andra faktorer nämnda i detta dokument.</p>	<p>Kommunerna arbetar för att Trafikverket ska precisera spårlägen så att järnvägskorridorrens bredd kan smalnas av. Det är först när projektet är beslutat att genomföras som det blir aktuellt att hantera kompensationsfrågor</p>
2.	Kommentar
<p>Landskapspark: Vi föreslår att en lineär landskapspark skapas mellan Falun och Borlänge. Från den ena staden till den andra. De tvåstäderna – Falun och Borlänge – ska knytas samman ytterligare.</p>	<p>Förslaget är intressant, men bör behandlas i mer detaljerade planer än översiktsplanen.</p>

<p>Processer där det skapas gemensamheter för kommunerna Falun och Borlänge behövs. Detta förslag beskriver en möjlighet, en grön infrastruktur.</p> <p>En lineär park är en park där längden vanligen är mycket större än bredden. Den lineära parken ska i sig kunna inrymma olika parktyper – skogspark, vattenpark, odlingspark, etc. Bredden kan vara 25 meter. Kanske 50 meter. I skogen kan magnifika rum finnas respektive skapas.</p> <p>Identiteten kan stärkas med en gemensam park, en lineär park med sträckning mellan stadskärnorna. De två stadscentra knyts samman.</p> <p>Ett strikt verk inom landskapsarkitekturen förstärker identiteten hos parstaden. Parken ger ett slags urbanitet åt naturområdet mellan kommunernas centralorter. Parken kan innehålla skiftande och uppbyggande verksamheter för alla åldrar, vara en plats för uppbyggande och vidmakthållande av god hälsa, ge upplevelser och kunskap och komplettera infrastrukturen mellan Falun och Borlänge.</p> <p>Tre alternativ till sträckning redovisas, samt skisser .</p>	
<p>Falun</p>	
<p>3.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Gemensamt kulturhus: Ni måste planera för gemensamma kulturaktiviteter! Studera t.ex. Vara konserthus, som stöds av Vara kommun och Västra Götalandsregionen. Ett gemensamt kulturcentrum skulle bli en viktig motor för regionen och de båda kommunerna, om ni kunde ena er om att tillsammans driva ett kulturhus. På lång sikt måste både Dalasinfoniettan och Dalateatern ha bättre lokaler. Den nya "Runnhallen" kommer att stå som ett utropstecken mellan IKEA och hoppbackarna på Lugnet!</p>	<p>Synpunkten noteras. Översiktsplanen är inte rätt forum för planering av gemensamma kulturaktiviteter, men i översiktsplanen föreslås att kommunernas samarbete ska fortsätta och utvecklas. I de kommande fördjupade översiktsplanerna för Falun och Borlänge tätorter finns möjlighet att behandla markanspråk för lokaler för kultur.</p>
<p>4.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vilken bra ide med en gemensam översiktsplan.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Kultur: Jag tror det är klokt att stärka Falun-Borlänge som kultur- och utbildningsregion. Vår familj står just i begrepp att flytta till Falun från Östersund för att vår äldsta dotter ska studera vid Musikkonservatoriet. Vet flera kulturintresserade jämtar som redan flyttat eller är på väg att flytta söderut, just för kulturens skull. Vi vill bo i en liten, mysig, naturnära stad där idrott och kultur rankas lika högt. Fler människor kommer att vilja bo vackert naturnära i framtiden, men med bra utbud och kommunikationer</p> <p>Tänk större så lockar ni också kulturfolk och intellektuella! Mycket bra har ni: Rytms utbildning kommer snart till Borlänge, Länsmusiken, nämnda spetsutbildning på Musikkonservatoriet, Film i Dalarna mm finns i Falun. Stärk kulturinstitutionerna och kulturutbildningarna, knyt dem tätare samman</p>	<p>Synpunkten noteras. Översiktsplanen är inte rätt forum för planering av gemensamma kulturaktiviteter, men i översiktsplanen föreslås att kommunernas samarbete ska fortsätta och utvecklas. I de kommande fördjupade översiktsplanerna för Falun och Borlänge tätorter finns möjlighet att behandla markanspråk för lokaler för kultur.</p>

<p>med Högskolan och professionella arrangemang som Peace and Love och Vinterfest. Satsa på ett bra kulturhus (som i Luleå) och lyft fram regionens kreativa kraft.</p> <p>Detta skapar värde för både invånare och besökare. Det skapar inflyttning och framtidstro. Jag tror också att det är klokt att interagera mer i inlandet, med t.ex. Härjedalen och Jämtland. Gemensamma projekt, festivaler. Falun - Borlänge har potential att växa och bli en suverän region att leva i.</p>	
<p>5.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vindkraft: Vi äger fritidsfastigheter i Svartnäsbygden. I egenskap av medlemmar i Svartnäsbygdens Vildmarksförening ansluter vi oss till det yttrande som föreningen ingivit.</p>	<p>Synpunkten noteras</p>
<p>Vi anser i likhet med Svartnäsbygdens Vildmarksförening att:</p> <p>-Hela vindbruksplanen ska omprövas från grunden och att hela Svartnäsområdet tas bort som vindbruksområde av de skäl som anges i MMD:s dom av 2012-10-11 (Miljöpåverkan skulle bli alltför stor; den kumulativa effekten med Jädraås- och Tavelbergsprojekten samt bristen på alternativredovisning)</p>	<p>Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk är antaget av kommunfullmäktige och gäller. Delar av innehållet lyfts in i översiktsplanen och görs gemensamt för båda kommunerna. I både Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk och i Översiktsplan FalunBorlänge redovisas områden där den huvudsakliga markanvändningen inom områden, som idag i första hand används för skogsbruk, redovisas som "Förändrad användning; vindbruk/skogsbruk". Redovisningen uttrycker kommunens syn på var denna markanvändning ska ges företräde vid avvägningar i beslut om förändrad användning, men innebär inte att vindkraftsetableringar kommer att komma till stånd inom alla dessa områden. Etablering av vindkraftsanläggningar sker på initiativ av intressenter och prövas enligt gällande lagstiftning. Översiktsplanen är inte kommunens ställningstagande i enskilda prövningsärenden.</p>
<p>-MMD:s dom har överklagats av Bergvik Skog AB till MMÖD, vars dom i målet beräknas komma i början av augusti 2013. I målet åberopas ett omfattande bevismaterial och yttranden har inhämtats från exempelvis Naturvårdsverket, som understryker det olämpliga i att uppföra gruppstation med vindkraftverk i Svartnäsområdet.</p> <p>-Svartnäsområdet har en enorm potential av mycket rika och skyddsvärda naturområden som lämpar sig för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser.</p> <p>Falu kommun bör avvakta Mark- och miljööverdomstolens dom inom några månader innan vindbruksfrågan tas upp i översiktsplanen. Eftersom MMÖD är sista instans blir domen prejudicerande och kommer för framtiden att påverka etablering av vindkraftverk i området. Ett ytterligare skäl till att avvakta med kommunens vindbruksplan är att det planeras ökat antal naturreservat i norra och nordöstra Dalarna. I samband härmed görs av Länsstyrelsen en fördjupad naturinventering, som givetvis bör läggas till grund även för kommunens vindbruksplan.</p>	<p>Synpunkten noteras. Domen är inte avgjord. Översiktsplaneringen stoppas inte upp i väntan på avgörandet. Oavsett hur utslaget blir så gäller fullmäktigebeslutet om Planeringsunderlag för vindbruk hösten 2013. Kommunerna kan (när det finns aktuella kommuntäckande översiktsplaner) i framtiden se över vindbruksfrågorna genom Tematiska tillägg till översiktsplanen om det bedöms finnas behov av det.</p>

<p>Alla människor i Svartnäs med omgivande 10 st. finnyar bor såvitt vi kan förstå inom högriskområdet för lågfrekvent buller och bullernivåer på 40 dBA-55 dBA och högre. Det rör sig om mer än 300 människor, bofasta och fritidsboende. Som fastighetsägare i Svartnäsbygden kan vi inte acceptera att området klassas som vindbruksområde, som skulle ge vindkraftsexploaterer rätt att skada naturen och djuren och att påverka människorna som bor och vistas i området till hälsa och att deras egendom drabbas av värdeminskning. Det skulle vara ett alltför högt pris för Falu kommuns invånare, bofasta såväl som fritidsboende i Svärdsjö norra landsbygd. Området har en enorm potential av mycket rika och skyddsvärda naturområden som lämpar sig utomordentligt väl för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser.</p> <p>MMD och Naturvårdsverket har uttalat att Svartnäsområdet är olämpligt för vindkraft. Vi anser detsamma och menar att hela Svartnäs/Ryssjön/Råkenberget-Ånglarnaområdet bör tas bort från Falu kommuns vindbruksplan.</p>	
<p>6.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Järnväg Gävle: En korridor bör lämnas fri redan i nästa översiktsplan för ny dubbelspårig järnvägssträckning från Falun och bort mot Gävle. Det är viktigt att vi har en vision om ett pendlingsavstånd till Gävle (förbi Hofors och Sandviken) från FalunBorlänge som inte tar mer än 1 timme. Därför måste även den delen av banan rustas. Då blir det attraktivare att bedriva persontrafik på sträckan och det blir attraktivare för pendlare, inte minst viktigt för högskolan och studenterna, då närheten till Gävle kan öka attraktiviteten i att välja FalunBorlänge som studieort. Även viktigt att vidga arbetsmarknaderna. Syndromet med ”en kula med bara Dalarna på” arbetas bäst bort genom att knyta ihop oss trafikmässigt med grannlänen. Det har alla att vinna på!</p>	<p>Detta framgår i översiktsplanen kap 9 att framtida detaljplaner och bygglov som ligger i närheten av järnvägen måste uppmärksamma markanvändningen för ett framtida dubbelspår.</p>
<p>Rälsbusspendel Korsnäs-Grycksbo(-Bjursås): Kapacitetsökningen kan användas för en spårbunden pendel (förslagsvis med rälsbuss eller dieselspårvagn) mellan Grycksbo och Korsnäs. Vill man vara ännu mer framtidsinriktad kan man även peka ut ambitionen att förlänga Grycksbobanan till Bjursås. Det skulle skapa många nya möjligheter till attraktiv bebyggelse längs med nuvarande Grycksbobana, både inne i centrala Falun och längre ut mot Bergsgården och Grycksbo.</p>	<p>Synpunkten noteras. I översiktsplanen nämns Korsnäs som ett framtida tågstopp. Det är möjligt för en entreprenör redan nu att trafikera Grycksbobanan.</p>
<p>Duospårvagn: Det är viktigt att man låter nuvarande järnväg mellan Falun och Borlänge få vara kvar även när det nya dubbelspåret byggs. Den skulle kunna användas för en spårbunden stadsbana som körs med duospårvagn inom en inte allt för avlägsen framtid. Man lägger spårväg från Falun C upp till Lugnet samt från Borlänge C och via Kupolen och högskolan ut</p>	<p>Idéerna är intressanta. Dubbelspåret FalunBorlänge möjliggör ökad pendling och är nödvändigt även för godstrafiken. Det finns inte tillräckligt befolkningsunderlag eller ekonomiska förutsättningar för två spårbundna transportsystem. Att få tillgång till Runns stränder värderas högt och att ta bort den befintliga järnvägen ger förutsättningar att utveckla</p>

mot Tjärna Ängar. Duo-spårvagnar kan då trafikera både stadsmiljön och vanlig järnväg i periferin mellan städerna. På så sätt skulle vi få en mycket attraktiv kollektivtrafiklösning i FalunBorlänge. (En duospårvagn, även kallad tram-train, är en spårvagn som kan köra på både spårvägs- och järnvägsspår.)	friluftslivet och viss bostadsbebyggelse.
7.	Kommentar
Tåg/flyg mot Sthlm/Arlanda: Det är bättre att koncentrera ansträngningarna mot att säkerställa tillförlitliga, snabba och frekventa tågförbindelser till Arlanda och Uppsala/Stockholm för att tillfredsställa näringslivets behov. Även för miljön är en prioritering av tågtrafiken att föredra. Linjeflyg ärbara möjlig med mindre flygplan och oftast varierande fyllnad. Att driva fler krav samtidig gentemot trafikverket försvagar chansen till en snabb utbyggnad av järnvägen. Även dubbelstadens driftbidrag tillflygplatsen bör ifrågasättas.	I översiktsplanen finns en planeringsinriktning som säger att framtida planering inte får hindra möjligheterna att bygga dubbelspår på Dalabanan och Bergslagsbanan, och att detta måste uppmärksammas i framtida detaljplaner och bygglov som ligger i närheten av järnvägen.
Dala Airport: FalunBorlänge bör inte driva att behålla Dala Airport som riksintresse. Andra infrastruktursatsningar är mycket viktigare för det lokala näringslivet.	Dala Airport behövs så länge det inte finns tillräckligt bra tågförbindelser till Arlanda/Stockholm. Behovet av flygplatsen är relaterad till Dalabananans utveckling/framtid och när bra tågförbindelser finns kan flygplatsens betydelse omvärderas.
Enskilda avlopp: Vid nybyggnation i områden utan kommunal avloppsvattenhantering bör det ställas krav på hög reningsgrad minst i klass med kommunala reningsverk. Regelbunden tillsyn samt stickprov krävs. I områden med risk för att dricksvattenförsörjningen påverkas negativt i händelse av en funktionsstörning i den enskilda avloppsvattenreningen bör enskilda avlopp ej tillåtas.	I både Falun och Borlänge kommuner sker detta redan genom att respektive miljönämnds riktlinjer efterföljs och genom tillsyn. Krav på högre reningsgrad än normalt ställs i områden med särskilt hög skyddsnivå. Dessa visas i kap 10.
Falu gruva: I frågan om världsarvet ska bevarandet alltid gå före utvinning av mineraler.	Texten ändras i kap 15 och 17 samt i bilagan om riksintressen, så att det framgår att riksintresset för kulturmiljövård enligt länsstyrelsen ska ha företräde framför riksintresset för värdefulla ämnen och material i de fall intressena är oförenliga.
Falu skjutfält: Dalaregementet är nerlagt. FalunBorlänge bör begära av försvarsmakten att ta bort intresseområdet Falu skjutfält i sin helhet.	Försvarsmakten använder ännu området och hävdar intresset för totalförsvaret.
8.	Kommentar
Vindkraft: I egenskap av medlemmar i Svartnäsbygdens Vildmarksförening ansluter vi oss till det yttrande som föreningen ingivit. Vi anser i likhet med Svartnäsbygdens Vildmarks-förening att: -Hela vindbruksplanen ska omprövas från grunden och att hela Svartnäsområdet tas bort som vindbruksområde av de skäl som anges i MMD:s dom av 2012-10-11 (Miljöpåverkan skulle bli alltför stor; den kumulativa effekten med Jädraås- och Tavelbergsprojekten samt bristen på alternativredovisning) -MMD:s dom har överklagats av Bergvik Skog AB till MMÖD, vars dom i målet beräknas komma i	Se kommentar ovan till yttrande 5.

<p>början av augusti 2013. I målet åberopas ett omfattande bevismaterial och yttranden har inhämtats från exempelvis Naturvårdsverket, som understryker det olämpliga i att uppföra gruppstation med vindkraftverk i Svartnäsområdet.</p> <p>-Svartnäsområdet har en enorm potential av mycket rika och skyddsvärda naturområden som lämpar sig för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser.</p> <p>Falu kommun bör avvakta Mark- och miljööverdomstolens dom inom några månader innan vindbruksfrågan tas upp i översiktsplanen. Eftersom MMÖD är sista instans blir domen prejudicerande och kommer för framtiden att påverka etablering av vindkraftverk i området. Ett ytterligare skäl till att avvakta med kommunens vindbruksplan är att det planeras ökat antal naturreservat i norra och nordöstra Dalarna. I samband härmed görs av Länsstyrelsen en fördjupad naturinventering, som givetvis bör läggas till grund även för kommunens vindbruksplan.</p> <p>Alla människor i Svartnäs med omgivande 10 st finnbyar bor såvitt vi kan förstå inom högriskområdet för lågfrekvent buller och bullernivåer på 40 dBA-55 dBA och högre. Det rör sig om mer än 300 människor, bofasta och fritidsboende. Som fastighetsägare i Svartnäsbygden kan vi inte acceptera att området klassas som vindbruksområde, som skulle ge vindkraftsexploaterer rätt att skada naturen och djuren och att påverka människorna som bor och vistas i området till hälsa och att deras egendom drabbas av värdeminskning. Det skulle vara ett alltför högt pris för Falu kommuns invånare, bofasta såväl som fritidsboende i Svärdsjö norra landsbygd. Området har en enorm potential av mycket rika och skyddsvärda naturområden som lämpar sig utomordentligt väl för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser.</p> <p>MMD och Naturvårdsverket har uttalat att Svartnäsområdet är olämpligt för vindkraft. Vi anser detsamma och menar att hela Svartnäs/Ryssjön/Råkenberget-Ånglarnaområdet bör tas bort från Falu kommuns vindbruksplan.</p>	
9.	Kommentar
<p>Hållbar utveckling: Mina synpunkter har i överlag med en hållbar utveckling att göra och den anpassning vi måste göra för att förhindra en global miljö-katastrof. Det krävs en energiomställning till ren el och att bli fri beroendet av olja. Den största faktorn och utmaningen ligger på en hållbar samhällsarkitektur.</p>	<p>Synpunkterna noteras. Att minska bilismen och öka kollektivtrafik överensstämmer med översiktsplanen. Vilka markmaterial som är lämpliga att använda är inte en fråga som behandlas i översiktsplanen.</p>
<p>På sikt är det nödvändigt att minska bilism och öka kollektivförbindelserna med framförallt pendeltåg, tåg m.m. för att göra sig fri asfaltsberoendet. Asfalten i sig bär med sig mycket miljöförstöring inte bara pga. oljan men även de ämnen som rinner ut i dagvattnet och för att inte tala om hur vår luft blir förorenad av</p>	<p>Översiktsplanen uttrycker denna inriktning, men använder inte ordet "asfaltsberoende".</p>

<p>samma ämnen samt bildäcksgummi. Trots detta slöseri av ineffektiva transporter etc. är det inte den största boven i dramat. Vi måste satsa på en energiomställning även på lokala plan så gott det går trots en passiv regering.</p> <p>Om vi kan skapa ett hållbart samhälle lokalt har vi många andra städer som säkert skulle vilja ta del av vår expertis. Jag instämmer med texten om att en effektiv centralisering av olika företag etc. är en primär viktig faktor att ha med sig när det gäller att bygga vidare på städer eller även effektivisera den existerande planeringen.</p>	
<p>Hållbara transporter: Cykel, gång och hållbara transportmedel måste inte bara vara som i texten "prioriterat" utan primär och avgörande för att minska övrig trafik.</p>	Synpunkten noteras.
<p>Dricksvatten: Sedan har jag åsikter om fluor som inte borde få förekomma i vårt dricksvatten, det är ett högt cancerframkallande ämne.</p>	För fluorid finns fastställda gränsvärden som är ställda utifrån hälsoaspekt. I kommunernas allmänna vattentäkter överskrids inte dessa gränsvärden.
10.	Kommentar
<p>Medborgardiskussioner: Falun har utropat sig som demokratikommun. En översiktsplaneprocess borde vara ett utmärkt tillfälle att få igång breda medborgardiskussioner om de grundläggande värderingar som ska styra utformningen av vår framtid. Men detta kräver tid och ett nytt sätt att arbeta. Det ställer också stora krav på hur översiktsplanen presenteras och populariseras. Och ska inte detta få ta tid? Är det inte bättre att få en ordentligt förankrad översiktsplan, än att hasta fram en tjänstemannaprodukt som nästan ingen känner till?</p>	Synpunkten noteras. Båda kommunerna saknar aktuella kommuntäckande översiktsplaner. Uppdraget från kommunstyrelserna genomförs med relativt begränsade resurser och en kort tidplan. Det har bedömts vara viktigt att snarast få en aktuell översiktsplan som ger ett utgångspunkter för fortsatta processer i en rullande planering där medborgardiskussioner kommer att kunna fortsätta. Både före och under samrådstriden har arbetet med översiktsplanen redovisats i media och ett antal öppet hus har hållits.
<p>Omvärldsanalys: Det presenterade översiktsplaneförslaget redovisar egentligen inte vilka planeringsförutsättningar man utgått ifrån och därför är det svårt att förstå hur man har tänkt och vilka prioriteringar man gjort. En omvärldsanalys med en genomgång av de viktigaste problemen och hoten som FalunBorlänge (och Sverige, Eu och världen) står inför borde presenteras som ett underlag för hur den långsiktiga kommunala planeringen ska utformas.</p>	Synpunkterna noteras. Översiktsplanen hänvisar till underlag där fördjupad kunskap kan hämtas, t ex FN:s klimatpanel och Boverkets Vision 2025. Kap 2 uppdateras utifrån klimatpanelens senaste rapport i september 2013.
<p>Omställning: Planen verkar bygga på att en fortsatt tillväxt ska lösa de problem som just detta tillväxttänkande ställt till med. Men är det inte så att de problem vi står inför egentligen kräver en radikal och total omställning av hela samhället - hur vi tänker, vad vi tycker är viktigt, hur vi lever, hur vi producerar, hur vi konsumerar osv. Det materialistiska tänkandet måste ersättas med andra värderingar som prioriterar helt andra saker.</p>	Översiktsplanen är ett styrande dokument och verktyg på lokal regional nivå. Men den speglar också det som är politiskt och praktiskt möjligt utifrån nationella och internationella lagar, regler och politiska överenskommelser. Som beskrivs i planens 2 kap är ansvaret lokalt och globalt, på ledarnivå men också att kommuninvånare ges kunskap och insikt att ta kloka egna beslut. Det vill säga att medborgare påverkar sina ledare till klokare beslut genom att själva välja en annan väg. Kapitel 2 utvecklas om hållbar utveckling och framtidsbilden kompletteras.

11.	Kommentar
<p>Vindkraft: Det är med stor oro som jag läst igenom översiktsplanen FalunBorlänge och konstaterat att kommunerna ställer sig positiva till att bygga upp en barriär av vindkraftsverk från Svabensverk till Sandvikens kommun, alltså hela den nordliga och nordöstra delen av Falu kommun, en sträcka på ca 4,5-5 mil. Man använder ofta begreppet biologisk mångfald något som jag blir förvånad över eftersom man inte tycker att all biologisk mångfald är viktig utan bara den som någon kan göra sig en hacka på.</p>	<p>Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk är antaget av kommunfullmäktige och gäller. Delar av innehållet lyfts in i översiktsplanen och görs gemensamt för båda kommunerna. I både Falu kommuns planeringsunderlag för vindbruk och i Översiktsplan FalunBorlänge redovisas områden där den huvudsakliga markanvändningen inom områden, som idag i första hand används för skogsbruk, redovisas som ”Förändrad användning; Vindbruk/skogsbruk”. Redovisningen uttrycker kommunens syn på var denna markanvändning ska ges företräde vid avvägningar i beslut om förändrad användning, men innebär inte att vindkraftsetableringar kommer att komma till stånd inom alla dessa områden. Etablering av vindkraftsanläggningar sker på initiativ av intressenter och prövas enligt gällande lagstiftning. Översiktsplanen tar inte ställning till hur enskilda etableringsärenden ska prövas.</p>
<p>Man nämner i planen att om man har planer på att bygga vindkraft nära en kommungräns så borde man ha kontakt med den angränsande kommunen, har Falu kommun haft kontakt med Ovanåker, Bollnäs, Ockelbo samt Sandviken och samordnat byggandet av vindkraft?</p>	<p>Samtliga grannkommuner har fått ta del av översiktsplanen undre samrådet. Det pågår också kontakter mellan grannkommuner i de etableringsärenden som är aktuella.</p>
<p>I översiktsplanen lägger sig Falu kommun platt för Energimyndighetens planer på vindkraft istället för att ha egna idéer på lämpliga platser. Kommunerna borde låta inventera områden inför vindkraftsetablering och låta det ta den tid som behövs, minst ett till två år.</p>	<p>Kommunerna har valt att inte lägga skattefinansierade resurser på inventeringar för att själva leta upp egna områden utan har istället använt de kunskapsunderlag som tagits fram för större områden än FalunBorlänge som underlag för markanvändningsplaneringen. Etablering av vindkraftsanläggningar sker på initiativ av intressenter och prövas enligt gällande lagstiftning. Vid prövning av ärenden ställer myndigheterna krav på beslutsunderlag.</p>
<p>De stora vindkraftsparkerna runt Svartnäs bör slopas så att befolkningen där kan bygga ut för vildmarksturism och örnar kan flyga in i Falu kommun.</p>	<p>Synpunkten noteras. Se även kommentarer ovan.</p>
12.	Kommentar
<p>Jag tar upp några saker som tycker saknas eller borde få större plats i planen. Kap 2.2.1: Industrins påverkan nämns inte.</p>	<p>Befintliga industrier har tillstånd för sina verksamheter. I kap 13 behandlas hur störningar från miljöstörande verksamheter ska hanteras.</p>
<p>Kap. 2.2.3 Lagra energi bygg upp buffertar</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Kap. 2.3 En urbaniserad och digitaliserad värld skapar ett långt ”mentalt avstånd ” mellan anonyma nära grannar jämfört med vad glesbygdens gemenskap ger</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Kap. 2.4 och 2.5 Bygg i system med flyttbara enheter t.ex. flyttbara hus på enkel grundläggning.</p>	<p>Hur byggande ska gå till behandlas inte i översiktsplanen.</p>
<p>Kap 2.7 Jakten är en del av dagens jord- och skogsbruk och den är och den borde få komma med som inkomstbringande näring och naturhushållning.</p>	<p>Texten i kap 6 kompletteras med detta.</p>

I kap 3.2 Mark- och vattenanvändning saknas redovisning av täkter, kommande gruvor och IT master.	Större bergtäkter finns med som pågående markanvändning, liksom de områden där det finns bearbetningskoncessioner (tillstånd) för mineralutvinning.
Kap 5.3 Boende: Det är svårt att påverka för byggherrarna och entreprenörerna	Synpunkten noteras.
Kap 7.2 Friluftsliv och idrott: Husbils- och friluftsliv är inte lika husvagnslivet. Husbilen står kortare tider på ställplatser, som det idag inte finns så många av. Enklare plats med hygienutrymmen och möjlighet att fylla och tömma bilens tankar.	Detta behandlas inte i översiktsplanen utan i andra planer/processer i kommunerna.
Kap 8 Utbildning: Friskolorna borde hyra tomställda lokaler i bef. skolor, där matsalar, gymnastiksal, bibliotek mm kan vara gemensamma	Synpunkten noteras.
Högskolan ska verka för att dra hit sysselsättning i stället för att ”exportera” elever.	Synpunkten noteras.
Kap 9.8 Godstransporter: Fler och fler godsbilar utifrån på väg 293, förut dominerade de lokala. Jag tror E16 har gjort att trafiken ökar och många tar inte omvägen över Borlänge, det blir Falun – Norr Amsberg direkt.	Synpunkten noteras. Det finns ett framtida vägreservat mellan Tallen och Vallbro korsningen väg 293/827.
Kap 13 Översvämningar: Lägre grundläggningsnivåer/bygghöjder för källargarage borde ges, med dagen teknik att bygga vattentätt och att fordonen är flyttbara	De höjder som redovisas i översiktsplanen tar hänsyn till ökande översvämningar på grund av klimatförändringar.
Kap 15 Industrilandskapet är i många stycken värt att omnämna bevara.	Industrilandskapet kring Falu gruva är världsarv och riskintresse för kulturmiljö. Vid avvägningar mot andra intressen som kan hota industrilandskapet, som t ex. riksintresset för värdefulla ämnen, ska riksintresset för kulturmiljö enligt länsstyrelsen ha företräde.
13.	Kommentar
Vindkraft: Förslaget till plan är motsägelsefullt, ska glesbygd och landsbygd utvecklas, överleva eller avvecklas? I vindkraftskapet vill man förhindra utveckling av glesbygd landsbygd. Sådan utveckling och verksamhet som skulle vara till nackdel för vindkraftsetablering nu och i framtiden. Vindkraften är en naturförstörelse utan dess like! På vilken sida står politiker och myndigheter, kapitalets eller befolkningens? Man ska väl i första hand ta tillvara och skydda fastighetsägarna, boende som drabbas.	Vindkraftsutbyggnad innebär också en utveckling av landsbygden (även om det finns skilda åsikter om den är önskvärd eller inte) och innebär inte att annan landsbygdsutveckling hindras. Mark- och vattenanvändningskartan redovisar huvuddragen i var olika pågående och förändrad användning ska ges ett företräde vid avvägningar i beslut om förändring.
Riktiga samrådsmöten där alla har möjlighet att yttra sig och påverka sin närmiljö och livskvalité. Där största vikten är att tillvara natur-djur- boendes bästa.	Under samrådet har det bjudits in till öppna möten där det funnits möjlighet att yttra sig både enskilt och inför andra. I många beslutsprocesser enligt de lagar som reglerar beslut om ändrad markanvändning ges det också möjlighet för medborgare och sakägare att yttra sig.
Vindkraft i närmiljö är oförenliga. Max 35 dB samt 3 km avstånd.	I kap 12 finns en rekommendation om ett minsta avstånd på 1000 meter mellan bostadshus och vindkraftverk i medelstora och stora anläggningar. Översiktsplanen avgör däremot inte vilken bullernivå

	<p>som ska uppfyllas vid ett visst avstånd. Hur långt avståndet blir och vilka bullernivåer som uppstår på en specifik plats avgörs i prövningen av etableringsärenden.</p>
14.	Kommentar
<p>Cykelväg: En bra cykelväg mellan Falun - Borlänge borde finnas. Utan backar. Varför inte där man har dragit vattenledningen mellan städerna.</p>	<p>En cykelväg på ny vattenledning mellan Falun och Borlänge innebär en sträckning med stora höjdskillnader. I översiktsplanen föreslås tre andra alternativa vägar.</p>
<p>Externhandel: Undvik externa köpcentra. Det utarmar centrum o är inte så lättillgängligt för alla utan bil.</p>	<p>Översiktsplanen redovisar inte några nya externa köpcentrum.</p>
<p>Stadsodling: Gynna o planera mer för självhushållning i stadsmiljö. Gör det möjligt för fler att odla.</p>	<p>I Falun och Borlänge tätorter pågår detta redan. Kap 7 kompletteras.</p>
<p>Kollektivtrafik: Viktigt med bra buss förbindelser ändå till Kvarntäkt längst in i Bjursås, för att göra buss lättillgänglig för de flesta i Bjursås.</p>	<p>Synpunkten noteras och förmedlas till Falu kommuns trafik- och fritidsförvaltning.</p>
Borlänge	
15.	Kommentar
<p>LIS-områden: Vi begär att området Sunnanö, Nordanö, Viken och Viksö ska ingå i LIS-Planering för att bebyggelse ska kunna ske närmare stranden än 100 meter.</p>	<p>I utställningshandlingen redovisas några tillkommande LIS-områden vid Runn. Det är däremot inte möjligt att begära eller ansökan om LIS-områden. Enskildas önskemål om dispenser från strandskydd hanteras i samband med ansökan om förändringen.</p>
16.	Kommentar
<p>Bebyggelseområde: Vi vill fullfölja vår tidigare önskan att upprätta 20 tomter på fastigheten Kyna 14:2. VA-utredning behövs.</p>	<p>Översiktsplanen ger inte stöd för den större bebyggelseutveckling som föreslås, bland annat för att vatten- och avloppssituationen är problematisk samt att avståndet till service med mera är långt.</p>
17.	Kommentar
<p>Vägreservat: Den av Banverket planerade utbyggnaden av Ornäs stationsområde med förlängd mötesplats alternativt framtida dubbelspår kommer att allvarligt skada och påverka Ornäs samhälle i mycket stor omfattning. Korsningen med Torsångsvägen, väg 807 och med Sjövägen föreslås i järnvägsutredningen ersättas med planskildhet.</p> <p>Trafiken genom Ornäs har de senaste åren ökat markant i huvudsak bestående av genomfartstrafik med bilar och tunga lastbilar via Torsångsvägen. Torsångsvägen (väg 807) skär idag genom Ornäs vilket innebär ökade risker för trafikanterna i Ornäs. Många utfarter och passager gör bland annat att många skolbarn idag måste passera Torsångsvägen till och från skolan. Samtidigt håller man ofta en hög hastighet genom samhället där 40-gränsen sällan hålls. Den ökande trafiken på Torsångsvägen medför även en mycket störande bullernivå kring vägen förutom andra olägenheter kring vägen med många</p>	<p>Översiktsplanen motsätter sig en utbyggnad av mötesplatser i Ornäs och Hinsnoret, och förordar att det istället anläggs dubbelspår ut från både Borlänge och Falu tätorter som även går att använda när nytt dubbelspår byggs mellan Falun och Borlänge.</p>

in- och utfarter till lokala bostadsområden ibland med skymd sikt.	
Det är angeläget att det tidigare vägreservatet där Torsångsvägen ansluts till Ornäs trafikplats (norr Storsten - Ornäs trafikplats s rv60) över Dalsjö (via ny bro mellan Dalsjö/Kråkatorp och Ornäs) behålls eller återaktualiseras i översiktsplanen. Det är också högst önskvärt att en ny väganslutning snabbt realiserar då det skulle eliminera en stor del av problemen med trafiken genom Ornäs, idag uppskattat till c:a 1500 motorfordon per dygn till och från Torsång. Sommartid något högre pga. tillkommande fritidsaktiviteter i området. Samtidigt skulle ingreppen i Ornäs pga. järnvägen minimeras. Till exempel järnvägsövergången via Sjövägen bör kunna stängas av för motorfordon då trafiken kan ledas över den nya järnvägsbron. Inga kostsamma ingrepp behöver antagligen göras vid järnvägsövergången vid Torsångsvägen då trafiken markant kommer att minska genom samhället och i huvudsak endast bestå av lokal trafik.	Översiktsplanen kompletteras med vägreservatet förbi Ornäs mellan väg 807 och väg E16.
18.	Kommentar
I grunden ett mycket bra förslag som ger möjligheter till en mängd frågor och idéer till lösningar.	Synpunkten noteras.
Uppföljning: Översiktsplanen bör följas upp kontinuerligt och prövas i fullmäktige varje år. Det kan kompensera att samrådtiden är för kort.	I det fortsatta arbetet med den rullande översiktsplaneringen kommer avstämningar att behöva göras med tätare intervall än vart 4:e år då en aktualitetsförklaring av översiktsplanen ska göras av fullmäktige. I kap 23 om genomförande föreslås att den gemensamma politiska styrgruppen ges fortsatt uppdrag att leda arbetet med den rullande översiktsplaneringen. Årliga avstämningar med styrgruppen kan vara ett lämpligt sätt att bedriva arbetet. Däremot är det inte resurseffektivt att pröva översiktsplanen i fullmäktige en gång per år.
Utbildning: Utbildning i alla åldrar är viktigt.	Detta står i kap 8.
Klimatförändringen: En orsak till stora utsläpp av växthusgaser är biltrafiken. Vad händer i Borlänge när handelsområdet norra Backa är etablerat och biltrafiken ökar ofantligt? Lägg all kraft på att minska fordonens bränsleförbrukning, hitta andra typer av energier och efterhand fasa ut stora handelscentrum och satsa på lokal- och internethandel.	Handelsområdet kommer sannolikt att ta kunder från Dalarna som annars skulle ha åkt till Gävle, Västerås, Uppsala eller Örebro. Det är inte säkert att det totala transportarbetet och utsläppen blir större. Det unika läget nära centrum och järnvägsstation ger stora möjligheter till kollektivtrafikresor för kunder.
Översvämningsrisker: Avbördningen från Falun och Borlänge kan öka med fördjupning vid Våbäcksforsen. För att möta extrema vädersituationer bör åtgärder som t.ex. förstärkning av dagvattensystemen och skydd längst delar av Dalälven och Lillälven vidtas snarast.	Synpunkterna noteras.
Bebyggelsestrategi för städerna: Ta reda på hur folk vill bo och vilka hyror man orkar med, och vilka ombyggnads- och reparationsbehov nuvarande bostäder har. Undersök hur folk förflyttar sig till olika	Denna gemensamma översiktsplanen tas fram på den strategiska, övergripande nivån och det har inte varit möjligt att fördjupa sig i dessa frågor.

<p>målpunkter. Den huvudsakliga förflyttningen sker idag med bil. Hur ska vi få kollektivtrafiken att anpassas efter våra behov? Hur ska vi göra för att öka järnvägens möjligheter att transportera varor och gods?</p>	
<p>Boende: Boendet är en av översiktsplanens viktigaste frågor och en ödesfråga.</p> <p>Tjärna ängar, Jakobsgårdarna, Hagalund och Nygårdsdalen ska fortsätta att rustas upp och byggas på för att områdena ska få en framtid med alla sorters innevånare. Vi ska undvika segregation av människor. Vad har olika grupper för behov – äldre, studerande, invandrare?</p>	<p>Synpunkten noteras. I översiktsplanen uttrycks att bra boendemiljöer är en nyckelfråga för en positiv utveckling, och att en variation av upplåtelseformer inom bostadsområden behövs för att alla ska få ett lämpligt boende.</p>
<p>Gång- och cykeltrafik: Gång- och cykeltrafiken ska öka och det behövs fler separata gång- och cykelbanor, både i stan och på landsbygden. Cykelparkeringar och utlåning av cyklar på kollektivtrafikens ändhållplatser</p>	<p>Kap 9 kompletteras.</p>
<p>19.</p>	
<p>Planen är alldeles för ordrik i förhållande till konkret innehåll.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Övergripande strategi: City - mötesplats för alla. Tät och grön stad. Skönhet och trevnad. Frisk luft.</p> <p>Målsättningen med en kraftig befolkningsökning måste föregås av en ide/föreställning om vilka näringar som kommer att sysselsätta den ökande befolkningen. Någonstans måste platserna/områdena finnas där tillväxt av arbetsplatser finns. Det behövs självklart mark där nya bostäder byggs. Jag efterlyser därför en handfast analys av:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tillväxtbranscher: antagande om antalet anställda. -Befolkningstillväxt: -Områden med nya bostäder: Antaganden om fördelning villor/hyreslägenheter/bostadsrätter. -Förverkligande av byggande/marknadsperspektiv. 	<p>Översiktsplanen är ett viktigt styrdokument för kommunernas utveckling, men inte det enda. Denna gemensamma översiktsplanen tas fram på den strategiska, övergripande nivån och det har inte varit möjligt att fördjupa sig i dessa frågor.</p>
<p>Byggande av lågenergihus ska främjas. "Rätt energilösning på rätt plats" - småskalig el- och värmeproduktion utanför fjärrvärmenätet.</p>	<p>Detta behandlas i kommunernas klimat- och energistrategier.</p>
<p>Kommunen planerar men byggandet kommer i ökad utsträckning att ske i privat regi. Det är därför viktigt att de områden som blir aktuella för investeringar redan nu pekas ut för att marknaden, såväl privata som kommunen, får tid till analyser och fastighetsköp.</p>	<p>Tillkommande områden för planerad bebyggelseutveckling redovisas på mark- och vattenanvändningskartan. Översiktsplanen ger däremot inte någon juridiskt bindande rättighet att få bygga. Detta måste prövas i efterföljande planläggning och/eller förhandsbesked/bygglov. Investeringar i tillkommande infrastruktur för dessa områden ska normalt kunna täckas inom exploateringsbudgeten vid områdenas omvandling.</p>
<p>Arbetsmarknad: Vad ska alla nyinflyttande syssla med? Vad tror vi om framtidens branscher? Var ska arbetsplatserna ligga? Vi behöver alltså industri/arbetsplatsområden.</p>	<p>Denna gemensamma översiktsplanen tas fram på den strategiska, övergripande nivån och det har inte varit möjligt att fördjupa sig i dessa frågor. Den syn på bebyggelseutveckling som redovisas i översiktsplanen inkluderar även verksamhetsområden där arbetsplatser kan tillkomma. Detta kan också ske genom förtätning i redan bebyggda områden. Var de ska placeras och hur</p>

	de ska utformas hänvisas till andra, kommande planeringsprocesser.
Boende: I Borlänge kan ett attraktivt seniorboende i små lägenheter byggas i Buskåker(f d volvoområdet). På området söder om Tunaån mellan riksvägen och Tunavägen är det lämpligt att bygga attraktiva bostadsrätter som fyrvåningshus. Väster om järnvägen och söder Tunaån (byn Hesse) bör ge plats för fina villatomter. Lokalbussarna bör ledas genom nämnda områden för att möjliggöra närkontakt med centrum.	Synpunkterna noteras och förs vidare till kommande fördjupade översiktplan för Borlänge tätort.
Livskraftig landsbygd med starka serviceorter och levande landsbygd. Serviceorter utvecklas.	Synpunkten noteras
Blandat grönområden, gång- och cykeltrafik. Bra, gena cykelvägar till city. Förutsättningar för näringsverksamhet	Kapitlet om gång- och cykeltrafik delas och utökas.
Ungdomsbarometern (www.ungdomsbarometern.se) har frågat ungdomar i åldern 15 - 24 år om var de vill bo i framtiden. I slutet av 2012 har andelen som anger att de vill bo i en större stad/storstad ökat på bekostnad av andelen som vill bo på landsbygden.	Synpunkten noteras.
Strandskydd och LIS-områden: Det måste vara kommunen (läs kommunfullmäktige) som själv bestämmer kriterierna för LIS-områden. INTE Naturvårdsverket!	Miljöbalken reglerar strandskyddet och kommunfullmäktige kan inte bestämma detta. Naturvårdsverkets handböcker ger vägledning av hur staten tolkar miljöbalkens.
Tomter bör tillåtas min. 20 meter från stranden - inte några 100 m.	Kommunerna kan inte ändra lagen, det är en uppgift för riksdagen. Det pågår för närvarande en utredning om strandskyddet.
Förslag Sunnanö: Stärka befintlig service som Torsångs kafé/minilivs, jord- och skogsbruk genom vedhantering, plogning av vägar, ev. närproducerat inom livsmedel, stärka skolans underlag. Förslag Ornäs - Kyna: Underlag för skola/affär och binärningar till jord/skogsbruk (lika Sunnanö).	I utställningshandlingen redovisas några tillkommande LIS-områden vid Runn.
IT-infrastruktur: FalunBorlänge bör investera ett antal miljoner kronor på att upprätta ett antal hotspots som ska ge invånare och besökare gratis tillgång till internet. Vi har ju redan ett antal accesspunkter som täcker skolor och andra kommunala lokaler. Ett mindre bra alternativ är gratis surfning i två timmar om dagen men vill man surfa en hel dag skulle priset kunna vara 1 euro.	Synpunkten noteras. Detta är inte en fråga för översiktsplanen.
Högskolan: En ordentlig skärpning av högskolan måste till för att redan idag (!) leva upp till skrivningen under 2.2.3 "I FalunBorlänge innebär den samhällsekonomiska dimensionen bland annat grund-, gymnasie- och högskoleutbildning av hög kvalitet." Media redovisar i dagarna att vår högskola tyvärr ligger nästan i botten av graderingar.	Synpunkten noteras. Översiktsplanen behandlar inte hur utbildningar ska genomföras.
Kulturmiljövärden: Vi måste vara måna om kulturintressena och då Torsångsbygden, glöm inte att Falun en gång var fäbod till just Torsång. Vi får inte lämna walk over till Falun är det är kulturellt och fint	I översiktsplanen föreslås (liksom tidigare i den fördjupade översiktsplanen för Ösjön-Runn) en utökning av riksintresseområdet för Torsångsbygden.

<p>att bo redan. Egentligen borde Världsarvet Falu gruva utsträckas över Borlänge med flera kommuner. Avesta har myntmuseet (privat) med praktiska plåtmynt av koppar från Falu gruva. Vi har Silverringen, Stjernerund mm. Effekten blir att vi har tyngre turistmål där man kan åka runt flera dagar och göra av med mer pengar.</p>	
<p>Gång- och cykelleder: Gång- och cykelleden längs Runn mellan Borlänge och Falun bör få högre standard och göra det möjligt även för helcyklisten att ta sig fram.</p> <p>Avsätt mark för pendlarparkeringar för bil och cykel.</p> <p>Vi förbättrar kollektivtrafiken och cykelvägarna så att fler väljer att transportera sig på ett miljövänligt sätt. Det är bättre för både hälsan och klimatet.</p>	<p>Synpunkterna noteras. Underhållsfrågor behandlas inte i översiktsplanen utan förmedlas till Falu kommuns trafik- och fritidsförvaltning och Borlänge Energi. Behovet av cykelväg runt Runn behandlas i kap 7. Pendlarparkeringar för bil och cykel hanteras i kommande fördjupade översiktsplaner för tätorterna Falun och Borlänge.</p>
<p>Räddningstjänst: Styrkor, utrustning och andra faktorer som påverkar räddningsinsatser måste belysas i planen.</p> <p>En ny räddningsstation med såväl heltids- som deltidstyrka byggs i Ornäs gemensam för hela Räddningstjänst Dala-Mitt. Ett trygghetscenter byggs centralt i Borlänge och i Falun. Vid dessa centra placeras dygnet runt två räddningspersonaler som till sitt förfogande har ett snabbt lämpligt utrustat första insatsfordon som drar direkt vid larm. Deltidsstyrkor bör finnas precis som idag. (1 trygghetscenter ska även finnas personal som tar sig an just trygghets frågor som t ex ungdomspoliser, socialtjänstpersonal, representanter för brottsofferjouren samt frivilliga från mans- och kvinnojourer m.fl.)</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>Försvarets intressen: Helt fel i planen där det står att inga områden i Borlänge berörs av Försvarets intressen. Flygplatsen Dala Airport är redan utpekad som riksintresse. Försvaret lär vara intresserat av att använda Rommeled för bl.a. sin Hercules-verksamhet.</p>	<p>Länsstyrelsen har inte framfört några invändningar eller synpunkter med detta innehåll. Dala Airport är riksintresse för kommunikation men inte av riksintresse för försvarsmakten.</p>
<p>20.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Klimatförändringen: I samrådshandlingen sid.11, under rubriken Ett delat ansvar, hänvisas till Klimatkonventionen 2010 om 2-gradersmålet: "För att sannolikt nå målet anser klimatforskningen att de globala utsläppen behöver vända före år 2020 och halveras till år 2050 jämfört med nivån år 1990".</p> <p>Om man läser Naturvårdsverkets rapport 6550 feb. 2013 gäller ovanstående de globala utsläppen medan de utvecklade länderna i Europa och Nordamerika behöver minska sina utsläpp med minst 80 %. Om man går till senaste IPCC-rapporten från feb. 2007 står det att en global halvering av utsläppen till 2050 bara skulle innebära en 50 % chans att klara 2-gradersmålet. Även om utsläppen skulle minska med 80 % till år 2050 skulle det vara 30 % risk att överskrida 2-gradersmålet. Snart kommer det femte IPCC-rapporten som kommer att innehålla ännu</p>	<p>Synpunkterna noteras. Översiktsplanen hänvisar till underlag där fördjupad kunskap kan hämtas, t ex FN:s klimatpanel och Boverkets Vision 2025. Kap 2 uppdateras utifrån klimatpanelens senaste rapport i september 2013.</p>

bättre förankrat vetenskapligt underlag tack vare större datorkraft och fler mätningar. Allt talar för att kraven på klimatåtgärder kommer att öka. Detta påverkar rimligen en översiktsplan.	
21.	Kommentar
Kollektivtrafikstråk: Jag delar intentionerna kring boendet, stråk, koncentration osv i kapitel 2- 5. En fundering med anledning av bild 2.2 är dock om inte kollektivtrafiken ur ett systemperspektiv skulle vinna på en sammanbindning av Enviken – Bjursås, Torsång – Vika samt Halvarsgårdarna – Baggbo/Lerbäcken. Särskilt Torsång och Halvarsgårdarna kommer bli säcklösningar.	De kollektivtrafikstråk som redovisas är huvudstråk för kollektivtrafiken och ett medvetet val ur kommunernas perspektiv. Det utesluter inte servicetrafik till de orter som inte ingår i huvudkollektivtrafikstråken.
Näringsliv: I avsnitt som handlar om näringslivet saknas en diskussion kring Trafikverkets betydelse för regionen och dess näringsliv. Även något om sport och fritid (är det inkluderat i besöksnäringen?). Sport och fritid är för mig inte bara för kommunmedborgarna. Det är även business.	Texten i kap 6 utvecklas.
Utveckling av produkter och tjänster m.m. i stora delar av näringslivet är idag forskningsintensivt. Denna sida behöver lyftas fram. Som det nu står är Högskolans roll begränsad till arbetskraftsförsörjning.	Texten i kap 6 utvecklas.
Vid sidan av Högskolan Dalarna känner jag till VTI (som har det nationella uppdraget inom transportforskningen) som viktiga aktörer. Frågan är om det finns fler sådana aktörer att lyfta fram. För båda gäller att det är viktigt att de producerar relevant konkurrenskraftig forskning. Vid sidan av detta är det viktigt för en högskola att få rättigheter till att utbilda s.k. masterstudenter samt forskarutbildade studenter. Det är nämligen denna utbildningsnivå som många gånger krävs idag för att man ska kunna medverka i ett kvalificerat forsknings- och utvecklingsarbete. Detta borde tas med som planeringsinriktning/rekommendation.	Synpunkten noteras.
Utbildning: Viktigt att särskilt nämna utveckling och strävan efter att bygga ut utbildning på avancerad nivå (masterutbildning) samt på forskarnivå (forskarutbildning). Idag finns rättigheter att bedriva masterutbildning inom material och inom mikrodataanalys samt att bedriva forskarutbildning inom mikrodataanalys. Detta är utbildningar som sker på plats i Dalarna och de uppsatser/avhandlingar som skrivs är i de allra flesta fall kopplade till problem i näringslivet i Dalarna. Högskolan bedriver även en forskarskola inom Stål.	Synpunkten noteras.
Ett problem i Dalarna är för låg övergång till högskoleutbildning. Detta påverkar samhällsutvecklingen i stort. Peka på det önskvärda i en större andel gymnasister som går till högskolestudier, inte minst till sådana som är särskilt relevanta för samhälls- och näringslivsutveckling i Dalarna.	Texten i kap 8 kompletteras.
Hållbara kommunikationer: Viktiga förutsättningar för att lyckas med det som står i kap 9 tas i den	Kapitel 9 kompletteras med karta över kollektivtrafikhuvudstråken och hänvisning till kapitel

<p>inriktning ni valt att ha när det gäller att utveckla bebyggelsen (koncentration, och stråktänkandet). Jag tycker ni skulle kunna nämna det här.</p>	<p>2 och 3.</p>
<p>22.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>LIS-områden: Begäran om LIS-område vid Myggsjön, omfattande del av Borlänge Tolsbo 9:2 samt Borlänge Tolsbo 9:5.</p> <p>Tolsbo 9:5 avstyckades 2002-04-05 för att möjliggöra uppförande av fritidshus. Förhandsbesked för byggande av fritidshus har lämnats, samtidigt gavs strandskyddsdispens. Av olika anledningar blev inte fastigheten bebyggd vid detta tillfälle. Vi har nu återigen varit i kontakt med bygglovskontoret för ansökan om bygglov men då fått besked att efter ändring av strandskyddslagstiftningen går det inte längre att få bygglov för byggande av fritidshus på Tolsbo 9:5.</p> <p>Vad vi erfarit är det med nuvarande strandskyddslagstiftning och kraven på särskilda skäl enbart möjligt att få bebygga denna nyligen avstyckade fastighet om den ligger inom s.k. LIS-område. Vi önskar därför att kommunen tar med denna fastighet samt även omkringliggande fastighet Tolsbo 9:2 som ett LIS-område i översiktsplanen. Önskemål om att uppföra en eller två fritidshus på e Tolsbo 9:2 och en eller två fritidshus på Tolsbo 9:5 finns. Om kommunen anser att ett LIS-område bör omfatta uppförande av ett flertal hus i en grupp, så finns det god möjlighet att tillskapa ytterligare tomter på Tolsbo 9:2.</p> <p>Bebyggelsen skulle komma att ligga i nära anslutning till befintlig bebyggelse i Myggsjön där det finns både fastboende och fritidshus. Ytterligare möjligheter till bebyggelse i denna del kan bidra till utveckling av landsbygden och bidra till serviceunderlaget i denna del av kommunen.</p>	<p>Det är inte möjligt att begära eller ansöka om LIS-områden. Enskildas önskemål om dispenser från strandskydd hanteras i samband med ansökan om förändringen. Förslagen i samrådet utgick från en systematisk analysmetod. Efter samrådet har en del av LIS-områden besökts. Detta har resulterat i att en del områden utgått och att andra har fått annan utsträckning.</p> <p>Analysen är översiktligt gjord och det kan visa sig att ett tematiskt tillägg (om LIS-områden) till den då aktuella kommuntäckande översiktsplanen kan behövas tas fram. Det pågår för närvarande en översyn av strandskyddslagstiftningen.</p>
<p>23.</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Jordbruksmark: Positivt att bevarandet av jordbruksmarken tas upp men det finns fler motiv än klimatförändringen, som globalt ökad efterfrågan på livsmedel och energi som kommer att framtvunga mer lokalt odlat foder, livsmedel och energiproduktion. I ett perspektiv där konkurrensen om jordbruksmarken blir allt starkare finns det skäl för samhället att inta en mycket restriktiv hållning till att använda jordbruksmarken till annat än produktion av öppet landskap, livsmedel och energi.</p>	<p>En av översiktplanens strategier är att jord- och skogsbruksområden ska bevaras för produktion, rekreation och biologisk mångfald och i kap 3 framgår det att brukningsvärd jordbruksmark (MB 3:4) inte ska få tas i anspråk för bebyggelse. Inga tillkommande bebyggelseområden för planerad bebyggelseutveckling på jordbruksmark redovisas i översiktsplanen, utöver att viss jordbruksmark berörs vid Stora Källviken i Falun. Texten förtydligas och det tydliggörs även under Planeringsinriktningar och rekommendationer.</p>
<p>Det är positivt att miljöbalkens hushållningsbestämmelser för brukningsvärd jordbruksmark tas upp men det behövs direktiv om hur det ska hanteras i det rullande planeringsarbetet. Det ska finnas ordentliga analyser som underlag för bedömning av hur bestämmelsen uppfylls.</p>	<p>Miljöbalkens hushållningsbestämmelser gäller och tillämpas genom beslut enligt flera andra lagar. Det läggs till en rekommendation under ”Planeringsinriktning och rekommendationer” i kap 3 om att ny bebyggelse inte ska tillkomma på brukningsvärd jordbruksmark. Det genomförs däremot inte någon ytterligare analys som underlag för bedömning av hur</p>

	bestämmelsen uppfylls.
Jord- och skogsbruket kan behandlas olika när det gäller exploatering. Eftersom vi har så liten areal jordbruksmark ska vi ha en strängare syn på exploatering av jordbruksmark. Exploaterad jordbruksmark är omöjlig att återställa.	För kommunernas syn på hur miljömålet "Ett rikt odlingslandskap" ska hanteras hänvisas till andra strategiska styrdokument, se bilaga till översiktsplanen.
Redovisning av hur miljömålet Ett rikt odlingslandskap ska hanteras saknas.	För kommunernas syn på hur miljömålet "Ett rikt odlingslandskap" ska hanteras hänvisas till andra strategiska styrdokument, se bilaga till översiktsplanen.
Planeringsprocessen behöver förbättras så att den ökar jordbruksnäringens trygghet i markanvändandet. Då ökar möjligheterna för att brukarna törs utveckla sina företag och länet kan behålla sina 3 % jordbruksmark i stället för att den exploateras.	Se ovan
24.	Kommentar
Vägbelysning: Belysning av vägen Ornäs-Storsund, även cykelvägen behövs. Biltrafiken har ökat mycket vintertid pga. isbanan på Ösjön. Belysning från Storsten till kommungränsen "gamla banvallen", Falu kommun fixar belysning på sin sida. Det kan också vara början på ett elspår i Ornäs.	Frågan vidarebefordras till Trafikverket.
25.	Kommentar
Bostadsbebyggelse: Vi begära att tomtmarken vid Tomnäs såg på fastigheten Tomnäs 4:1 i Borlänge kommun reserveras för framtida bostadsbebyggelse. Fastigheten Tomnäs 4:1 omfattar nästan 30 ha och består av 5 ifrån varandra skilda markområden med samma registerbeteckning. Ett av dessa markområden utgör tomtplatsen för Tomnäs såg. Både gamla och nya bostadsbyggnader finns i närheten av sågtomten som har tillfart från Tomnäsvägen. Eftersom sågverksverksamheten är nerlagd och det ej är aktuellt i framtiden att uppta denna verksamhet önskar vi att marken kring Tomnäs såg (se bilaga) där det finns och har funnits diverse byggnader och installationer för sågverksverksamhet istället reserveras för framtida bostadsbebyggelse. Vi anser att sågverksområdet är ett område som är ianspråktaget för bebyggelse. Självklart är att det traditionella byggnadsmönstret i området för bostäder, vad gäller placering, utformning, volym och materialval ska följas.	Översiktsplanen redovisar större områden för bebyggelseutveckling. Bebyggelsekompletteringar för ett mindre antal småhus utanför strandskyddsområdet kan hanteras genom t ex förhandsbesked hos miljö- och byggnadsnämnden.
26.	Kommentar
Kollektivtrafik: För kollektivtrafiken gäller inte bara önskemål om täthet. Lika viktigt är att de stråk som kan trafikeras ger möjlighet till hållplatser inom bekväma och trafiksäkra gångavstånd till start och mål, samt att linjesträckningarna inte blir alltför krokiga. Sammanhängande bebyggelseband mellan städerna ger god ekonomi för kollektivtrafiken genom samtidigt dubbelriktat resande. Dessutom kommer tillkommande bebyggelse att få korta anslutningar till de nya vatten- och fjärrvärmeledningarna mellan	Bebyggelsetrycket bedöms inte bli så stort under planeringsperioden tjugo år framåt att det är aktuellt att bygga ihop städerna. Snabba, gena kollektivtrafikförbindelser med hållplatslägen som är lätta att nå för många är en viktig planeringsförutsättning för de tillkommande bebyggelseområden som redovisas i översiktsplanen. Dessa områden redovisas i första hand för de två städerna i riktning mot grannstaden.

städerna.	
<p>Gång- och cykeltrafik: Att endast ställa upp mål för områden upp till 5 kilometer från stadscentra är otillräckligt. Inom denna zon är som regel kollektivtrafiken av hygglig kvalitet. För de glesare bebyggda delarna av kommunerna är ofta busstrafiken stora delar av dagen och vid veckoslut så undermålig, att resvalet endast står mellan bil och cykel. Särskilt viktigt är att skapa trafiksäkra förbindelser parallellt med huvudvägar med stor och snabb trafik. Där bör man kunna gå och cykla antingen på GC-väg eller lågtrafikerad lokal väg. Ett exempel på sådan brist är längs E 16 mellan N. Amsberg och Gimsbärke. Att cykla på 90-skyltad väg med närmare 10 000 bilar per årsmedeltdygn, måste betraktas som mycket farligt.</p>	Begränsningen 5 km tas bort
<p>Busstrafik: Dalatrafik har i alltför hög grad under senare år satsat på snabbhet och samtidigt försämrat tillgängligheten och säkerheten för de som är på väg till och från, samt vistas på hållplatser. Busslinjer som tidigare gick på belysta lokalvägar, har flyttats ut på vägar utan belysning och med snabb och tung trafik. Särskilt de långa fordonstågen, som i stor utsträckning överskrider gällande 80-gräns, duschar effektivt bussresenärer som vistas på och nära dessa huvudvägar.</p> <p>Mellan Borlänge och Ludvika körs snabbbussen 244 ofta med nästan samma avgångstider som tågen, medan de mellanliggande byarna har fått drastiskt försämrad trafik.</p> <p>Den goda koppling mellan stadsbussar och bussar mellan städerna, som beskrivs i texten, tycks idag fungera mindre bra. I många europeiska länder satsas på lokal trådbusstrafik, som metod att eliminera lokala utsläpp och minska gatubullret. I Sverige finns f.n. trådbussar endast i Landskrona. Det kan vara intressant att studera effekterna av byte till eldrift för de tätast trafikerade stadsbusslinjerna, särskilt i Falun, där centrum ligger i en gryta.</p>	Kapitel 9 kompletteras med karta över kollektivtrafikhuvudstråken och hänvisning till kapitel 2 och 3.
<p>Järnväg: Det finns ingen motivering varför man ställt upp målet 1 timmes 40 minuters tågrestid Borlänge-Stockholm. Vid val mellan bil och tåg torde biljettpris, turtäthet och regularitet väga tyngre än restid, när tåget redan nu är snabbare än bil på sträckan.</p>	Texten kompletteras med motivering. Synpunkten om restid/biljettpris noteras.
<p>Nytt dubbelspår: Den banverksutredning som ledde fram till beslut om reservat för nytt dubbelspår alt. UA4 innehåller så många brister att den inte bör ligga till grund för beslut. Ta bort reservatet för överstandardalternativet UA4.</p>	Kommunerna har redan tagit ställning till detta läge för dubbelspår vid beslut om ”Samordnade översiktlig planeringen Falun&Borlänge – översiktsplan för området mellan städerna”, 1997. Banverkets (numera Trafikverkets) järnvägsutredning från 2007 bekräftar det läge som kommunerna redan valt. Järnvägskorridoren är ett riksintresse för kommunikationer och behålls.
<p>Pendlarstation Ornäs: Om kapaciteten på sträckan höjs borde det vara möjligt att öppna en pendlarstation i Ornäs. Det nämns inte i banutredningen.</p>	Enligt översiktsplanen ska den befintliga järnvägen på sikt försvinna. Ett öppnande av stationen i Ornäs är därför inte aktuellt.

Alternativ till dubbelspår: En partiell dubbelspårsetapp mellan Ornäs och Hinsnoret enligt alt. UA1 borde prioriteras om största möjliga vinst per investerad krona önskas.	Kommunerna har redan tagit ställning till läge UA4 för dubbelspår vid beslut om "Samordnade översiktlig planeringen Falun&Borlänge – översiktsplan för området mellan städerna", 1997. Banverkets (numera Trafikverkets) järnvägsutredning från 2007 bekräftar det läge som kommunerna redan valt.
Vägreservat: Vägreservatet mellan E16, Tallen och väg 293, Vallbro saknar fortsättning i Borlänge kommun trots att delen genom N. Amsberg har mycket låg standard.	Ny förbifart Norr Amsberg byggs för närvarande.
Ornäs lider av genomfartstrafik Torsång-Falun. Den förbifart med planskild korsning söder om Ornäs som redovisas i banutredningen bör redovisas som vägreservat i planen.	Översiktsplanen kompletteras med reservatet.
En lösning av den usla genomfarten i Halvarsgårdarna är också önskvärd, med tanke på trafiken vintertid till/från Romme Alpin.	Synpunkten överlämnas till Trafikverket. Förstudie med inriktning på trafiksäkerhetsåtgärder har gjorts genom Halvarsgårdarna med kopplingar till Romme Alpin.
27.	Kommentar
Urbaniseringen, flykten från landsbygden är något som berör oss negativt. För FalunBorlänge kunde ett kommunförbund även innefatta Säter och Gagnef.	Synpunkten noteras.
Samrådshandlingen har intet kapitel där den enskilda människan eller grupp av människor som har möjlighet att påverka planeringen i sin omgivning. Därför är det allmänna intresset svagt att delta muntligen – skriftligen i samrådet.	Samrådet har varit öppet för alla och det har kommit in många yttranden, även yttranden från privatpersoner.
Många åsikter som framförs i översiktsplan är optimistiska men också meningsfulla. Men oftast är det den kommunala ekonomin som bestämmer.	Översiktsplanen ska, enligt plan- och bygglagen, ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljö och ge vägledning för hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande. Beslut om den kommunala ekonomin gäller i första hand de närmaste åren, d.v.s. på relativt kort sikt. Förhoppningsvis ska en aktuell översiktsplan tydliggöra inriktningen för förändring som gäller över tid och som kan komma att genomföras längre fram.
Varför tillfrågas inte basindustrin vilka planer de har i framtiden?	Samrådet har varit öppet för alla, inklusive för basindustrin. Särskilt samråd har också skett med basindustrin i Borlänge.
Kap 1: Hållbar och robust samhällsbyggnad utifrån befintlig struktur och framtida utbyggnadsriktningar: Falun har en robust samhällsbyggnad och stadskärna men Borlänge har det inte. Borlänge är bruksorten som inte vinnlagt sig att bygga fungerande centrum med de kulturbyggnader som präglar en stad. Där finns underläget.	Falu och Borlänges har olika historisk utveckling och kommunerna, inklusive de två största tätorterna, är olika. Dessa olikheter kan ses som en tillgång där vi kan lära av varandra för en gemensam positiv utveckling.
Kap 2: 500 bostäder/år i FalunBorlänge är gissade behovet. För Borlänge redovisas lägen i Ornäs och Barkargärdet. Att planera är att höra. Vilka idéer och behov har vi som redan finns på platsen? Vi har i lagstiftningen stöd att bevara del av natur som finns. Vi har hänvisat byggandet på annan närliggande plats. I bebyggelsestrategin ska människors behov av nära	Den fortsatta planeringen för bostäder i Barkargärdet och Ornäs kommer att ge ett antal tillfällen till samråd och diskussioner kring utformningen av områdena.

natur vara vägledande.	
Det är säkert att järnvägen inte kommer att flytta från Runns och Ösjöns stränder inom överskådlig tid. Översiktsplanen behöver inte omfatta dessa stränder.	Synen på Runn och dess stränder hanteras på flera ställen i översiktsplanen. Avsikten är att Runns i första hand ska vara en gemensam resurs för rekreation, friluftsliv och turism. Kommunernas ansträngningar för att få dubbelspår i nytt läge mellan städerna handlar inte om att frigöra stränderna för annan användning, men den dag då järnvägen flyttas måste det finnas framförhållning med hur marken ska användas. Det föreslås att det vid sidan av en utvecklingsplan också ska upprättas en fördjupad översiktsplan för Runn och dess stränder.
Det är positivt att planen också behandlar jord- och skogsområden. Vi i Barkargärdet har framhållit betydelsen av nära områden för rekreation och friluftsliv.	Synpunkten noteras.
Frågor under samrådet: Den negativa urbaniseringen fortsätter till FalunBorlänge och Dalarnas landsbygdskommuner får svårt att klara basbehoven. Det måste finnas en balans i befolkningsantalet. Överenskommelser måste finnas för landsbygdens överlevnad. Företagsetableringar på landsbygden är ett måste.	Synpunkten noteras. Frågan hanteras i andra forum.
Nya bostäder för att lösa den akuta bostadsbristen ska skapas genom privatekonomiskt byggande, genom att kommunerna säljer sina ägda bostäder till bostadsbolag och bygger nya bostäder för pengarna. Hyressubventioner måste till för att kompensera höga byggkostnader.	Den största delaren av bostadsbyggande sker i privat regi eller genom de kommunägda bolagen Kopparstaden och Tunabyggen. På kommunnivå är det inte aktuellt att gå in med skattemedel för att subventionera hyror.
Dala Airport ska inte vara riksintresse.	Synpunkten noteras
Medelstora och stora vindkraftsanläggningar ska enbart lokaliseras till intresseområden för vindbruk.	Synpunkten noteras.
De föreslagna principerna om lokalisering av bebyggelse i förhållande till översvänningsrisker ger ett tillräckligt bra skydd.	Synpunkten noteras.
Borlänge och Falun ska ha samma syn och riktvärden, rekommendationer för elektromagnetisk strålning, radon och vibrationer.	Synpunkten noteras.
Natura 2000-områden ska tillgodoses av kommunerna.	Samtliga Natura 2000-områden är redovisade på mark- och vattenanvändningskartan.
Länsstyrelsen och kommunerna tar fram värdebeskrivningar för de viktigaste riksintressena för kulturmiljö.	Det är länsstyrelsens ansvar att ta fram värdebeskrivningar. Kommunerna har sedan att tillgodose riksintressena vid planläggning och i andra beslut.
Grannkommuner ska vara beredda att ta hänsyn till de stora opåverkade områden av olika störningar som kan vara nödvändiga för del av nutidens och framtidens människor som redovisas i översiktsplanen.	Synpunkten noteras.
En partiell omvärdering av kulturmiljön och världsarvsfrågan vid Falu gruva kan vara en lösning.	Synpunkten noteras.

När översiktsplanen beslutats i respektive kommunfullmäktige ska den vara levande där den är aktuell i kommunernas arbete! Någon övergripande strategi för samarbetet mellan FalunBorlänge har aldrig funnits och kommer aldrig att finnas. Konkurrens mellan kommunerna är alltid aktuell och mellankommunala frågor får lösas från fall till fall. Arbetet med den rullande översiktsplaneringen kan vara enklare att lösa eftersom det oftast inte är så brännande frågor som behandlas.	Synpunkterna noteras. I översiktsplanen föreslås att kommunerna ska fortsätta och utveckla sitt samarbete.
28.	Kommentar
Jordbruksmark: Det är generellt olyckligt att bygga på åkermark. Det är oerhört kortsiktigt att inte tro att Sverige ska vara självförsörjande på mat inom kort tid. Ett perspektiv på åtminstone 50 år bör man ha med i tankarna. Med tanke på Peak oil så är det väl redan 2030 som vi knappast kan räkna med att oljan flödar som idag. Därför borde man inte bygga på åkermark, särskilt inte den som ligger stadsnära.	En av översiktsplanens strategier är att jord- och skogsbruksområden ska bevaras för produktion, rekreation och biologisk mångfald och i kap 3 framgår det att brukningsvärd jordbruksmark (MB 3:4) inte ska få tas i anspråk för bebyggelse. Inga tillkommande bebyggelseområden för planerad bebyggelseutveckling på jordbruksmark redovisas i översiktsplanen, utöver att viss jordbruksmark berörs vid Stora Källviken i Falun. Texten förtydligas och det tydliggörs även under Planeringsinriktningar och rekommendationer.
Vindkraft, Gyllbergen: Satsa inte på vindkraft i Gyllbergen. Vindkraften av idag är enbart hållbar eftersom den sponsras av bidrag. Risken är att vindkraften blir helt olönsam eller bara hjälper till att hålla upp spotpriset på el i framtiden. Gyllbergsområdet med dess unika natur där det inte bara är kalhyggen måste sparas. Det är en av huvudanledningarna till att jag trivs här i kommunen. Det drar många sportande och friluftsluskande människor till sig, även från långt bort. Många kombinerar en helg i Borlänge med slalom och sen skidåkning i Gyllbergen. Fokusera på att göra det mer tillgängligt och säg nej till vindkraft inom områdets hörbarhet. Gyllbergsområdet är ett av de få där det är tyst.	Något vindkraftsområde föreslås inte i Gyllbergen., utan området redovisas som naturreservat och som stort opåverkat område.
29.	Kommentar
Svenska Familjehus AB vill på fastighetsägares uppdrag att ni tar hänsyn till nedanstående planer på ev. exploatering för nybyggnation inom de områden Kyna 1:20 som beskrivs enligt bilaga: -Skifte 1: ev. camping/turistanläggning -Skifte 2: enstaka småhus -Skifte 6: småhus/fritidsområde	Områdena är inte aktuella att redovisa som större bebyggelseområden. Del av skifte 6 ingår i ett förslaget LIS-område. En fördjupad översiktsplan för Runn föreslås i översiktsplanen, där frågorna kan komma att aktualiseras.

Unga spekulerar

Framtidens boende	
Dalawood: S2rb Hagagymnasiet	Kommentar
Studentboende: Vår vision är att studenter ska bo billigt men ändå kännas lyxigt. T.ex. ett mini-Hollywood med uteliv, märkesbutiker. Boendena ska enkla men lyxiga, utan en hög hyra. Området ska vara	Förslaget överensstämmer med översiktsplanen, där det står i kap 5 om betydelsen av bra och livfulla boendemiljöer för att locka människor att flytta hit och stanna kvar. Nya bebyggelseområden föreslås t.ex. där

<p>mellan Falun och Borlänge. Vi vill att ungdomarna ska stanna och att det även ska locka hit flera ungdomar. Det kan man göra genom att skaffa ett bättre uteliv. I Dalawood ska det finnas höghus, radhus, vanliga villor, uteliv (något som lockar dit unga människor)</p> <p>Vi måste övertyga politikerna. Ungdomarna är framtiden och då måste man bygga intresselockande byggnader som till exempel fina lägenheter att bo i. Vi behöver få ungdomarna, politikerna och de andra människorna att vilja delta i projektet om Falun-Borlänges framtid. Sen måste det finnas folk som vill bo på detta område.</p>	<p>förslaget är möjligt att genomföra. Att bostadsområden ska innehålla olika typer av boende är viktigt och tas också upp i översiktsplanen.</p>
<p>Falänge future living: Teknik Design åk 3a Haraldsbogymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Självförsörjande bostadsområden: Vår vision om framtida boenden är att få våra hem mer självförsörjande och på detta vis ta oss till en ny dimension av miljötänkande. Vi har teorier om dagbatterier, varmvatten samt belysning. Dessa komponenter sammanstrålar i Falänge future livings huvudområde. Genom våra visioner vill vi inte bara tillfredsställa framtida miljökrav utan även skapa en säkrare och tryggare miljö för framtida generationer inom alla bostadsområden. Vi vill inte bara skapa självförsörjande hus, utan även genom vår utveckling har vi som mål att kunna skapa miljövänliga, självförsörjande samhällen.</p> <p>Hur ska visionen bli verklighet? Vi ska successivt försöka få sponsorer och söka efter fonder för att forska i och kunna konstruera framtidsidéer för utveckling av området Falun/Borlänge. Genom diskussioner med den äldre samt yngre generationen ska vi plocka fram den perfekta levnadsstandarden för framtida familjer. För att uppnå våra miljövisioner ska vi ha kontakt med de ledande miljö- och teknikföretagen.</p>	<p>Visioner om självförsörjande bostadsområden behövs för att vi ska kunna bygga ett långsiktigt hållbart samhälle, vilket är målet för översiktsplanen. Teorierna om dagbatterier, varmvatten och belysning är intressanta och utvecklingsbara.</p>
<p>Framtidens bostäder: TE12A Lugnetskolan</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Bostäder för unga/studenter: Vi ungdomar vill ha flera billiga lägenheter (1:or, 2:or) med ganska låg hyra så att studerande eller unga som jobbar ska ha råd att bo billigt här. Korridorlägenheter är ett alternativ. Lägenheterna ska också ligga nära skolorna, centrum.</p> <p>Om vi ska hålla kvar våra ungdomar i Falun t ex så borde man ta tag i detta så att folk inte flyttar till små lägenheter i andra orter. Vissa flyttar för att studera på högskola/universitet. Vi kan också utveckla våra skolor med fler program och lärare så att folk flyttar hit också för att studera.</p> <p>Våra idéer om framtida bostäder ligger i Falun mellan Lugnetleden och Falun lasarett. Platsen vi har valt</p>	<p>I översiktsplanen skrivs att billiga lägenheter för ungdomar är viktigt för att ungdomar ska kunna bo kvar i Falun/Borlänge. Översiktsplanen föreslår också en satsning på kollektivtrafik och cykeltrafik. Förslagen om bostadsområden kan behandlas i de kommande fördjupade översiktsplanerna för Falu och Borlänge tätorter.</p>

<p>ligger centralt, nära till studier och nära till livsmedelsbutiker som är positivt för studenter. Det är ett perfekt ställe att bosätta sig på om man är student eller ungdom eftersom de som kommer att bo här troligen inte kommer ha körkort (i alla fall inte ha råd med en bil) behöver man inte bygga parkeringsplatser.</p> <p>I Borlänge tycker vi att vi kan bygga lite utanför stan (innanför Borlänge kommun) för att i Borlänge är det inte så mycket byggyta innanför själva staden. Om du hade tänkt flytta till en studentlägenhet så är det mest troligtvis att du annars skulle ha haft en bit att åka, så det blir fortfarande väldigt nära till stan jämfört med var dina vårdnadshavare bor. Vi vill ju bygga lägenheter i Borlänge också för meningen med projektet är att samarbeta med Borlänge</p>	
<p>Borlun och Farlänge: TE12A Lugnetgymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Få städerna växa samman: Vår idé är att bygga fler lägenheter, ettor och tvåor, i områdena i centrala Falun och Borlänge och även bygga villor och lägenheter i utkanterna av städerna, med syfte att binda ihop dem mer.</p>	<p>Att förtäta Falun och Borlänge och bygga ut i riktning mot varandra är en av översiktsplanens huvudstrategier.</p>
<p>Gemensam bostadskö: Vi har en idé om en gemensam bostadskö som gör det möjligt att byta bostad från t.ex. Borlänge till Falun utan att behöva ställa sig i en ny kö. En gemensam bostadskö skulle göra så köerna blir kortare, vilket skulle leda till att fler personer får en bostad.</p>	<p>En gemensam bostadskö är en viktig symbolfråga men de olika kösystemen kan göra det svårt att genomföra. En gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge föreslås därför i översiktsplanen. På sikt kan en gemensam bostadskö övervägas.</p>
<p>Fler små lägenheter och billiga boenden: De som studerar i Falun eller Borlänge behöver en liten lägenhet som är ganska billig eftersom de flesta lever på studiebidrag och eventuellt studielån.</p> <p>Vi har lagt märke till några områden som skulle vara möjligt att bygga på. I Borlänge finns det områden vid Barkargärdet, Bullermyren och Ornäs. I Falun finns det ett stort område vid gamla regementsområdet som ligger nära skola, idrottsmöjligheter och butiker.</p>	<p>I översiktsplanen skrivs att billiga lägenheter för ungdomar är viktigt för att ungdomar ska kunna bo kvar i FalunBorlänge. Förslagen om bostadsområden kan behandlas i de kommande fördjupade översiktsplanerna för Falu och Borlänge tätorter.</p>
<p>Lägenheter centralt och villor i utkanten: De som vill ha en villa vill oftast ha en rymlig gård och helst inte vid ett trafikerat område. Vi har kommit fram till att villorna borde byggas i utkanterna av städerna. De flesta som äger en villa äger även en bil och är inte i samma behov av att bo centralt som en studerande är.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Ökad tillväxt ger mer skattebetalare och mer företag som vill etablera sig: Vid bygge av lägenheter och villor ökar tillväxten i båda städerna. Om tillväxten ökar så kommer antalet skattebetalare öka och även antalet studerande. Om man tänker att tillväxten ökar, fler studerar och får jobb i Falun eller Borlänge, så ger det ett bra intryck till övriga Sverige. Det ökar chanserna för att stora företag etablerar sig i Falun eller Borlänge.</p>	<p>Översiktsplanen kan inte styra om och när bostäder byggs, men en planeringsinriktning är att det ska finnas planberedskap för 500 nya bostäder per år i FalunBorlänge.</p>

<p>Politikerna måste agera: Politikerna måste visa att de bryr sig om Falun-Borlänge och att de tror på idén, annars kommer ingenting att bli av. Hur mycket vi andra än försöker och vill så är det ändå de som tar de slutgiltiga besluten. Det ligger i politikernas händer om visionen ska bli verklighet, och man måste satsa för att vinna! Politikerna i Falun och Borlänge måste även börja samråda när det gäller beslut, om till exempel nya bostäder och bostadsområden.</p>	<p>Synpunkten noteras.</p>
<p>Daladrömmen:</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Radhus i Ornäs: Daladrömmen är ett radhus i vackra Ornäs. Det är fem hus med stora fönster mot Ösjön. Vi börjar med fem radhus men vill gärna bygga upp ett litet bostadsområde. Det ska inte vara för stort för vi vill ändå bevara lugnet och den fina naturen i Ornäs. Husen ä moderna och nytänkande men de kommer inte sticka ut för mycket, utan kommer kännas som ett med naturen. Husen består av tre sovrum, kök, vardagsrum och två toaletter. Hela planlösningen är öppen och huset har ett loft med utsikt över det sammansatta köket och vardagsrummet. Varje radhus är 160 kvadratmeter stort.</p> <p>Vår vision är att familjer från både Dalarna och andra delar av Sverige ska flytta till Daladrömmen. Familjer som har drömmen om sitt eget hus på landet men ändå bara några minuter från stan så når Daladrömmen upp till alla kriterier. Det kommer att finnas lekplaster för barnen och promenadsträckor. Daladrömmen är det ultimata och moderna bostadsområdet.</p>	<p>I översiktsplanen står i kap 5 om möjligheterna att erbjuda bostäder i en mängd olika miljöer, både i städerna, i kommunernas mindre tätorter och på landsbygden. Förslaget om radhus i Ornäs passar väl in i detta, och det kan hanteras i kommande fördjupade planeringsprocesser.</p>
<p>Energi: Vi tycker att det är oerhört viktigt att husen är miljövänliga och därmed har vi valt att sätta solpaneler på taket och solfångare för att värma upp vattnet i huset. Fönstren släpper inte ut värmen och in kylan på vintern. På sommaren släpper de även inte in för mycket värme. I huset har vi även valt att sätta in en värmekamin som värmer upp huset på vintern. Vårt mål är att husen helt ska kunna drivas helt utan att påverka miljön negativt.</p>	<p>Det är positivt och helt i linje med kommunernas klimat- och energistrategier med energieffektiva hus.</p>
<p>Studentlunden: TV3B, Soltorgsgymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Studentboende: Vi valde att bygga studentlägenheter för att det finns ett stort behov utav dessa i området Borlänge/Falun. Ju fler studentlägenheter som kan erbjudas desto fler studenter kan området ta emot.</p>	<p>De kommunala bostadsbolagen (Tunabyggen och Kopparstaden) anser att det finns tillräckligt med studentbostäder i Falun/Borlänge. Samtidigt är det brist på bostäder framförallt i Borlänge.</p>
<p>1400 lägenheter i Tjärna: Studentlunden ligger i Tjärna, i Borlänge. Det är nära till Högskolan, affär, centrum, idrottshall, grönområde, Kupolen och IKEA. Den består av fyra byggnader. Tre av byggnaderna är 80-90 meter långa och omringar en mindre men bredare byggnad. Mellan de större byggnaderna finns det övergångar som gör det lätt och smidigt att röra</p>	<p>I översiktsplanen skrivs om betydelsen att bostadsområden innehåller olika typer av upplåtelseformer (flerbostadshus-villor, hyresrätter-, bostadsrätter mm) för att människor med olika behov och olika förutsättningar ska kunna bo tillsammans. Kanske ett så stort bostadsområde som 1400 lägenheter borde vända sig till fler än studenter. Det är bra att</p>

<p>som mellan byggnaderna utan att behöva ta ute vägen. Att kunna ha tillgång till både parkområde och till centrum är en bra kombination för studenter. Mellan de olika byggnaderna har vi därför placerat bänkar och grönska för att man ska kunna tillbringa tid där.</p> <p>Sammanlagt finns det totalt 1400 lägenheter, där av 1300 stycken är enrumslägenheter och 100 är tvårumslägenheter. I de två största husen är lägenheterna 25 kvm². I det mellersta huset är lägenheterna 52 kvm²</p>	<p>området innehåller olika storlekar på lägenheterna.</p> <p>Förslaget kan behandlas i kommande fördjupade översiktsplan för Borlänge tätort.</p>
<p>Energi: Uppvärmningen sker med hjälp av solceller och solfångare som är placerade på byggnadernas södra sida och av fjärrvärme. Solcellerna och solfångarna kommer att sköta el- och värme förbrukningen under perioden mars till september därefter kommer det att behövas mer hjälp och då sker det via fjärrvärme. 3-glasfönster.</p>	<p>Det är positivt och helt i linje med kommunernas klimat- och energistrategier med energieffektiva hus.</p>
<p>Paradisvägens nya lägenheter: TV3A, Soltorgsgymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>I Borlänge är det brist på bostäder. Allt fler människor blir bostadslösa och då framför allt studenter. Om det inte finns möjlighet att flytta in i billiga och fräscha lägenheter sjunker snabbt intresset för att stanna kvar och/eller flytta hit.</p>	<p>I översiktsplanen, kap 5, står det om behovet av fler bostäder.</p>
<p>Bostäder vid Paradisvägen: Vid Paradisvägen, på ett ca 10 ha stort område, byggs fyra hus med 8 lägenheter i varje som smälter in i omgivningen med sin nationalromantiska charm. Här kommer alla målgrupper kunna bo för att skapa en mångfald av människor i olika faser av livet. Lägenheterna är anpassade för studenter, ungdomar, mindre barnfamiljer och pensionärer. Varje hus kommer att ha 6 stycken enkla ettor och 3 treor.</p> <p>Det kommer finnas en parkering mellan de två husen närmast själva Paradisvägen och ett soprum med källsortering kommer att byggas intill. Det kommer även finnas tvättstuga i källaren i två av husen, och även ett förråd för varje lägenhet i varje källare. Då har alla boende nära till det mesta.</p> <p>Varje byggnad kommer även vara utrustad med hiss för extra komfort för att kunna ta sig till rätt våning med tunga lådor och kassar, eller om man har funktionshinder.</p>	<p>Förslaget, med bostäder för mångfald och olika åldrar, överensstämmer med intentionerna i översiktsplanen. Förslaget kan behandlas i kommande fördjupade översiktsplan för Borlänge tätort.</p>
<p>Cykelväg och lekplats: För att de boende inte ska behöva gå en omväg för att komma in till de centrala delarna av Borlänge så kommer det finnas en cykel- och gångbana till Mångatan. Därifrån kan de boende ta sig längs Röda vägen för att på ungefär 10 minuter ta sig till fots till Kupolen eller Högskolan Dalarna. Självklart behöver inte barnen gå långt från hemmet för att kunna roa sig, öster om huset, bredvid cykel- och gångvägen mot Kupolen så kommer en lekplats att byggas</p>	<p>I översiktsplanen sägs att kommunerna i första hand ska satsa på gång, cykel och kollektivtrafik. Var cykelvägar ska gå behandlas i mer detaljerade planer, t.ex. cykelplanen.</p>
<p>Energi: Energin kommer inte heller att bli något</p>	<p>Det är positivt och helt i linje med kommunernas</p>

problem. Det mesta kommer gå på solceller som sitter på husens tak, allt för att jobba för en hållbar utveckling och grönare framtid.	klimat- och energistrategier med energieffektiva hus.
Framtidens tvåkärniga miljöstad: Na11b Haraldsbogymnasiet	Kommentar
Bo miljövänligt och centralt: Vår vision är att framtidens FalunBorlänge till stor del kommer att bestå av miljövänliga nollenergihus. Politikerna måste se till att bara nollenergihus byggs, och att bygglov endast ges till energisnåla hus. För att få folk att vilja bygga nollenergihus kan bidrag ges till de privatpersoner som väljer att bygga sådana. Omgivningen runt husen ska vara vacker för att öka värdet och efterfrågan, men även för att höja trivselen för de boende. De flesta husen och lägenheterna som byggs ska ligga centralt, för att undvika långa resor till och från centrum.	Nollenergihus är positivt och helt i linje med kommunernas klimat- och energistrategier med energieffektiva hus. Vackra boendemiljöer är viktigt för att människor ska trivas och må bra, och det står också i översiktsplanen. En av översiktsplanens huvudstrategier är att bygga centralt för att det ska vara nära till allt och till bra kollektivtrafik.
Vackrare grönt centrum: För att få fler att vilja bo i FalunBorlänge vill vi att centrum i båda städerna ska bli vackrare och mysigare. Till exempel nedgrävda järnvägsspår och flera parker med fik. Det ger möjlighet till många nya jobb i nyöppnade fik. Miljön runt Faluån är perfekt för att öppna kaféer istället för att ha en bussgata där. De behöver även se till att satsa pengar på att göra miljön i Falun fin. Att bygga fina parker kan kosta en del, men även det kommer på lång sikt att löna sig då det kan locka hit fler, och få fler att stanna kvar. Som individ måste man hjälpas åt för se till att FalunBorlänge håller sig fint och rent. Privatpersoner kan starta företag och öppna fik eller liknande i parker och längst Faluån.	I översiktsplanen skrivs att täta och attraktiva stadskärnor är viktigt för att människor ska kunna mötas och trivas. När resecentrum i Falun är färdigbyggt kommer Östra Hamngatan inte längre trafikeras av bussar och årummet kan utvecklas för mer rekreation.
Studentlägenheter nära centrum: För att få fler att bo kvar i FalunBorlänge, och även få fler att flytta hit, vill vi satsa på att bygga många studentlägenheter nära högskolan. Det kommer att locka hit unga studerande som sedan kanske väljer att bo kvar och skaffa jobb här. Men för att det ska ske krävs även att det finns attraktiva program på högskolan, och även jobb i eller i närheten av FalunBorlänge	I översiktsplanen skrivs att billiga lägenheter för ungdomar är viktigt för att ungdomar ska kunna bo kvar i FalunBorlänge. Att bygga centralt och förtäta städerna är en av översiktsplanens huvudstrategier.
Framtidens boende: Na11b Haraldsbogymnasiet	Kommentar
Blandat boende: Vår vision bygger på att bostäderna i framtidens Falun-Borlänge ska vara klimatvänliga och även varierade, för att passa människor i olika åldrar och med olika behov och önskemål. Det ska finnas en blandning av olika typer av bostadsområden, t ex villaområden med mycket grönområden som passar barnfamiljer och billiga studentboenden och möjlighet till kollektivt boende. Attraktivt studentboende: Vi vill att extra stor vikt ska läggas på studentboendena, och även aktiviteter i närheten av dessa, eftersom detta skulle göra Falun-	I översiktsplanen skrivs om betydelsen att bostadsområden innehåller olika typer av upplåtelseformer (flerbostadshus-villor, hyresrätter-, bostadsrätter mm) för att människor med olika behov och olika förutsättningar ska kunna bo tillsammans. I översiktsplanen skrivs också att billiga lägenheter för ungdomar är viktigt för att ungdomar ska kunna bo kvar i FalunBorlänge.

<p>Borlänge till en mer attraktiv plats att studera i. Det här skulle i sin tur leda till en positiv utveckling vad gäller inflyttningen till Falun-Borlänge. Dessutom träffar många sin livspartner under högskoletiden och en bra studentmiljö skulle kunna få dessa människor att stanna i Falun-Borlänge och bilda familj.</p>	
<p>Bostädernas miljöanpassning: Det vi anser vara viktigast, och det som utgör störst del av vår vision, är bostädernas miljöanpassning. I framtiden kommer klimatfrågan vara ännu mer aktuell än den är idag och efterfrågan på miljövänliga bostäder vara större. Husen ska vara energisnålare och möjligheterna för återvinning ska vara förbättrade.</p> <p>Miljövänligare genom tegelpannor som är solceller, använda bergvärme, bra sopsortering och utvecklat pantsystem, självavstängande teknikersystem, underjordisk parkering, fler elbilsladdningsställen, cykelbibliotek, billigare kollektivtrafik, energimätning i bostäder, nollenergihus.</p>	<p>Det är positivt och helt i linje med kommunernas klimat- och energistrategier med energieffektiva hus.</p>
<p>Attraktivitet: Billiga, små lägenheter, mer gröna områden och parker, fler (billiga) aktiviteter så att ungdomar stannar kvar, bra utbildning och bra studentboenden, kollektivt boende.</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>Ett grönare FalunBorlänge: NA11B Haraldsbogymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Vi ser ett grönare och miljöeffektivare FalunBorlänge utan motsättningar. I FalunBorlänge ska alla, oavsett förutsättningar, kunna leva och trivas under samma tak. Gott om bostäder samt närhet till natur, grönområden, kommunikationer och servicefunktioner ska råda. Alla ska kunna känna sig trygga i Falun-Borlänge, dels genom en effektiv brottsbekämpning men även på så sätt att kommunerna ska tillgodose allas olika behov.</p>	<p>Detta överensstämmer med intentionerna i översiktsplanen.</p>
<p>Solidaritet, ansvar och gemenskap: Solidaritet, ansvar och gemenskap är en förutsättning för att uppnå vår vision. Alla har ett solidariskt ansvar att tillgodose en grönare bostadsmiljö. Genom en långvarig satsning på miljövänliga alternativ inom bygget av nya bostadsområden med ett särskilt fokus på grönområden hoppas vi kunna åstadkomma en attraktiv bostadsmiljö. För att göra detta till verklighet krävs politisk vilja där båda kommunerna aktivt samarbetar för lång tid framöver, t.ex. måste kommunerna sluta att ensidigt se till sina egna intressen och i stället anta ett perspektiv som är till gagn för regionen. Borlänge är känt för en storhandel medan Falun tjänar som administrativt centrum i Dalarna, ett långsiktigt perspektiv där vi tänker framåt utan motsättningar och avundsjuka skulle inte bara gynna FalunBorlänge utan hela Dalarna. I framtiden kommer Sverige av allt att döma att delas in i större regioner, hitintills har intresset från andra län att bilda region med Dalarna varit obefintligt. Med ett nära samarbete de båda kommunerna emellan blir länet</p>	<p>Detta överensstämmer med översiktsplanen och med Dalastrategin som är utgångspunkt för översiktsplanen. I kap 2 i översiktsplanen står om vårt gemensamma ansvar för en hållbar utveckling.</p>

attraktivare vilket således gynnar övriga Dalarna också. Föregående skulle självfallet kräva omfattande ekonomiska investeringar som dock inte behöver överdramatiseras då dessa skulle betalas igen med ett större befolkningsunderlag och fler unga medborgare.	
<p>Politisk vilja och regionalt perspektiv: För att göra detta till verklighet krävs politisk vilja där båda kommunerna aktivt samarbetar för lång tid framöver, t.ex. måste kommunerna sluta att ensidigt se till sina egna intressen och i stället anta ett perspektiv som är till gagn för regionen. Borlänge är känt för en storhandel medan Falun tjänar som administrativt centrum i Dalarna, ett långsiktigt perspektiv där vi tänker framåt utan motsättningar och avundsjuka skulle inte bara gynna Falun/Borlänge utan hela Dalarna.</p> <p>I framtiden kommer Sverige av allt att döma att delas in i större regioner, hitintills har intresset från andra län att bilda region med Dalarna varit obefintligt. Med ett nära samarbete de båda kommunerna emellan blir länet attraktivare vilket således gynnar övriga Dalarna också. Föregående skulle självfallet kräva omfattande ekonomiska investeringar som dock inte behöver överdramatiseras då dessa skulle betalas igen med ett större befolkningsunderlag och fler unga medborgare.</p>	Den gemensamma översiktsplanen är ett – av flera- uttryck för den politiska viljan att samarbeta för att utveckla regionen.
Bostadsområden: Bostadsområden vid Tallen och Högbo med närhet till dagligvaruhandel utan att hyrorna ska bli fördyra för unga att klara av. Därför vill vi bygga ettort till treor så att såväl ungdomar, barnfamiljer och äldre kan bo i samma område	Förslagen till bostadsområden kan behandlas i kommande fördjupade översiktsplan för Falu tätort.
Parker: Flera närbelägna parker med utrymme för umgänge och tillställningar som konserter	Parker och grönområden är viktiga för att få en bra stadsmiljö. Detta behandlas i kap 7 i översiktsplanen.
Solpaneler: Solpaneler på varje tak för att främja ett grönare samhälle.	Detta är i linje med kommunernas klimat- och energistrategier.
Återvinning: Goda återvinningsmöjligheter i nära anslutning till bostäderna, t.ex. är Tunabyggens bostadsområde Gylle i Borlänge en förebild där möjlighet till att slänga saker som normalt bara kan slängs vid en återvinningsstation finns. De eventuellt ökade sopbiltransporterna åtgärdas med plug-in-hybrid-tekniken som redan existerar.	Synpunkten noteras.
Var klimatsmart – det lönar sig! Grupp 4, NA12B Haraldsboskolan	Kommentar
Hur ska vi ändra beteende? Vår vision är att Falun/Borlänge ska vara en kommun som står förebild för andra kommuner i Sverige. En kommun igenkänd som en plats där privatpersoner, företag och kommunen samarbetar för att säkerställa en hållbar utveckling både för miljön och för ekonomin. Det är uppenbart att de flesta människorna inte bryr sig särskilt mycket om vilka utsläpp de gör i miljön. Man vill helt enkelt inte sänka sin levnadsstandard för att senare generationer ska få ha en bra värld att leva i. Ändå är det vårt ansvar att rätta till de misstag vi	I översiktsplanen kap 2.1 skrivs det om det ansvar vi alla har för att minska klimatpåverkan. I utställningsversionen av översiktsplanen kommer vi att lägga till en punkt om kommunernas ansvar att arbeta för beteendeförändringar.

gjort. Så om inte människor gör något så måste vi få dem att göra det.	
Gör det roligt med en app: Vi tror att det bäst och mest effektiva sättet vore att göra det roligare att vara miljövänlig. Därför tycker vi att det ska göras ett projekt där de som inte gör särskilt stora avtryck på miljön får bonusar. Ett genomsnittligt hushåll på 4 personer använder ca 25 000 kWh per år. Vi tror att vi kan sänka det med väldigt mycket genom att skapa en app. I appen kommer man kunna se statistik för hur mycket energi som använts till el och värme i huset. Statistiken kommer även sparas på en databas som kan användas förutom till att göra undersökningar även till att se vilka som klarat sig under en satt gräns. Vi tänker att alla som tagit sig under en viss mängd energiförbrukning får bonusar, som till exempel busskort eller rabatt på ekologiska varor. Dessutom är det ett årligt lotteri där man kan vinna elcyklar och kanske till och med en elbil. För att folk ska försöka göra sig av med ännu mindre energi så ska man få fler lotter och därmed större chanser att vinna. Vi tror att det här sättet är bättre än att bara ge lägre skatter till de som tänker på miljön, dels för att det blir roligare med lotteri och dels för att det är roligare att få än att inte behöva ge lika mycket.	Ett intressant förslag som förmedlas till Falu Energi och Vatten, Borlänge Energi, kopparstaden och Tunabyggen.
Bygg miljövänligare: Kommunen kan även se till att bygga miljövänligare hus, som till exempel passivhus, då efterfrågan kommer öka	Detta står i översiktsplanen och framförallt i kommunernas klimat- och energistrategier, som översiktsplanen hänvisar till.
Framtidens kommunikationer och infrastruktur	
För miljön i tiden! NA12B Haraldsboskolan	Kommentar
Elbilar: Vi vill att politikerna ska erbjuda något likt en bonus eller ett rabatterat pris på elbilar när man köper dem. Eller att man får ett bra avtal på elen man köper när man laddar bilen. Det är det bästa sättet för att få människor att välja det miljövänligare alternativet.	Staten erbjuder en premie till de som köper supermiljöbil.
Ransonera bensin: Vi vill att politikerna ska tvinga stora företag att köpa kollektiva resor till sina anställda, inom och utanför Dalarna. Många personer tar bilen till jobbet som ligger i Stockholm eller någon annan stad och får ersättning för bensinen, men vi vill alltså att de betalar för kollektiva resor istället.	Att uppmuntra kollektivt åkande för arbets- och tjänsteresor är angeläget. Ersättning för bensinkostnader görs via inkomstdeklarationen, som kommunerna inte kan bestämma ändringar i.
Motionsspår, underhåll av små vägar, cykelvägar längs bilvägarna: Varje område i Falun/Borlänge bör ha ett motionsspår med bra underhåll året om. Vi vill också att politiker ska bestämma att det ska byggas en väg längs bilvägen för cyklisterna, i första hand på alla nya vägar som byggs och när det finns pengar även bygga ut de vägar som finns. Om detta nu skulle vara helt omöjligt vill vi i sådana fall ha skyltar som visar vägen till olika platserna längs vägen.	I översiktsplanen uttrycks viljan att kommunerna i första hand satsa på gång, cykel och kollektivtrafik, men går dock inte in i detalj var nya cykelvägar ska byggas och hur det ska skyltas
Wi-Fi överallt	

Dubbelspår&Snabbtåg	I översiktsplanen redovisas en järnvägskorridor för nytt dubbelspår mellan Falun och Borlänge, som även är ett riksintresse för kommunikation.
Spårvagn: Då bussar påverkar växthuseffekten så är det inte mer än rimligt att vi en dag måste byta ut bussarna mot något annat. Då är det bästa spårvagnar, klassiska, vackra och lockande.	Spårvagnar är en spännande idé men tyvärr är den i dagsläget en alldeles för dyr investering. Alternativet är en miljövänlig busstrafik. Översiktsplanen kompletteras därför med att busstrafiken bör använda förnyelsebara drivmedel.
Busskort till studerande och pensionärer: Vi vill att politikerna finansierar en del eller hela beloppet för kollektivtrafiken när man är studerande eller pensionär då vi vill ha hit fler personer. Vissa väljer skola efter familjens ekonomi, tyvärr. Sänk åtminstone avståndet till 3 km och ge ut fler busskort, det skulle locka fler folk att välja kommunalt gymnasium.	Redan idag finns det rabatt på busskort för studenter och pensionärer. Texten i kap 9 kompletteras med att det är en ambition att FalunBorlänge ska ses som ett gemensamt sammanhållet kollektivtrafiksystem. Det är dock kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik som beslutar om prissättningen. Synpunkterna framförs till dem.
Övrigt: Helt allmänt så skulle det vara bra om man öppnade något likt en fond där alla kunde bidra med hur mycket de vill. I bara Falun bor det runt 56 000 människor och i Borlänge bor det runt 50 000 människor. Säg att man drar av 10 kr varje månad på de personers löner som <u>bor</u> i Falun, ej de som bor i annan ort och jobbar här, dock de som bor här och jobbar i andra orter. Då skulle vi ha 250 000 kr första månaden och efter ett år skulle man ha tjänat in 3 miljoner riksdaler vilket skulle räcka till en del. Fonden ska dock ej röras av politikerna, de får inte användas för någonting annat än det som Faluborna/Borlängeborna vill. När man väl har tjänat in pengarna kan man ha någon slags omröstning i staden för att välja vad man ska göra med dem.	Synpunkten noteras.
Cykla för miljön: Na11b Haraldsbogymnasiet	Kommentar
Utveckla cykelmöjligheterna: Vi vill utveckla cykelmöjligheterna i både Falun och Borlänge samt möjligheterna att smidigt kunna ta sig med cykel emellan de både städerna. Med stigande priser i kollektivtrafiken tror vi att viljan att ta cykeln i stället för bussen kommer öka. Även om de mest är under barmarkssäsongen som cykeln används tror vi att de är en bra investering som leder till en sundare livsstil för invånarna i respektive städer. Det finns även miljövänliga aspekter då bättre cykelnätverk kan leda till att färre åker bil vilket minskar utsläppen av växthusgaser. Vi tror även att en utökad cykeltrafik kommer leda till en livfullare stadskärna. Då fler människor som bor utanför städerna ser att det finns ett enkelt och snabbt sätt att ta sig till centrum kommer fler att åka dit.	I översiktsplanen uttrycks viljan att kommunerna i första hand satsar på gång-, cykel- och kollektivtrafik. Falu kommuns cykelplan föreslår en ny cykelled mellan Falun och Borlänge. Översiktsplanen kompletteras med cykelvägar/leder mellan Falun och Borlänge.
För att nå målet krävs att cykelvägarna är attraktiva. Man ska känna någon typ av fördel av att ta cykeln istället för bilen. Fördelen kan vara allt från	I Cykelplan för Falu kommun föreslår att det görs tre huvudcykelstråk som prioriteras vad gäller utformning,

<p>ekonomisk till tidsmässig. Kanske skulle någon typ av poängsystem kunna införas där olika priser eller förmåner tilldelas de som cyklar, för att locka fler människor att ta cykeln istället för bilen.</p>	<p>drift, underhåll, framkomlighet och tillgänglighet.</p> <p>Båda kommunerna arbetar med mobilitetsarbete – cykelkampanjer och profilering, Falu kommun genom projekt Falu cykelkommun och Borlänge genom Hållbar trafik.</p>
<p>Mer investeringar och bättre underhåll: Mer skattepengar måste satsas på underhåll och utbyggnad av cykelvägar. Ett bra underhåll skulle kunna göra de mest använda cykelvägarna användbara och attraktiva att cykla på även under vintertid. Vi tror att en utökad cykeltrafik skulle tvinga bussbolagen att sänka sina biljettpreiser för att locka tillbaks förlorade kunder.</p>	<p>I översiktsplanen uttrycks viljan att kommunerna i första hand ska satsa på gång-, cykel- och kollektivtrafik. Borlänge kommun har en antagen cykelplan och Falu kommun arbetar just nu fram en cykelplan som föreslår utbyggnad av cykelvägnätet.</p>
<p>Du kan förändra – börja redan idag! (inga namn/klass/skola angiven)</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Ta bussen, cykla eller gå: Vår vision för Falun-Borlänge är att fler ska åka med kollektiv trafik, gå och cykla. Anledningen till det är att vi borde ta hand om vår miljö och göra Falun-Borlänge till en trevligare stad att bo och leva i. För att få fler folk att cykla, gå och åka kollektiv trafik behövs mer cykelvägar inom Falun och Borlänge. Bussarna ska vara mindre men gå oftare men ”stora” bussar när skolan börjar samt slutar.</p>	<p>I översiktsplanen uttrycks viljan att kommunerna i första hand ska satsa på gång-, cykel- och kollektivtrafik, men går inte in i detalj på var nya cykelvägar ska byggas.</p> <p>Borlänge kommun har en antagen cykelplan och Falu kommun arbetar just nu fram en cykelplan som föreslår utbyggnad av cykelvägnätet.</p>
<p>Bekvämt och billigt: Det ska vara billigare att åka buss och busshållplatserna måste förbättras. Det ska vara bättre vindskydd på vintern och busstiderna, hela färden men tider, ska sitta vid varje busshållplats. En annan sak som också kan locka folk, speciellt ungdomar, att åka buss är att ha ”grafitti bussar”. Dvs man erbjuder en dag då man får komma och måla graffiti på vissa bussar.</p>	<p>Synpunkterna vidarebefordras till Falu kommuns trafik- och fritidsförvaltning, Borlänge Energi och Dalatrafik.</p>
<p>PUF Projekt Upprätta Förbindelse: TE3 Haraldsboskolan</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Pendling FalunBorlänge: Vi vill upprätta en snabb kommunikation mellan Falun och Borlänge då detta kommer att vara viktigt för den framtida utvecklingen. Kommunikationen ska bestå av både trafikleder(motorväg, tåg samt tunnelbana) och samtliga typer av telecomtrafik. Det ska gynna allmänheten att kunna pendla mer mellan Falun-Borlänge och även känna att man satsar på individens behov av internet. Med ett WiFi som alla kan komma åt så blir det mycket enklare att arbeta även utanför arbetsplatsen. Det medför också att fler vill bo i en stad där man har mer frihet inom kommunikation.</p>	<p>I Falu kommuns beställning till kollektivtrafikmyndigheten (Region Dalarna) fanns behovet av WiFi med. Det är ännu inte klart om det kommer att finnas WiFi i bussarna.</p>
<p>Tunnelbana: Tunnelbanan kan vara ett bra alternativ till att ta buss eller bil; Man har utrymme och tid att arbeta på, eller kanske fika beroende på vad man har för behov. Sedan påverkas detta färd sätt inte av väder, som snö eller vind på samma sätt som andra färdmedel.</p> <p>Fiberoptik används för att transportera signaler och</p>	<p>Tunnelbana kräver ett annat trafikunderlag än vad som finns i FalunBorlänge och är därför inte ett realistiskt alternativ idag. Däremot kan pendeltågstrafik på järnväg utvecklas.</p> <p>Det finns i dagsläget beslut om en ny dragning av järnvägen som finns i form av en upp till 400 meter bred järnvägskorridor. När det spåret byggs och det blir</p>

<p>data, och då inga större signalförluster förekommer så är detta ett alternativ till de kopparledningarna som ofta förekommer inom dagens telekommunikation.</p>	<p>dubbelspår kan pendeltågstrafik med nya stationer i t ex Korsnäs, Källviken och Ornäs/Barkargärdet utvecklas.</p>
<p>Undersökningar: För att förverkliga vår vision så behöver man göra ett antal undersökningar: - Göra en undersökning för att se hur många som skulle kunna ha nytta av ett allmänt WiFi. - Undersöka vilka byggnader och tomter som berörs av konstruktion för tunnelbana och var man kan konstruera den utan större påverkan på miljö och allmänhet. - Göra en marknadsundersökning för att få reda på hur många som skulle vilja se en tunnelbana mellan Falun och Borlänge. - Ekonomiskt kan man behöva dra in på andra ställen, eventuellt försöka få fram mer kapital, genom kanske insamlingar/nedskärning. - Utföra en noggrann beräkning av kostnader av byggnationer och projekt innan man förverkligar dem. - Göra en undersökning av hur många som skulle vara villiga att byta från den vanliga telekabeln till fiberoptik.</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>Framtidens miljöbussar: S2rb Hagagymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Miljövänliga bussar: Vår vision är att utveckla Falun/Borlänges kollektivtrafik dvs. bussarna. Hybridbussar med etanol och el ska bli framtidens miljövänliga kollektivtrafik. Om de utvecklas och blir miljövänligare kan det locka människor till att åka buss istället för att ta ett bensindrivet fordon när de ska färdas eftersom det är ett miljövänligare val.</p>	<p>I Falu och Borlänge kommuners beställning till kollektivtrafikmyndigheten (Region Dalarna) fanns önskemål om biogasbussar med. Kostnaden blev dock för hög så det alternativet ströks.</p>
<p>Bekväma bussar: Även ska bussarna bli bekvämare genom att den invändigt ska upprustas med bekvämare säten, eluttag för att ladda mobil eller dyligt och även att luftkonditioneringen ska fungera bra även på vintern och sommaren.</p> <p>En investering gällande upprustning av bussar måste göras. Investeringen kommer att kosta men i längden kommer man tjäna på det eftersom drivmedlet inte är lika dyrt som diesel. Genom att befolkningen i Falun/Borlänge betalar en högre procentuell skatt kan pengarna användas till bussarna.</p>	<p>Detta är en fråga för kommande upphandlingar och framförs till Falu kommuns trafik- och fritidsförvaltning, Borlänge Energi, kollektivtrafikmyndigheten och Dalatrafik.</p>
<p>Tillsammans mot en grönare framtid: Te3Nä Haraldsboskolan</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Kollektivtrafik: Vi strävar mot en bättre miljö, genom ökad kollektivtrafik. Bussar ska vara miljövänliga och även drivas elektriskt. Minskning utav luftföroreningar samtidigt en bättre sammanhållning mellan Falun/Borlänge. Det gör oss mer intressanta och lockar hit mer folk och stora företag. Längre fram kommer detta gynna oss både ekonomiskt, politiskt och personligt. Bilen ska inte</p>	<p>I översiktsplanen uttrycks viljan att kommunerna i första hand ska satsa på gång-, cykel- och kollektivtrafik, men går dock inte in i detalj var nya cykelvägar ska byggas.</p>

vara första valet för individen. För tillsammans är man alltid starkast.	
Sänk kostnaderna: Vi bör även sänka tågkostnaderna och busskostnaderna så fler individer blir lockade till att åka kollektivt. Samhället tjänar på att flermänniskor åker kollektivt och ju fler individer som lockas att åka kollektivt desto bättre blir vår ekonomi.	Texten i kap 9 kompletteras med att det är en ambition att FalunBorlänge ska ses som ett gemensamt sammanhållet kollektivtrafiksystem.
Järnväg: Politikerna bör sätta igång byggandet av fler järnvägar mellan Falun/Borlänge. Detta sammankopplar dessa två så vi en dag kan bli en.	Det finns ett beslut om en ny dragning av järnvägen mellan Falun och Borlänge. Tyvärr har staten inte avsatt pengar för att bygga den nya järnvägen.
Bilpool: Bilpoolsystemet kan göras mycket bättre och enklare. Det ska skötas genom internet där folk skriver in sig på en hemsida vart och när man ska åka och då ger sidan svar på om det finns bilplatser tillgängliga. Detta kommer hjälpa högskolelever att komma från och till skolan utan att sätta på sig en massa kostnader med en egen bil. Folk blir också mer sociala och kommunicerar mer med varandra och lär sig utav varandra.	Det finns en stor utvecklingspotential när det gäller olika former av bilpooler och samåkande. Idag finns en bilpool för privatpersoner i varje kommun. Som medlem bokas bilarna via Internet. En samåkningssida håller på att skapas för kommunanställda, som ska kunna användas av alla kommuner i landet. Den kan sedan kanske utvecklas till att även gälla allmänheten.
Gå och cykla: Inom vår vision har vi en gyllene regel att alla ska gå eller cykla inom ett avstånd av 2 km. Cykelbanor ska byggas ut så man kan cykla tryggt, säker och snabbt. De ska även belysas mycket bra så cyklister kan känna sig trygga dygnet runt. Det ska bli enklare att cykla långa sträckor. Framkomligheten för gående ska bli bättre genom att man lyser upp gatorna mer då fler människor börjar gå och känner sig mer säkra dygnet runt.	Översiktsplanen uttrycker viljan att kommunerna i första hand ska satsa på gång-, cykel- och kollektivtrafik, men går dock inte in i detalj var nya cykelvägar ska byggas. I kap 4 står om betydelsen av trygghet och säkerhet och det gäller förstås för cykelvägar. Borlänge kommun har en antagen cykelplan och Falu kommun arbetar just nu fram en cykelplan som föreslår utbyggnad av cykelvägnätet.
Skytrain FalunBorlänge: TE3 Haraldsboskolan	Kommentar
Skytrain: Innan 2100 vill vi ha ett fungerande nätverk av Skytrains mellan FalunBorlänge. Skytrain är ett tåg som går på en "räls" upphöjd i luften vilket minimerar påverkan på naturen och gör det säkrare att vara i närheten av en tågräls. De påverkar inte heller annan trafik då den kan gå under rälsarna. Transporter mellan FalunBorlänge kommer gå ännu snabbare och eftersom det kommer vara en upplevelse att åka med dessa högteknologiska tåg så kommer det öka utbytet mellan städerna. Nedfallna träd och snö kommer inte heller fördröja tågtrafiken i samma utsträckning. Byggandet kommer skapa många nya jobb. Eftersom FalunBorlänge kommer vara Sverigeledande inom Skytrains kommer det rikta mycket uppmärksamhet hitåt, öka turismen och höja det allmänna intresset för regionen. För att detta ska kunna ske behövs en hel del pengar, en enad politisk plan och en viss reklamföring för invånarna. Eftersom vissa former av skytrains redan finns i andra länder är det inte ogenomförbart.	Skytrain är en spännande idé men tyvärr är den i dagsläget en alldeles för dyr investering, som kostar ca 100 miljoner kr per kilometer. Det finns andra system under utveckling som bygger på befintlig infrastruktur, vilket från ett resursperspektiv är bättre, till exempel elspår i vägbanor.

<p>Skola-näringsliv: Skolan ska även ha bra kontakt med näringslivet så att studenter får återkoppling till näringsliv både under utbildning, vid slutförande (ex-jobb) samt att man ska ha chans att kunna få jobb direkt efter utbildningen på det sättet, då det oftast är studenter som är viktiga för själva skolan.</p>	<p>Synpunkterna noteras.</p>
<p>Framtidens handel och näringsliv</p>	
<p>Timman: TV3B Soltorgsgymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Liv i stadskärnan: ”Timman” är en nattklubb i en timglasformad byggnad, en snygg, tidlös och klimatsmart form som är unik i sitt slag och gör den till en bra reklampelare för Borlänge. Det grundläggande syftet med byggnaden är att vuxna och ungdomar i vår stad ska få möjligheten till ett rikare uteliv, och att ta chansen att förbättra bilden folk har av Borlänge.</p> <p>Byggnaden är tänkt att ligga i korsningen mellan Tunavägen och Stationsgatan där nuvarande Sibylla är beläget. Det är ett centralt läge som erbjuder goda möjligheter till parkering och kollektivtrafik samt Scandic Hotel rakt över gatan. För att inte behöva ta bort Sibylla helt och hållet har vi tänkt erbjuda dem en yta på bottenvåningen.</p> <p>”Timman” är tänkt att bli ett av Dalarnas, och även Sveriges, största nöjespalats. Med tre dansgolv, barer på samtliga våningar, Dalarnas enda casino samt tillgång till snabbmat i Sibylla-delen på bottenvåningen och exklusiva à la carte – menyer på högsta våningen med utsikt över Borlänge.</p>	<p>Det är en intressant idé som kan vidareutvecklas till en typ av kulturhus som lever ”dygnet runt”. I Borlänge pågår en sådan kulturhusutredning, men placeringen av enstaka byggnader kan inte utredas i denna översiktsplan. Det kan behandlas i kommande fördjupning av översiktsplanen för staden.</p>
<p>Energi: Byggnadens utformning är mycket klimatsmart eftersom den är rund. Ett rundat hus är lättare att värma upp samtidigt som de inte fångar upp lika mycket nedkylande vind från utsidan. Taket fylls med solceller som kommer bidra mycket till husets energiförsörjning. Taket i sig är lätt sluttat mot de fyra pelarna genom vilka regnvattnet rinner ner.</p>	<p>En intressant konstruktion, i överensstämmelse med ambitionerna i översiktsplanen och kommunernas klimat- och energistrategier om energieffektivt byggande.</p>
<p>Fröjd: TV3A Soltorgsgymnasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Liv i stadskärnan: Fröjd är en byggnad som är tänkt att ligga i Liljekvistsparken i Borlänge centrum för att skapa lite liv i själva stadskärnan och öka utbudet av uteställen samt restauranger. Restaurangen har öppet alla dagar och på helgerna är Fröjds övervåning öppen för alla över 18 år.</p> <p>Byggnaden har två våningar och ett källarplan. På källarplanet ligger det stora köket där all mat lagas. Nedersta våningen är en trevlig och mysig restaurang där man kan sitta och njuta av god mat, ta ett glas vin</p>	<p>Det är en intressant idé som kan vidareutvecklas till en typ av kulturhus som lever ”dygnet runt”. I Borlänge pågår en sådan kulturhusutredning, men placeringen av enstaka byggnader kan inte utredas i denna översiktsplan. Det kan behandlas i kommande fördjupning av översiktsplanen för staden.</p>

och bara umgås och ha det trevligt med goda vänner. Det finns även en stor uteservering. Går man upp en våning kommer man till nattklubben där man kan dansa och ha det roligt natten lång. Övervåningen har en stor balkong som man kan vistas på. Framför Fröjd-byggnaden ligger det en scen där olika band kan spela.	
Energi: Fröjd är ett plus hus som får sin största mängd energi från solceller fästa på byggnadens tak.	Förslaget överensstämmer med ambitionerna i översiktsplanen och kommunernas klimat- och energistrategier om energieffektivt byggande.
Ett vackrare Borlänge: S2RB Hagagymnasiet	Kommentar
Öka statusen på Borlänge centrum: Vi tror att man först måste höja statusen på Borlänge för att få städerna likvärdiga. Efter det kan man börja jobba mot att förbättra båda städerna för att skapa en hållbar region för framtiden! Vår framtidsvision är att det ska genomföras åtgärder för att öka statusen på Borlänge centrum vilket skulle gynna handeln och näringslivet och med hjälp av detta locka hit folk. Vi vill fräscha upp husfasader, byggnader och få ett större utbud på umgängesaktiviteter. Några byggnader som vi vill använda som utgångspunkt är Peace and Love caféet, Le Mandarin och längan vid trädgårdscaféet.	Förslagsställarna sätter fingret på en viktig fråga som gäller en stads identitet, som oftast utgår från dess stadskärna. Översiktsplanen uttrycker det i allmänna termer och kan inte i detalj beskriva åtgärder för dessa viktiga frågor. Kommunen, fastighetsägare och butiksägare är medvetna om situationen och arbetar aktivt med den.
Mötesplats: Vi som är unga märker på våra vänner och bekanta i samma ålder att de klagas på att det inte finns något att göra på kvällstid. Vi vill skapa en umgängesplats i Borlänge där man kan lyssna på livemusik, liknande "Arenan" som finns i Falun. Den vill vi placera i centrum på Borgnäs vägen, mitt emot Peace and love caféet där det tidigare legat en färgaffär. Man kommer att träffas varannan vecka i varandras städer och få utbyte av städernas olika utbud. Det kommer leda till en större gemenskap mellan unga i Falun och Borlänge Vi vill även lägga till aktivitet som kan få människor att röra på sig. Vi menar att en isbana på Sveatorget skulle vara en bra och billig lösning för kommunen för att sysselsätta Borlänge och Faluns invånare.	Det är en intressant idé som kan vidareutvecklas till en typ av kulturhus som lever "dygnet runt". I Borlänge pågår en sådan kulturhusutredning, men placeringen av enskilda byggnader kan inte utredas i denna översiktsplan. Det kan behandlas i kommande fördjupning av översiktsplanen för staden.
Näringslivet satsar: Pengar ska läggas på rätt saker, och inte på hoppbackar eller konstgräs så att exempelvis skolor drabbas. Så pengarna ska läggas på näringslivet som lockar hit folk, vi tycker att det är en bra anledning att lägga pengar på. Vi menar att det inte behövs byggas nya byggnader utan det går att ta vara på det centrum vi redan har, genom att rusta upp och måla om skulle centrum få ett "ansiktslyft". Rustning kostar i och för sig mycket pengar men vi tror att både kommunerna och invånarna kommer att tjäna på upprustningen.	Översiktsplanen behandlar inte var pengarna ska läggas. Det görs i kommunernas beslut om budgetar. Kapitel 6 i översiktsplanen handlar om arbetsmarknad, handel och näringsliv. Där står det att i stadskärnorna ska handel, service, andra aktiviteter och boende integreras.
Det stabila FalunBorlänge: Na11B Haraldsbogymnasiet	Kommentar
En region att återvända till: En region som är	Flera bra förslag som tyvärr inte kan behandlas i

<p>attraktiv för barnfamiljer och unga, genom att föra samman stadskärnorna. Förslag till åtgärder:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Outletbutik mellan städerna. Lättillgängligt med transport, t.ex. buss. -Billigare nattbuss mellan Borlänge och Falun under P&L -Involvera Falun i P&L -Temafester/-kvällar -Höstbelysning, och sedan julbelysning. Matchande mellan Falun och Borlänge -Mer nöjesliv på Lugnet. T.ex. större artister -Prioritera skollivet -Anställa fler unga personer i näringslivet 	<p>översiktsplanen. De förmedlas istället till bland andra näringslivskontoren.</p>
<p>Miljövänliga ändringar: Ta bort fartgupp (bromsa/gasa medför utsläpp), istället mer kontroll med polis och fartkameror; växttak på Kupolen för ett mer estetiskt utseende och för att alstra syre; solceller på stora, platta byggnader, t.ex. Lugnet</p>	<p>Flera bra förslag som tyvärr inte kan behandlas i översiktsplanen. De förmedlas istället till bland andra näringslivskontoren.</p>
<p>Nöjesfält: (inget namn/klass/skola angiven)</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Attraktivt FalunBorlänge: Jag vill bygga ett nöjesfält mellan Falun och Borlänge. Ni kanske tänker det är onödigt och det finns viktigare saker att lägga pengar på. Men jag tycker det är viktigt att ha roligt och även om man bor på landsbygden ska det finnas den där lilla extra fritidsaktiviteten. Genom att starta upp ett nöjesfält i Falun-Borlänge kommer det göras till ett mer attraktivt ställe att både bo och turista i. Och det är precis vad Falun-Borlänge behöver!</p> <p>Dessutom kommer nöjesfältet generera många jobb, speciellt säsongjobb som de flesta kan jobba med. Men även fast anställda året om som gör de lite mer avancerade uppgifterna.</p> <p>Jag har även tänkt mig att det ska vara billigare för de som bor i närheten, till exempel i Dalarna, och om man är student i Dalarna.</p> <p>Det behövs pengar, ganska mycket också. Men jag tycker att man kan skära ner på pengar som t.ex. går till dekoration i rondeller och liknande.</p> <p>Jag hade tänkt mig att man skulle kunna börja bygga i utkanten av Islingby industriområde, mot Faluhållet. Och att senare kunna utveckla därifrån.</p>	<p>Det är en viktig uppgift att skapa och uppmärksamma attraktioner som gör att FalunBorlänge blir intressant och viktigt för de som redan bor och växer upp här, samtidigt som det gör att regionen ”sticker ut” och blir attraktivt för andra. Detta uttrycks också i översiktsplanen. En eventuell lokalisering av ett nöjesfält kan behandlas i mer detaljerade planprocesser.</p>
<p>Satsa på Högskolan: TE3 Haraldsbogymasiet</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Fler program på Högskolan: Vår vision går ut på att vi ska satsa på Högskola Dalarna. Det innebär att vi ska satsa och utveckla högskolan med mer program. Det skulle väcka större intresse för ungdomar och på så sätt så kan vi locka kvar våra ungdomar.</p> <p>Studenter, lärare, personal på skolan kan berätta om skolan inom sina bekantskapskretsar, studenter</p>	<p>Högskolan Dalarna är oerhört viktig för regionen och översiktsplanen uttrycker också tydligt detta. Högskolan behöver utvecklas ytterligare och spela en större roll lokalt.</p>

berättar om hur man upplever skolan (om det är dåligt då ska man framföra det personal/ lärare, så att de försöker fixa till det som är möjligt att fixa). Ofta så lyssnar studenter på varandra om upplevelser av en skola eller så kanske man lägger märke till en genom någon man känner.

Man ska satsa på att få utrustning som lever upp till kraven som ställs för att man ska få tillräckligt bra utbildning, man ska kunna anställa rätt kompetens till skolan, och inte ta in folk hur som helst bara man behöver.

Skolan ska även ha bra kontakt med näringslivet så att studenter får återkoppling till näringsliv både under utbildning, vid slutförande(ex jobb) samt att man ska ha chans att kunna få jobb direkt efter utbildningen på det sättet, då det oftast är studenter som är viktiga för själva skolan.

Förslag till ändringar av Översiktsplan FalunBorlänge

I föregående avsnitt redovisas samtliga ställningstaganden och förslag till ändringar som de inkomna synpunkterna under samrådet leder till. Ändringar i planförslaget görs också på grund av fortsatt bearbetning inom projektgruppen och på grund av ny kunskap och uppdaterade underlag. Redaktionella ändringar och viss annan bearbetning för att förbättra planförslaget görs också. Nedan redovisas de viktigaste ändringarna samt de viktigaste nya planeringsinriktningarna och rekommendationerna.

Ändringar och tydliggöranden

De viktigaste ändringarna som föreslås i översiktsplanen är:

- tillägg i framtidsbilden om hållbar utveckling och lokala resurser
- tydligare, utvecklade skrivningar i kap 1-3 om bland annat regional utveckling; social och ekologisk hållbarhet; förtätning och relaterade målkonflikter; jord- och skogsbruk samt i kap 9 om gång-, cykel- och biltrafik
- fler och utökade planerade bebyggelseområden redovisas
- fler LIS-områden runt Runn redovisas
- en fördjupad översiktsplan för Runn föreslås
- kulturens och kulturmiljöns värde lyfts fram
- kap 23, Genomförande, utvecklas. Organisation för fortsatt rullande översiktsplanering och årlig översyn föreslås, samt att fördjupade översiktsplaner för städerna samt fördjupad översiktsplan och utvecklingsplan för Runn ska vara prioriterade uppdrag

Nya planeringsinriktningar och rekommendationer

Ändringar föreslås också i de planeringsinriktningar och rekommendationer som redovisas i de flesta kapitel. Någon sådan utgår, vissa justeras och ett antal nya föreslås. De viktigaste är:

- en fördjupad översiktsplan för Runn tas fram gemensamt
- en gemensam strategi för synen på rekreation och friluftsliv tas fram
- en gemensam översyn av städernas grönstrukturplaner genomförs
- en gemensam portal där man kan söka bostad hos alla, även privata, fastighetsägare inom FalunBorlänge upprättas
- Världsarvets kvalitéer ska tas till vara

Margaretha Åslund
stadsbyggnadschef Falu kommun

Steve Johnson
plan- och markchef Borlänge kommun